

VEDLEGGSOVERSIKT

Vedlegg nr.	Dato	Beskrivelse
1	1997-09-26	Kjennelse fra skifteretten
2	1980-04-18	Sandefjord namsretts kjennelse
3	1990-11-02	Riksskattenemndas vedtak om etterligning av dødsboet for inntektsårene 1970–1982
4	1993-05-13	Pressemelding utformet av Bess Jahres advokat Einar Abrahamsen
5	1993-05-18	Internt notat i Lazard Bank
6	1995-02-24/28	Avtale med Justisdepartementet
7	1996-05-10	Riksrevisjonens antegnelse
8	1996-03-08	Justisdepartementet brev vedrørende overføringer
9	1993-01-18	Sandefjord skifteretts kjennelse av avtale mellom boet og Henry A. McKinnell
10	1993-05-03	Signert avtale mellom boet og Henry A. McKinnell
11	2002-11-29	Brev fra Skaugens advokat
12	2009-02-9/10	Avtale om sluttoppgjør
13	2009-02-17	Sandefjord tingretts godkjennelse av avtale om sluttoppgjør
14	1959-01-15	Selskapskontrakt mellom Thor Jørgen Jahre og Frithjof Bettum
15	1984-06-27	Avisartikkel fra Norges Handels og Sjøfartstidende av Thomas Løvold
16	1984-06-28	Avisartikkel fra Norges Handels og Sjøfartstidende av Thomas Løvold
17	1996-07-11	Sandefjord byretts dom
18	1996-09-03	Dom fra Agder lagmannsrett
19	1997-02-24	Brev fra Sandefjord skifterett
20	1997-05-06	Høyesteretts kjæremålsutvalgets kjennelse
21	1994-05-25	Brev fra Thommessen Krefting Greve Lund AS Advokatfirma
22	1994-06-03	Brev fra Thommessen Krefting Greve Lund AS Advokatfirma
23	1994-12-20	Bess Jahres rettslige forklaring
24	1980-05-08	Legeerklæring til Sandefjord skifterett
25	1979-11-08	Brev fra medisinsk overlege A.S. Johannessen
26	1994-11-13	Vitneforklaring fra A.S. Johannessen
27	1994-11	Affidavit fra Geir Gogstad
28	1984-03-22	Brev fra finansminister Presthus
29	1995-02-23	Dom fra Sandefjord byrett
30	1995-04-24	Bess Jahres ankeerklæring
31	1995-09-21/29	Forliksavtale mellom boet og Bess Jahre

32	1988-12-06	Brev til bobestyrer
33	1996-12-27	Forliksklage mot Einar Abrahamsen, Jørgen Jahre og Odd Gleditsch jr.
34	1999-04-19	Sandefjord ligningskontors vedtak
35	1999-06-10	Skifterettens beslutning
36	1997-02-20	Brev fra skifteforvalteren til boets interessenter og bobestyrer
37	2006-07-27	Brev fra Sandefjord kommune
38	2006-07-29	E-post 29. juli 2006 til Sandefjord kommune
39	1982	Kopi av kapittel 1–6 i boken Eventyret Anders Jahre av Alf R. Jacobsen
40	1998-03-21	Bess Jahres erklæring
41	1959-01-17	Instruks fra Anders Jahre om utenlandske rettigheter og testament
42	1940-04-15	Brev fra Anders Jahre til August Leffler & Son
43	1940-05	Ihendehaveraksjebrev i Pankos
44	1943-02-10	Brev fra Anders Jahre til Axel B. Lorentzen
45	1972-03-13	Brev fra Anders Jahre til Einar Abrahamsen
46	1972-07-04	Brev fra Anders Jahre til Roberto R. Aleman
47	1972-07-12	Brev fra Anders Jahre til Roberto R. Aleman
48	1972-07-27	Brev fra Roberto R. Aleman til Anders Jahre
49	1973-10-23	Brev fra Roberto R. Aleman
50	1973-10-18	Brev 18. oktober 1973 fra Charles Simon til Bjørn Bettum
51	1973-12-05	PM som sammenfattat et møte mellom direktør Erling Børresen i Norges Bank og Bjørn Bettum
52	1973-12-12	Brev fra Sandefjord kommune til Norges Bank
53	1973-12-28	Brev fra Norges Bank til Anders Jahre
54	1974-01-15	Brev fra Bjørn Bettum til Carl de Geer
55	1990-02-01	Notat fra Lord Hugo Kindersley
56	1975-06-17	Avtale om gjensidig forkjøpsrett til aksjer i Bulls mellom Anders Jahre og Thor Jørgen Jahre og selskaper kontrollert av dem
57	1975-10-29	Avtale om forkjøpsrett
58	1976-06-22	Brev fra Lazard
59	1975-08-18	Brev fra Anders Jahre til David P. Thomson, Lazard
60	1976-06-18	Brev fra Anders Jahre til DnC
61	1974-04-29	Notat fra Bjørn Bettum
62	1974-05-08	Notat fra Bjørn Bettum
63	1974-05-14/15	Memo fra Bjørn Bettums møte med Roberto R. Aleman, initiert av Anders Jahre
64	1976-07-02	Notat fra Anders Jahre
65	1976-07-06	Møtereferat

66	1976-10-22	Memorandum fra Bjørn Bettum til Anders og Bess Jahre
67	1976-10-22	Notat fra Bjørn Bettum til Anders Jahre
68	1976-10-23	Møtereferat
69	1967-01-26	Panovas styreprotokoll
70	1972-04-18	PM
71	1997-03-07	Erklæring signert av Frithjof Bettum og Thorleif Monsen
72	1977-03-04	Notat utarbeidet av Robert N. Slatter
73	1978-03-09	"Memorandum for file" 9. mars 1978
74	1994-12-16	Geir Gogstads erklæring
75	1990-10-08	Memorandum fra Robert N. Slatter
76	1982-10-09	Tilbudsbrev fra Thorleif Monsen samt Bjørn Bettums positive svar
77	1990-10-08	Memorandum fra Robert N. Slatter
78	1997-våren	Oppstilling over utbetalinger fra Aall Foundation for perioden 1982–1997
79	1985-02-12	1985-avtalen signert av Thorleif Monsen og Bjørn Bettum
80	2007-02-14	Kronologisk oversikt over utviklingen
81	1992-05-29	Brev til Kosmos
82	1997-10-16	Brev fra Skaugens advokater
83	1998-03-24	Brev til Skaugens advokater
84	2002-02-06	Brev fra Skaugens advokater til Bjørn Bettum
85	2001-09-25	Brev fra boet til Skaugens advokater
86	2001-09-26	Brev fra Skaugens advokater
87	2001-12-08	Telefaks fra advokat Stang
88	2001-12-12	Telefaks til advokat Stang
89	2001-12-18	Telefaks til Sandefjord skifterett
90	2002-01-03	Brev fra Sandefjord skifterett
91	2002-11-26	Brev fra advokat Rune Jensen
92	2002-10-18	Agder lagmannsretts kjennelse
93	2003-06-20	Høyesteretts kjæremålsutvalgets avgjørelse
94	1997-09-26	Skifterettens kjennelse
95	1992-05	Utkast til "declaration" fra Kosmos
96	1999-11-04	Agder lagmannsretts avgjørelse
97	1998-02-10	Møtereferat
98	1998-08-25	Intervju med Skaugen i Finansavisen
99	1998-03-21	Avtale mellom Skaugen og Bess Jahre
100	1998-03-21	Bess Jahres erklæring 21. mars 1998
101	1998-03-21	Representasjonsfullmakt fra Bess Jahre til Truls Leikvang

102	1998-03-26	Brev til skifteretten
103	1997-10-16	Brev fra Skaugen til skifteretten
104	1997-10-22	Brev til Skaugens advokater
105	1992-11-10	Utdrag fra protokoll (side 4 og 5) fra skiftesamling
106	1998-12-18	Brev fra Skaugens advokater
107	1999-01-21	Brev fra Skaugens advokater
108	1999-01-23	Brev fra Skaugens advokater
109	1999-06-07	Brev fra Skaugen advokater
110	1998-12-01	Notat
111	1975-05-28	Notat fra Bjørn Bettum til Anders Jahre
112	2002-02-15	Brev fra Skaugens advokater
113	2001-02-20	Brev til Skaugen fra Bjørn Bettum
114	2001-11-13	Sandefjord skifteretts godkjenning av forliksavtalen mellom boet og Lazard
115	2001-12-07	E-post fra Skaugen til Tore Eriksen
116	2001-11-30	Brev til skifteretten
117	2001-12-06	To brev til skifteretten
118	2001-12-118	Skifterettens avgjørelse
119	2001-12-15	E-post fra Skaugen til Bjørn Bettum og Øivin Fjeldstad
120	1994-08-16	Skifterettens avgjørelse 16. august 1994
121	2002-12-23	Lagmannsrettens avgjørelse
122	2002-03-05	Skifterettens kjennelse
123	2002-06-19	Skifterettens kjennelse
124	2002-11-07	E-post fra Skaugens advokater
125	2002-11-07	Skifterettens beslutning
126	2001-03-12	E-post fra Skaugen
127	2001-06-11	E-post til Bjørn Bettum
128	2001-06-14	Avtaleutkast fra Bjørn Bettum
129	2002-02-24	E-post fra Skaugen til Bjørn Bettum og stiftelsen
130	2002-03-05	E-post fra Erik Monsen
131	2002-03-05/07	E-poster fra og til Herbjørn Hansson
132	2002-10-08	Leserinnelegg i Dagens Næringsliv
133	2002-10-10	Leserinnelegg i Finansavisen
134	2002-10-08	E-post fra Øivin Fjeldstad til Andes Bettum
135	2003-09-25	Intervensjonserklæring
136	2002-08-14	Aftenpostens side 23 i Økonomidelen

137	2002-08-15	Aftenpostens førstesideoppslag og omtale på side 35 i Økonomidelen
138	2003-11-12	Varsel om søksmål fra Skaugens advokater
139	2003-02-24	Finansministerens svar på spørsmålsskriftet
140	1998-06-04	Notat om Kosmos eierskap
141	1998-12-01	Notat (bearbeidet versjon av notatet fra 4. juni)
142	2002-01-21	Indeks for mapper i Frithjof Bettums Jahre-arkiv overlevert 21. 12.2002
143	Udatert	Udatert dokument "Anslagsvis status ved årsskiftet 1943/44 for Hvalfangerselskapene Kosmos A/S og Kosmos II A/S samlet"
144	2002-02-24	E-post fra Skaugen til Bjørn Bettum, Øivin Fjeldstad og Herbjørn Hansson
145	2002-11-26	Artikkel 26. november 2002 fra Dagens Næringsliv
146	1982-02-05	Brev fra Bjørn Bettum til bobestyrer
147	1992-06-19	Brev fra Bjørn Bettum til bobestyrer
148	1994-10-26	Notat Prosjekt Anders Jahre fra Bjørn Bettum
149	1994-10-16	Bjørn Bettums erklæring
150	1994-11-24	Brev fra advokat Hans Stenberg-Nilsen
151	1999-03-05	Brev fra Bjørn Bettum til skifteforvalteren
152	1998-12-23	Forliksklage mot Bjørn Bettum
153	1999-04-16	Brev fra Bjørn Bettum til advokat Hans Stenberg-Nilsen
154	2001-02-20	Brev fra Bjørn Bettum til Skaugen
155	2001-02-26	E-post fra Skaugen til Bjørn Bettum
156	2001-10-12	E-post fra Bjørn Bettum til Skaugen
157	2001-10-23	Brev fra advokat Gregusson til Bjørn Bettum
158	2001-12-24	E-post fra Skaugen til Bjørn Bettum
159	2001-12-21	E-post fra Bjørn Bettum til Skaugen
160	2002-01-30	E-post fra Skaugen til Bjørn Bettum
161	2002-02-08	Brev til Norges Bank
162	2002-02-21	E-post fra Skaugen til Bjørn Bettum
163	2002-02-21	Brev fra Bjørn Bettum til Skaugen
164	2002-03-05	Samarbeidsavtale mellom Bjørn Bettum og Skaugen
165	2002-03-10	Affidavit signert av Bjørn Bettum
166	2002-09-27	Faks fra Wikborg, Rein & Co til Thommesen m.fl
167	2002-10-01	Forliksforslag fra Jahreboet
168	2002-10-08	Forliksavtale mellom Bettumboet og Jahreboet
169	2006-06-30	Agder lagmannsretts dom
170	2004-03-12	Avtale mellom Bettumfamilien og Jahreboet
171	2004-05/06	Sammendrag av undersøkelsene om Bjørn Bettums skjulte midler

172	2008-01-06	Avtale mellom Bettumboet og Jahreboet, Wikborg Rein & Co med flere
173	2008-06-13	Bostyrers sluttinnberetning
174	Udatert	Telefaks fra advokat M.J.A. Lee
175	1995-07-13	Telefaks fra advokat Håkon Løchen
176	1998-09-30	Referat av advokat Borger A. Lenth fra samtale med Øivind Fjeldstad
177	1998-11-12	Brev fra Ian Boxall & Cot
178	1999-08-23	Notat av Bjørn Bettum
179	1999-11-08	Brev til Kaare Norum
180	2000-05-17	Notat av Bjørn Bettum med faksforside til statsministerens kontor
181	2000-06-09	Avisutklipp fra Dagens Næringsliv
182	2000-06-23	Brev fra forvalter Steven Georgala
183	2000-02-03	Brev til Attorney General
184	2000-06-26	Privy Councils avgjørelse om Continental Foundations ugyldighet
185	2002-04-16	Bess Jahres gavebrev
186	2002-10-25	Brev fra Skaugens advokater
187	2002-04-23	Brev fra Bess Jahre til Anders Jahres Humanitære stiftelse
188	2002-05-31	Brev fra Anders Jahres Humanitære Stiftelse til Bess Jahre
189	2004-01-15	Artikkel i Dagens Næringsliv
190	2001-05-07	Herbjørn Hanssons innlegg i Dagens Næringsliv 7. mai 2001 <i>"Skandaløs skattesak"</i>
191	2003-03-17	Herbjørn Hanssons henvendelse til finansministeren
192	2003-03-28	Brev fra finansministeren til Herbjørn Hansson
193	2003-04-28	Brev til Lazard Bank fra Norton Rose
194	2003-03-03	Agder lagmannsrettens kjennelse
195	2003-06-25	Høyesteretts kjæremålsutvalgs orskurd
196	2004-09-22	Brev til Sandefjord tingrett
197	2005-06-05	Brev fra Bess Jahre til skifteforvalteren
198	1998-12-09	Brev fra Bess Jahres advokater
199	1999-10-14	Brev fra boet om forhandlinger
200	2000-11-20	Brev med tilbud om salg for 1,1 million kroner
201	2002-03-06	Skifterettens beslutning
202	2004-09-01	Borgarting lagmannsretts dom
203	2005-02	Kontrakt for salg av Bessbu til Bess Jahre
204	2003-11-20	Agder lagmannsretts dom
205	2001-12	Stortingets vedtagelse av dom
206	2001-01-23	Rettsbok fra rettsmøte

207	2002-11-08	Sandefjord tingretts dom
208	1999-11-30	Privy Councils premisser for avgjørelsen
209	2000-07-12	Dronning Elisabeths godkjennelse av dom
210	2000-12-07	Dom avsagt 7. desember 2000
211	2000-11	“Beddoe proceedings”
212	2003-11-17	Forlik mellom Bridge og boet
213	2003-11-25	Avgjørelse fra “beddoe”-dommeren
214	2003-12-01	Cayman-domstolens premisser
215	2005-09-23	Privy Councils avgjørelse
216	2007-01-08	Dom
217	2008-10-27	Forlikavtale mellom Monsen-kretsen og boet
218	2009-09-28	Vest-Telemark tingretts dom
219	2003-06-25	Orskurd fra Høgsteretts kjæremålsutval
220	2003-06-20	Høgsteretts kjæremålsutval 20. juni 2003
221	1990-12-10	Brev fra Regjeringsadvokaten til skifteretten
222	1984-03-22	Brev fra Finansdepartementet
223	1984-08-20	Brev fra advokat Brunsvig
224	1983-11-03	Brev til Sandefjord kommune
225	1984-03-22	Brev fra finansminister Presthus
226	1983-11-25	Brev fra Regjeringsadvokaten til Finansdepartementet
227	1984-03-26	Bess Jahres erklæring
228	1990-11-30	Brev fra skifteforvalteren
229	1997-10-22	Brev fra skifteforvalteren til interessentene
230	1997-12-16	Referat fra møte 12 november 1997
231	1997-12-23	Brev fra bobestyrer
232	1997-11-25	Brev til skifteforvalteren
233	2001	St.prp. nr. 17 (2001–2002)
234	2000-04-11	Sandefjord skifteretts salærbeslutning
235	2000-06-14	Agder lagmannsretts kjennelse
236	2002-03-12	Notat fra bobestyrer
237	2003-01-03	Sandefjord tingretts beslutning
238	2003-05-23	Bobestyrers notat til interessentene
239	2007-09-25	Disiplinærutvalget Oslo krets’ beslutning
240	2009-05-20	Disiplinærnemndens beslutning
241	2007-09-07	Sandefjord tingretts beslutning og begrunnelse

SANDEFJORD SKIFTERETT

gjør vitterlig:

År 1997, den 26. september ble rett satt i rettens lokaler i Sandefjord Tinghus.

Dommer:	Sorenskriver Knut Rønning
Protokollfører:	Dommeren
Sak nummer:	92 - 343 S - ANDERS JAHRES DØDSBO
Til stede:	Dommeren alene
Saken gjelder:	FORDRINGSPRØVELSE

Det ble avsagt slik

k j e n n e l s e :

Anders Jahre døde den 26. februar 1982. Den 6. april 1982 ble hans bo tatt under offentlig skifte etter begjæring fra hans gjenlevende ektefelle, Bess Jahre.

Skifteloven er endret flere ganger etter at det ble åpnet offentlig skifte. Hovedprinsippet er imidlertid at det er reglene slik de lød på dødsfallstidspunktet som skal anvendes i boet. Det vises til lov om endringer i skifteloven av 22. juni 1990 nr. 40 punkt VII nr. 2.

Det ble utferdiget preklusivt proklama etter skiftelovens 12 kapittel. Proklama ble innrykket i Norsk Lysingsblad den 19. april 1982 og den 29. april 1982. Proklamafristen var 6 uker. 6-ukersfristen regnes fra siste kunngjøring, jfr. skiftelovens § 73. Proklamafristen utløp således 10. juni 1982 ifølge rettsbok av 9. september 1982.

Ved proklamafristens utløp var det anmeldt 2 fordringer; en fordring fra Anders Jahres rederi AS og en fordring fra firma Anders Jahre. Begge disse fordringene ble godkjent i skiftesamling den 9. september 1982.

Etter proklamafristens utløp er det foretatt flere anmeldelser av skattekrav. Det følger av skattelovens § 32 siste ledd at proklama som utstedes i boer er uten innflytelse på skattekrav etter skatteloven.

Den 28. juli 1995 mottok skifteretten brev av 26. juli 1995 fra Kosmos AS med overskriften "Krav i Anders Jahres dødsbo". Skifteretten antar at dette er å anse som en fordringsanmeldelse. Det er imidlertid ikke anmeldt noe spesifikt beløp som fordring i boet. Det er imidlertid angitt at saken gjelder utgifter i forbindelse med juridisk assistanse, utlegg i forbindelse med Bess Jahres pensjon og forhold som har tilknytning til ombygging av M/V Japana og certepartier med Aall Group i tilknytning til denne båten.

Fordringsanmeldelsen ble kort behandlet i skiftesamling den 28. august 1995. Det heter i protokollen:

- "1. Brev fra Kosmos av 26.07.95 ble utdelt. Brevet registreres som en fordringsanmeldelse. Prøving finner sted senere dersom det blir midler i boet til dekning av fordringer. Etholm vil søke å få Kosmos til å tallfeste kravet så snart som mulig".

Boet har etter dette ikke hatt midler til fordeling blant kreditorene og saken har derfor ligget på is. Sommeren 1997 var det imidlertid forhandlinger med sikte på forlik mellom boet og Monsengruppen og Aall Foundation. I forhandlingenes slutfase krevet boets motparter at boet måtte garantere at et eventuelt forlik var bindende for boets kreditorer. Det var ikke mulig for boet å gi noen slik garanti, og det kom da opp krav om at fordringshaverne måtte

spesifiseres og inngå som parter i en forliksavtale og frafalle eventuelle krav mot motpartene i forliksavtalen. I denne forbindelse måtte boet opplyse at det var registrert en fordringsanmeldelse fra Kosmos AS.

Forholdet ble behandlet i skiftesamling den 15. juli 1997. I denne skiftesamlingen fremla Per Etholm brev av 26. juni 1997 hvor det fremgikk at hverken Kosmos AS eller Anders Jahre AS ønsket å være part i forliksavtalen. I rettsboken fra skiftesamlingen den 15. juli 1997 fremgår følgende:

"På mandagens skiftesamling vil fordringsprøvelse av den fordring Kosmos AS har anmeldt i boet kunne bli foretatt."

Melding om dette ble formidlet til Kosmos AS ved Per Etholm. Skifteretten sendte også telefax 18. juli 1997 til Kosmos AS ved Morits Skaugen jr. og Nils Gregusson. Det ble der opplyst boet regnet med å foreta prøving av fordringen på skiftesamling den 21. juli 1997.

Den 18. juli 1997 mottok skifteretten telefax fra advokat Nils Gregusson som opplyste at han representerte Kosmos i saken. På vegne av Kosmos protesterte han mot at fordringen skulle prøves på så kort varsel midt i sommerferien og ba om at fordringsprøvelsen ble utsatt til Kosmos hadde hatt anledning til å forberede seg tilfredsstillende. I telefaksen heter det for øvrig:

"AS Kosmos konstaterer at den foreslåtte avtale medfører "hjemføring" av betydelige beløp og at det historisk har foregått en klar sammenblanding mellom "utenlandsmidlene" og AS Kosmos' midler".

Fordringsprøvelse ble igangsatt i skiftesamlingen den 21. juli 1997. Saken ble behandlet på skiftesamling i medhold av skiftelovens § 104, annet ledd. Per Etholm representerte Kosmos AS under skiftesamlingen, men fratrådte etter eget ønske skiftesamlingen da Kosmos' fordring ble prøvet.

På bakgrunn av sterkt arbeidspress i boet hadde advokat Knut Ro fått i oppdrag fra skifteretten å avgi innstilling om hvorvidt fordringen skulle godkjennes.

Det hitsettes fra protokollen fra skiftesamlingen 21. juli 1997:

"..... Even Wahr-Hansen opplyste at forholdene etter hans mening var kompliserte fordi det av dokumentene kunne se ut som om det hadde funnet sted en sammenblanding, først av Jahres midler og Kosmos' midler langt tilbake i tid, og at det på senere tidspunkter kunne ha blitt blandet Kosmos-midler inn i Monsen-systemet. Han hadde imidlertid ikke fått nok tid til å se på saken enda. Dokumentasjonen for boet er foreløpig også fragmentarisk.

Knut Ro ga uttrykk for at Kosmos' fordring kunne avvises fordi den ikke var meldt innen proklamafristens utløp.

De tilstedeværende kreditorer fikk anledning til å uttale seg om fordringen. Fordringsprøvelsen vil i første omgang bli avgrenset til spørsmålet om fordringen kan avvises fordi den ikke er meldt ved proklamafristens utløp. Gjelstad (som representerte staten v/Finansdepartementet) ga uttrykk for at skattekreditorene som utgangspunkt måtte protestere mot fordringen på dette grunnlag, men forbeholdt seg også å protestere på eventuelle andre grunnlag senere.

Kosmos, loddeieren og de øvrige kreditorene fikk deretter en ukes frist for eventuelle skriftlige innlegg vedrørende en eventuell avvisning av denne fordringen.

Etholm kom deretter tilbake og fikk lest opp rettsboken med hensyn til det som hadde skjedd mens han var ute. Han tok protokollatet til underretning. Han syntes den tidsfristen som var satt opp var meget urimelig".

Skifteretten sendte også telefax til advokat Nils Gregusson den 22. juli 1997 ble det opplyst om at Kosmos, loddeieren og boets øvrige kreditorer var gitt en ukes frist for skriftlig innlegg i anledning spørsmålet om fordringen skulle avvises fordi den formelt var meldt etter proklamafristens utløp.

I medhold av skiftelovens § 17 ble loddeieren Bess Jahre bedt om å avgi en eventuell uttalelse vedrørende godkjenning av fordringen. Bess Jahre avga svar ved advokat Einar Abrahamsen den 23. juli 1997. Det heter her:

"Under henvisning til telefaxekspedisjon av 22. ds. vil jeg på vegne av loddeieren, fru Bess Jahre, gi min fulle tilslutning til at fordringen fra Kosmos AS må avvises. Jeg tiltrer den begrunnelse som er inntatt i advokat Knut Ros telefax til Sandefjord skifterett av 20. d.s."

Advokat Nils Gregusson sendte den 25. juli 1997 telefax til Sandefjord skifterett. Advokat

Gregusson ba i denne telefaksen om forlenget frist for uttalelse. For øvrig er ikke spørsmålet om avvisning av fordringen fordi den er meldt etter proklamafristens utløp kommentert. Telefaksen gir imidlertid en nærmere begrunnelse for at Kosmos AS ikke ønsket å tiltre forliket som part.

I skiftesamling den 28. juli 1997 ble det klart at heller ikke staten var villig til å gå inn i den foreliggende forliksavtalen som part på de vilkår som var fremforhandlet. Det måtte da konstateres at det på det daværende tidspunkt ikke var mulig å få til et forlik. Vedrørende fordringsanmeldelsen fra Kosmos ble det i den anledning protokollert følgende:

"Dersom motpartene nå ikke gir et tilbakespill som gjør at trepartsavtale likevel kan inngås, legger skifteretten til grunn at skifteretten ikke tar standpunkt til anmeldt fordring fra Kosmos før etter 25. august 1997 og vil ta hensyn til alle skriftlige uttalelser som kommer inn innen denne frist under gitte forutsetning".

Den 20. august 1997 mottok skifteretten brev fra advokat Truls Leikvang som opplyste at han nå behandlet saken på vegne av Kosmos AS. Han protesterte mot at fordringen skulle prøves på det nåværende tidspunkt og ga uttrykk for at det ville være mest naturlig at man avventet all fordringsprøvelse og fordeling av eventuelle midler inntil man hadde avsluttet arbeidet med å få innkrevet utenlandsformuen og søksmål mot de involverte. Det heter for øvrig i brevet:

".....jeg viser i denne forbindelse til det samarbeidet som tidligere har vært mellom Kosmos og bobestyreren bl.a. mht. bruk av Kosmos og Anders Jahre AS som kreditor og innsyn i arkiver tilhørende disse selskaper samt at boet kan opptre i Kosmos navn i andre land for å fremme den felles sak. Jeg vil spesielt understreke at jeg finner det uvanlig at boet gjennom bobestyrer avtaler med Kosmos at det skal kunne påberope seg at Kosmos er kreditor i boet samtidig som at boet innad overfor Kosmos bestrider at Kosmos er kreditor i boet. I den utstrekning boet overfor utenlandske domstoler har påberopt at Kosmos er kreditor i boet, vil en eventuell motsatt holdning som nå synes å være inntatt av skifteretten være noe villledende overfor de utenlandske domstolene....."

Kosmos AS ba i brevet om at fordringsprøvelsen ble ytterligere utsatt. Spørsmålet om betydningen av proklamafristens utløp ble imidlertid ikke berørt i brevet fra advokat Leikvang.

Skifteretten har avventet saken i ytterligere vel en måned etter at brevet fra advokat Leikvang innkom. Skifteretten har mottatt et par telefonsamtaler fra advokat Leikvang hvor han har bedt om noen ytterligere opplysninger, men utover dette har skifteretten ikke mottatt ytterligere dokumentasjon eller anførsler fra Kosmos AS' side.

Det er ingen midler i boet til fordeling blant kreditorene. Av hensyn til mulige nye forliksavtaler er det imidlertid av vesentlig betydning å ha oversikt over hvem som er kreditorer i boet. Dessuten bør fremdriften i boet ikke forsinkes unødig. Skifteretten har blitt stående ved at fordringsprøvelsen nå skal gjennomføres som planlagt og at det under enhver omstendighet nå har vært mulig for alle å få tilstrekkelig tid til å komme med innlegg i forbindelse med fordringsprøvelsen i den form prøvingen har vært begrenset til.

Den angjeldende fordringen er bestridt både av den eneste loddeieren og den største kreditoren i boet.

Det følger av skiftelovens § 75 at konsekvensen av oversittelse av proklamafristen er at fordringen faller bort hvis ikke annet er bestemt ved lov. Skifteretten legger til grunn at fordringen ikke ble anmeldt innen proklamafristens utløp og at den derfor er bortfalt. Det er på denne bakgrunn ikke nødvendig å gå nærmere inn på realiteten i fordringen. Det vises til Unneberg: "Arveretten med dødsboskifte" side 456 og til Augdahl: "Skifteloven med kommentarer", annen utgave side 163-164.

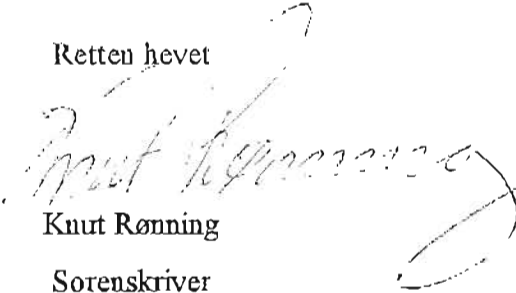
Advokat Even Wahr-Hansen har muntlig benektet at han har gitt seg inn i et avtaleforhold med Kosmos som skulle kunne medføre at virkningen av proklamaet har bortfalt. Skulle dette ha skjedd, har det i tilfelle vært helt uten skifterettens vitende og helt uten at det har vært behandlet på noen skiftesamling. Kosmos AS har ikke fremlagt noen beviser for at det skulle foreligge noen slik avtale. Skifteretten legger dette til grunn og legger også til grunn at den behandling som fant sted i skiftesamlingen den 28. august 1995 ikke avskjærer en avvisning av fordringen på dette grunnlag. Skifteretten legger endelig til grunn at det er uten betydning for saken at det har skjedd skifter i styresammensetningen og ledelsen av Kosmos AS etter at proklamafristen løp ut.

På bakgrunn av at fordringen er bestridt, er skifterettens avgjørelse gitt kjennelses form, jfr skiftelovens § 23 nr 1.

Slutning:

Fordringen avvises.

Retten hevet

Knut Rønning

Sorenskriver

Kjennelsen sendes advokat Truls Leikvang til vedtakelse av forkynnelse på vegne av Kosmos AS. Kjennelsen sendes videre til de øvrige kreditorer i boet til underretning, til loddeieren, Bess Jahre, ved advokat Einar Abrahamsen, Sandefjord og til Regjeringsadvokaten ved advokat Urke. Kopi av kjennelsen sendes dessuten til advokat Even Wahr-Hansen, advokat Knut Ro og advokat Sveinung Eliassen, til orientering.

S A N D E F J O R D N A M S R E T T .

KOPI

Ar 1980 den 18.april ble Sandefjord namsrett satt på rettens konto i Sandarveien 1, Sandefjord.

Dommer: Dfm. Arild Hardeng med alm. bem av 8.juni 1979.

Sak nr. 13/1980 D.

Saksøker: Staten ved Finansdepartementet, Oslo.

Saksøkt: 1. Anders Jahre, Sandefjord.

2. Continental Trust Company Inc. ved Anders Jahre.

Saken gjelder: Arrest i fordringer for innestående på bankkonti.

Det ble avsagt slik

b e s l u t n i n g :

Ved skriv av 17.april 1980, mottatt samme dag, har Staten ved Finansdepartementet begjært arrest i de innestående beløp Anders Jahre, subsidiært et panamaregistret firma, Continental Trust Company Inc., har på henholdsvis kto. 80 531 250 50 i Union de Banques a Paris, Paris, og på kto. 5201-83 350 81 i Skandinaviska Enskilda Banken, Stockholm.

Saksøkeren har anført at kravet gjelder formues- og inntektsskatt for årene 1970 til 1980 med tillegg av renter, samt at kravet i dag ikke kan fastsettes eksakt, men at det i vesentlig grad må overstige innestående på den nevnte konto i Sverige, som i dag er U.S. \$ 10,1 millioner. Kravet bygger på at staten anser det overveiende sannsynlig at det er Anders Jahre som er skattesubjekt for driften ved Continental Trust Company Inc. Subsidiært hevdes det, slik retten forstår begjæringen, at panamaselskapet blir drevet /bestyrt av Anders Jahre. I begge tilfelle er Anders Jahre ifølge Skattelovens § 31 personlig ansvarlig for den skatt som påfaller selskapets drift. Videre skal midlene uriktig ikke være oppgitt til beskatning i Norge.

Til sannsynliggjøring av kravet er anført diverse grunner som nederfor blir tatt opp. Videre er det anført at Anders Jahres Formue i Norge ikke er tilstrekkelig til dekning av skattekravet.

Det er også anført at saksøktes adferd gir grunn til å frykte at fullbyrdelsen av skattekravet vil bli forspilt eller i vesentlig grad vanskeliggjort, og at det for å unngå faren for forpurringer

ved gjennomføringen av arresten er meget ønskelig at arrestbeslutningen ikke gjøres kjent for de saksøkte før underretning er mottatt fra Sverige og Frankrike om at forretningene er gjennomført.

Retten skal bemerke.

Sandefjord namsrett har vurdert hvorvidt den er stedlig kompetent til å behandle saken, og har under en viss tvil kommet til at så er tilfelle. I henhold til det aktuelle alternativ i Tvangslovens § 247 er det domstolen på det sted hvor det gods befinner seg som begjæres undergitt arrest som er stedlig kompetent. I nærværende tilfelle er "godset" ingen materiell gjenstand men fordringer på banker for innestående beløp. Etter Gjeldsbrevlovens § 3 skal gjeldsbrev, hvor intet annet er avtalt, betales på det sted hvor kravshaveren bor, eller på hans forretningssted. Det dreier seg her ikke om gjeldsbrev, men loven gis i stor utstrekning analog anvendelse på andre fordringer. Retten er ikke gjort kjent med hvorvidt de aktuelle fordringer forfaller ved påkrav, men antar dette etter den måten de to bankkonti, og i alle fall den i Sverige, har vært benyttet. Debitor har tilhold i henholdsvis Sverige og Frankrike og er banker på disse steder. Selv om forholdene da stiller seg annerledes, og løsningen derfor er mindre sikker enn ved vanlige gjeldsforhold hvor retten antar at debtors bosted, eventuelt forretningssted, er rette vernetings, har retten kommet til at det må gjelde samme regler for de to typer gjeldskrav.

Anders Jahre har vernetings i Sandefjord. Som det fremgår nedenfor har retten funnet at det er stor sannsynlighet for at Anders Jahre i virkeligheten er innehaver av Continental Trust Company Inc. eller at selskapet etter norsk rett må anses å være drevet eller bestyrt herfra. I begge tilfelle er Sandefjord det rette vernetings

Retten antar at Staten ved Finansdepartementet er rette saksøker idet det også dreier seg om statsskatt.

Retten har videre vurdert hvorvidt det bør være muntlig forhandling om arresten. Ifølge Tvangslovens § 249, 1. ledd skal dette bare holdes hvor saksøkeren krever det eller retten finner det nødvendig. Saksøkeren har ikke krevet muntlig forhandling, og retten finner ikke grunn til å avholde dette, jfr. nedenfor.

Det foreligger ikke tvangsgrunnlag for det påståtte krav. Retten har vurdert hvorvidt kravet er gjort sannsynlig i den grad Tvangslovens § 248 krever. Med begjæringen fulgte et notat, samt omfattende dokumentasjon, fra skatterevisorene Kolbjørn Nordstrøm og

og Hjørn Sti som i 1979 foretok bokettersyn i rederiet "Anders Jahre". Av dette materiale framgår det bl.a:

Continental Trust Company ble stiftet i 1939 og Anders Jahre har vært med fra starten. Han har også for inntil få år siden offisielt vært president, og er i dag "honorær president". Jahre har hatt signatur i selskapet, men det er ikke kjent hvorvidt han i dag har dette. Anders Jahre har i brev av 2.januar 1974 skriftlig meddelt Norges Bank at de av ham disponerte selskaper er uten forretningsforbindelse med Continental Trust Company, og at hverken han eller noen av hans selskaper har tilgodehavende her.

Continental Trust Company ga i 1972 40 millioner kroner til bygging av Sandefjord rådhus. Dette skulle være en erkjentlighetsgave til Anders Jahre i forbindelse med hans 80 års dag, og ved skriv av 13.mars 1972 til h.r.advokat Einar Abrahamsen stilte Jahre sin personlige garanti for at beløpet ville bli betalt til forfall. På grunn av manglende valutalisens ble 20 millioner kroner ikke innbetalt, og Anders Jahre skal selv ha dekket dette. Intet er borte ført om det tilgodehavende Jahre således skulle ha i Continental Trust Company. Pengebeløp er opp gjennom årene overført fra Continental Trust Company til A/S Kosmos og til Bulls Tankrederi, som Jahre også disponerer. Likeså er det ført betydelige beløp fra A/S Kosmos til Continental Trust Company.

Continental Trust Company har inntil 1976 hatt en konto i Bergen Bank. Adressen var oppgitt til å være Anders Jahre, og han alene har hatt disposisjonsrett til kontoen. Penger er blitt overført fra kontoen og til Anders Jahre privat, samt til firma "Anders Jahre". Revisorene har dog ikke sett at noen person i rederiet har blitt tilført disse midler. Heller ikke foreligger det mellomregnskaper mellom Continental Trust Company og Anders Jahre. Man har dog funnet et notat hvor "kosmosgruppen" er oppført som innehaver av kontoen.

Likeså har Continental Trust Company en konto i Skandinaviska Enskilda Banken i Stockholm. Det er denne konto det er aktuelt å ta arrest i. Også denne konto disponeres av Anders Jahre personlig, men man har ikke pr. i dag kunnet bringe på det rene om også andre disponerer kontoen. De samlede krediteringer på kontoen utgjør U.S. \$ 84 millioner. Det foreligger flere betydelige overføringer fra denne til "Dusbyholm" og "Penser", som henholdsvis er Anders Jahres private landsted og den advokat som tar seg av drift av stedet. Også ved endel av disse overføringer er Continental

Trust Companys adresse oppgitt til Sandefjord.

Continental Trust Company har hatt aksjer i et selskap i Kamerun. Direktør Eriksen i "Anders Jahre" har i et skriv betegnet disse, samt aksjer A/S Jaris hadde i selskapet, som "våre". I forbindelse med salg av aksjene i 1972 ble salgssummen innsatt på Anders Jahres private bankkonto i Union de Banques a Paris.

Intet av det som ovenfor er nevnt skal være inntektsført i Norge.

På bakgrunn av den forkortede framstilling som ovenfor er gitt, og den omfattende dokumentasjon som er framlagt har retten funnet det sannsynlig at midlene i Skandinaviska Enskilda Banken er Anders Jahres personlige og opptjent ved virksomhet drevet av ham samt at han i realiteten er innehaver av Continental Trust Company, eller at selskapet er bestyrt/drevet i Norge. Etter Skattelovens § 15 skulle de midler som er inntjent ved hjelp av Continental Trust Company, dersom det, slik sannsynligheten taler for, er Jahres, eller det drives/bestytres her, være skattepliktig til Norge. Staten har oppgitt at intet er beskattet i Norge for driften av Continental Trust Company.

Når det gjelder skattekravets størrelse har saksøkeren ikke kunnet oppgi noen eksakt sum. Innskuddene i Skandinaviska Enskilda Banken utgjør for årene det er adgang til å foreta etterligning for til sammen U.S. \$ 84 millioner. Noen nærmere beløpsfastsettelse antar retten tvangslovens § 248 ikke krever, idet selskapets inntekter må antas å ha vært i denne størrelsesorden.

Namsretten har også vurdert hvorvidt det er grunn til å ta begjæringen om arrest til følge, jfr. Tvangslovens § 245. Anders Jahre har benektet enhver forretningsmessig kontakt med Continental Trust Company. Dokumenter av betydning for et pågående bokettersyr ble av Anders Jahre brent den 3. november 1979, jfr. herom i rettsbok for Sandefjord byrett av 16. april 1980. Anders Jahre har nå ifølge framlagte ligningsansettelser kun en bruttoformue i Norge på ca kr. 3.000.000,--. Selv om formuen i stor grad består i aksjer, og man i betydelig utstrekning regulerer disse opp til en antatt markedsverdi på rundt 10 millioner kroner, har Jahre langt fra tilstrekkelige midler i Norge til å dekke skattekravet. Retten finner at Jahres adferd etter dette gir grunn til å frykte at statens krav vil måtte bli forfulgt i utlandet dersom man skulle gå den alminnelige vei om tvangsgrunnlag. Vilkårene for arrest er etter dette til stede, og begjæringen tas til følge.

Det er begjært arrest i to fordringer på banker. Den ene er mot en fransk bank og tilhører Anders Jahre privat. Den annen er mot en svensk bank og lyder på Continental Trust Company. Retten kjenner ikke til hvor meget som er innestående i den franske bank. Den annen fordring er på U.S. \$ 10,1 millioner, og er således langt mindre enn det forventede skattekrav. Da det ikke finnes tilstrekkelige midler i Norge til sikring av Statens mulige krav gis det arrest i de to fordringer. Etter Tvangslovens § 253 er det intet til hinder for dette.

Saksøkte kan avverge forføyningen mot å stille en sikkerhet på U.S. \$ 15.000.000,-- - femtenmillioner amerikanske dollar 00/100 -. Likeså gjøres det oppmerksom på retten etter Tvangslovens § 249, 2.ledd til å kunne forlange saken innbrakt til muntlig forhandling ved Sandefjord namsrett om arrestens lovlighet.

Det er også anmodet om å utsette forkynnelsen av arrestbeslutningen. Det er en forutsetning etter Tvangslovens § 252 at iverksettelsen skal skje snarest mulig, og retten har hverken mulighet eller vilje til å trenere saken. Imidlertid fastslår bestemmelsens annet ledd at en beslutning om arrest kan iverksettes uten at den på forhånd er forkynt for saksøkte. Hensett til faren for en vanskeliggjøring av fullbyrdelsen anser retten det rimelig at iverksettelsen skjer før arresten forkynnes for saksøkte. Retten finner dog av hensyn til saksøkte å måtte fastsette en frist for iverksettelsen. Dette særlig da en iverksettelse i Frankrike antas å ta lenger enn en tilsvarende her. Har retten etter dette ikke mottatt underretning om at iverksettelse har skjedd innen fredag den 25.april 1980 kl. 12.00 vil man likevel la arrestbeslutningen forkynne. Finansdepartementet pålegges straks de er kjent med at iverksettelse har skjedd å underrette retten om dette.

S l u t n i n g :

Staten ved Det kgl. finans- og tolldepartement gis arrest i tilgodehavende i Union de Banques a Paris, 22 Place de Madeleine, Paris, innestående på konto 80 531 250 50 lydende på Anders Jahre, og i tilgodehavende i Skandinaviska Enskilda Banken, Stockholm, innestående på konto 5201-83 350 81, lydende på Continental Trust Company Inc.

Sendes i 3 eksemplarer Finansdepartementet, Oslo. Da iverksettelsen må foretas i utlandet anser retten det hensiktsmessig, samt vesentlig tidsbesparende, at departementet via sine kanaler besørger arrestbeslutningen oversendt svenske og franske namsmyndigheter for hurtig iverksettelse.

Retten hevet

Arild Hædeng
Arild Hædeng
dfm

J.nr. 3284/90

S.nr. 26/90

FW-SHe/RWF

N 2286

Som sak nr. 1 i Riksskattenemndas møte den 2. november 1990 ble behandlet:

KLAGE I HENHOLD TIL LIGNINGSLOVEN § 9-2 NR 1 BOKSTAV D
FRA SKIPSREDER ANDERS JAHRE (HANS DØDSBO) OVER
VESTFOLD FYLKESKATTESTYRES VEDTAK AV 14. SEPTEMBER
1983 VEDRØRENDE LIGNINGEN FOR INNTEKTSÅRENE 1970, 1971,
1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981 OG 1982.

Dokumenter:

1. Klage til Riksskattenemnda av 31. januar 1984 med Bilag 1-10.
2. Vestfold fylkesskattestyres vedtak av 14. september 1983.
3. Riksskattenemndas vedtak av 16. mars 1984.
4. Brev fra advokat Per Brunsvig til Riksskattenemnda av 22. august 1985 med Bilag 1-10.
5. Brev fra advokat Per Brunsvig til Riksskattenemnda av 18. oktober 1985 med Bilag 1-6.
6. Brev av 4. november 1985 fra Skattedirektoratet til advokat Per Brunsvig.
7. Brev av 4. november 1985 fra Skattedirektoratet til advokat Per Brunsvig.
8. Brev fra advokat Per Brunsvig til Riksskattenemnda av 16. desember 1985 med Bilag 1.
9. Brev av 7. april 1986 fra Skattedirektoratet til advokat Per Brunsvig.
10. Brev fra advokat Per Brunsvig til Riksskattenemnda av 6. mai 1986 med Bilag 1-2.
11. Brev fra advokat Per Brunsvig til Riksskattenemnda av 25. september 1989 med to Bilag.
12. Rapport til Riksskattenemnda fra Skattedirektoratet av 14. og 15. februar 1990 med Bilag 1-17.

D2

X J 003126
1309

13. Brev fra Skattedirektoratet til advokat Per Brunsvig av 15. februar 1990 med ti Bilag.
14. Brev fra advokatfirma Thommesen & Krefting til Skattedirektoratet av 6. april 1990.
15. Brev fra Skattedirektoratet til advokatfirma Thommesen & Krefting av 19. april 1990.
16. Brev fra advokat Per Brunsvig til Skattedirektoratet av 22. mai 1990.
17. Brev fra Skattedirektoratet til advokat Per Brunsvig av 20. juni 1990 med to Bilag.
18. Brev fra advokat Per Brunsvig til Riksskattenemnda av 27. juni 1990 med Bilag 1-13.
19. Følg brev fra advokatfirma Thommesen & Krefting til Skattedirektoratet av 4. juli 1990 med Bilag 9 til advokat Per Brunsvigs brev til Riksskattenemnda av 27. juni 1990.

Etter rådslagning fattet Riksskattenemnda slikt

V E D T A K :

D2

J 003127
1309

Side	Punkt	
	I	<u>Innledning, saksbehandling</u>
3	1.1	Innledning
4	1.2	Saksbehandling
	II	<u>Saksforholdet</u>
10	2.1	Bevissituasjonen
16	2.2	Forhistorie
	3	<u>Anders Jahres disponering av midler plassert i CTCs navn</u>
28	3.1	Gave til Sandefjord kommune
	3.2	Midler plassert i CTC-navn hos SE-Banken, Stockholm
41	3.2.1	Overføringer til Ousbyholm gods samt Anders og Bess Jahre privat
50	3.2.2	Annen disponering av konto opprettet i CTCs navn hos SE-Banken
	3.2.3	Bevisopptak av tjenestemenn i SE-Banken ved Stockholms Tingsrätt
53	3.2.3.1	Innledning
54	3.2.3.2	Forklaring fra direktør Peder Bonde
58	3.2.3.3	Forklaring fra kamrer Ragnar Thor
58	3.2.3.4	Forklaring fra andre tjenestemenn hos SE-Banken
60	3.2.4	Undersøkelser i SE-Banken
73	3.3	Konto opprettet i CTCs navn hos i Bergens Privatbank, Oslo
77	3.4	Aksjer utstedt i navnet til CTC i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. og innskudd i Union de Banques à Paris, Paris
81	3.5	Bankkonto i CTCs navn hos Lazard Brothers & Co., Ltd., London
	4	<u>Opplysninger om selskapet CTC</u>
83	4.1	Innledning
83	4.2	CTCs kontoradresse
86	4.3	CTCs virksomhet, ledelse, styre, m.v.

D2

X J 003128
1309

Side	Punkt	
	5	<u>Bevisopptak i London av personer tilknyttet CTC</u>
94	5.1	Innledning
95	5.2	Banktjenestemennenes innsigelser mot å avgi forklaring
97	5.3	Hovedpunkter i Lord Kindersleys forklaring
99	5.4	Hovedpunkter i Arthur J. Hardmans forklaring
102	III	<u>Skattyterens anførsler</u>
	IV	<u>Riksskattenemndas bemerkninger</u>
119	7.1	Innledning
	7.2	Saksbehandling og bevisføring
120	7.2.1	Anmodning om tilgang til Skattedirektorates innstilling med adgang til å kommentere denne for nemnda
121	7.2.2	Advokat Brunsvigs særskilte bemerkninger om saksbehandlingen (punkt 4 i advokat Brunsvigs innlegg av 27. juni 1990)
122	7.2.3	Advokat Brunsvigs særskilte anførsler vedrørende bevisvurdering og bevisføring
	7.3	Det konkrete saksforhold
125	7.3.1	Generelt
127	7.3.2	Gaven til Sandefjord kommune
129	7.3.3	Bevisforspillelsen
132	7.3.4	Midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken
136	7.4	Midler plassert i CTCs navn hos Bergens Privatbank, Oslo
138	7.5	Aksjer utstedt i navnet til CTC i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. og innskudd hos Union de Banques à Paris, Paris
139	7.6	Sammenfatning
	V	<u>Utbetalinger fra selskapet Anders Jahres Rederi A/S til Sandefjord kommune</u>
142	8.1	Saksfremstilling
144	8.2	Skattyterens anførsler
148	8.3	Riksskattenemndas bemerkninger
150		Slutning

D2

J 003129
X # BM

I Innledning, saksbehandling

Sentrale dokumenter i saken ble forelagt Riksskattenemnda i møte 11. juni 1990. Saken ble drøftet i møte 7. september 1990, og vedtak fattet i møte 2. november 1990.

1.1 Innledning

Denne saken gjelder en etterligning for årene fra og med 1970 til og med 1982 av Anders Jahre, nå hans dødsbo med utgangspunkt i hans tilknytning til midler som er påstått å ha tilhørt det panamaregistrerte selskapet Continental Trust Company Inc. (heretter benevnt CTC).

Anders Jahre ble født 28. mai 1891. Han praktiserte som overrettssakfører i Sandefjord i perioden 1916-1928. Så tidlig som i 1918 begynte Jahre å interessere seg for hvalfangst. Han var blandt foregangsmennene i en utvikling hvor en gikk over fra å organisere hvalfangst fra landstasjoner til å drive fangst med hvalbåter knyttet til flytende kokerier som kunne bearbeide råstoffet ombord uavhengig av landstasjoner. Jahre var den første til å få bygget store flytende kokerier med rasjonell drift. Disse kokeriene kunne operere utenfor territorialfarvannet til de britiske bestittelsene og muliggjorde hvalfangst inne i drisen rundt hele det antarktiske kontinent.

I 1928 grunnla Jahre rederiet Anders Jahre og i årene 1920-30 stiftet han seks hvalfangstselskaper men en samlet aksjekapital på kr. 24,5 millioner.

Anders Jahre var også en foregangsmann når det gjaldt foredling av hval- og spermolje og stiftet flere fabrikker med dette formål.

Anders Jahre døde 26. februar 1982. Etter begjæring av hans enke, overtok Sandefjord skifterett 6. april 1982 boet til offentlig skifte. Retten har oppnevnt høyesterettsadvokat Per Brunsvig, Oslo, som bobestyrer.

D2

Det Riksskattenemnda skal ta stilling til, er om Anders Jahres tilknytning til

X J 003130
1309

midlene gjør det sannsynlig at han i all realitet var eier av midler som sto i CTCs navn. Midlene utgjøres av innskudd hos Skandinaviske Enskilda Banken i Stockholm (heretter benevnt SE-Banken) og innskudd hos Bergens Privatbank i Oslo. Videre omfattes innskudd gjort på en konto opprettet på og disponert av Anders Jahre hos Union de Banques à Paris i Paris og aksjer utstedt i navnet til CTC i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. I tillegg omfattes midler plassert på konti hos SE-Banken, avdeling Hørby i Sverige. Disse konti var opprettet på navnene til henholdsvis Anders Jahre, hans kone Bess Jahre og deres felles eiendom Ousbyholm Gods i Sverige.

I tillegg til ovennevnte hovedspørsmål gjelder saken også hvorvidt utbetalinger fra Anders Jahres Rederi A/S (hvor Anders Jahre hadde 2 341 av 2 433 aksjer) til Sandefjord kommune i forbindelse med oppføring av byens rådhus, skal betraktes som skattepliktig aksjeutbytte for Anders Jahre ved at beløpene anses utbetalt for å dekke personlige garantier gitt av Anders Jahre overfor kommunen.

1.2 Saksbehandling

Vestfold fylkesskattekontor varslet i brev av 8. januar 1979 at det ville bli foretatt bokettersyn hos Anders Jahre og de selskapene han og hans selskaper disponerte.

Bokettersynet ble påbegynt i februar 1979. Ettersynet resulterte i følgende rapporter og notater:

- Delrapport I av 22. september 1980
- Delrapport II av 28. november 1980
- Notat av 16. oktober 1981
- Notat av 15. mars 1982
- Rapport av 27. april 1982 (sluttrapport)
- Rapport av 27. april 1982 (vedrørende SE-banken, avdeling Hørby)
- Notat av 22. mars 1983.

D2X J 003131

1309

Med utgangspunkt i Delrapport I av 22. september 1980 ble spørsmålet om etterligning av Jahre for inntektsåret 1970 reist for ligningsnemnda i Sandefjord. Mot ligningssjefens stemme vedtok nemnda den 12. februar 1980 følgende:

"Saken tilbakesendes Skattedirektoratet idet materialet anses å være utilstrekkelig bakgrunnsstoff for å foreta etterligning."

Saken ble deretter bragt inn for Vestfold fylkesskattestyre som fattet følgende vedtak i kjennelse av 22. desember 1980 (sak 11/1980):

"Den protokoll som foreligger fra Sandefjord ligningsnemnds møte 12. desember 1980 viser at ligningsnemnda har unnlatt å treffe beslutning om etterligning. Beslutning om etterligning for 1970 blir derfor å treffe av fylkesskattestyret i medhold av sktl. § 100 nr. 3 bokstav c, idet Sandefjord ligningsnemnd uriktig eller uten tilstrekkelig grunn har unnlatt å treffe slik beslutning for 1970."

Fylkesskattestyret avsa deretter kjennelse med slik slutning etter dagjeldende sktl. § 122 nr. 7:

"Etterligning av skipsreder Anders Jahre og/eller Continental Trust Company Inc. iverksettes for inntektsåret 1970 av såvel formue som inntekt. Det beregnes tilleggsskatt ved etterligning av skipsreder Anders Jahre hvis det forsettelig eller uaktsomt er gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger."

Vestfold fylkesskattestyre behandlet senere saken i møter 17. desember 1981 (sak 20/1981) og 16. desember 1982 (sak 12/1982) hvor det ble avsagt kjennelser med slike slutninger:

(sak 20/1981)

"1.

I medhold av skattelovens § 100 nr. 4, annet punktum, overtar fylkesskattestyret til behandling den etterligning mot Anders Jahre og/eller Continental Trust Company Inc. som er omhandlet i nærværende sak.

2.

Etterligning av Anders Jahre og/eller Continental Trust Company Inc. iverksettes for inntektsåret 1971, av såvel formue som inntekt.

D2

X J 003132
#1309

Det beregnes tilleggsskatt ved etterligning av Anders Jahre hvis det forsettelig eller uaktsomt er gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger.

Fylkesskattestyrets beslutning av 22. desember 1980 om etterligning for inntektsåret 1970 opprettholdes."

(sak 12/1982)

"Etterligning av Anders Jahre og/eller Continental Trust Company Inc. iverksettes for inntektsårene 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978 og 1979 av såvel formue som inntekt. Det beregnes tilleggsskatt ved etterligning av Anders Jahre, hvis det forsettelig eller uaktsomt er gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger.

Fylkesskattestyrets beslutninger av 22. desember 1980 og 17. desember 1981 om etterligning for inntektsårene 1970 og 1971 opprettholdes."

Fylkesskattesjefen i Vestfold varslet i brev av 2. mai 1983 etterligning av Anders Jahres dødsbo/CTC.

På vegne av Anders Jahre, senere hans dødsbo, la høyesterettsadvokat Per Brunsvig i en rekke brev frem sine bemerkninger til såvel saksbehandlingen som selve saken. Anførlene ble i det vesentlige samlet i høyesterettsadvokat Brunsvigs

- brev av 10. januar 1983 til Vestfold fylkesskattestyre, vedlagt redegjørelse av 30. desember 1982, Del I og Del II, og
- brev av 8. juli 1983 til Vestfold fylkesskattestyre.

Vestfold fylkesskattestyre avsa kjennelse datert 14. september 1983 for inntektsårene fra og med 1970 til og med 1982 med følgende slutning:

"I medhold av skattelovens §§ 100 nr. 4, annen setning, og 122 nr. 1 foretas etterligning av Anders Jahres dødsbo, Sandefjord på grunn av

I

Uforklart formuesstigning/ikke oppgitt formue for tidsrommet 1970-1982 vedrørende midler, herunder renter, fremkommet i Skandi-

D2

X J 003133

#1309

naviske Enskilda Banken, Bergen Bank og Union de Banques à Paris, samt salgsproveny og verdi av aksjer i Crevettes du Cameroun, og

II

Uttak i 1973 og 1974 av midler fra Anders rederi A/S til bruk ved personlig gave til Sandefjord kommune.

Tidligere ligningsansettelser av Anders Jahres inntekt og formue blir å forhøye slik, jfr. fylkesskattesjefens brev av 2/5 og 31/5 1983 (dok 6 og 15) til skattyters advokat, samt til fylkesskattestyrets bemerkninger under kjennelsens del I:

År:	Inntekt:	Formue:
--	-----	-----
1970	kr. 26.414.578	kr. 301.285.577
1971	" 23.509.922	" 304.423.678
1972	" 23.873.641	" 324.099.252
1973	" 30.918.629	" 278.087.250
1974	" 22.880.483	" 161.493.245
1975	" 26.211.380	" 192.834.132
1976	" 5.812.048	" 97.269.479
1977	" 11.358.639	" 99.608.358
1978	" 279.707	" 97.457.996
1979		" 49.641.500
1980		" 52.116.000
1981		" 58.378.000
1982		" 70.801.000

I de oppførte etterligningsbeløp inngår aksjeutbytte på 10 mill. kroner i 1973 og 10 mill. kroner i 1974, jfr. § 3, 1. og 2. ledd i lov av 19/6 1969 om skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer. Disse to beløp blir bare å hensynta ved statsskatteligningen. Øvrige inntekts- og formuesbeløp skattlegges til kommune og stat.

Tilleggsskatt anvendes i h.t. skattelovens § 121 nr. 2, annet ledd, med 75 % på de utlignede skatter vedrørende alle formues- og inntektsforhøyelser for samtlige etterligningsår.

Sandefjord ligningskontor foretar nye ligningsansettelser og iverksetter etterligningen forøvrig."

Kjennelsen ble avsagt med 4 mot 3 stemmer. Kjennelsen er tatt inn som Bilag 1-1 i Utdraget.¹

D2

¹ De bilag og enkeltdokumenter som det er vist til i det etterfølgende i denne kjennelsen, er samlet i et bilagsutdrag ("Utdraget") som er vedlagt kjennelsen i tillegg til den komplette dokumentasamling.

X J 003134
1309

Ved stevning til Sandefjord byrett av 3. november 1983 bragte dødsboet ved høyesterettsadvokat Brunsvig Vestfold fylkesskattestyres kjennelse av 14. september 1983 inn for retten. Saksøkt var Sandefjord kommune. Ved prosesskrift av 16. desember 1983 meddelte Regjeringsadvokaten at staten ved Finansdepartementet hadde besluttet å overta saken etter anmodning fra Sandefjord kommune. På grunn av omfattende undersøkelser, blant annet med rettslige bevisopptak i Sverige og i England, er rettssaken foreløpig ikke berammet.

Høyesterettsadvokat Brunsvig har ved brev av 31. januar 1984 bragt Vestfold fylkesskattestyres kjennelse av 14. september 1983 om etterligning av Anders Jahre inn for Riksskattenemnda for administrativ klagebehandling. Henvendelsen ble fremsatt som klage. Den ble inngitt etter klagefristens utløp, jf. ligningsloven § 9-2 nr. 5. Spørsmål om å ta saken opp til realitetsbehandling ble behandlet av Riksskattenemnda jf. ligningsloven § 9-2 nr. 8 som i møte 16. mars 1984 traff følgende vedtak (Bilag 1-2 i utdraget):

"Klage fra Anders Jahres dødsbo over Vestfold fylkesskattestyres kjennelse av 14. september 1983 tas opp til realitetsbehandling."

Som ledd i den sivile rettssaken som Anders Jahres dødsbo har reist mot Vestfold fylkesskattestyres avgjørelse om etterligning av Anders Jahre, ble det i 1984 og 1985 avholdt bevisopptak med avhør av tjenestemenn i SE-Banken.

Videre har Riksskatteverket i Sverige etter anmodning fra Skattedirektoratet foretatt kontrollundersøkelser hos SE-Banken i Stockholm. Ved slutføringen av disse har Skattedirektoratet vært representert ved statsautorisert revisor Jan F. Sønsteby og finansrådgiver Njål Kolbeinstveit som har samlet og beskrevet dokumentmaterialet i en rapport datert 14. og 15. februar 1990.

Som ledd i den sivile rettssak for Sandefjord byrett, anmodet dødsboet om at nåværende og tidligere tjenestemenn i London-banken Lazard Brothers &

D2

X J 003135
1309

Co., Ltd. skulle svare på nærmere angitte spørsmål ved rettslig bevisopptak for engelsk domstol. Finansdepartementet sluttet seg senere til en slik anmodning. De aktuelle tjenestemennene motsatte seg å avgi forklaring. Twisten om tjenestemennenes plikt til å forklare seg pågikk fra 1985 og frem til House of Lords i en avgjørelse av 9. februar 1989 påla tjenestemennene å forklare seg. Bevisopptaket ble gjennomført i London 31. juli 1989.

Vestfold fylkesskattekontor foretok høsten 1989 undersøkelser i kontorene til Sandefjord kommunes administrasjon med sikte på å fremskaffe ytterligere materiale i tilknytning til den gaven på kr. 40 millioner som Anders Jahre foranlediget gitt som bidrag til bygging av nytt rådhus i Sandefjord.

Det nye materialet som er frembragt som resultat av de bevisopptakene og undersøkelsene som er gjort etter at Vestfold fylkesskattestyre fattet sitt vedtak av 14. september 1983, ble oversendt dødsboet ved høyesterettsadvokat Per Brunsvig til uttalelse i brev av 15. februar 1990. Enkelte tilleggsdokumenter ble ettersendt advokat Brunsvig ved brev av 20. juni 1990 fra Skattedirektoratet. På vegne av boet la advokat Brunsvig frem sine kommentarer til materialet i brev av 27. juni 1990. Det ble der vist til klagen til Riksskattenemnda av 31. januar 1984 og redegjørelser til nemnda i brev av henholdsvis 22. august 1985, 18. oktober 1985, 16. desember 1985 og 25. september 1989 med tilhørende bilag. Om skattyterens anførsler vises til punkt III nedenfor.

D2

X J 003136
#1309

II Saksforholdet

2.1 Bevissituasjonen

Det foreligger i saken en omfattende dokumentmengde som dels er fremlagt i original, dels i kopi. Videre er det fra skattyterens side lagt frem skriftlige erklæringer og nedtegnelser av forklaringer avgitt i anledning saken. Det er også fremlagt enkelte andre erklæringer som er avgitt i anledning offentlige myndigheters undersøkelser om samme saksforhold. De sentrale dokumenter som nærværende avgjørelse bygges på er samlet i et dokumentutdrag benevnt "Utdraget" som det henvises til. Saken er konsentrert om tre hovedelementer: Gaven til Sandefjord kommune, Anders Jahres disponering og særlige tilknytning til midlene og bevisforspillelsen.

Sistnevnte forhold refererer seg til den brenning av dokumenter som Jahre opplyses å ha foretatt 3. november 1979. Skattyterens utpekte representant under bokettersynet, direktør Rolf Eriksen, hadde da fjernet dokumentene fra kontorlokalene og overlevert disse til Anders Jahre etter at bokettersyns-revisorene var nektet innsyn i dokumentene under påberøpelse av at det dreide seg om dokumenter av privat karakter.

Under bokettersynet ble det ikke fremlagt eller fremskaffet materiale fra Anders Jahres egen forretningsførsel vedrørende CTC. Utover de dokumenter som ble angitt brent, ble det funnet enkelte spor av tilknytning mellom Anders Jahres øvrige virksomhet og midlene i CTC. Det materialet som senere er fremlagt vedrørende Anders Jahres tilknytning til de omhandlede midler, er fremskaffet fra andre kilder.

Norske myndigheter ble første gang kjent med eksistensen av en konto opprettet i CTCs navn hos SE-Banken og Jahres tilknytning til denne etter at det 2. juli 1973 ble overført kr. 10.000.000,- fra SE-Banken til Sandefjord kommune. Overføringen utgjorde en del av en gave foranlediget av Anders Jahre til Sandefjord kommune for bygging av nytt rådhus. Fordi overføringen av midler fra SE-Banken til Sandefjord kommune ble gjort uten at

D2

X J 003137
#1209

pliktig valutalisens fra Norges Bank forelå, ble Anders Jahre gjentatte ganger anmodet om å redegjøre for sin tilknytning til midlene. Blant annet fordi Norges Bank ikke fant Jahres redegjørelser om sin tilknytning til midlene hos SE-Banken og selskapet CTC tilfredsstillende, gjorde Norges Bank skattemyndighetene kjent med forholdet. Foranlediget av dette foretok Vestfold fylkesskattekontor bokettersyn hos Anders Jahre og de selskaper han bestyrte i 1979.

Under bokettersynet kom skatterevisorene over materiale som var merket med CTCs navn og som revisorene konstaterte inneholdt blant annet forretningskorrespondanse og opplysninger om forskjellige konti som var opprettet i CTCs navn.

Skattyterens utpekte representant, regnskapssjef (senere økonomidirektør) Rolf Eriksen i Anders Jahres Rederi nektet imidlertid å utlevere dette materialet idet han påberopte seg at dette var materiale som tilhørte Anders Jahre personlig. Til tross for et uttrykkelig løfte fra Eriksen om å oppbevare dokumentene til den etterfølgende arbeidsdag, medvirket Eriksen til å fjerne de aktuelle dokumentene fra forretningslokalene til Anders Jahres Rederi. Da de to revisorene som foresto bokettersynet på vegne av Vestfold fylkesskattekontor kom tilbake til rederikontorene mandag 5. november 1979, fikk de opplyst at økonomidirektør Eriksen hadde fjernet dokumentene og deretter overlevert dem til Anders Jahre mot kvittering fra Jahre. Det ble videre opplyst at Anders Jahre hadde brent dokumentene.

De to revisorene som foresto bokettersynet, Kolbjørn Nordstrøm og Bjørn Sti, har i et notat av 05.11.79 gitt sin umiddelbare beskrivelse av hendelsen. Notatet gjengis i sin helhet (Bilag 2.1-1 i Utdraget):

"NOTAT

vedrørende hendelsesforløpet i forbindelse med gjennomgåelse av deler av Jahre-selskapenes arkiv.

Torsdag 1. november 1979

fikk vi sammen med dir. Rolf Eriksen adgang til de dokumenter som befinner (befant) seg i hvelvet på rederikontorene i 9. etasje.

D2

X J 003138

#1309

Blandt annen forretningskorrespondanse og regnskapsmateriale befant seg også to omslag hvorav det ene inneholdt forretningspapirer vedrørende.

COTTESMORE

og det andre forretningspapirer vedrørende selskapene
SPERMACET WHALING
PANOVA INVESTMENT og
CONTINENTAL TRUST

Dir. Eriksen reagerte sterkt på innholdet i omslagene og var meget uvillig til å la oss gå nøye gjennom dokumentene før, som han sa, skipsreder Bjørn Bettum hadde sett de. Vi respekterte Eriksens ønsker og så derfor bare overfladisk på de papirer som lå øverst i mappene, og bladde raskt gjennom dokumentene for om mulig å verifiserer dir. Eriksens utsagn om at det måtte være Anders Jahres private papirer. Intet av innholdet tydet på noen privat korrespondanse. Derimot merket vi oss, på bakgrunn av Eriksens utsagn om papirenes private karakter, at flere av dokumentene var undertegnet av Frithjof Bettum og Bjørn Bettum. Bl.a. merket vi oss at Bjørn Bettum hadde gitt Lazard Brothers utbetalingsordrer på vegne av et eller flere av de 3 nevnte selskaper.

Vi protesterte derfor på påstanden om at papirene var å betrakte som private og heller var rene forretningsaffærer. Skipsreder Bettum var ikke tilstede på kontoret torsdag, og for ikke å sette dir. Eriksen i noen forlegenhet imøtekom vi hans ønske om ikke å gå nøyer gjennom dokumentene før Bettum var tilstede.

Omslagsmappene ble derfor lagt i konvolutter, igjenklistret og forseglet med signaturene til Rolf Eriksen, Bjørn Sti og Kolbjørn Nordstrøm.

Avtalen med Eriksen var da at han skulle oppbevare konvoluttene til mandag 5. november, og at alle tre skulle være tilstede når Bettum da åpnet konvoluttene og gjennomgikk dokumentene.

Mandag 5. november 1979

møtte Sti og Nordstrøm som avtalt på Eriksens kontor og anmodet om at det avtalte møte måtte finne sted. Eriksen forteller så at han, naturlig nok, har forelagt saken for skipsreder Bettum, men at han hadde avvist denne som for han uvedkommende.

Eriksen hadde dernest kontaktet Anders Jahre og overlevert ham papirene.

Anders Jahre hevder så at han har brent dokumentene. Eriksen framholder for skatterevisorene at han hadde sagt til Anders Jahre at dersom han hadde til hensikt å brenne papirene ville han ha en bekreftelse på at denne handling var Anders Jahre's, slik at han,

D2

XJ 003139
#1309

som Eriksen sier, kunne ha ryggen fri overfor skatterevisorene.

Dir. Eriksen fikk sin bekreftelse på dette, slik nedenforstående fotokopi viser:

Midtåsen, 3101 Sandefjord
Norge

3. november 1979

Kjære Rolf Eriksen,

Takk for at De underrettet meg om at to ligningsrevisorer har lagt hånd på en del gamle papirer som tilhører meg privat. Papirene ble lagt i to forseglede konvolutter som herrene tenker å avhente mandag førstkommande.

Etter min anmodning har De sendt konvoluttene opp til meg. Da det er sannsynlig at det her finnes gamle ting av rent personlig art, ønsker jeg ikke at dette skal komme på avveie. Uten å åpne konvoluttene har jeg derfor brent disse.

Jeg går ut fra at De gir revisorene beskjed om dette.

Med hilsen

(Anders Jahres underskrift)"

Tønsberg/Skien, 5. november 1979
K.N. B.S."

Videre undersøkelser foretatt av skattemyndighetene viste at kontoen opprettet i CTCs navn hos SE-Banken i Stockholm over en lang periode alene var disponert av Anders Jahre og personer tilknyttet hans virksomhet i Sandefjord.

De nærmere enkeltheter er gjennomgått i Skattedirektoratets rapport vedrørende undersøkelsene i SE-Banken (Bilag 3.2-17 i Utdraget). Det foretatte bokettersynet klarla videre at Anders Jahre opprettet og disponerte en konto hos Bergens Privatbank og en konto hos Union de Banques à Paris. Kontoen i Bergens Privatbank var opprettet i CTCs navn ved Anders Jahre og hadde angitt Jahres adresse i Sandefjord som kontohaverens adresse. Kontoen hos Union de Banques à Paris anga Anders Jahre som

X J 003140
#1309

kontohaver. Undersøkelser som ble foretatt hos de to bankene bekreftet at bare Anders Jahre var legitimert til å disponere over kontiene og at alle uttak og innskudd i etterligningsperioden ble foretatt av Anders Jahre selv eller personer tilknyttet hans virksomhet i Sandefjord.

Økonomidirektør Eriksen ble i dom avsagt av Sandefjord byrett 16. april 1980 dømt for forsettlig å ha overtrådt dagjeldende skattelov § 118 nr. 3 bokstav d ved å ha nektet å utlevere materiale som skattemyndighetene både hadde krav på å få utlevert og som de hadde bedt om å få utlevert. På grunn av langt fremskredet aldersbetinget senilitet hos Anders Jahre i 1979/80, ble det aldri reist straffesak mot ham på grunnlag av dokumentbrenningen.

Retten la til grunn som bevist at det fantes forretningsdokumenter som hadde tilknytning til CTC blant det materialet som ble fjernet av økonomidirektør Eriksen etter at bokettersynsrevisorene hadde anmodet om å få materialet utlevert. Fra dommen som er lagt ved som Bilag 2.1-2 i Ut-draget, siteres:

(side 8):

"Retten finner det videre bevist at den ene mappe på "vingen" var merket "Cottesmore", og den andre mappen "Diverse, Spørmacet, Continental, Panova".

(side 12):

"Retten har etter dette funnet det bevist at de papirer som fantes i de to mapper var typisk forretningskorrespondanse, og at de i alle fall for en stor del vedrørte Jahrerederiene, og i alle fall aksjeselskapet Kosmos, d.v.s. de var ikke av "helt personlig art", og de gjaldt heller ikke forretninger Anders Jahre selv hadde utenfor rederidriften."

(side 13):

"Etter de foreliggende opplysninger antar retten at det kan være begått overtredelser i 1970 og tidligere. Det er også en viss mulighet for at det senere kan være begått overtredelser, men rettens grunnlag er her betydelig knappere. Det eneste som kunne tyde på dette er de to nevnte konti ved navn Continental Trust

D2

X J 003141
#1309

Company og Spermacet Whaling."

(side 24):

"Retten finner det etter dette beviset at Eriksen ved å handle på denne måte forsto at dokumentene dersom de ble overlatt Anders Jahre, ikke ville bli fremlagt for revisorene mandag 5. november 1979 for gjennomsyn. Han har da, slik retten ser det, forsettlig unnlatt å la revisorene få gå gjennom dokumentene mandag den 5. november."

Både høyesterettsadvokat Fridthjof Bettum og direktør Eriksen var tiltalt for overtredelse av straffeloven § 132 første ledd

"for i hensikt å motarbeide en offentlig undersøkelse som er eller måtte bli anstillet angående noen straffbar handling, bevirket eller medvirket til, at gjenstander av betydning for undersøkelsen tilintetgjøres, bringes til side eller forvansktes, eller at gjerningens spor på annen måte utslettes."

Om dette uttaler retten (side 20):

"Retten antar, men heller ikke mer, at Fridthjof Bettum for sin del regnet det som sannsynlig at dokumentene inneholdt opplysninger som bekreftet tidligere valuta- eller skatte/avgiftsunndragelser, eller forsøk på dette.

Retten har ikke grunnlag for å finne bevist at Fridthjof Bettum var klar over, eller kjente til eventuelle overtredelser etter 1970 verken av strafferettslig eller annen art, herunder undragelser av skatter eller avgifter. Heller ikke har retten tilstrekkelig grunnlag til å finne bevist at han kjente til forhold som bragte de mulige overtredelser i 1970 og tidligere år inn under andre straffebud enn de som er nevnt ovenfor."

(side 21):

"Etter dette finner retten på grunn av bevistvilen å måtte bygge på at Fridthjof Bettum ikke trodde dokumentene kunne ha noen betydning for den strafferettslige side ved bokettersynet."

D2

Etter dette foreligger det mangler ved de subjektive krav som må stilles for fellelse etter strl. § 132, og tiltalte Fridthjof Bettum må

X J 003142
#1309

derfor bli å frifinne."

Om tiltalen mot direktør Eriksen etter strl. § 132 uttalte retten (side 21):

"Retten kan etter bevisførselen heller ikke se bort fra at Eriksen etter å ha snakket med Fridthjof Bettum trodde mulige straffbare forhold må måtte være foreldet, og derfor ikke kunne ha noen betydning for den strafferettslige side ved ettersynet.

Også tiltalte Rolf Emil Eriksen må således her frifinnes."

Da økonomidirektør Eriksen avga løftet om å oppbevare de dokumentene som skattemyndighetenes representanter ba om å få utlevert til den etterfølgende arbeidsdag, opptrådte han som skattyterens utpekte representant. En viser her til brev fra skispreder Bjørn Bettum til Vestfold fylkesskatteskattkontor av 10. januar 1979 hvor det blant annet er opplyst (Bilag 2.1-3 i Utdraget):

"Fra vår side vil assisterende direktør Rolf Eriksen, leder av vår økonomi- og finansavdeling være kontaktperson overfor de to revisorer."

Brevet var svar på varsel fra Vestfold fylkesskatteskattkontor i brev av 8. januar 1979 om at det vil bli foretatt bokettersyn i firma Anders Jahre Rederi og alle de selskapene som rederiet disponerte samt rederens personlige selvangivelser. I tillegg til å være assisterende direktør i firma Anders Jahres Rederi, hadde Eriksen også eneprokura i dette selskapet fra 1975 (dommen side 5).

2.2 Forhistorie

(Av hensyn til en ordning av bevismateriale og en kronologisk fremstilling av saken slik den utviklet seg, inntas her et eget avsnitt om sakens forhistorie, mens de elementer som har mer umiddelbar tilknytning til gaven og Jahres tilknytning til midlene i etterligningsperioden omhandles i egne punkter nedenfor. Mer formelle forhold vedrørende CTC behandles under punkt 4 nedenfor.)

D2

Anders Jahres tilknytning til CTC går tilbake til selskapet ble stiftet i 1939

Σ J 003143
#1309

under navnet Pankos Operating Company Inc. For å gi en mer dekkende fremstilling av hans tilknytning til selskapet, er det funnet nødvendig å gå tilbake til tiden før den perioden som omfattes av den aktuelle etter-
 ligningen. De følgende opplysningene er dels fremskaffet ved gjennomgang av materiale i Norges Riksarkiv i Oslo og i Sveriges Riksarkiv i Stockholm, dels er de innhentet i SE-Banken i Stockholm og dels er de innhentet i Registro Publico (Handelsregisteret) i Panama.

CTC ble registrert i Panama i 1939 under navnet Pankos Operating Company Inc. (heretter benevnt Pankos). I 1958 ble navnet endret til Continental Trust Company Inc. (CTC). I følge opplysninger innhentet fra handelsregisteret i Panama ble dette gjort på en ekstraordinær generalforsamling avholdt i Sandefjord 2. februar 1958 (Bilag 13 til høyesterettsadvokat Brunsvigs prosesskrift av 5. mars 1984/Bilag 2.2-1 i Utdraget).

Pankos ble opprettet for å overta det norske skipet M/T "Jaguar" som tilhørte et konsortium bestående av Anders Jahre, Åke Bratt, Axel Lorentzen og Jørgen Lorentzen.

M/T Jaguar ble senere døpt til M/T "Janko".

I brev av 19. juli 1955 fra Anders Jahre som var vedlagt brev av 20. juli 1955 fra høyesterettsadvokat Fridtjof Bettum til Handelsdepartementet, opplyste Andres Jahre blant annet følgende om konsortiets salg av fartøyet til Pankos i 1939 (Bilag 3 til notat fra revisor Nordstrøm av 16. oktober 1981/Bilag 2.2-2 i Utdraget):

"Jeg var medeier i m/t Jaguar da dette skip ble solgt til selskapet umiddelbart etter at dette var startet, og jeg måtte som aksjonær participere i en pantobligasjon i skipet."

Aksjene i Pankos (CTC) er ihendehaveraksjer. Av stiftelsesprotokollen fremgår at Anders Jahre ikke selv tegnet aksjer i Pankos i eget navn. Det er opplyst at Anders Jahre i begynnelsen av mai 1940 overførte retten til aksjene i Pankos til sin venn Gøsta Dalman som var innehaver av skipsmeglerfirmaet AB August Leffler & Son i Gøteborg. I brev av 15. april

D2

J 003144
 #1309

1940 til Dalman hadde Anders Jahre anmodet AB August Leffler & Son om å opptre som agent for Anders Jahre. I brevet til Dalman opplyste Anders Jahre blant annet følgende om begrunnelsen for overføringene til Dalman (Bilag 3 til notat fra revisor Nordstrøm av 15. mars 1982/Bilag 2.2-3 i Utdraget):

"Som de antagelig kjenner til er all post- og telegrafforbindelse for tiden avbrutt mellom Norge og Utlandet. Forutsatt at dette brev kommer dem riktig ihende, vil jeg være Dem takknemlig om De som min representant i Göteborg på mine vegne vil besørge følgende dispositioner.

1. m/s Kosmos etc....
2. m/s Kosmos II etc....
3. m/t Jaspis ex Vigdis etc....
4. m/t Janko ex Nike. Dette skib tilhører Pankos Operating Company S.A. Panama City. Jeg er selskapets agent i Norge. Skibet ventes til Venedig ca. 18 ds.. etc....
5. m/t Charles Racine etc....
6. m/s Jamaioa etc....
7. m/t Aristophanes etc....
8. m/t Ida Knudsen etc....

Samtlige disse dispositioner mener jeg å være i full overensstemmelse med tyskernes ønske. Hvad det gjelder er å undgå at Vestmaktene legger beslag på de norske skib på samme måte som det ser ut til at de akter å gjøre med den danske flåte. Jeg håper De er istand til å etterkomme disse ordres."

I et PM fra Sveriges valutakontor datert 6. oktober 1943 ble Gøsta Dalman fremstilt som agent for Anders Jahre og ikke for Pankos. (Bilag 5 til revisor Nordstrøms notat av 15. mars 1982/Bilag 2.2-4 i Utdraget.)

I brev av 14. september 1948 til Sveriges valutakontor opplyste Dalman blant annet om sin tilknytning til Pankos (Bilag 12 til revisor Nordstrøms notat av 15. mars 1982/Bilag 2.2-5 i Utdraget):

D2

"I Eder skrivelse oppgir Ni, att jag skulle äga cirka 100 % av kapitalet i Pankos-bolaget. Detta är felaktigt, i det att jag endast pro forma står för dessa aktier, som ägas av Jasmin Operating S.A., i Panama City. Detta senare bolag äges icke till någon del av mig eller annan svensk medborgare eller någon utländsk medborgare, som är bosatt här i landet."

X J 003145

#1309

I det samme brevet opplyste Dalman videre om årsaken til avtalen med Jahre:

"Forhållandet mellom Pankos-bolaget og mig var det, som jag på sin tid också meddelade Valutakontoret, att vid Norges okkupation i april 1940 jag efter överenskommelse med den dåvarande europeiska generalagenten övertog ledningen för bolaget och dess tankfartyg m/t "Janko". Under då rådande förhållanden kunde nämligen ledningen icke fortfarande vara förlagd till Norge."

I et brev av 22. september 1943 til advokat Emil Heyne, skrev Dalman (Bilag 10 til notat fra revisor Nordstrøm av 15. mars 1982/Bilag 2.2-6 i Utdraget):

"Jag och övriga svenska intressenter i Pankobolaget äro såväl juridiskt sett som de facto ägare av 10.498 stycken av 10.500 aktier i nämnda bolag. Min avsikt har varit och är alltså att efter kriget i rimlig utsträckning soulagera de förutvarande ägarna. Denna min avsikt har jag icke givit uttryck för i förhållande till dessa. Någon förpliktelse - varken juridisk eller moralisk - i detta avseende föreligger således icke från min sida. Motiven för mig har varit och är fortfarande, att jag icke vill göra någon oskälig vinst på bekostnad av de tidigare ägarna, vilka genom Norges okkupation kommo i ett svårt tvångsläge."

Som vederlag for aksjene i Pankos underskrev Dalman et gjeldsbrev til Jahre på et beløp som svarte til den pålydende aksjekapitalen i selskapet. I tilknytning til den formelle overføringen av aksjene til Dalman, fikk Anders Jahre en rett til å kjøpe aksjene tilbake fra Dalman til pari kurs. Om dette forholdet uttalte Dalman blant annet følgende i brev av 23. september 1948 til Sveriges valutakontor (Bilag 13 til revisor Nordstrøms notat av 15. mars 1982/Bilag 2.2-7 i Utdraget):

D2

"Beträffande aktieinnehavet i Pankos Operating Company S.A. lyda dessa som förut nämnt formellt på mig, men detta var endast av tekniska skäl, eftersom jeg i annat fall icke haft möjlighet handhava ledningen av företaget. Aktierna äro dock icke betalda av mig och kunna när som helst ock utan godtgörelse återfordras av den verkliga ägaren".

X J 003146
#1309

Videre skrev Dalmna i det samme brevet:

"Som framgår av ovenstående och alla de uppgifter, som vid upprepade tillfällen lämnats Riksbanken om detta bolag, torde det stå fullt klart, att varken motortankfartyget "Janko" eller aktierna i bolaget tillhör mig, utan att jag endast tills vidare handhaver ledningen av bolaget."

I et P.M. av 29. september 1944 satt opp av Sveriges valutakontor fremgår at Dalman ikke hadde gitt opplysninger om at han skulle være eier av aksjene i Pankos i svenske valutadeklarasjoner slik han var forpliktet til dersom han hadde vært eier av aksjene i Pankos etter 1940 (Bilag 8 til revisor Nordstrøms notat av 15. mars 1982/Bilag 2.2-8 i Utdraget).

Materiale som er omhandlet i notat av 15. mars 1982 fra revisor Kolbjørn Nordstrøm viser at Jahre i 1941 på egenhånd og uten å ha informert Dalman, skal ha inngått avtale om salg av Pankosbåten "Janko". I et telegram fra Dalman av 30. september 1941 heter det (Bilag 31 til revisor Nordstrøms notat av 15. mars 1982/Bilag 2.2-9 i Utdraget):

"Your private guidance Anders has sold Janko Sacor Lissabon dollars 3.337.500 without consulting me stop. As owner Janko I have refused accept sale"

Da den norske regjeringen i London fikk kjennskap til at båten skulle selges til portugisiske kjøpere, ble det tatt arrest i båten. I et brev av 18. november 1941 fra Gøsta Dalman til skipsreder Knut Sømme som på det tidspunktet representerte den norske regjeringen i London overfor Dalman, opplyste Dalman blant annet følgende (Bilag 1 til revisor Nordstrøms notat av 15. mars 1982, side 2, tredje avsnitt/Bilag 2.2-10 i Utdraget):

D2

"Jorgen Lorentzen with a Power of Attorney from Anders succeeded in the beginning of May 1940 in getting out of Norway, whereupon he got into touch with me immediately. "Janko" was at this moment in Italy, and Anders, who was to begin with, the Panama Company's European General Agent, said he could not do anything in this case, and informed me furthermore that he could not remain General Agent any longer, but asked me through Jorgen to take over this position, which I did. At the same time Anders

X J 003147

#1369

asked me to take over the Kosmos companies' rights of the shares in the Pankos Operating Co. which I also did, together with my friends. Anders got in this case the right to buy back the shares after the war. This option or right has, however, later been cancelled and I am therefore not legally but morally obliged to let him have the shares back when the war is over."

(Jørgen Lorentzen lykkes i begynnelsen av mai 1940 å komme seg ut av Norge med en fullmakt fra Anders. Han tok deretter straks kontakt med meg. "Janko" var på dette tidspunktet i Italia og Anders, som til å begynne med var det panamanske selskapets generalagent i Europa, opplyste at han ikke kunne gjøre noe i den foreliggende situasjonen. Han informerte meg videre om at han ikke kunne fortsette som generalagent. Gjennom Jørgen anmodet han meg om å overta denne posisjonen, noe jeg gjorde. Samtidig anmodet Anders meg om å overta Kosmos-selskapenes rettigheter til aksjene i Pankos Operating Co., noe jeg også gjorde sammen med mine venner. Anders fikk i denne situasjonen retten til å kjøpe aksjene tilbake etter krigen. Denne opsjon eller rett har imidlertid senere blitt kansellert og jeg er derfor ikke juridisk, men moralsk forpliktet til å la ham få aksjene tilbake etter krigen.)

(De oversettelser som er tatt inn i denne kjennelsen, er gjort av Skattedirektoratet)

I en erklæring av 18. november 1941 som ble gitt overfor USAs visekonsul i Stockholm opplyste Gösta Dalman og Otto Kihlstrøm at det var 10.500 aksjer i Pankos (Bilag 4 til notat av 27. april 1982 fra revisor Nordstrøm, side 2/Bilag 2.2-11 i Utdraget). Om eierskapet til disse aksjene opplyste de blant annet:

Gösta Dalman, Gøteborg	9.998
Otto Dalman, Gøteborg	100
Evald Berggren, Møndal	100
Eric Schreil, Gøteborg	100
Otto Kihlstrøm, Gøteborg	100
Rolf Hultman	100
Carlos Icaza, Panama City	1
Juan Lombardi, Panama City	1
	10.500

Om eierskapet til aksjene i Pankos (CTC) skrev Dalman selv i brev av 27. april 1942 til Statens Trafikkommission i Sverige (Bilag 5 til notat av 27. april 1982 fra revisor Nordstrøm/Bilag 2.2-12 A i Utdraget):

D2

X J 0031-48
#1309

"Sedan början av år 1940 är jag ägare av 9.998 aktier, varje aktie lydande å 10 dollars, i det i Panama City registrerade rederibolaget Pankos Operating Company. Av övriga 502 aktier i bolaget äges 500 stycken av mig närstående, i Sverige bosatta svenskar samt 2 aktier av två utlänningar."

Av referat fra ekstraordinær generalforsamling i Pankos 17. februar 1953, fremgår det imidlertid at det aldri ble utstedt mer enn 10.000 aksjer. Det er opplyst at de siste 500 aksjene aldri ble utstedt. Det vises til Bilag 43 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse Del II av 30. desember 1982, side 2 (Bilag 2.2-12 B i Utdraget).

I brev fra Pankos 29. april 1950 til Valutakontoret, omhandles den kommisjon Dalman (Aug. Leffler & Son) skulle ha for sitt arbeid med "Janko" for Pankos i årene 1941-46. Valutakontoret ga uttrykk for at US \$ 8.000,- var for lavt betalt for det arbeid som var nedlagt. Fra brevet siteres (Bilag 16 til notat av 27. april 1982 fra revisor Nordstrøm Bilag 2.2-13 i Utdraget):

"Under konferansen ifråga blev det næmt, att Rederi AB Jan ligger i mycket nära förhandlingar med AB Götaverken om kontrahering av 3 st. motortankfartyg om 17.500 tons, och August Leffler & Son kan som ytterligare kompensation för sitt arbete med bolaget under kommisjonsåren påräkna erhålla en kommission å dessa kontrakt."

Rederiet AB Jan var et rederi som Anders Jahre opprettet i Sverige.

I 1954 ble aksjene i Pankos formelt overført fra Dalman til Mr. Clifford Carver. (Pankos representant i New York og styremedlem i Jasmin). Jasmin var et selskap som Anders Jahre var med på å stifte i 1940 og hvor han var aksjonær i hvert fall frem til 1955. På samme måte som CTC, hadde selskapet Jasmin forretningsadresse hos advokat Alemans advokatkontor i Panama.

D2

Bilag 23 til notat av 27. april 1982 fra revisor Nordstrøm (Bilag 2.2-14 i Utdraget) viser at Anders Jahre undertegnet en låneavtale mellom Pankos og AB Jan som president i Pankos. Avtalen er datert 5. oktober 1953. I

X J 003149
#1309

utdrag av utskrift fra handelsregisteret i Panama som er lagt frem som Bilag 21 til høyesterettsadvokat Brunsvigs brev av 31. januar 1984, fremgår det at Anders Jahre ikke innehadde formell stilling som president i Pankos før 31. mars 1954 (Bilag 2.2-15 i Utdraget).

Før rederiet AB Jan er låneavtalen undertegnet av direktør Otto Kihlstrøm. I henhold til erklæringen fra Gøsta Dahlman og Otto Kihlstrøm av 18. november 1941 som ble gitt overfor USAs visekonsul i Stockholm og brev av 27. april 1942 til Statens Trafikkommissjon i Sverige, var Kihlstrøm en sentral person i Pankos' ledelse.

Både i erklæringen fra Otto Kihlstrøm og Gøsta Dalman i 1941 og i brevet fra Dalman til Statens Trafikkommissjon i 1942 er styret i Pankos angitt å bestå av følgende personer (Bilag 4 til notat av 27. april 1982 fra revisor Nordstrøm/henholdsvis Bilag 2.2-11 og 2.2-12 i Utdraget):

Gøsta Dalman,
Otto Dalman,
Otto Kihlstrøm,
Evald Berggren,
Eric Schreil og
Carlos Icaza.

I en utskrift fra Panamas handelsregister med norsk oversettelse og et utdrag til dette på engelsk som er lagt frem som henholdsvis Bilag 20 og 21 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1982, er det samme styret i Pankos (CTC) angitt å ha bestått av følgende personer i perioden fra 14. desember 1939 til 17. februar 1953 (Bilag 2.2-15A, 2.2-15B og 2.2-15 C i Utdraget):

Goesta Dalman,
Aake Bratt og
Carloz Icaza A.

D2

Pankos ble stiftet 12. desember 1939. Selskap sto sentralt i undersøkelser

X J 003150
#1309

som Handelsdepartementet i Norge foretok i årene 1954 og 1955 vedrørende Anders Jahres utenlandske forretningsvirksomhet. Disse undersøkelsene førte blant annet til at to Pankoseide skip ble ført hjem til Norge i 1955. Forholdet er nærmere beskrevet av revisor Nordstrøm i notat av 16.10.81, side 3.

I brev av 14. januar 1982 til høyesterettsadvokat Brunsvig har advokat Aleman opplyst at han ikke hadde noen kjennskap til en "antatt overføring" av skip fra CTC i 1955. Brevet fra advokat Aleman er tatt med som Bilag 1A til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 12. mars 1982 (Bilag 2.2-16 i Utdraget). Fra brevet siteres:

"With respect to the reference made in the auditor's report (page 3) to the supposed transfer of five ships under Panama flag to the Norwegian registry in 1955, I must explain that I have no information whatsoever regarding such supposed transfer."

(Med henvisning til referansen i revisors rapport (side 3) om en antatt overføring av fem skip under Panamaflag til norsk register i 1955, må jeg opplyse at jeg absolutt ikke har noe kjennskap til en slik antatt overføring.)

Det er på det rene og ikke omstridt at Anders Jahre kjøpte to skip fra Pankos i 1955. Disse skipene ble betalt med 900.000,- Pund Sterling for hvert skip (tilsvarte omkring kr. 36 millioner tilsammen), jf. brev av 5. februar 1982 fra skipsreder Bjørn Bettum til høyesterettsadvokat Brunsvig som er tatt inn som Bilag 4 til redegjørelse fra Brunsvig av 12. mars 1982 (Bilag 2.2-17 i Utdraget).

D2

I forbindelse med undersøkelsene som Handelsdepartementet foretok i 1954 og 1955, opplyste Anders Jahre på side 2 i brev av 17. april 1954 til Handelsdepartementet at hans firma skulle ha en kontraktsmessig rett til å bestyre de skipene som Pankos hadde bestilt eller ville bestille (Bilag 4 til notat fra revisor Nordstrøm av 16. oktober 1989/Bilag 2.2-18 i Utdraget). Videre skulle Anders Jahres firma være berettiget til en kommisjon på 2 pst. av salgssummene på skipene dersom Pankos skulle likvideres eller selskapet skulle selge sine skip. En slik rett for Anders Jahre skulle i følge

X J 003151
#1309

advokat Aleman, være registret i Panamas handelsregister. I Panamas handelsregiser er det ikke registrert at det har vært inngått en avtale som Anders Jahre overfor Handelsdepartementet opplyste å ha med Pankos (CTC). I brev av 14. januar 1982 (Bilag 2.2-16 i Utdraget) forklares forholdet av advokat Aleman med at det ikke dreide seg om inngåtte avtaler, men om avtaler som skulle inngås. I brevet til Handelsdepartementet av 17. april 1954 brukte Anders Jahre begrepet "..... inngåtte avtaler". I notat av 16. oktober 1981 fra revisor Nordstrøm, er det gjort nærmere rede for forholdet.

På side 12 i notat av 15. mars 1982 fra skatterevisor Kolbjørn Nordstrøm er det gitt en oppsummering av de økonomiske transaksjonene som en har kunnet påvise mellom Anders Jahre og CTC (den gang Pankos) i perioden 1940-1954, det vil si i den perioden aksjene i Pankos påstås å være eiet av svenske interesser.

Av nevnte notat med underbilag fremgår blant annet:

- US-dollar 55.000 ble overført fra Pankos til reparasjoner, nyinnredninger og inventarkjøp på Jahres eiendom Ousbyholm Gods i Sør-Sverige i 1941. Ousbyholm Gods var Anders Jahres private (bolig)eiendom i Sør-Sverige.
- Fraktinntekter for Pankosskipet "Janko" skulle benyttes til betaling for kontrahering av ny tonnasje som skulle overføres til Norge etter krigens slutt.
- US-dollar 57.000 ble overført fra Pankos til betaling av driftsutgifter for Ousbyholm Gods i 1950. Valutalisens ble gitt under forutsetning av at beløpet ikke skulle betales tilbake til Pankos.
- Jahres selskap A/S Jan var pr. 30. november 1949 skyldig S.kr. 700.000 til Pankos.

D2

J 003152
#B09

Pankos utbetalte S.kr. 527.000,- for Anders Jahres regning til AB Saturnus i 1950. Beløpet dekket kjøpesummen for et fartøy Jahre tidligere hadde kjøpt fra AB Saturnus, samt renter på kjøpesummen.

Pankos utbetalte S.kr. 5.138,59 til SE-Banken i 1950. Beløpet utgjorde garantiprovisjon til SE-Banken for garantier stillet for Anders Jahre & Co A/S, Sandefjord.

AB Jan lånte S.kr. 815.223,36 fra Pankos. Pankos hadde tidligere lånt beløpet til AB Fraternitas. På grunn av valutarestriksjoner i Sverige, kunne imidlertid ikke Pankos få tilbakebetalt beløpet i annet enn S.kr. fra AB Fraternitas.

I 1954 ble aksjene i Pankos overført til Jasmin Operating Company, Panama (Jasmin) for US-dollar 130.000,-. Av dette beløpet ble US-dollar 100.000 overført til AB Ousbyholm Gods som et rentefritt lån fra Anders Jahre. Selskapet Jasmin Operating Company hadde den samme kontoradressen i Panama som CTC (Pankos), det vil si hos advokatfirmaet Icaza, Gonzales-Ruiz & Aleman. Både Anders Jahre og Frithjof Bettum hadde styreposisjoner i Jasmin da selskapet ble stiftet i 1940.

I rapporten fra revisor Kolbjørn Nordstrøm av 15. mars 1982 er det videre vist til et brev fra Utenriksdepartementet til Handelsdepartementet av 20. desember 1941. I dette brevet er det referert til en uttalelse fra Gøsta Dalman om at Pankos hadde utbetalt trekk til Jankos-mannskapets familier i Norge "ved hjelp av midler som selskapet har i Norge" (Bilag 35 til notat av 15. mars 1982 fra revisor Nordstrøm/Bilag 2.2-19 i Utdraget).

I 1955 ble aksjene i selskapet AB Jan overført fra Gøsta Dalmans skipsmeglerfirma AB August Leffler & Son til Anders Jahre ved at Anders Jahre benyttet en opsjon til å overta aksjene til pari kurs som var S.kr. 100.000,-. Overføringen fremgår av brev av 30. august 1955 fra Anders Jahre til

D2

J 003153

F #1309

Sveriges Riksbank og bankens svarbrev til AB August Leffler & Son av 30. september 1955 (Bilag 29 og 30 til notat av 15. mars 1982 fra revisor Nordstrøm/Bilag 2.2-20 og 2.2-21 i Utdraget).

Om overføringen av aksjene i AB Jan fra Dalman til Anders Jahre i 1955 og hjemkjøpet av to skip til Norge fra Pankos samme år, har revisor Nordstrøm gitt følgende fremstilling i notat av 27. april 1982 (side 25):

"Transaksjonene med Pankos-aksjene under krigen resulterte i at Gøsta Dalman fikk utbetalt US \$ 6.000,- for sitt arbeide pluss kommisjon i forbindelse med kontraheringen av AB Janskipene. Fortjenesten som m/t "Janko" seilte inn ble investert i AB Jan som viste seg å være et rent Jahre-selskap. Oppgjøret for AB Jan i 1955 bidro til at Anders Jahre indikerte førte hjem overskuddet fra m/t "Janko", d.v.s. resultatet av Pankos' forretningsvirksomhet i årene 1941-46.

Oppbyggingen av den formue som inntil 1980 befant seg på konto i Se-banken (og trolig også i Lazard Brothers) kan være resultatet av hjemkjøpet av skipene fra Pankos i 1955. Skipene ble betalt fra Norge med tilsammen 1.800.000,- pund sterling (ca. 36 mill. kr) og i tillegg mottok selskapet deler av inntekten av de løpene certepar-tier. Akkumulerte inntekter fra skipene før de ble overført til norsk flagg må også ha utgjort betydelige beløp."

D2

X J 003154
#1309

3 Anders Jahres disponering av midler plassert i CTCs navn

3.1 Gave til Sandefjord rådhus

Gaveløftet og de etterfølgende overføringene av midler fra konto i CTCs navn hos SE-Banken var foranlediget av at Anders Jahre i brev av 14. oktober 1968 til Sandefjord kommune hadde tatt initiativ til bygging av et nytt rådhus i Sandefjord. I brevet opplyste han blant annet (Bilag 3.1-1 i Utdraget):

"Hvis rådhuset kan reises i de nærmeste år, er jeg villig til å bidra til bygget med et million-beløp, nærmere stipulert når man har oversikt over byggets kostende. Det er en forutsetning for min økonomiske støtte at planlegging av bygget settes igang så snart som mulig."

Momenter for vurdering av beløpets størrelse fremgår av innledningen:

"Etter den store byutvidelse som har funnet sted, er det blitt mere og mere påkrevet at byen får et rådhus som kan romme nødvendig plass for byens administrasjon, konsert - kinolokale, bibliotek, etc."

I brev av 23. oktober 1968 til Anders Jahre opplyste ordfører Einar Abrahamsen i Sandefjord blant annet (Bilag 3.1-2 i Utdraget):

"Vårt ønskemål om å få reist et verdig rådhus har vi hittil måttet sette langt ned på prioritetslisten. Nå vil denne sak - som jo er gammel i Sandefjord - kunne realiseres. Og det gledelige er at De regner med at rådhu ssaken ikke bare skal løse administrasjonens plassbehov, men samtidig også utløse gjennomføringen av konsert - kinolokale, bibliotek etc.

.....

.....

Til slutt vil jeg igjen få gi uttrykk for kommunens dypeste takknemlighet for Deres enestående gavetilsagn."

D2

I ordførerens redegjørelse i bystyrets møte 5. november 1968 er det blant

X J 003155

1309

annet uttalt (Bilag 3.1-3 i Utdraget):

"Det er en meget gledelig melding jeg i dag kan gi bystyret og som er den egentlige foranledning til at møtet er kommet i stand med så vidt kort varsel.

Kommunen har nemlig fått et gavetilsagn som er helt enestående.

.....
.....

Donator har uttrykt ønske om at saken får en snarlig løsning, og formannskapet har i samsvar med dette forutsatt at det blir satt all mulig fortgang med å få de foreliggende planer satt ut i livet.

For å sikre dette har bl.a. giver tilsagt å dekke utgiftene i forbindelse med arkitektkonkurranse.

Før arkitektkonkurranse kan utskrives, må det foreligge et i hvert fall tilnærmet romprogram. I første omgang har formannskapet forutsatt at de to rådmenn forestår innsamling av nødvendig materiale for å kunne legge frem forslag til romprogram.

Der etter må det oppnevnes en jury for avholdelse av konkurransen, og her er man bundet til de regler som Norske Arkitekters Landsforbund har fastsatt for slike konkurranser, bl.a. at arkitekter skal være i flertall i juryen.

.....
.....

Det ville vel være riktig om bystyret allerede i dag ga formannskapet fullmakt til å oppnevne kommunens representanter i juryen, nemlig én arkitekt og to eller flere legdommere.

.....
.....

Etter det som er opplyst kan en regne med at arkitektene må ha ca. 1/2 år til å utarbeide forslagene, som så skal bedømmes etter N.A.L.'s regler. Det seirende utkast, som vanligvis skal legges til grunn for utførelsen, trenger bearbeidelse i samråd med en byggekomité som blir å nedsette for fremdriften av selve byggearbeidene. Det ville vel være naturlig at bystyret treffer bestemmelse om byggekomiteens størrelse og sammensetning når arkitektkonkurransen er avsluttet.

D2

For øvrig er det vel for oss i denne sal i dag bare grunn til å gi uttrykk for den dypeste takknemlighet og glede over at en sak av

J 003156

#1309

de dimensjoner det her er tale om og som er av så stor betydning for kommunen kan bli løst med hjelp av private midler."

I brev av 13. mars 1972 ga Anders Jahre det endelige gaveløftet til Sandefjord kommune (Bilag 3.1-4 i Utdraget). Fra brevet siteres:

"På vegne av et investmentselskap, Continental Trust Company Inc., i hvilket jeg har en betydelig interesse (dog ikke aksjeinteresse) har jeg nu den glede å tilby Sandefjord kommune et bidrag, kr. 40.000.000,- - førti millioner kroner - på følgende betingelser:

- 1: Byggeløyve må foreligge senest innen utgangen av dette år.
- 2: Bidraget betales suksessivt over to år i fire terminer à kr. 10.000.000,-, som erlegges halvårlig under byggetiden, nemlig 30/6 og 31/12."

Ovennevnte selskap har et styre som for tiden består av:

Bankdirektør, greve Peder Bonde
Direktør, friherre Carl de Geer,
Bankdirektør, friherre Jacob Palmstierna,

alle tilknyttet Skandinaviska Enskilda Banken, Stockholm. Styrets adresse er den samme bank. Jeg er president i selskapet og tegner selskapets firma. Styret for selskapet, med min tilslutning, har satt som betingelse for bidraget at det ikke må publiseres hverken i den svenske, norske eller utenlandske presse.

.....
.....

Jeg tilbyr min personlige garanti for at ovennevnte bidrag blir stillet til disposisjon for Sandefjord kommune ved forfall."

I innstillingen av 14. september 1972 fra finansrådmannen til formannskapet, er det blant annet uttalt følgende om prosjektering og bygging av rådhuset (Bilag 3.1-5 i Utdraget):

D2

"Når denne sak nå legges frem for formannskap og bystyret til behandling av de innkomne anbud samtidig som det forutsettes gitt klarsignal for igangsetting av byggearbeidene, ville det vært ønskelig med en historikk fra bystyret i møte den 5. november 1968 ble gjort kjent med gavetilsagnet til saken nå er kommet så langt at det foreligger byggeløyve med samtykke til at grunnarbeidene kan settes i gang i høst. Når slik redegjørelse ikke foreligger, skyldes

J. 003157

#1309

det både tidsnød og antagelsen om at utviklingen av byggeprosjektet i det vesentlige vil være kjent gjennom pressemeldinger og informasjon til formannskap og bystyre gjennom prosjekteringsfasen."

Om finansieringen av bygget er det i den samme innstillingen blant annet uttalt:

"Donator har i brev av 13. mars 1972 til bygge-komiteens formann meddelt at han tilbyr kommunen et bidrag på kr. 40 mill, forutsatt at byggeløype foreligger innen utgangen av året og at bidraget betales suksessivt over to år i fire terminer á kr. 10 mill.

.....
.....

Byggekomiteen har forutsatt at gavebeløpets størrelse må offentliggjøres for at formannskap og bystyre skal kunne ta standpunkt til restfinansieringen.

.....
.....

Med disse tilleggsposter til utstyr og inventar, tilsammen kr. 1.140.000 vil samlede utgifter etter foranstående beregning komme opp i kr. 60.130.765.

.....
.....

Det bemerkes at donators brev av 13. mars 1972 med angivelse av bidraget på kr. 40 mill. er skrevet på grunnlag av arkitektens tidligere beregning av byggesummen til kr. 50.500.000.

.....
.....

På grunnlag av foranstående beregningsmåte vil kommunen måtte bidra med et beløp på ca. kr. 20 mill. for å gjennomføre hele rådhuskomplekset med inventar og utstyr.

.....
.....

D2

Det spørsmål som naturlig melder seg, er om kommunen har økonomisk evne til å gjennomføre et bygg av denne størrelsesorden, selv om 2/3 av utgiftene blir dekket ved gavebeløpet.

✓ J 003158

#1309

.....

 Problemet blir om kommunen kan make denne store oppgave uten å tilside sette andre og kanskje like viktige prosjekter. Det tenkes da først og fremst på sykehjemmet. "

Om gavetilsagnet opplyste Anders Jahre blant annet følgende i brev av 18. juni 1974 til Norges Bank (Bilag 3.1-6 i Utdraget):

"I bankens brev spørres det om bakgrunnen for den gave som er gitt. Til dette kan jeg svare at selskapet i 1971, samme år som jeg fylte 80 år, besluttet å gi inntil kr. 40.000.000,- til et nytt rådhus i Sandefjord, og samtidig ble jeg gitt fullmakt til å effektivere denne gave."

2. januar 1973 ble kr. 10 millioner overført til Sandefjord kommune. Dette beløpet ble ikke overført fra midler plassert i CTCs navn, men fra Anders Jahres Rederi A/S. I brev fra Anders Jahre til Norges Bank av 21. august 1974 forklarte Jahre hvorfor dette ble gjort (Bilag 3.1-7 i Utdraget). Fra brevet siteres:

"Som det fremgår av brevet til høyesterettsadvokat Abrahamsen, har jeg på vegne av Continental Trust Company Inc. gitt kommunen meddelelse om bidraget på kr. 40.000.000,-. Kommunens planlegging av rådhusprosjektet viste at de totale omkostninger langt ville overstige dette beløp. Jeg overveiet følgelig å gi kr. 10.000.000,- personlig, som et foreløpig bidrag, i tillegg til bidraget fra Continental Trust Company Inc. Dette forklarer at jeg selv betalte kr. 10.000.000,- i januar 1973, hvilket også fremgår av mitt brev til Norges Bank av 2. januar 1974."

Anders Jahre opplyste at det var han selv som betalte beløpet på kr. 10.000.000,-. Beløpet ble imidlertid utbetalt fra Anders Jahres Rederi A/S hvor Anders Jahre hadde 2431 av 2433 aksjer. I regnskapet til Anders Jahres Rederi A/S ble beløpet debittert konto for "Gaver" og kreditert mellomregningskonto med A/S Kosmos. Selve pengebeløpet ble belastet A/S Kosmos innskuddskonto hos DnC, Sandefjord.

D2

A/S Kosmos fordring på Anders Jahres Rederi A/S ble gjort opp i for-

X J 003159

#1309

bindelse med at Anders Jahres Rederi A/S solgte et gjeldsbrev på A/S Custos pålydende kr. 15 millioner til A/S Kosmos. Utbetalingen fra Anders Jahres Rederi A/S på kr. 10 millioner til Sandefjord kommune ble ikke bokført som fordring på Anders Jahre.

2. juli 1973 ble det overført kr. 10 millioner til Sandefjord kommune fra SE-Banken i Stockholm. Beløpet ble belastet midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken.

Slike overføringer fra utlandet var lisenspliktige, men det forelå ingen valutalisens. På det grunnlag tok Norges Bank kontakt med Den norske Creditbank i Sandefjord hvor beløpet var overført Sandefjord kommune. I brev av 23. august 1973 fra finansrådmannen i Sandefjord svarte kommunen blant annet (Bilag 3.1-8 i Utdraget):

"Vi skal få bekrefte at den nevnte overførsel er en del av en anonym gave på 40. mill. kroner til Sandefjord kommune til bygging av rådhus i Sandefjord."

I brev av 18. september 1973 til Den norske Creditbank i Sandefjord skrev Norges Bank blant annet (Bilag 3.1-9 i Utdraget):

"... Vi har fått opplyst at Sandefjord Kommune har mottatt en gave på kr. 40 millioner fra en anonym giver i Norge. Så vidt en forstår, representer de midler som er overført fra Sverige en del av denne gave.

Da vedkommende giver er norsk, ber vi om å få dokumentert hvilke midler som er tatt hjem fra Sverige. For øvrig vil en gjøre merksam på at slike kapitaloverførslar er avhengig av lisens fra Norges Bank."

D2

Etter ytterligere korrespondanse mellom Norges Bank, Den norske Creditbank og Sandefjord kommune, skrev Sandefjord kommune i brev av 12. desember 1973 til Norges Bank blant annet (Bilag 3.1-10 i Utdraget):

X J 003160

B09

"Den norske Creditbank har underrettet oss om at beløpet er inngått uten at tillatelse fra Norges Bank forelå. Videre er vi meddelt at ytterligere overførslar ikke kan finne sted uten at tillatelse er innhentet. Som grunnlag for Norges Banks meddelelse til Den norske Creditbank antar Norges Bank at den foretatte overførsel representerer gave fra en anonym giver i Norge til bygging av rådhus i Sandefjord.

I anledning foranstående, vil vi gjøre oppmerksom på at den anonyme gave kommer fra et utenlandsk selskap, Continental Trust Company, Inc. Det foreligger således ingen gave til Sandefjord kommune fra en anonym giver i Norge. Sandefjord kommune har på dette grunnlag akseptert den donasjon det her er tale om, og går ut fra at Norges Bank på det grunnlag som er omtalt i dette brev, vil gi de nødvendige tillatelser for overførsel av de beløp som donasjonen representerer.

Det dreier seg, som banken vil forstå, om penger som kommunen trenger for å møte omkostninger som påløper i forbindelse med igangværende arbeider."

Ved brev av 28. desember 1973 tok Norges Bank opp spørsmålet direkte med Anders Jahre idet en da hadde fått opplyst at gaven til Sandefjord kommune var foranlediget av ham (Bilag 3.1-11 i Utdraget). I brevet heter det blant annet:

"Da en ikke kan se at Norges Bank har mottatt melding om at Deres rederi eller andre norske rederiselskaper har tilgodehavender hos det nevnte selskap, ber en om å få vite hvilket forhold De selv og/eller Deres selskaper har til Continental Trust Company, hvor store tilgodehavender det dreier seg om og hvordan disse er oppstått."

I brev til Norges Bank av 2. januar 1974 opplyste Anders Jahre blant annet (Bilag 3.1-12 i Utdraget):

"1) jeg er president i Continental Trust Company Inc. Jeg står i intet annet forhold til selskapet enn min naturlige interesse ved at jeg er president og har hatt tilknytning til selskapet i lang tid.
.....

2) Hverken jeg personlig eller de av meg disponerte selskaper har tilgodehavender hos Continental Trust Company Inc."

Samme dag, 2. januar 1974 avregnet DnC, Sandefjord

D2

J 003161

#1309

kr. 9.721.589,82 fra SE-Banken, Stockholm til Sandefjord kommune.

11. januar 1974 ble ytterligere kr. 278.410,18 avregnet. Tilsammen utgjorde beløpene kr. 10 millioner. Det forelå fortsatt ingen valutalisens fra Norges Bank til å innføre beløpene til Norge.

Norges Bank fant ikke Jahres svar i brev av 2. januar 1974 tilstrekkelige og stilte derfor følgende tilleggsspørsmål til Jahre i brev av 21. januar 1974 (Bilag 3.1-13 i Utdraget):

- "1: Når ble selskapet opprettet og hvilken virksomhet driver det?
- 2: Hvordan er selskapets kapital skaffet til veie?
- 3: Representerer donasjonen til Sandefjord kommune overskudd som er opptjent i selskapet ?

Norges Bank vil henstille til Dem å gi en mer inngående fremstilling av disse og andre relevante forhold vedkommende Continental Trust Company Inc., slik at en kan få klarlagt grunnlaget for de foretatte valutaoverføringer og for eventuell utstedelse av valutalisens for de ytterligere overføringer som er bebundet."

I brev av 2. februar 1974 besvarte Anders Jahre de tre spørsmålene (Bilag 3.1-14 i Utdraget):

- "1. Selskapet er opprettet i 1939, altså for 35 år siden, med følgende formål:

"The purposes of the corporation are to buy, sell, purchase, charter, hire, or otherwise acquire all kinds of ships and vessels, to operate, construct and repair same; to buy and sell shares of the capital stock of corporations, real estate, merchandise and all kinds of property, and engage in all kinds of lawful business in any part of the world."

2. Selskapets aksjekapital er i sin helhet tegnet av utenlandske aksjonærer. Kapitalen forøvrig er gjennom årene opparbeidet ved virksomhet vesentlig av finansiell natur.
3. Det beløp som er stillet til disposisjon for Sandefjord kommune som gave, er opptjent i selskapet i det lange tidsrom dette har eksistert."

D2

J 003162

X

#149

Norges Bank fant ikke svarene fra Anders Jahre tilfredsstillende. På det grunnlag ble følgende spørsmål stillet til Anders Jahre i brev fra banken av 4. april 1974 (Bilag 3.1-15 i Utdraget):

"Hva er bakgrunnen for at Continental Trust Company Inc. - et utenlandsk selskap hvor De er president, men verken eier aksjer eller har noe finansielt mellomværende - har funnet å kunne tilby Sandefjord Kommune et bidrag på 40 millioner kroner til oppføring av nytt rådhus ?

Hvis dette utelukkende forklares med at De er president i selskapet, er det grunn til å reise spørsmålet om ikke selskapet reelt må betraktes som en del av Deres konsern og således falle inn under den oppgaveplikt og de bestemmelser som gjelder for norske datterselskaper i utlandet.

Norges Bank vil anmode om at det gis en uttømmende redegjørelse om ovennevnte forhold."

Anders Jahres svar forelå i brev av 18. juni 1974 til Norges Bank (Bilag 3.1-6 i Utdraget, jf. sitert utdrag ovenfor).

I brev av 27. juni 1974 ble Anders Jahre anmodet om å komplettere de opplysningene som var gitt (Bilag 3.1-16 i utdraget). Fra brevet siteres:

"Vi har fått opplyst at De er selskapets president og tegner selskapets firma. Videre har De personlig garantert for at bidraget fra selskapet blir stilt til disposisjon for Sandefjord Kommune. Dette synes å vise at De har en dominerende innflytelse i Continental Trust Company, Inc.

På denne bakgrunn tillater vi oss å spørre om hvor stor selskapets aksjekapital er og hvem som sitter med aksjene. "

I brev av 1. juli 1974 til Norges Bank svarte Anders Jahre blant annet (Bilag 3.1-17 i Utdraget):

D2

"Jeg bekrefter de opplysninger jeg tidligere har gitt at selskapets aksjekapital i sin helhet er tegnet og eiet av utlendinger. Likeledes bekrefter jeg riktigheten av at jeg er selskapets president og at jeg personlig har garantert for at bidraget fra selskapet blir stillet til

X J 003163

#1309

disposisjon for Sandefjord kommune. I og med at selskapet i sin tid besluttet å yde Sandefjord kommune det omtalte bidrag, har jeg regnet det som risikofritt å garantere selskapets forpliktelse i så måte, og jeg kan ikke innse at dette faktum skulle antyde at jeg har en "dominerende innflytelse i Continental Trust Company Inc."

.....
.....

Av den vedtektsmessige fastsatte kapital er utstedt 10.000 ihendehaveraksjer. Norges Bank vil selvsagt forstå at jeg ingen mulighet har til å gi nærmere opplysninger om eierforholdet til de utstedte aksjer. Dette begrunnes både i det faktum at aksjene er utstedt til ihendehaver, og at det dreier seg om et lukket utenlandsk selskap som ikke driver noen form for virksomhet i Norge. Jeg har spesielt konferert med selskapets styre på dette punkt."

På grunnlag av de svar Anders Jahre ga på de spørsmål som var stillet, ble han ved brev av 5. juli 1974 fra Norges Bank anmodet om å gi de opplysninger som var nødvendige for at Norges Bank kunne klargjøre overføringenes forhold til norsk valutalovgivning (Bilag 3.1-18 i Utdraget). Fra brevet siteres:

"Det som Norges Bank i denne sak er særlig interessert i, og som er gjenstand for opplysningsplikt etter valutaloven, er Deres personlige økonomiske mellomværende med selskapet.

Utgangspunktet for Norges Banks henvendelse til Dem er det forhold at selskapet opplyses å ville gi Sandefjord Kommune en gave på 40 millioner kroner gjennom Dem og at dette, ifølge Deres brev av 18. juni d.å., er en påskjønnelse for tjenester som De har ytet selskapet. I betraktning av at ytelsen ifølge Deres opplysninger ikke for noen dels vedkommende er vederlag for kapitaldeltakelse fra Deres side, må det være berettiget å trekke den konklusjon at beløpet representerer et tilgodehavende som gradvis er akkumulert som betaling for arbeid De har utført for selskapet i løpet av 30 år. Et slikt tilgodehavende vil være gjenstand for oppgaveplikt etter valutaloven.

En vil videre peke på at Deres brev ikke gir svar på Norges Banks spørsmål om hvem som er selskapets aksjonærer. Selv om det dreier seg om ihendehaveraksjer, går en ut fra at De som selskapets president må ha kjennskap til hvem som er de største aksjonærene. Når et utenlandsk selskap ønsker å overføre som gave til Norge et så stort beløp som det her dreier seg om, er det nødvendig for valutamyndighetene å vite hvem som er selskapets eiere."

D2

X

J 003164

#1309

Anders Jahres svar forelå i brev av 21. august 1974 til Norges Bank (Bilag 3.1-7 i Utdraget). Fra brevet siteres:

"Jeg har allerede meddelt Norges Bank at Continental Trust Company Inc. i 1971 besluttet å gi et bidrag på kr. 40.000.000 til Sandefjord kommune for å dekke omkostninger ved et nytt rådhus i Sandefjord, som på det tidspunkt hadde vært under planlegging en tid. Representanter for kommunen hadde ved flere anledninger diskutert finansieringen av prosjektet med meg, og som Norges Bank også vet, har jeg personlig dekket omkostningene ved kommunens arkitektkonkurranse med kr. 110.000,-.

Etter at selskapets formelle beslutning var truffet og jeg var anmodet om å underrette Sandefjord kommune om gaven, skrev jeg det brev som er datert 13. mars 1972 til høyesterettsadvokat Einar Abrahamsen, hvorav Norges Bank har mottatt kopi fra Sandefjord kommune. Jeg innser nu at dette brevets innhold muligens kan tolkes dithen at jeg har en særskilt tilknytning til Continental Trust Company Inc. som gir grunnlag for den problemstilling som Norges Bank har basert en del av sine spørsmål på. Da jeg ga min meddelelse til høyesterettsadvokat Abrahamsen om bidraget til Sandefjord kommune, falt det meg ikke inn at et slikt bidrag fra et utenlandsk selskap, selv om dette var av betydelig størrelse, skulle medføre valutamessige komplikasjoner.

Som det fremgår av brevet til høyesterettsadvokat Abrahamsen, har jeg på vegne av Continental Trust Company Inc. gitt kommunen meddelelse om bidraget på kr. 40.000.000,-

Såvidt jeg kan se av korrespondanse med Norges Bank, ønsker banken først og fremst å få klarlagt mitt personlige forhold til Continental Trust Company Inc. Jeg vil derfor gjenta det jeg tidligere har meddelt Norges Bank at jeg ikke er aksjonær i selskapet. Jeg beklager at jeg ikke kan gi nærmere opplysninger om selskapets aksjonærforhold, dog kan jeg bekrefte overfor Norges Bank at det blant aksjonærene ikke finnes slike innretninger som Norges Bank er inne på i sitt brev av 5. juli 1974, som helt eller for en vesentlig del kontrolleres av meg. Jeg bekrefter også at jeg ikke på noe tidspunkt har hatt en fordring på selskapet eller annet økonomisk engasjement i selskapet som danner grunnlag for selskapets bidrag til Sandefjord kommune."

Korrespondansen mellom Jahre og Norges Bank endte med at valutamyndighetene ikke ga lisens for de resterende kr. 20 millioner. Avslaget ble begrunnet med at Norges Bank ikke fant at Anders Jahres hadde gitt de opplysningene han ble anmodet om i forhold til den angitte giveren, CTC.

D2

X J 003165

#1309

Avslaget ble gitt i brev av 13. desember 1974 (Bilag 3.1-19 i Utdraget).

Etter at tilsammen kr. 20 millioner var blitt overført fra kontoen som var opprettet i CTCs navn hos SE-Banken ved overførsler henholdsvis 2. juli 1973 og i januar 1974 og kr. 10 millioner var blitt overført fra Anders Jahres Rederi A/S til Sandefjord kommune i januar 1973, gjensto fremdeles kr. 10 millioner for å dekke hele gaveløftet på kr. 40 millioner fra Anders Jahre. Dette beløpet ble tilveiebragt ved overføringer fra henholdsvis Bulls Tankrederi A/S, et selskap som ble bestyrt av Anders Jahre, og fra A/S Kosmos med kr. 5 millioner fra hvert selskap. Det vises til brev av 9. juli 1974 fra Anders Jahre til Norges Bank (Bilag 3.1-20 i Utdraget) og notat fra Bjørn Bettum til Anders Jahre datert 23. desember 1974 (Bilag 3.1-21 i Utdraget).

Regnskapsmessig ble også dette siste beløpet på kr. 10.000.000,- ført som en gave til Sandefjord kommune fra Anders Jahres Rederi A/S i dette selskapets regnskap. Fordringene som henholdsvis Bulls Tankrederi og A/S Kosmos dermed fikk på Anders Jahres Rederi A/S ble gjort opp ved at beløpene umiddelbart før regnskapsavslutning 31. desember 1974 ble konvertert i et midlertidig gjeldsbrevslån i Bergen Bank. Formell låntaker var firma Anders Jahre som var et personlig selskap med Anders Jahre, Jørgen Jahre og Bjørn Bettum som innehavere. Regnskapsmessig ble imidlertid lånet ført opp som gjeld for Anders Jahres Rederi A/S. Anders Jahres Rederi A/S skaffet senere midler til å innfri dette gjeldsbrevslånet ved å selge 65 aksjer i Bulls Tankrederi A/S til banken Lazard Brothers & Co., Ltd. i London.

Resultatet av disse transaksjonene ble at tilsammen kr. 40 millioner ble overført til Sandefjord kommune på grunnlag av Anders Jahres gaveløfte og personlige garanti til kommunen. Av dette ble kr. 20 millioner overført fra midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken. De resterende kr. 20 millioner ble i siste omgang utredet av Jahres aksjeselskap, Anders Jahres Rederi A/S.

D2

J. 003166

X #B09

Om bakgrunnen for Anders Jahres gaveløfte til Sandefjord kommune, er det i brev av 23. mai 1978 til Norges Bank fra CTC opplyst (Bilag 3.1-22 A i Utdraget):

"1) Mr. Jahre has been a close associate of our Company since its formation in 1939. In 1971, when Mr. Jahre was still the President, our Company decided to pay honour to him by authorizing a donation of up to US \$ 6.000.000 to some cause to be decided by him.

The Corporate Resolution in this connection may be of interest to you:

"The Secretary then stated that, as it was known to all present, the financial success of the corporation had been due in large measure to the advice given and the services rendered by the President in connection with the affairs of the Company. He proposed that the corporation should pay honour to the President, who had been involved in the affairs of the corporation since the incorporation in 1939, and who would be 80 years in May of this year, by authorizing a donation of up to US \$ 6.000.000 to some purpose to be decided by the President.

Upon motion duly made and unanimously approved by the shares present at the meeting, the proposal of the Secretary was approved and, further, it was resolved that the President of the corporation be authorized to take whatever measures he may deem convenient or necessary in order to implement the foregoing resolution.

Mr. Anders Jahre then said he was most grateful for the action which the corporation had just taken and stated that he would consider to direct the donation to his town Sandefjord, Norway, to cover part of the building cost of a new town hall under consideration."

2) Following the decision taken by our company in 1971, Mr. Jahre informed the town authorities in Sandefjord, Norway, of the financial assistance in a letter of March 1972. Unfortunately that letter was inaccurate as far as the composition of our Board of Directors was concerned. Mr. Peder Bonde and Mr. Carl de Geer were both at that time Directors of Continental Trust Company Inc., but Mr. Jacob Palmstierna never was a Director of the company. Mr. Bonde has since retired from the Board of the Company. We are sad to say that Mr. de Geer passed away in February of this year. The present Directors are:

D2

J 003167

B09

Roberto R. Aleman, Panama City
Thorleif Monsen, Grand Cayman
Charles Simon, Monaco
Robert N. Slatter, Nassau

3) Mr. Anders Jahre was European representative of our company from the time it was incorporated in 1939, and he was elected President of the company in 1954. As President, Mr. Jahre gave to Continental Trust, particularly in the earlier years, the benefit of his wide experience and ability in business generally and especially in the field of shipping. In the last decade, because of his age, his service to the company has been of an advisory nature. We would also like to inform you that Mr. Jahre has recently retired as President of the Company and has been elected Honorary President.

No Management Agreement or other formal document exists or has existed between Mr. Jahre and Continental Trust.

.....
.....
.....

Brevet er undertegnet av advokat Aleman.

En oversettelse av brevet er tatt inn som Bilag 3.1-22 B i Utdraget.

3.2 Midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken, Stockholm

3.2.1 Overføringer til Ousbyholm Gods samt Anders og Bess Jahre
Privat

Ousbyholm Gods var ekteparet Jahres private feriested i Sverige. Godset ble kjøpt av Jahre i oktober 1939. Formelt var godset organisert som et eget aksjeselskap (aktiebolag - AB). Det ble ført særskilt regnskap for godset. Regnskapsfører var advokat Wilhelm Penser, Hørby (Skåne).

Materiale som ble fremskaffet ved undersøkelser i Sveriges Riksarkiv viser at det har funnet sted overføringer av betydelige pengebeløp fra midler plassert i CTCs/Pankos navn hos SE-Banken til Ousbyholm Gods og Anders og Bess Jahre privat siden 1941. Undersøkelsene og det materialet som ble fremskaffet, er nærmere omhandlet i rapport av 15. mars 1982 fra revisor

D2

J 003168

#B09

Kolbjørn Nordstrøm. Fra dette materialet viser en til brev av 2. august 1941 fra Sveriges valutamyndigheter til SE-Banken hvor det blant annet er uttalt (Bilag 3.2-1 i Utdraget):

"Till svar å Skeppsredare Gösta Dalmans framställning att få försälja \$ 55.000,- inestående å hans dollarkonto hos Eder, få vi meddela, att valutakontoret för närvarande icke har något erinr ... mot ifrågavarande försäljning under förutsättning att försäljningslikviden uteslutande användes för betalning av reparationer, nyinnredningar och inventarieköp å godset Ousbyholm i Skåne,"
(Riksskattenemndas bemärkning: "erinr..." antas å skulle være "erindra" som betyr innvending.)

Videre vises til et brev av 20. april 1950 hvor Pankos søkte svenske valutamyndigheter om tillatelse til å selge amerikanske obligasjoner pålydende US-dollar 57.000. Obligasjonene ble forvaltet av SE-Banken på vegne av Pankos. I søknaden ble det blant annet opplyst (Bilag 14 til notat av 15. mars 1982 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.2-2 A i Utdraget):

"Enligt närslutna försäljningsanmälan utbedja vi oss tillstånd att försälja dessa obligationer, vars likvid i S.kr. utbetalas til A/B Ousbyholm, till betalning av detta bolags driftskostnader.

Vårt bolag kommer icke att fordra återbetalning av det belopp försäljningen utbringar.

Då det för närvarande är brådskande behov för nämnda S.kr. vore vi tacksamma för en omgående expedition."

Brevet ble undertegnet av Gösta Dalman som på det tidspunktet sto som eier av aksjene i CTC og dessuten fremsto som selskapets agent i Europa, jf. ovenfor under punkt 2.2. Verken Dalman eller Pankos har hatt eierinteresser i Ousbyholm Gods.

Valutakontoret innvilget søknaden ved brev av 22. april 1950 "..... under förutsättning att - såsom Pankos Operating Company framhållit - återbetalning av det belopp försäljningen inbringar ej kommer att ske" (Bilag 15 til notat av 15. mars 1982 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.2-2 B i Utdraget).

I et P.M. fra Sveriges valutakontor datert 6. oktober 1943, har kontoret gitt

D2

J 003169
X #1309

en fremstilling av overføringene av pengebeløp til Ousbyholm Gods og Anders Jahre fra midler plassert i Pankos navn hos SE-Banken. Dokumentet ble satt opp i forbindelse med at svenske myndigheter undersøkte om Dalman hadde brutt svensk valutalovgivning ved disponeringen av kontoen. Fra dokumentet siteres (Bilag 2.2-4 i Utdraget):

"Skeppsredare Dalman, svensk medborgare, trädde i maj 1940 i kontakt med Valutakontoret och gjorde framställning att såsom agent för en norsk vän, skeppsredare Anders Jahre, på ett dollar-konto i S.E.B.^{2*}) få uppsamla innkasserade likvider, som tankbåten Janko - tillhörande ovannämnda panamabolag - inseglade. Enligt uppgift från S.E.B. är ifrågavarande bolag helt svenskägt,"

Om bakgrunnen for Jahres behov for penger i Sverige ble det i det samme dokumentet opplyst:

"Ovannemnde Jahre hade i oktober 1939 av friherrinnan Trolle köpt godset Ousbyholm i Skåne. Innan Jahre hann vidtaga närmare dispositioner beträffande det nyförvärvade Ousbyholm, kom Norge med i kriget och samtidigt rekvirerades godset av svenska regeringen för militärt ändamål. Hösten 1940 återfick emellertid Jahre Ousbyholm och beslöt att omedelbart vidtaga en genomgående reparation och nyinredning. Hans enda möjlighet att med egna medel finansiera nämnda inredning och inventariet köb var förmedelst disposition av dessa hos Dalman placerade dollar-medel. Valutakontoret medgav också i brev den 2 augusti 1941 til S.E.B. rätt för D" (D=Dalman) "att sälja \$ 55.000: -- å hans dollarkonto hos S.E.B. i och för ifrågavarande reparationer."

I skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990 er det i kapitlene 9 og 10 gjort rede for overføringene som ble gjort av pengebeløp fra midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken til Ousbyholm Gods for å dekke det løpende likviditetsbehovet ved drift av eiendommen i perioden fra 1. januar 1970 til 20. oktober 1980. Fra rapporten siteres (Bilag 3.2-17 i Utdraget, kapittel 9, side 40):

"Den tallmessig desidert største gruppen belastninger av den aktuelle kontoen, er overføringer av midler til driften av ekteparet Jahres eiendom Ousbyholm gods i Skåne. Av tilsammen 65 uttak

^{2*} S.E.B. = Stockholms Enskilda Banken, senere Scandinaviska Enskilda Bank

D2

J 003170

#1309

fra den aktuelle kontoen, kan 44 med sikkerhet fastslås å være overføringer til Ousbyholm gods. Tallet 44 omfatter overføringer til konti lydende på Ousbyholm gods hos SE-Banken, avdeling Hørby, som ble disponert av Bess og Anders Jahre. Videre omfatter tallet overføringer til advokat Penser som var regnskapsfører for Ousbyholm gods, samt direkte utbetaling av regninger som gjaldt driften av Ousbyholm gods (fyringsolje, håndverkere m.v.). Overføringene utgjør tilsammen US-dollar 395.357,34."

Kontoen det er vist til, er konto nr. 5201.83.350.85 som deponisjoner (innskudd) plassert i CTCs navn ble avregnet mot.

I kapittel 10 i Skattedirektoratets rapport er det gått nærmere inn på overføringene til Ousbyholm Gods. Fra rapporten siteres (kapittel 10, side 41, flg.):

"Av det fremlagte materialet fremgår at det ble foretatt 44 overføringer fra midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken til fordel for Jahres eiendom Ousbyholm gods.

Det er benyttet ulike fremgangsmåter for å overføre midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken til dekning av utgifter ved driften av Ousbyholm gods. Det fremlagte materialet viser at midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken ved fire anledninger ble benyttet til å betale regninger som gjaldt driften av Ousbyholm gods direkte. Materialet viser at det her dreide seg om betaling av regninger for snekkerarbeider, fyringsolje, elektrikerarbeid og kolonialvarer. En spesifisering av utbetalingene er gjort i Bilag 14-6.

De to største enkeltbeløpene som ble overført fra midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken i Stockholm til Ousbyholm gods, er de to beløpene, hver på US-dollar 100.000,-, som ble overført henholdsvis 15.11.78 og 09.08.79. Som angitt ovenfor under punkt 6.6., er bilagssituasjonen for disse overføringene mangelfull. Regnskapene for Ousbyholm gods viser imidlertid at beløpene ble godskrevet Ousbyholm gods som innbetaling fra henholdsvis Anders Jahre og overføring fra SE-Banken, Stockholm. Det synes således som om disse beløpene ble overført fra midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken til advokat Penser på samme måte som en rekke andre overføringer. De ble adressert til advokat Penser som lot beløpene godskrive Ousbyholm gods i regnskapet. De overførte beløpene fremgår av Bilag 14-5 til denne rapporten.

Av vedlegg N til SE-Bankens brev av 14.01.88 (Bilag 2N til denne rapporten) fremgår det at det ved tre anledninger ble overført

J 003171

#1309

betydelige pengebeløp av midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken til en konto som lød på Ousbyholm gods/Bess Jahre (kontonr. 5612.10.053.94). Beløpene det gjelder er motverdiene i US-dollar av henholdsvis:

- Skr. 25.000,- (bokført 11.11.75)
- Skr. 25.000,- (bokført 28.10.76)
- Skr. 134.226,18 (bokført 11.11.77)

Det sistnevnte beløpet utgjorde restbeløpet samt opptjente renter ved forfall på en av deposisjonene i CTCs navn hos SE-Banken.

Av Bilag 2N, jf. Bilag 2E til denne rapporten, fremgår det at de tre angitte beløpene var de eneste innskuddene som ble foretatt i perioden fra kontoen ble opprettet ved det første innskuddet på Skr. 25.000,- 11.11.75 og frem til kontoen ble avsluttet 04.08.78.

Foruten de ovennevnte overføringene og utbetalingene, er det overført penger fra midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-banken til konto nr. 5612.25.224.49. Denne kontoen lød på Ousbyholm/Anders Jahre. Bare enkelte av transaksjonene på denne kontoen er dokumentert med bilag i det materialet som er fremlagt fra SE-Banken.

Ved siden av overføringer til denne kontoen fra konto nr. 5612.10.020.26, en konto som også var opprettet i navnet Ousbyholm gods/Anders Jahre, ble det foretatt innskudd på kontoen av midler som ikke har stått på noen konto hos SE-Banken. Bare for ett av disse "eksterne innskuddene" har vi fått fremlagt bilagsmateriale. Det gjelder et innskudd av Franske Frances 58.254,30 (tilsvarende Skr. 57.060,09). I følge bekreftelsesbrevet fra SE-Banken, ble beløpet overført fra Union de Banques à Paris, Paris og bokført hos SE-Banken 16.02.76, jf. postering nr. 147 i Bilag O til SE-Bankens brev av 14.01.88 (Bilag 2 O-147 til denne rapporten)."

Kopi av brevet til Anders Jahre fra SE-Banken som bekrefter overføringen fra Union de Banques à Paris, er fremlagt som bilag 2 O-147 til Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990 (Bilag 3.2-3 i Utdraget). Bilag 3.2-4 i Utdraget er en kopi av en kontoutskrift fra den franske banken til Anders Jahre. Av utskriften fremgår at Anders Jahre 6. februar 1976 overførte hele det beløpet han hadde innestående hos Union de Banques à Paris, franske franc (FRF) 58.312,61. Noen adressat for overføringen er ikke angitt. Det innestående beløpet hos Union de Banques à Paris og overføringen av beløpet derfra, er nærmere omhandlet i notat fra revisor

D2J 003172
#1309

Kolbjørn Nordstrøm av 28. november 1980 og i punkt 3.4 nedenfor.

En gjennomgang av innskuddene på konto nr. 5612.25.224.49 (konto opprettet i navnet til Ousbyholm Gods) viser at det ved 20 tilfeller er foretatt innskudd på kontoen uten at SE-Banken har fremlagt dokumentasjon som viser hvor innskuddene kommer fra, (Bilag 2 0 til Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990/Bilag 3.2-5 i Utdraget). For tre av innskuddene er det fremskaffet materiale som indikerer at innskuddene ble gjort fra midler med direkte tilknytning til midler som var plassert i CTCs navn.

Det ene tilfellet gjelder overføringen som er beskrevet ovenfor av FRF. 58.254,30 fra Union de Banques à Paris til SE-Banken. Innskuddet fremgår av post 147 i Bilag 3.2-5 i Utdraget.

I det andre tilfellet har en fra det svenske Riksskatteverkets kontroll i SE-Bankens arkiver fått frembragt kopi av et telexskriv fra Lazard Brothers & Co., Ltd, hvor det fremgår at Anders Jahre hadde gitt instruksjon om innbetaling av US-dollar 210.000,- til SE-banken (Bilag 21 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.2-6 i Utdraget). Telexskrivet er datert 12 september 1972. Beløpet skulle fordeles med US-dollar 200.000,- til den kontoen som var opprettet i CTCs navn hos SE-Banken (konto nr. 5201.83.350.81) og US-dollar 10.000,- til Ousbyholm Gods (konto nr. 5612.25.224.49). Innskuddet fremgår av post nr. 62 i Bilag 3.2-5 i Utdraget.

I det tredje tilfellet viser en kopi av valutadeklarasjon underskrevet av Anders Jahre i Hørby og datert 5. november 1973, at US-dollar 10.000,- ble overført til Ousbyholm Gods for å dekke "Omkostnader Ousbyholm Gods", (Bilag 3.2-7 i Utdraget). I deklarasjonen er CTC angitt som "den betalende". Av kontoutskriften for konto nr. 5612.25.224.49 (Bilag 3.2-5 i Utdraget) fremgår det at det ble gjort et innskudd på svenske kroner 41.597,- 5. november 1973 (post nr. 88 i Bilag 3.2-5 i Utdraget). Beløpet synes å tilsvare motverdien av US-dollar 10.000,-. Verken hos SE-Banken eller fra andre har en kunnet fremskaffe bilag for innskuddet.

D2

J. 003173

#1301

Det er frembragt kopi av ytterligere en valutadeklarasjon, datert 20. juni 1975, for midler som er tilført Ousbyholm Gods fra CTC. Deklarasjonen er undertegnet av advokat Wilhelm Penser. Som "förmedlande utländsk bank" er angitt "Continental Trust Comp Inc., Sandefjord". "Skeppsredaren Anders Jahre, Sandefjord" er angitt som "den betalande", (Bilag 3.2-8 i Utdraget). Beløpet på svenske kroner 70.000,- er i deklarasjonen angitt å skulle benyttes til "Utbetalning i Sverige för Ousbyholm gods, ägt av Anders Jahre, samt svenska skatter". Som betalingsmottaker er angitt advokat Wilh. Penser. Av det foreliggende materialet fremgår ikke hvor dette beløpet er inngått.

Det materialet som en har kunnet fremskaffe viser at drifts- og likviditetsunderskudd ved Ousbyholm Gods ble dekket av pengebeløp som ble overført fra midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken i Stockholm i alle de tilfeller hvor midlenes kilde kan identifiseres med sikkerhet. For andre kapitalinnskudd som ble benyttet for å dekke utgiftene ved Ousbyholm Gods, foreligger bilagsmateriale i begrenset omfang. For de overføringene til Ousbyholm Gods hvor det ikke er angitt uttrykkelig i bokføringsbilag eller i kontoutskriftene hvor midlene kommer fra, men hvor en har fremskaffet annet bilagsmateriale, angir det fremskaffede materialet en direkte tilknytning til midler plassert i CTCs navn.

Mange av overføringene fant sted på tidspunkter hvor likviditeten for Ousbyholm Gods var svært anstrengt. For flere av overføringene er det påvist at de har funnet sted etter konkret henvendelse fra advokat Penser til Bess eller Anders Jahre om at penger måtte overføres snarest til dekning av spesifiserte utgifter knyttet til den ordinære driften av eiendommen.

D2

Som eksempel på dette vises til bilag 7 til notat fra revisor Nordstrøm av 16. oktober 1981 (Bilag 3.2-9 i Utdraget). Her er en kopi av brev fra advokat Penser til Anders Jahre personlig av 6. september 1977 hvor han ber om at svenske kroner 40.000 overføres snarest til dekning av regninger for blant annet tilbakebetaling av lån (S.kr. 10.000), skattetermin (S.kr. 8.000), utbedring av avløp fra "jägerbostaden" (S.kr. 6.500) og malerarbeider på "slottet" (S.kr. 3.600). Materiale som er mottatt fra SE-Banken

J. 003174

H 139

viser at et beløp som tilsvarer motverdien av svenske kroner 40.00 ble belastet midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken og godskrevet konto for Ousbyholm Gods hos SE-Banken, avdeling Hørby 16. september 1977 (Bilag 3.2-10 i Utdraget).

Om de to overføringene til Ousbyholm Gods, hver på US-dollar 100.000,-, fra midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken, er det blant annet uttalt følgende i skattedirektorates rapport av 14. og 15. februar 1990 (Bilag 3.2-17 i Utdraget, side 23):

"Vi er tilbøyelige til å se dette i sammenheng med at Bjørn Bettum forut for den første overføringen ble tilkalt for å ordne opp i likviditetsproblemene ved godset, jf. kopi av brev datert 25.07.78 fra Bess Jahre til advokat Pensser, Bilag 7C og kopi av brev datert 28.07.78 fra advokat Pensser til Bess Jahre, Bilag 7D."

De to overføringene det vises til fant sted henholdsvis 16. november 1978 og 9. august 1979. Kopi av brevene det er vist til fra henholdsvis Bess Jahre og advokat Pensser, er vedlagt i Bilag 3.2-11 og 3.2-12 i Utdraget.

Som grunnlag for overføringene har høyesterettsadvokat Brunsvig i bilag 26 til redegjørelse av 30. desember 1982 lagt frem en kopi av utskrift fra et styremøte i CTC avholdt 22. august 1978 i Hamburg. Utskriften er gjort av advokat Aleman og datert 30. oktober 1980. Fra utskriften (Bilag 3.2-13 A i Utdraget) siteres:

D2
"The Chairman stated that it was necessary that an additional sum of up to U.S.\$ 300,000.00 be provided by the company toward the cost of past and current expenditures at Ousbyholm Castle in Sweden, thereby reflecting the use of the amenities there by personnel and associates of the company over a period of many years.

Upon motion duly made and unanimously approved, it was resolved that, pursuant to the recommendation of the Chairman, the said sum of up to U.S.\$ 300,000.00 be paid out of the funds of the company."

En oversettelse av utskriften følger i Bilag 3.2-13 B i Utdraget.

003175

#B29

Om grunnlaget for overføringene til Ousbyholm Gods, opplyste CTC ved advokat Aleman i brev av 30. oktober 1980 til høyesterettsadvokat Brunsvig (Bilag 29 til Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1980, Del I/Bilag 3.2-13 C i Utdraget):

"We understand that the Norwegian Tax Authorities are seeking an explanation of certain payments made during the past ten years to Ousbyholm Castle in Sweden.

It has long been recognised by our Board that high-level entertaining of the nature undertaken by Mr. Jahre is of great value in the successful development of the Company, and that the Company should therefore bear the cost. The Board have felt, however, that the sums reimbursed during the past ten years to Mr. Jahre fell well short of actual expenditure, taking into account the very high cost of having to maintain the property continuously although occupying it for only part of the time. With this in mind the Board reviewed the position in August 1978, some six months after Mr. Jahre's retirement, and decided to provide additional funds on a scale which would reflect more realistically the cost of the amenities at Ousbyholm enjoyed for so long by personnel and associates of this Company. The two subsequent payments totalling \$ 200,000 resulted from this decision and were authorised on behalf of the Board by our Treasurer.

These payments, therefore, were made with the full knowledge and approval of our Board of Directors."

(Vi forstår at norske skattemyndigheter søker en forklaring på visse betalinger gjort i løpet av de siste 10 år til Ousbyholm Gods i Sverige.

Det har lenge vært notert av vårt styre at forpleining på høyt nivå av den art som Hr. Jahre påtok seg er av stor betydning for selskapets suksess, og at selskapet derfor skulle bære kostnadene. Styret har imidlertid følt at de beløp som er blitt overført i løpet av de siste 10 år til Hr. Jahre var vesentlig mindre enn de faktiske utgiftene når en tar i betraktning de meget høye kostnadene med å måtte vedlikeholde eiendommen kontinuerlig selv om den bare ble benyttet deler av året. Med dette i minne revurderte styret situasjonen i august 1978, omkring seks måneder etter Anders Jahres avgang, og bestemte seg for å gi ytterligere midler i et omfang som mer realistisk ville reflektere godene på Ousbyholm som ble nytt i så lang tid av dette selskapets tjenestemenn og forbindelser. De to etterfølgende overføringene på tilsammen \$

X J 003176

#1309

200.000 var resultat av dette vedtaket og ble attestert av vår "Treasurer" (kasserer/økonomiansvarlig) på vegne av styret.

Disse overføringene ble derfor gjort med våre styremedlemmers fulle kjennskap og tilslutning.)

Det er ikke fremlagt materiale som viser at det i regnskapene eller i selvangivelsene for Ousbyholm Gods, for firma Anders Jahre, for Anders Jahre Rederi A/S eller for Anders Jahre personlig er inntektsført lønn eller annen form for godtgjørelse fra CTC. Det er ikke opplyst at noen av de angitte subjekter hadde en fordring CTC på noe tidspunkt i løpet av den perioden som omfattes av denne saken. Det er ikke fremlagt materiale som viser kostnader forbundet med CTCs bruk av Ousbyholm Gods.

3.2.2 Annen disponering av konto opprettet i CTCs navn hos SE-Banken.

I brev av 10. desember 1980 fra høyesterettsadvokat Brunsvig til Sandefjord ligningsnemnd (bilag 5 til notatet av 16. oktober 1981/Bilag 3.2-14 i Utdraget) er det lagt ved fire brevkopier for å vise eksempler på hvordan CTC "ved sin administrasjon har disponert over kontoen" som var opprettet i CTCs navn hos SE-Banken. De tre første kopiene er av brev fra SE-Banken til CTC. Det siste er fra CTC til banken. Kopiene er nummerert fra 1 til 4. (Bilag 3.2-15 A, B, C og D i Utdraget).

Bortsett fra advokat Brungsvigs bilag 4 (brev fra CTC til SE-Banken undertegnet av A.J. Hardman, (Bilag 3.2-15 D i Utdraget) gir ikke brevkopiene noen informasjon om hvilken fysisk person i CTCs administrasjon som har disponert over kontoen ved å gi instruksjoner til SE-Banken. Bilagene 1-3 (Bilag 3.2-15 A, B og C i Utdraget) inneholder bekreftelser på at banken har forholdt seg etter gitte instruksjoner, men angir ikke noe om hvem (hvilken fysisk person) som har gitt ordren.

Det eneste av de fire bilagene som ble lagt frem av skattyteren som eksempler på hvordan CTC skulle ha disponert kontoen og hvor bankens nedtegning av instruksjonen for overføringen er funnet, er bilag nr. 2 (Bilag 3.2-15 B i

D2

J 003177

#1309

godskrevet renter på beløpet som var plassert på kontoen til A/S Kosmos i perioden 31. desember 1970 til 29. juli 1971.

3.2.3 Bevisopptak av tjenestemenn i SE-Banken ved Stockholms Tingsrätt

3.2.3.1 Innledning

I forbindelse med den sivile rettssaken som er reist av Anders Jahres dødsbo er det blitt avholdt bevisopptak av tjenestemenn i SE-Banken ved Stockholms Tingsrätt. Første bevisopptak fant sted dagene 30. november 1984, 3. desember 1984 og 18. januar 1985. Det neste fant sted den 14. juni 1985. Representanter for staten og for Anders Jahres dødsbo var til stede under bevisopptakene.

Første omgang med bevisopptak ble hovedsakelig konsentrert om de enkelte tjenestemenns kjennskap til CTC og Anders Jahre gjennom sitt virke i banken. For en av tjenestemennene, bankdirektør Peder Bonde, gjaldt bevisopptaket også hans kjennskap til dette forholdet gjennom sin formelle posisjon som styremedlem i CTC i årene fra og med 1971 til og med 1976. Tjenestemennene ble også avhørt om bankens rutiner vedrørende behandlingen av kundeforholdet med CTC. Følgende tjenestemenn ble avhørt den 30. november 1985:

- Peder Bonde - frem til 1973 direktør i SE-Banken (før fusjonen med Skandinaviska Banken den 1. januar 1972, Stockholms Enskilda Bank).
- Anders Huzár - tidligere bankdirektør i SE-Banken.
- Bengt Oscar Trysén - bankdirektør i SE-Banken.
- Ragnar Thor - bankkamrer (kasserer) i SE-Banken.
- Ivan Ekebrink - bankdirektør og tidligere revisjonssjef i SE-Banken.

D2

X J 003178

1369

3.2.3.2 Forklaring fra direktør Peder Bonde

Direktør Peder Bonde ble inngående eksaminert om følgende to hovedpunkter:

- Hans brev til Sveriges Riksbank av 31. august 1978 hvor han blant annet uttalte:

"Ägare till samtliga aktier i CTC var under berörda period - och, efter vad jag kunnat förstå, såväl dessförinnan som därefter - en utanför Skandinavien boende icke-skandinav - således icke Anders Jahre. Jag var aldrig av aktie-ägaren bemyndigad att uppgiva hans namn. "

(Bilag 15 i redegjørelse fra advokat Brunsvig til Vestfold fylkesskatte-
testyre av 30. desember 1980, Del I/Bilag 3.2-21 i Utdraget).

- Hans styreverv i CTC fra 25. januar 1971 til 21. juli 1976.

Forklaringen fra Bonde er tatt inn som Bilag 3.2-22 i Utdraget. Nedenfor er gitt et sammendrag av de vesentligste punktene.

Bankdirektør Bonde opplyste at han ble anmodet av SE-Bankens øverste ledelse om å påta seg vervet som styremedlem i CTC. Denne ledelsen besto av brødrene Jacob og Marcus Wallenberg, Marc Wallenberg og administrerende direktør Carl de Geer. Han opplyste videre at Anders Jahre var en nær personlig venn av brødrene Wallenberg. Direktør Bonde opplyste at deposisjonene som ble gjort i CTCs navn var meget store og attraktive for banken og at det ikke var uvanlig at banken stilte tjenestemenn til disposisjon som styremedlemmer for gode kunder. Direktør Bonde opplyste at størrelsen på deposisjonene som ble gjort i CTCs navn, gjorde CTC til en meget stor kunde i banken.

D2

Da direktør Bonde fikk forespørselen fra sin sjef bankdirektør Carl de

J 003179

#1309

Geer i SE-Banken, om han ville la seg stille til disposisjon som styremedlem i CTC, fikk han opplyst at vervet var å betrakte som en formalitet og at det ikke ville innebære arbeid av betydning. Bonde opplyste at han som tjenestemann i banken ikke stilte spørsmål i en sak som dette. Såvidt han forstod tilsiktet utnevnelsen bare å tilfredsstille de formelle selskapsrettslige bestemmelsene etter panamansk lovgivning. Det skulle være fem styremedlemmer i et selskap som var registrert i Panama hvorav han i en periode var utsett som ett av disse.

Direktør Bonde opplyste at han antok at bankens ledelse, herunder bankdirektør Carl de Geer, kjente identiteten til eieren av CTC, men han forsto at ledelsen ikke ville opplyse for Bonde hvem dette var.

Under bevisopptaket opplyste direktør Bonde at han aldri hadde truffet aksjeeieren som han i brev av 31. august 1978 til Sveriges Riksbank beskrev som "en utanför Skandinavien boende icke-skandinav - således icke Anders Jahre" (Bilag 3.2-21 i Utdraget). Han opplyste videre at denne opplysning, som alle andre opplysninger om aksjeeieren i brevet, i sin helhet var basert på opplysninger han hadde fått fra andre. Den som i første rekke hadde gitt direktør Bonde informasjon, var Carl de Geer. Også Carl de Geer var formelt styremedlem i CTC. De Geer døde i 1978. Direktør Bonde opplyste at han aldri hadde fått opplyst, verken av Carl de Geer eller andre, hvem aksjeeieren var utover den generelle karakteristik av ham som Bonde gjenga i brevet til Sveriges Riksbank. På dette grunnlag medga direktør Bonde i retten at brevet av 31. august 1978 til Sveriges Riksbank nok var "..... kanskje lite oprecist formulerat" ettersom brevet kunne gi det inntrykk at direktør Bonde positivt visste hvem som eide aksjene i CTC og at vedkommende ikke var Anders Jahre. Direktør Bonde opplyste at han selv ikke hadde noen konkret viten om disse forholdene.

Direktør Bonde opplyste at han ikke traff noen av de personene som var oppført som styremedlemmer i CTC sammen med Bonde i løpet av de fem og et halvt årene han var oppført som styremedlem i selskapet. Han opplyste at han ikke så spor av at de øvrige styremedlemmene utførte arbeid -

D2

J 003180

#1309

for selskapet, bortsett fra at han ved enkelte anledninger hadde sett underskriften til advokat Roberto Aleman i Panama på korrespondanse fra CTC til SE-Banken.

I løpet av perioden fra 25. januar 1971 til 21. juli 1976 hvor direktør Bonde i henhold til egne uttalelser og opplysningene i Panamas handelsregister var oppført som styremedlem i CTC, deltok han ikke på noe styremøte og han hadde heller ikke kjennskap til at styret hadde truffet noen beslutning i løpet av denne perioden. Direktør Bonde opplyste at han ikke hadde sett noen styreprotokoll eller innkalling til styremøte i perioden. Han mente at han ikke hadde hatt noen form for godtgjørelse for sitt styreverv i CTC.

Direktør Bonde opplyste at han ikke så noe regnskap for CTC. Hans eneste kjennskap til CTCs formuesstilling og inntekter, var basert på den kjennskap han hadde til deposisjonene som ble gjort i CTCs navn hos SE-Banken. Dette var kunnskap han hadde i egenskap av tjenestemann i banken.

Direktør Bonde kjente til at det var fattet vedtak om en gave til Sandefjord kommune, men han opplyste at han ikke kjente til at bare halve gavebeløpet ble utbetalt. Med henvisning til brev av 18. juni 1974 fra Anders Jahre til Norges Bank (Bilag 3.1-6 i Utdraget) hvor Jahre opplyste at "Styret i Continental Trust Company, Inc. er orientert om den foreliggende korrespondanse med Norges Bank", opplyste direktør Bonde at han ikke var kjent med at en slik orientering skulle være gitt.

På spørsmål om direktør Bonde kjente til at Anders Jahre konfererte med styret i CTC om han kunne gi Norges Bank opplysninger om eierforholdet til aksjene i CTC, slik Jahre hevdet overfor Norges Bank i brev av 1. juli 1974, opplyste direktør Bonde at Anders Jahre ikke hadde konferert med ham om dette. I brevet opplyste Jahre blant annet: "Jeg har spesielt konferert med selskapets styre på dette punkt", (Bilag 3.1-17, side 2 i Utdraget).

D2

Direktør Bonde var ukjent med at aksjene i CTC var ihendehaveraksjer og

X J 003181
#1309

hvor mange aksjer som var utstedt i selskapet. Han opplyste at det ikke ble avholdt generalforsamling i selskapet i den perioden han innehadde styreverv i CTC. Videre opplyste han at det i den aktuelle perioden ikke var noen kommunikasjon mellom styret og aksjonæren i selskapet. I følge direktør Bonde var Anders Jahre i egenskap av President, den som av aksjeeieren var bemyndighet til å forestå forvaltningen av selskapets midler. Hvordan aksjonæren i CTC kommuniserte med Jahre som President, hadde direktør Bonde ingen oppfatning om. Såvidt direktør Bonde kjente til, hadde styret ikke utferdiget noen instruks for Presidentens (Anders Jahres) arbeid. Direktør Bonde hadde ikke kjennskap til at styret på noen måte førte kontroll med hva Jahre foretok seg.

Direktør Bonde opplyste at han ikke hadde sett CTCs vedtekter eller hadde informasjon om selskapets virksomhet. Han kjente ikke til at CTC drev annen virksomhet enn å forvalte betydelige kontantbeløp slik at de ga best mulig avkastning i den perioden han innehadde styreverv i CTC. Denne forvaltningen var det utelukkende Anders Jahre som sto for. Selv om han kjente til at CTC var et selskap som var registrert i Panama og at dets formelle kontoradresse var lagt dit, opplyste direktør Bonde at han gikk ut fra at virksomheten i selskapet ble drevet fra Anders Jahres kontor. Direktør Bonde opplyste at den eneste kontakten han hadde med personer tilknyttet CTC, var Anders Jahre og personer tilknyttet Jahres virksomhet i Sandefjord. Dette skjedde bare i forbindelse med forhandlinger om rente eller andre forhold knyttet til deposisjonene som ble gjort i CTCs navn hos SE-Banken. Direktør Bonde opplyste at han ikke kjente til at CTC hadde ansatt personell.

Direktør Bonde opplyste at han ikke var kjent med at Anders Jahre var europeisk agent for CTC. Han kjente ikke til om det var inngått formelle avtaler mellom CTC og Anders Jahre og han kjente ikke til at det ble utbetalt betydelige beløp til Ousbyholm Gods fra midler som var plassert i CTCs navn.

D2

I en utskrift fra et styremøte i CTC 25. januar 1971 er det opplyst at Peder

SJ 003182
#1309

Bonde ble representert med stedfortreder som var Anders Jahre (Bilag 4.3-4, side 3 i Utdraget). Av det samme referatet fremgår at Anders Jahre som President fungerte som styremøtets leder. Direktør Bonde antok at han hadde skrevet under på en fullmakt til Anders Jahre om å opptre på sine vegne i det aktuelle styremøtet, men han kunne ikke huske å ha skrevet ut en slik fullmakt.

3.2.3.3 Forklaring fra kamrer Ragnar Thor

Forklaringen er inntatt som Bilag 3.2-23 i Utdraget. Ragnar Thor var tjenestemann ("kamrer") i SE-Banken. Hans initialer finnes på flere av de brev og bekreftelser som ble sendt fra SE-Banken i tilknytning til de aktuelle konti som lød på CTCs navn hos banken. Thor opplyste om sin befatning med kontoene som var opprettet i CTCs navn hos SE-Banken at han var blandt dem som utførte de transaksjonene som ble gjort på kontoene. Han opplyste at han begynte i den avdelingen som utførte disse oppdragene våren 1973.

Thor opplyste at brev som av SE-Banken var adressert til CTC, Panama ble sendt til Anders Jahre i Sandefjord. Han var sikker på at det var originaldokumentene som ble sendt til Sandefjord og at det ikke ble sendt kopier (eller originaldokumenter) til CTCs angitte adresse i Panama selv om dokumentene var adressert dit. Thor kunne ikke angi nøyaktig når den beskrevne praksisen ble avsluttet. Han opplyste imidlertid at bekreftelsesbrevene ble sendt til A. J. Hardman hos Lazard Brothers mot slutten av den perioden det var midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken. Thor opplyste videre at han selv aldri hadde hatt direkte kontakt med noen person i CTC. Alle transaksjoner ble utført etter ordre fra hans overordnede, direktør Harrison.

3.2.3.4 Forklaring fra andre tjenestemenn i SE-Banken

Følgende tjenestemenn ble avhørt den 18. januar 1985:

D2

J 003183

#1309

- 1 Curt G. Olsson - bankdirektør i SE-Banken og konsernsjef.
- 2 Carl Jacob Palmstierna - bankdirektør og med i konsernledelsen.
- 3 Per Åke Harrison - bankdirektør og sjef for SE-Bankens utenlands-avdeling Harrison er den person i SE-Banken som synes å ha hatt den daglige kontakt med CTC/Anders Jahre.

Forklaringene til direktørene Palmstierna og Harrison er tatt inn som henholdsvis Bilag 3.2-24 og 3.2-25 i Utdraget.

Direktør Palmstierna opplyste under vitneavhøret at Anders Jahre opptrådte svært aktivt overfor banken i forbindelse med forvaltningen av midler som var plassert i CTCs navn og at han var en svært vanskelig kunde å tilfredsstille. I forklaringen karakteriserte Palmstierna Anders Jahre som ".... m y c k e t krävande när det gäller räntor". Palmstierna opplyste videre at Anders Jahre hadde bedt ham om å stille opp som styremedlem i CTC i 1971. Palmstierna sa imidlertid nei takk til tilbudet fra Jahre. Han forklarte at grunnen til avslaget var hans sjefsposisjon i SE-Banken og det forhold at CTC var en stor kunde i banken. Bakgrunnen for at Palmstierna ble avhørt om dette var at Anders Jahre i et brev til ordføreren i Sandefjord av 13. mars 1972 opplyste at Palmstierna var én blant flere direktører i SE-Banken som på det tidspunkt var styremedlemmer i CTC, jf. ovenfor i kapittel 3.1 (Bilag 3.1-4 i Utdraget).

Direktør Harrison opplyste at forhandlingene med Anders Jahre "..... var alltid rätt så hårda". Han opplyste at Jahre ikke sjelden personlig møtte opp i banken i forbindelse med renteforhandlinger m.v. Til tider, og særlig på slutten da Jahre var svekket av sykdom, fulgte Bjørn Bettum med Jahre til Stockholm. Harrison opplyste at Bettum vanligvis ikke deltok aktivt i forhandlingene. Han opplyste imidlertid (side 13 i forklaringen):

"Jäg skulle vilja säga jäg tror att ... ohörb... Björn Bettum ens

D2

J 003184

X #309

engång satt med vid de här ibland rätt tuffa förhandlingarna, men han var väl med i Stockholm."

Harrison forklarte videre at han ikke hadde hatt kontakt med andre representanter for CTC enn Anders Jahre med unntak av en kort periode rett før kundeforholdet ble avviklet i 1980 da A. J. Hardman opptrådte på vegne av CTC. Harrison opplyste imidlertid at han aldri hadde truffet Hardman. Han hadde muligens snakket med ham på telefon.

Harrison bekreftet den forklaring R. Thor avga om at SE-Bankens brev adressert til CTC, Panama ble sendt til Anders Jahre i Sandefjord. Harrison opplyste at det var vanlig for banken å benytte en slik fremgangsmåte hvor det opptrådte en fullmektig (bestyrer) for et selskap. Harrison gikk ikke inn på det forhold at det ikke fremgikk av brevet at dette var sendt et annet sted enn dit hvor det var adressert.

3.2.4 Undersøkelser i SE-Banken

Med sikte på å klarlegge Anders Jahres formelle og reelle tilknytning til de midler som var plassert hos SE-Banken i CTCs navn, har Riksskatteverket i Sverige etter anmodning fra Skattedirektoratet foretatt flere undersøkelser hos SE-Banken.

Ved den avsluttende undersøkelsen var Skattedirektoratet representert ved statsautorisert revisor Jan Fr. Sønsteby og finansrådgiver Njål Kolbeinstveit. En sammenfatning av det materialet som er blitt frembragt ved undersøkelsene hos SE-Banken er gitt ved rapport til Riksskattenemnda fra Skattedirektoratet datert 14. og 15. februar 1990.

Rapporten (uten vedlegg) er tatt inn som bilag 3.2-17 i Utdraget. Om formålet med undersøkelsen, er det angitt følgende på side 4 i rapporten:

"Formålet med undersøkelsen har vært å fremskaffe materiale vedrørende dokumentsituasjonen i banken som grunnlag for å vurdere hvorvidt Anders Jahre i sin realitet har vært eier av de

J 003185

X

#1309

D2

aktuelle midlene. Dette gjelder såvel materiale som går direkte på eierforholdet, som annet materiale som kunne gi indisier om eierforholdet. Undersøkelser vedrørende momenter av mer indisiemessig betydning, omfatter påvisning av materiale som har foreligget men som ikke har kunnet fremlegges, samt materiale som en etter lovgivning og omstendighetene ellers skulle forventes fantes tilgjengelig.

Ut fra dette ble formålet med undersøkelsen nærmere angitt i brev av 20.02.86 til finansrådgiver Kolbeinstveit hvor det blant annet heter:

"Oppdraget er som angitt å kartlegge den foreliggende dokumentsituasjonen i SEB ((SE-Banken)) vedrørende bankens forhold til selskapet Continental Trust Company Inc./Anders Jahre med sikte på å påpeke eventuelle særlige, konkrete forhold som måtte foreligge. Dette gjelder spesielt hensett til den orden og de rutiner som en skulle forvente ville ha vært fulgt i et forretningsforhold av denne art på grunnlag av lovgivning, bankens alminnelige rutiner og de spesielle rutiner som måtte bli påvist å skulle være blitt etablert. For såvidt siste punkt angår, er det behov for angivelse av materiale til vurdering av hvorvidt disse rutiner for dokumentasjon og oppbevaring ligger innenfor akseptable normer og normal fremferd for nærværende art forretningsforbindelse mellom en bank og en representant for utenlandsk (ikke-svensk) selskap. Undersøkelsene gjelder således ikke bare kontoføringene med den tilhørende umiddelbare dokumentasjon, inklusive de interne posteringer med dokumentasjon, men også det bakenforliggende, skriftlige materialet hva enten det dreier seg om ekstern skriftveksel, telex, mv. eller interne notater, instruksjoner mv. I denne forbindelse vil en spesielt få understreke nødvendigheten av å få tilgang til de spesialarkiver som en ble klar over eksistensen av ved kontrollbesøk i SEB i mars 1985, jf. Skattedirektoratets brev til RSV ((Riksskatteverket)) av 17. juni 1985. Disse arkiver mv. synes å bære forskjellige betegnelser som blant annet sekretærarkiver, direksjonsarkiver, "korrespondansepermer" og "skåpet".

Undersøkelsen ble konsentrert om konto nr. 5201.83.35081 som var den konto deponisjonene i CTCs navn ble ført over.

D2

I kapittel 4 i rapporten er det vist til at innskuddene i CTCs navn konsekvent ble betegnet som såkalte "Deposisjoner" av SE-Banken. Bankteknisk benyttes begrepet deponisjon om innskudd som plasseres på særskilt avtalte vilkår (bindingstid og rente avtales) for det enkelte innskuddet. Deposi-

~~X~~ J 003186
1389

sjoner fornyes normalt ikke automatisk. Vilåårene må forhandles særskilt mellom bank og innskyster for hver ny periode. En deposisjon gir normalt innskysteren bedre rente enn det som følger av bankens alminnelige betingelser. Deposisjoner er imidlertid mer arbeidskrevende å håndtere for bank og innskyster i forhold til innskudd på ordinære innskuddskonti. Derfor benyttes deposisjoner normalt bare ved plasseringer av større pengebeløp.

I rapportens kapittel 9 er det påpekt at beløpene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken var en ren formuesforvaltning som ikke inngikk som en del av annen forretningsdrift. I rapporten er det pekt på at det ved tre anledninger tilsammen ble overført USD 700.000 til kontoen i perioden fra 1. januar 1970 til kontoen ble gjort opp 20. oktober 1980. Beløpene ble overført fra konti lydende på CTC i andre banker. Undersøkelse hos SE-Banken viste at øvrige midler som ble tilført kontoen som var opprettet i CTCs navn hos SE-Banken i den aktuelle perioden i sin helhet utgjorde opptjente renter. Det materialet som er lagt frem av SE-Banken, viser at opptjente renter i perioden utgjorde US-dollar (USD) 31.104.795,58. Om dette er det uttalt på side 39 i Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990:

"Av oppstillingen i Bilag 14 fremgår det at det bare er foretatt tre ordinære innskudd på kontoen i perioden 01.01.70-20.10.80. Alle de tre innskuddene fremstår som overføringer fra konti lydende på CTC hos Lazard Brothers & Co., Ltd. eller fra Lazard Brothers & Co., Ltd. De samlede innskuddene i den aktuelle tiårsperioden utgjør US-dollar 700.000,-. I tillegg kommer et beløp på US-dollar 176.000,- som representerer en tilbakeføring av et identisk beløp som tidligere var overført til Kosmos A/S fra CTCs konto hos SE-Banken.

Den alt overveiende delen av midler som er tilført kontoen i løpet av tiårsperioden fra 01.01.70 til 20.10.80 utgjøres av renter som ble opptjent på midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken i den aktuelle perioden. Opptjente renter i perioden 01.01.70 til 20.10.80 utgjør etter SE-Bankens oppstillinger US-dollar 31.104.795,58."

D2

I tillegg til beløpet på USD 31.104.795,58 som av SE-Banken er angitt som opptjent rente i perioden, kommer et beløp på USD 1.483.946,- som må ha

J 003187

1309

blitt tilført kontoen uten at dette fremgår av det bilagsmaterialet som er lagt frem av banken. Beløpet USD 1.483.946,- fremkommer som en differanse mellom på den ene siden summen av uttak og overføringer fra konto 5201.83.35081 i perioden fra 1. januar 1970 til 20. oktober 1980 (tilsammen USD 71.986.261,91) og på den andre siden summen av innestående på kontoen pr. 1. januar 1970 (USD 38.697.520,33), opptjente renter i perioden fra 1. januar 1970 til 20. oktober 1980 (USD 31.104.795,58) og innskudd i den samme perioden (USD 700.000,-), tilsammen USD 70.502.315,91.

Om dette forholdet er det uttalt følgende på side 39 og 40 i Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990:

"Hertil kommer at materialet som er lagt frem av SE-Banken viser at kontoen er belastet for US-dollar 1.483.946,- mer enn det som angis å være summen av innestående pr. 01.01.70 med tillegg av innskudd og renter i perioden 01.01.70-20.10.80.

I og med at SE-Banken ved flere anledninger overførte renter som var opptjent på midler plassert hos banken i CTCs navn uten at rentebeløpene først ble godskrevet noen konto hos SE-banken, holder vi det for sannsynlig at den påviste differansen skyldes tilsvarende overføringer av opptjente renter som ikke er bokført hos banken. Vi viser i den sammenheng til en overføring av US-dollar 1.697.946,- til Sandefjord kommune som ble foretatt 31.12.73. Denne overføringen kan vi ikke finne i SE-Bankens oppstilling over bevegelser på konto 5201.83.350.81 i vedlegg II til bankens brev av 14.01.88 (Bilag 2 II til denne rapporten).

For såvidt gjelder disponeringen av de midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-banken, er det uttalt i Skattedirektoratets rapport (side 40 og 41):

D2

"Når det gjelder anvendelsen av midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken i perioden 01.01.70 til 20.10.80, kan disse plasseres i fire hovedgrupper.

For det første er det to overføringer til Sandefjord kommune på tilsammen US-dollar 3.564.488,23.

Den tallmessige desidert største gruppen belastninger av den aktuelle kontoen, er overføringer av midler til driften av ekteparet Jahres eiendom Ousbyholm gods i Skåne. Av tilsammen 65 uttak

J 003188

#1369

fra den akutelle kontoen, kan 44 med sikkerhet fastslås å være overføringer til Ousbyholm gods. Tallet 44 omfatter overføringer til konti lydende på Ousbyholm gods hos SE-Banken, avdeling Hørby, som ble disponert av Bess og Anders Jahres. Videre omfatter tallet overføringer til advokat Penser som var regnskapsfører for Ousbyholm gods, samt direkte utbetaling av regninger som gjaldt driften av Ousbyholm gods (fyringsolje, håndverkere m.v.). Overføringene utgjør tilsammen US-dollar 395.357,34.

Den største posten beløpsmessig gjelder overføringer til konti lydende på CTC hos Lazard Brothers & Co., Ltd. og beløp som er angitt å ha blitt overført til Lazard Brothers & Co., Ltd. Disse overføringene fremstår som flytting av midler fra SE-Banken til Lazard Brothers & Co., Ltd. Uttakene utgjør tilsammen US-dollar 67.874.266,34 og er fordelt på 15 overføringer.

De siste fire belastningene som er gjort på kontoen refererer seg til betaling til en klubb på Bahamas (US-dollar 1.150,-), en overføring på US-dollar 50.000,- til Herman Løwenskiold på en konto i Sveits, en overføring til Arizona Management som var et annet selskap knyttet til Anders Jahres virksomhet (US-dollar 75.000,-) og en overføring på US-dollar 25.000,- med "Pictet, Geneve" som angitt mottaker.

Med unntak av beløp som er tatt ut fra kontoen og overført til andre konti lydende på CTC og Lazard Brothers & Co., Ltd., samt fire andre overføringer hvor en bare har informasjon om hvem som er mottaker og ikke hva overføringen gjaldt, viser oppstillingen som er tatt inn som Bilag 14 at samtlige andre overføringer er gjort enten for å dekke underskuddene ved driften av ekteparet Jahres private eiendom Ousbyholm gods eller det er overføringer til Sandefjord kommune for å oppfylle Anders Jahres løfte om betydelige bidrag (kr. 40 millioner) til bygging av nytt rådhus i byen.

Midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-banken fremstår som en formuespost, som var plassert til best mulig forrentning. Dette samsvarer med det forhold at midlene er angitt som "deposisjoner". Ut fra dette fremstår det som påtakelig at kontoen i forhold til Anders Jahres eiendom Ousbyholm gods, ble benyttet som en kilde til finansiering av godsets drift."

Om dokument situasjonen samholdt med disponeringen av midlene som var plassert i CTCs navn er det blant annet uttalt følgende i kapittel 11.3 i Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990 (side 50 og 51)

D2

"Bortsett fra de beløpene som over tid ble flyttet fra konti hos SE-Banken til konti lydende på CTCs navn hos Londonbanken Lazard

J 003189
#1369

Brothers & Co., Ltd., samt fire overføringer som vi ikke kan fastslå formålet med, ble midlene utelukkende benyttet til å dekke de løpende utgiftene ved driften av Anders Jahres private eiendom Ousbyholm gods i Skåne og som gave til Sandefjord kommune for bygging av rådhus.

Noen av disse beløpene ble overført direkte fra CTCs konto hos SE-Banken til dekning av regninger på fyringsolje, snekkerarbeider, elektrikerarbeider og kolonialvarer som påløp ved driften av Ousbyholm gods. De øvrige beløpene ble enten overført til konti lydende på Ousbyholm gods hos SE-Bankens filial i Hørby, som ble disponert av Bess og Anders Jahre eller de ble overført til regnskapsføreren for godset, advokat Penser.

Overføringen til Sandefjord kommune beløp seg samlet til kr. 20.000.000,-.

Det fremstår som noe merkelig for oss at et selskap som angis å drive omfattende finansieringsvirksomhet skulle ha overlatt en formue i kontanter som på det meste utgjorde flere hundre millioner kroner på 1970-tallet til disposisjon for en fullmektig på over 80 år. Det usannsynlige i forholdet underbygges av at den angivelige fullmektigen over en period på nesten 11 år hovedsakelig har anvendt midlene til dekning av utgiftene ved driften av sin private eiendom og til å oppfylle gaveløftet om bidrag til oppføring av rådhus i sin hjemby.

I denne sammenheng er det etter vår oppfatning et moment av betydning at dokumentasjonen som gjelder flere av de store overføringene til eiendommen ikke er fremlagt av banken under henvisning til at disse bilagene ikke kan finnes. Videre har vi festet oss ved at overføringene til Jahres eiendom ikke har hatt preg av faste, regelmessige overføringer. Overføringene er tilsynelatende blitt gjort etter behov, fordi de varierer både med hensyn til hyppighet og beløp."

Om disponeringen av midlene som var plassert i CTCs navn, samholdt med innskuddenes art, er det uttalt følgende i Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990 i kapittel 11.4 (side 51 og 52):

D2

"Kontoene knyttet til CTCs navn hos SE-Banken har i utgangspunktet ikke vært ordinære innskuddskonti. Midlene ble overlatt til SE-Banken til forrentning på fast avtalte vilkår med hensyn til rente og bindingstid (deposisjoner, jf. punkt 4 ovenfor).

En deposisjon er etter sin art en ren pengeplassering. Det er ikke naturlig at det over en slik konto skal foretas transaksjoner av den karakter som normalt gjøres over en foliokonto eller en vanlig.

F J 003190

#1309

innskuddskonto.

På deponisjonene som var gjort i CTCs navn har det ikke blitt foretatt vanlige forretningsmessige transaksjoner. Så langt er forholdet normalt. Derimot har det blitt foretatt en rekke overføringer fra deponisjonene til dekning av utgifter knyttet til Anders Jahres private eiendom og til konti som ble disponert av Anders Jahre selv og hans kone.

Dersom CTC hadde eksistert som et stort selskap med forretningsdrift er det naturlig at overføringer av denne karakter hadde blitt dekket av midler på en vanlig driftskonto, en foliokonto eller en kassekreditt. En deponisjon er av en helt annen karakter.

Når deponisjonene likevel har blitt benyttet til å dekke et stort antall overføringer og utbetalinger, indikerer dette at CTC ikke har hatt ordinære driftskonti. En alternativ forklaring er at midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken ikke hadde tilknytning til selskapet CTC."

I Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990 er det i kapittel 11.2 uttalt følgende om dokument situasjonen hos SE-Banken samholdt med Anders Jahres angitte posisjon som fullmektig (side 45-50):

"Ved det materialet som tidligere er fremlagt for Skattedirektoratet av skattyterens representanter, har Anders Jahre blitt fremstilt som en blant flere personer som har disponert over midler plassert i CTCs navn. Dette gjelder såvel for perioden frem til 20.07.76, da det på et styremøte i CTC skal ha blitt bestemt at forvaltningen av CTCs midler skulle overføres til Londonbanken Lazard Brothers & Co., Ltd., som etter dette tidspunktet. Videre har skattyterens representant gitt fremstillinger og lagt frem materiale som skulle tilsi at det var et styre i CTC som var den reelle avgjørelsesmyndighet i forhold til de midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken. Anders Jahres rolle er i disse fremstillingene angitt å ha vært en fullmektigs.

Det materialet som undersøkelsene i SE-Banken har frembragt sammenholdt med det materialet som tidligere er fremskaffet (i første rekke utskrifter av bevisopptak av SE-Bankens tjenestemenn, Bilag 12 og bokføringsbilag for regnskapene for Ousbyholm gods hos advokat Penser, Bilag 17) viser imidlertid at Anders Jahre var den eneste som selv opptrådte med beslutende myndighet overfor SE-Banken og disponerte over midlene som var plassert i CTCs navn.

Materialet indikerer sterkt at det var tilfellet inntil høy alder og redusert mental helse satte en naturlig stopper for denne opp-

D2

J 003191

#1309

treddenen fra Jahres side. Videre viser materialet at Anders Jahre alene foresto disponeringen av de meget betydelige beløp som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken uten at de personer som i offentlige registre var angitt å være styremedlemmer i CTC, hadde noen innsikt i eller kontroll med Jahres disponering av midlene.

Som eksempel på skattyterens fremstilling av en beskjedne rolle for Anders Jahre i forhold til midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken, viser vi til brev av 14.01.82 fra A. J. Hardmann til h.r. advokat Brunsvig (Bilag 7A), hvor Hardman blant annet opplyste følgende:

"In this connection it may be useful for you to know that on 8th November 1977 I sent to the S.E.B. a certified extract from a CTC Directors Meeting held on 20th July 1976 confirming the appointment of Lazard Brothers & Co., Limited to manage the corporate assets of the company, and I enclose a copy of that extract. Prior to July 1976 that responsibility devolved collectively on the Directors and Officers of the Company."

Vi finner grunn til å påpeke at bankdirektør i SE-Banken, Peder Bonde opplyste under bevisopptakene ved Stockholms Tingsrett, at han ikke hadde deltatt i noe styremøte i CTC eller hadde annet kjennskap til CTCs virksomhet selv om han var oppført som styremedlem i CTC i perioden 1971-1976.

På dette grunnlag vil vi påpeke det eiendommelige i at Hardman opplyser at ansvaret for forvaltningen av CTCs midler frem til 20.07.76 lå kollektivt på selskapets styremedlemmer og ledende tjenestemenn ("Officers").

SE-Bankens tjenestemenn har på sin side ved gjentatte anledninger, opplyst at Anders Jahre var den eneste personen som opptrådte overfor banken i saker som gjaldt midlene som var plassert i CTCs navn inntil Hardman senere opptrådte som kontaktperson overfor banken. Det tidligste dokumentet vi har fått fremlagt som viser kontakt mellom Hardman og SE-Banken, er et brev av 14.02.78 fra Hardman til banken. På dette tidspunkt var Anders Jahre nær 87 år. Ledende tjenestemenn i SE-Banken har videre opplyst at Bjørn Bettum var med Anders Jahre mot slutten av den perioden Jahre selv opptrådte direkte overfor banken.

Vi forstår uttalelsene fra bankens tjenestemenn dit hen at Anders Jahre var den som opptrådte overfor SE-Banken i alle forhold som gjaldt midlene plassert i CTCs navn hos banken inntil alderdoms-svekkelse satte en naturlig slutt på denne opptreden.

Vi har festet oss ved at SE-Banken først skal ha blitt informert om at forvaltningen av CTCs midler var overført til Lazard Brothers &

D2

J 003192

#1709

Co., Ltd. over ett år etter angitt dato for styrevedtaket i CTC slik Hardman opplyser i sitt brev av 14.01.82 til h.r. advokat Brunsvig. I den forbindelse har vi merket oss at SE-Banken ikke har fremlagt noe materiale som viser fra hvilket tidspunkt forvaltningen av midlene skulle ha blitt overført til Lazard Brothers & Co., Ltd. Når vi sammenholder dette forholdet med det faktum at SE-Banken ikke har fremlagt originalutgave av de dokumentene Hardman opplyser å ha sendt til banken 08.11.77, finner vi for vår del grunnlag for å stille spørsmål ved om dokumentene overhodet ble oversendt til SE-Banken slik Hardman har opplyst. Det er ikke noe materiale fra banken som viser at det er blitt disponert i henhold til et slikt dokument.

Frem til og med 03.11.75 ble alle bekreftelsesbrev skrevet på svensk og adressert til Anders Jahre i Sandefjord. Frem til dette tidspunktet fremgår det tydelig av all korrespondanse at det var Anders Jahre som alene var den som opptrådte overfor banken. Etter 03.11.75, ble alle bekreftelsesbrev fra SE-Banken skrevet på engelsk og adressert til CTC i Panama. Det er imidlertid bekreftet av flere av bankes tjenestemenn at brevene ble sendt til Anders Jahre i Sandefjord også etter 1975. Det er etter vår oppfatning et påfallende trekk ved disse brevene at de ikke inneholder en eneste personreferanse hos CTC i perioden fra november 1975 til februar 1978.

De eneste fysiske personene som det er vist til i SE-Bankens bokføringsbilag i perioden fra og med 03.11.75 til 14.02.78 er Anders Jahre og Bettum (mest sannsynlig Bjørn Bettum). Materiale som tidligere er innhentet av Skattedirektoratet viser at Anders Jahre også etter 03.11.75 var den som ga ordre om overføringer av penger fra midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken til ekteparet Jahres eiendom Ousbyholm gods. Materialet viser at dette i hvert fall var tilfelle frem til og med 16.07.77 (Bilag 17).

Anders Jahre hadde formell posisjon som "Treasurer" i CTC frem til 1971. Likevel fortsatte Anders Jahre å være den eneste som opptrådte overfor SE-Banken også etter 1971.

SE-Banken har ikke fremlagt noen form for signaturkort, fullmakt eller annet skriftlig materiale som viser at Anders Jahre var legitimert overfor banken til å disponere over midlene som var plassert i CTCs navn.

Vi viser videre til at SE-Banken i henhold til dagjeldende svensk lovgivning hadde plikt til å oppbevare bilagsmateriale som anga grunnlagene for de foretatte transaksjoner og hvilken fysisk person som beordret transaksjonene utført, jf. brev av 07.09.83 fra Sveriges Bankinspeksjon i Bilag 5.

D2

J

J 003193-

B69

SE-Banken har i brev av 02.11.83 til Riksskatteverket opplyst at bekreftelsesbrev fra banken er det eneste bokføringsbilag som banken har funnet vesentlig. Til tross for dette mangler syv bekreftelsesbrev.

Av de syv bekreftelsesbrev som SE-Banken forutsetningsvis skal ha sendt, men som banken ikke har kunnet legge frem, er det bekreftelsesbrevet som i tid lå mellom det siste bekreftelsesbrevet som ble skrevet på svensk og adressert til Anders Jahre i Sandefjord og det første brevet som ble skrevet på engelsk og adressert til CTC i Panama. Det må registreres som påfallende at nettopp dette bekreftelsesbrev som kan ha inneholdt også en henvisning til omleggingen, mangler. Det må i denne forbindelse noteres at disse senere bekreftelsesbrevene ble sendt til Anders Jahre, Sandefjord til tross for den angitte adressen CTC, Panama." (Ved trykkfeil er det i rapporten angitt "CTC, Sandefjord".)

"Videre mangler begge bekreftelsesbrevene for overføring av US-dollar 100.000,- til Ousbyholm gods. Det må også her registreres som svært påfallende at disse bekreftelsesbrevene som vedrører transaksjoner, som har særlig referanse til Anders Jahre, mangler.

Ytterligere et forhold som tyder på at fremlagt dokumentasjon og materiale ikke er fullstendig i forhold til hva vi ville vente å finne hos SE-Banken, er at brevene fra SE-Banken til Hardman etter 14.02.78 som gjelder avkastning og rente på midler som var plassert i CTCs navn hos SE-banken viser tilbake til Hardmans angitte ønske om kvartalsvis informasjon til bruk for Lazard Brothers & Co., Ltd. i brev av 14.02.78 (Bilag 2 IJ-96). Det er imidlertid et faktum at rentesatsene på de midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken etter 14.02.78 ble endret en rekke ganger ved de respektive depositions forfall, uten at det er fremlagt materiale som viser grunnlaget for disse endringene. På grunnlag av depositions karakter som vi har gjort rede for ovenfor i punkt 4, mener vi det er sterke holdepunkter for å legge til grunn at de endrede rentesatsene i perioden etter 14.02.78 må ha blitt forhandlet mellom SE-Banken og en eller flere personer som skal ha opptrådt på CTCs vegne. Det fremgår imidlertid ikke hvem det var som opptrådte med besluttende myndighet på CTCs vegne overfor banken, slik tilfelle var da Anders Jahre åpent fremsto som den person SE-Banken forholdt seg til.

Ut fra opplysningene om at forvaltningen av CTCs midler ved et styrevedtak 20.07.76 skulle være overført til Lazard Brothers & Co., Ltd., finner vi det påfallende at Hardman i brev av 14.02.78 (Bilag 2 IJ-96) anmodet SE-Banken om å sende informasjon om overførte og opptjente renter til ham i stedet for direkte til Lazard Brothers & Co., Ltd. Det vi ville ha forventet hvis forvaltningen av disse midlene virkelig var overlatt til Lazard Brothers & Co., Ltd., er at denne informasjonen hadde gått direkte til Lazard

D2

X

J 003194

#BOM

Brothers & Co., Ltd., eventuelt med gjenpart til Hardman eller CTC. Vi ville også ha ventet å finne korrespondanse eller annet materiale som viser at det var direkte kontakt mellom SE-Banken og Lazard Brothers & Co., Ltd.

Det er ikke fremlagt materiale som viser at det på noe tidspunkt var kontakt mellom SE-Banken og Lazard Brothers & Co., Ltd. etter 20.07.76 (bortsett fra at opptjente renter ble overført fra SE-Banken til Lazard Brothers & Co., Ltd.). Videre indiserer det korrespondansmateriale som er fremlagt, sterkt at Hardman fungerte som en formidler av meldinger og instruksjoner og ikke som en selvstendig beslutningstaker for så vidt gjaldt midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-banken. På dette grunnlaget finner vi å måtte stille spørsmål ved hvem det var som opptrådte med selvstendig avgjørelsesmyndighet overfor SE-Banken med hensyn til disse midlene. Hvorvidt det forhold at SE-Banken ikke har kunnet gi opplysninger og fremlegge materiale som er angitt ovenfor i dette punktet, skyldes at banken bevisst har holdt opplysninger og materiale tilbake eller om materialet er fjernet eller tilintetgjort på et tidligere tidspunkt, har vi ikke grunnlag for å uttale oss om. I begge tilfeller vil det ha vært i strid med den lovgivningen banken har drevet under. En tredje mulig forklaring er at man bevisst har unnlatt å lage skriftlig dokumentasjon for disse transaksjonene. Også dette ville i så fall ha vært i strid med dagjeldende lovgivning i Sverige.

Under alle omstendigheter blir det stående som et spørsmål for oss hvorfor en har innrettet seg slik at det i dag ikke kan dokumenteres hvem som var legitimert overfor SE-Banken til å råde over de midlene som var plassert i CTCs navn og på hvilket rettslig grunnlag dette ble gjort. Vi henvises til å måtte se dette i sammenheng med at det generelt er svært dårlig dokumentert hvem som faktisk har disponert over midlene og at det fremlagte bilagsmaterialet er mangelfullt på vesentlige punkter."

På grunnlag av Anders Jahres opplysning i brev av 13. mars 1972 til Sandefjord kommune om at CTCs styre skulle ha hatt adresse hos SE-Banken (jf. Bilag 3.1-4 og punkt 3.1 ovenfor), er det uttalt følgende i Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990 om dette forholdet (side 53):

"Undersøkelsene har ikke frembragt noe materiale som skulle tilsi at styret i CTC på noe tidspunkt skal ha hatt formell eller reell adresse hos SE-Banken slik Anders Jahre tidligere har opplyst overfor norske myndigheter."

Om SE-Bankens tilknytning til CTCs styre er det videre uttalt (side 52 og

D2 X J 003195

#129

53):

"Direktør Peder Bonde i SE-Banken hadde formell posisjon som styremedlem i CTC i en periode fra 1971 til 1976.

I bevisopptak fra Stockholms Tingsrätt 30.11.84 opplyste direktør Bonde at anmodningen om å gå inn i styret ble formidlet til ham av personer i den øverste ledelsen i SE-Banken. Det ble opplyst under bevisopptakene at disse personene hadde nære personlige forbindelser med Anders Jahre.

Av nevnte bevisopptak fremgår at bankdirektør Peder Bonde aldri deltok i noe styremøte for CTC. Han ble ikke forelagt et eneste regnskap eller dokument med tilknytning til selskapets drift eller virksomhet til tross for at han innehadde formell posisjon som styremedlem i CTC i en periode på over fem år.

Vi finner det utvilsomt at bankdirektør Bonde kjenner de plikter som normalt påhviler styret i et selskap. Som en representant for SE-Banken som hadde formell posisjon som styremedlem i CTC og som har avgitt forklaring for retten, angir han likevel å ha spilt en ren statistrolle uten på noe punkt å ha utøvet normale styrefunksjoner for selskapet. Det forhold at bankdirektør Bonde var blitt anmodet av SE-Bankens øverste ledelse om å påta seg den formelle posisjonen som styremedlem i CTC, utsier at han har utført oppdraget slik det var forutsatt fra oppdragsgiverens side. Det bemerkelsesverdige i forholdet understrekes ytterligere av at bankdirektør Bonde innehadde denne posisjonen i en perioden som strakk seg over mer enn fem år.

Uttalelsene fra direktør Bonde og omstendighetene rundt disse, etterlater det bestemte inntrykk at det formelle styret som CTC angis å ha hatt, ikke har hatt noen reell funksjon.

Dette indikerer at Anders Jahre som "President" alene har utført de funksjonene som normalt tilligger styret."

Fra konklusjonen i kapittel 11.6 i Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990 siteres følgende (side 53 og 54):

"Som nevnt ovenfor, har vi ikke funnet materiale som konkret angir Anders Jahre som eier av midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken i perioden 01.01.70 - 20.10.80. Det er på den annen side heller ikke fremlagt materiale som konkret angir noen annen reell eier av midlene som var plassert i CTCs navn.

For alle de transaksjoner hvor det av SE-Bankens materiale og

D2 J 003196

#1329

opplysninger klart fremgår hvilken fysisk person som har opptrådt med besluttende myndighet overfor banken, er det Anders Jahre som har opptrådt. Videre viser vi til at personer som i offentlige registre var angitt å være styremedlemmer i selskapet CTC, selv har opplyst at de ikke hadde noen befatning med CTCs virksomhet eller midler. De formelle styremedlemmene har således ikke utført de styre- og kontrollfunksjoner som normalt tilligger styret.

Det materialet vi har fått fremlagt viser etter vår oppfatning at Anders Jahre ikke har opptrådt som en alminnelig fullmektig som har disponert midlene på vegne av en annen reell eier.

Vi bygger dette på følgende forhold som er utdypet ovenfor:

I den aktuelle perioden var Anders Jahre mellom 80 og 90 år. Mot slutten av denne perioden ble han sterkt mentalt svekket på grunn av alder. Vi viser her til kopi av vergeoppnevning for Anders Jahre datert 15.05.80 og kopi av brev fra overlege A. S. Johansen ved Sandefjord sykehus av 08.11.79 som er tatt inn som henholdsvis Bilag 9A og 9B til denne rapporten. Så lenge Anders Jahre var i stand til det, var han den eneste personen som opptrådte overfor SE-Banken. Også etter at ordinær korrespondanse angir CTC, Panama som den som opptrer overfor banken, er det påvist at det var Anders Jahre som opptrådte overfor banken. Videre er det bekreftet av tjenestemenn hos SE-Banken at korrespondanse som var adressert til CTC i Panama, ble sendt til Anders Jahre i Sandefjord. Oppdragene som gjaldt disponering av midlene, ble gitt fra Anders Jahre i Sandefjord.

Det er ikke lagt frem dokumentasjon som bekrefter at Anders Jahre var fullmektig eller på annet grunnlag var legitimert til å disponere over midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken.

Anders Jahre har disponert en konto hvor det på det meste sto inne beløp tilsvarende flere hundre millioner kroner. Disse midlene ble ikke benyttet som ledd i en ordinær forretningsdrift. Bortsett fra de beløpene som ble flyttet til Lazard Brothers & Co., Ltd. i løpet av den aktuelle perioden, benyttet Anders Jahre midlene som var plassert i CTCs navn så godt som utelukkende til å dekke løpende utgifter ved driften av sin private eiendom Ousbyholm gods og til å oppfylle gaveløftet til sin hjemby.

Videre bemerker vi at overføringene til Ousbyholm gods ble gjort etter hvert som det oppsto behov for kontanter til å dekke likviditetsunderskudd ved driften av ekteparet Jahres private eiendom og ikke regelmessig med hensyn til tid og beløp slik en ville forvente om overføringene fant sted i henhold til en avtale om godtgjørelse til Anders Jahre for disponering av eiendommen.

D2

X

J 003197

B09

De personer som var ført opp med formelle styreposisjoner i CTC hos registeret i Panama og som en har kunnet oppta bevis fra, har opplyst at de ikke hadde noen befatning med selskapets drift eller virksomhet. Dermed har disse personene heller ikke hatt noen foranledning eller forutsetning for å utøve kontroll med eller motta rapporter om disponering av de aktuelle midlene slik tilfelle må antas å ville ha vært dersom det hadde eksistert et fullmaktsforhold mellom CTC og Anders Jahre slik det er påstått vedrørende disse midlene.

.....

Vår sluttkonklusjon på de undersøkelser som er gjennomført, er at det ikke foreligger direkte bevis vedrørende det reelle eierskap til de aktuelle midlene. Etter vår oppfatning foreligger det imidlertid meget sterke indisier for at Anders Jahre har disponert over midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken som om han var reell eier av disse. Det er ikke fremlagt materiale som med noen grad av sannsynlighet taler for at andre har disponert eller på annen måte opptrådt som eier."

3.3 Konto opprettet i CTCs navn hos Bergens Privatbank, Oslo

Under bokettersynet hos Anders Jahres Rederi A/S kom skatterevisorene over materiale som viste at Anders Jahre hadde opprettet en konto i CTCs navn hos Bergens Privatbank (senere Bergen Bank) i Oslo. I et notat av 31. desember 1973 som ble funnet blant rederiets dokumenter var kontoen ført opp sammen med "Kosmos-gruppens" øvrige midler i Bergen Bank (Bilag 1 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.3-1 i Utdraget).

Som kommentar til at CTC-kontoen var plassert blant Kosmosgruppens innskuddskonti, opplyste Bjørn Bettum i brev av 21. mai 1981 til høyesterettsadvokat Brunsvig at det aktuelle dokumentet var satt opp av Bergen Bank og ikke av rederiet Anders Jahre. (Bilag 11 til notat fra revisor Nordstrøm av 16. oktober 1981/Bilag 3.3-2 i Utdraget).

Undersøkelser i Bergen Bank viste at kontoen ble opprettet 30. april 1973 under betegnelsen

D2 *[initials]* J 003198.
1309

Continental Trust Co. Inc.
v/skipsreder Anders Jahre
Postboks 250
3201 Sandefjord

i henhold til instruks fra Anders Jahre i brev til banken av 26. april 1973 vedlagt sjekk på kr. 669.000,- (Bilag 1 til notat av 28. november 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.3-3 A i Utdraget).

Tillegget "v/skipsreder Anders Jahre" er blitt overstrøket på signaturkortet som ble fremlagt av banken (Bilag 12. til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.3-3 B i Utdraget). I følge signaturkortet som var datert 24. oktober 1973, hadde Anders Jahre alene kontoens signatur.

Videre undersøkelser i banken viste at åpningsinnskuddet som var på kr. 669.000,- ble gjort med en remisse fra DnC, Sandefjord. Fra DnC fikk revisorene opplyst at remissen ble bestilt pr. telefon av Anders Jahre 26. april 1973 med ordre Bergens Privatbank, Oslo. Remissen ble hentet i DnC samme dag. I brev av 8. oktober 1980 opplyste DnC at remissen "høyst sannsynlig er betalt med kontanter" (Bilag 2 i notat av 27. april 1982 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.3-4 i Utdraget).

Ved brev av 26. april 1973 fra Anders Jahre (Bilag 3.3-3 B i Utdraget) ble bankremissen deretter sendt til Bergens Privatbank i Oslo. Ved brev av 27. april 1973 til Anders Jahre, bekreftet banken at beløpet var kreditert en nyåpnet konto lydende på "Continental Trust Company Inc., v/skipsreder Anders Jahre, Postboks 250, 3201 Sandefjord" (Bilag 2 til notat av 28. november 1980 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.3-5 i Utdraget).

En gjennomgang av Bergen Banks arkiver viste at regnskapssjef (senere direktør) Eriksen som var ansatt i Anders Jahres Rederi A/S hadde gitt ordre om følgende uttak:

D2

X

J 003199

#1309

04.07.74	kr. 50.000
14.11.74	kr. 25.000
06.02.76	kr. 25.000
09.04.76	kr. 25.000
13.05.76	kr. 28.517
28.05.76	kr. 50.000

(Bilag 3 a-f i notat av 28. oktober 1980 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.3-6a - 3.3-6f i Utdraget).

Av brev fra banken fremgår videre at direktør Eriksen hadde forhandlet om rentesats på kontoen (Bilag 4 i notat 28. oktober 1980 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.3-7 i Utdraget).

All disponering av kontoen og all kontakt med Bergen Bank som en kan påvise i forbindelse med kontoen, er blitt foretatt av Anders Jahre eller personer tilknyttet hans virksomhet (Eriksen og Bettum). Det vises til Bilag 3.3-6a-f, samt Bilag 3.3-7 og 3.3-8 i Utdraget. Det finnes ikke spor av kontakt med noen annen person tilknyttet CTC.

Kontoen ble tømt suksessivt ved at det ble utstedt bankremitter lydende på Anders Jahre personlig eller firma Anders Jahre.

Ingen av transaksjonene finnes igjen i regnskapene til firma Anders Jahre eller i Anders Jahres personlige selvangivelser.

Kontoen ble avsluttet 21. desember 1976 etter instruks fra skipsreder Bjørn Bettum i firma Anders Jahre. Det vises til et notat som ble innhentet hos Bergen Bank i forbindelse med gjennomføring av bokettersynet hos Anders Jahre (Bilag 5 til notat fra revisor Nordstrøm av 28. oktober 1980/Bilag 3.3-8 i Utdraget):

"Continental Trust Co. v/Anders Jahre

Skipsreder Bjørn Bettum ringte meg i dag og ga beskjed om at avtaler som måtte være truffet mellom regnskapssjef Eriksen og

D2

IX

J 003200

#1309

banken om oppgjør av ovennevnte konto skulle annulleres.

Skipsreder Bettum ga følgende instruksjon:

Konto gjøres opp og innestående tas ut i kontanter, som mottas av meg. Bettum har fått opplyst beløpet over telefon (idet jeg kontrollringte tilbake) og sender en kvittering hit undertegnet av Anders Jahre personlig, idet det er han som disponer kontoen alene.

Kontantene oppbevarer jeg i en konvolutt til de blir avhentet av direktør Tore Andresen i Jahre Line, som vil ha med seg en fullmakt til å få konvolutten utlevert.

I mellomtiden oppbevarer jeg den i min private bankboks.

Jeg gir en kopi av dette notat til Revisjonssjefen."

Notatet er datert 20. desember 1976 og undertegnet Truels Gedde i Bergen Bank hvorefter det er gjort følgende tilføyelse:

"P.S. Det er viktig at konto gjøres opp og slettes.

D.S."

I brev av 9. februar 1981 har Bjørn Bettum kommentert sin befatning med den aktuelle kontoen (Bilag 3.3-9 i Utdraget). Fra brevet siteres:

"Skipsreder Anders Jahre

Jeg er blitt anmodet om å kommentere på hvilken måte jeg har hatt befatning med en konto i Bergen Bank, Oslo, lydende på Continental Trust Co. Inc. som er omhandlet i DEL-RAPPORT (II) til Skattedirektoratet fra revisorene Sti og Nordstrøm, datert 28. november 1980.

Av rapporten fremgår følgende:

"Avslutningen på kontoen 21712 1976 skjedde etter instruks fra skipsreder Bjørn Bettum i firma Anders Jahre. Dette fremgår av notat fra Truls Gedde i Bergen Bank.

Dette viser at ikke bare Anders Jahre, men også ledelsen i firma Anders Jahre v/Eriksen og Bettum, kan knyttes til disponeringen av bankkontoen. Ingen av de har lagt frem noen fullmakter fra Continental Trust Company Inc."

Av intern notat datert 20/12-1976 i Bergen Bank fremgår det at

D2

J 003201

#1309

undertegnede ga "instruks" om oppgjør og avslutning av den omhandlede konto. Det er uriktig at undertegnede ga slik instruks. Det fremgår av det interne notat av 20/12-1976 at skipsreder Anders Jahre personlig alene disponerte kontoen i Bergen Bank. Undertegnede formidlet kun en beskjed fra skipsreder Anders Jahre til banken. Undertegnede har ikke hatt noen fullmakt fra Continental Trust Co. Inc. slik som er antydning i ovenstående sitat fra del-rapport (II).

Det kontantbeløp som ble uttatt i forbindelse med slettelse av kontoen, ble levert skipsreder Anders Jahre mot kvittering.

Med hilsen

Bjørn Bettum"

- 3.4 Aksjer utstedt i navnet til CTC i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. og innskudd i Union de Banques à Paris, Paris

A/S Jaris som er et 100 pst. eiet datterselskap av A/S Kosmos eiet 2580 aksjer (tilsvarende 17,34 pst.) i det franske (koloni-)selskapet Crevettes du Cameroun (kamerunske reker). Under bokettersynet hos Anders Jahres Rederi fremkom et internt notat hvor CTC var oppgitt som eier av 176 aksjer (tilsvarende 1,18 pst.) i det samme selskapet (Bilag 25 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-1 i Utdraget). Videre undersøkelser viste at aksjesbrevet på de 176 aksjene lød på CTC med adresse P.O.Box 73, Sandefjord, Norge (Bilag 35 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-2 i Utdraget).

I et internt notat datert 17. juni 1971 som ble funnet hos firma Anders Jahre under bokettersynet, hadde regnskapssjef Rolf Eriksen i firma Anders Jahre gjort følgende oppstilling (Bilag 25 B til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-3 i Utdraget):

"Våre interesser i Cameroun Reker A/S:

A/S Jaris	2580 stk.
Continental	176 stk."

D2 ~~I~~ 003202
#1309

I en valutasøknad datert 21. desember 1967 til Norges Bank skrev høyesterettsadvokat Fridtjof Bettum blant annet følgende (Bilag 26 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-4 i Utdraget):

"Aksjeselskapet Kosmos har ved sitt underselskap aksjeselskapet Jaris en aksjeinteresse på 18,52 % parallelt med den interesse Pelagos har."

Som det fremgår ovenfor, hadde Jaris en aksjepost tilsvarende 17,34 pst., mens summen av CTCs aksjer (1,18 pst.) og Jaris' aksjer (17,34 pst.) tilsammen utgjør 18,52 pst. slik Bettum anga i sitt brev. Høyesterettsadvokat Fridtjof Bettum var partner i firma Anders Jahre frem til medio 1970.

Også Sopecoba - Cameroun (mor- eller søsterselskap til Crevettes du Cameroun) ses å ha oppfattet Anders Jahre og CTC som identiske i sitt oppsett over selskapets aksjonærer. Det var de samme aksjonærene i Crevettes du Cameroun som i Sopecoba - Cameroun. Det fremgår av Bilag 27 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-5 i Utdraget) at Anders Jahre er ført opp med 18,52 pst. av aksjene og at man i firma Anders Jahre har spaltet dette opp mellom Jaris og CTC.

Oppgjør for kjøpet av de 176 aksjene som er utstedt til CTC, synes å være gjort fra Sandefjord trukket på en fransk bank. Bilag 28 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-6 A og B i Utdraget viser kopi av følgebrevet til kvitteringen og av kvitteringen fra Crevettes du Cameroun. Følgebrevet til kvitteringen er stilet til

"Mr. Anders Jahre
Sandefjord
Norvége"

Av de øvrige dokumentene i Bilag 28 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti fremgår at "Sandefjord - Norvége" konsekvent er benyttet som kontoradresse for CTC.

D2 *X* J 003203
#1309

Etter at Anders Jahre besluttet å ikke delta i en kapitalutvidelse i Crevettes du Cameroun i 1971, ble aksjene i selskapet besluttet solgt. 29. juni 1971 sendte Anders Jahre et telegram til Crevettes du Cameroun S.A. hvor han på vegne av Jaris og CTC gjorde selskapet kjent med at han ikke ønsket å delta i kapitalutvidelsen. Telegrammet ble bekreftet i brev fra CTC av 1. juli 1971 undertegnet av Anders Jahre. (Bilag 29 og 30 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-7 og 3.4-8 i Utdraget).

Salget og transporten av aksjene til de nye eierne fant sted i 1972. I forbindelse med oppgjøret for aksjene skrev Svend Foyn Brun, som var medaksjonær i Crevettes du Cameroun, til Anders Jahre den 14. februar 1972 blant annet (Bilag 31 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-9 i Utdraget).

"Som avtalt med Eriksen instruerte jeg de Vries at nettoprovenuet av salget skulle overføres til vår konto i Lazard for videre fordeling. Det viser sig at dette ikke går for Continental Trust' aksjer, idet provenuet her må overføres til en bankkonto i Paris. Jeg går ut fra at du selv instruerer de Vries om hvorledes dette skal gjøres eller om til hvilken konto du ønsker pengene."

Årsaken til at oppgjøret for CTC-aksjene måtte skje til en fransk bank, fremgår av et brev fra Crevettes du Cameroun til Svend Foyn Brun hvor det blant annet står (Bilag 32 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti/Bilag 3.4-10 i Utdraget):

"As regards payment for the 176 shares of Continental Trust this can only be made to an account in France since the original purchase of these shares was made in France from a French account."

(Med hensyn til oppgjør for CTCs 176 aksjer kan dette bare skje til en fransk bank ettersom det opprinnelige kjøpet av disse aksjene ble gjort i Frankrike fra en fransk konto.)

I brev av 18. februar 1972 instruerte Anders Jahre de Vries om følgende (Bilag 33 til notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og

D2 I J 003204
#1309

Sti/Bilag 3.4-11A i Utdraget):

"With regard to the amount due to Continental Trust Co. Inc.'s 176 shares, 1.056.000 Francs CFA, I ask you kindly to pay this amount to:

Union de Banques a Paris
22, Place de la Madeleine,
Paris 8, France,

for the credit of my account No. 80.531.250.50."

(Med hensyn til beløpet for CTCs 176 aksjer, 1.056.000,- Francs CFA, ber jeg Dem være vennlig å betale dette beløpet til:

Union de Banques à Paris
22, Plance de la Madelaine,
Paris 8 Frankrike

for kreditering av min konto nr. 80.531.250.50).

Av referansen på brevet fremgår at det er konsipert av regnskapssjef Eriksen i firma Anders Jahre.

I brev av 2. mars 1972 fra Crevettes du Cameroun S.A. fikk Anders Jahre bekreftet hvorledes oppgjøret skulle gjennomføres. Fra brevet siteres (Bilag 34 til notat av 22. september 1980 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.4-11 B i Utdraget):

"I will then transfer to Lazard Brothers in London to the credit of Mr. Svend Foyn Bruun 23.160.000 CFA in payment of Jaris 2.580 and Pelagos 1.280 shares and to Union de Banques à Paris 1.056.000 CFA to credit your personal account 80.531.250.50."

(Jeg vil deretter overføre til Lazard Brothers i London for kreditering av hr. Svend Foyn Bruun 23.160.000 CFA som betaling for Jaris 2.580 og Pelagos 1.280 aksjer og til Union de Banques à Paris 1.056.000 CFA for kreditering av Deres personlige konto nr. 80.531.250.50)

Kontonummeret ble senere endret til 80.531.250.006 jf. brev av 28. oktober 1980 fra det franske budsjettdepartementet (Bilag 6 til notat av 28. november 1980 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.4-12 A i Utdraget).

D2

J 003205

#1369

Oppgjøret for aksjene i Crevettes du Cameroun S.A. tilsvarte kr. 28.339,-.

Ved undersøkelser hos Union de Banques à Paris foretatt gjennom franske skattemyndigheter, ble det bekreftet at ingen andre enn Anders Jahre har hatt disposisjonsrett over den kontoen som oppgjøret for de 176 aksjene i Crevettes du Cameroun ble godskrevet. Av utskrifter for kontoen fremgår at Jahre i perioden fra 31. desember 1972 til 31. desember 1975 hadde innestående franske franc (FRF) 58.529,61 (tilsvarende kr. 72.319,-), jfr. Bilag 6 og 7 til notat av 28. november 1980 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.4-12 og 3.4-13 i Utdraget. Det har ikke vært mulig å fremskaffe opplysninger om kontoen forut for 31. desember 1972.

Kopi av en bankutskrift fra Union de Banques à Paris av 29. september 1976 (Bilag 7 A til notat av 28. november 1980 fra revisor Nordstrøm/Bilag 3.4-13 A i Utdraget) viser at innestående beløp pr. 31. desember 1975 på konto nr. 81.531.250.006 var endret til FRF 58.312,61. 5. februar 1976 ble hele det innestående beløpet på FRF 58.312,61 overført fra kontoen. På debiteringsbilaget er angitt "order paiem. import no. 00060819 030276" uten at det er klart hva dette angir. Det vises til notat av 28. november 1980 fra revisor Nordstrøm.

En kopi av et bekreftelsesbrev fra SE-Banken av 13. februar 1976 viser at et beløp på FRF 58.254,30 ble overført fra Union de Banques à Paris, Paris godskrevet Anders Jahres konto for Ousbyholm Gods hos SE-banken, avdeling Hørby (konto nr. 5212.25.224.49, jf. Bilag 3.2-3 i Utdraget og punkt 3.2 ovenfor).

3.5 Bankkonto i CTCs navn hos Lazard Brothers & Co., Ltd., London

I notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti er det på side 4 vist til tre mindre overføringer fra en konto i CTCs navn hos Londonbanken Lazard Brothers & Co., Ltd. til Bulls Tankrederi A/S.

D2

X

J 003206

#1309

Fra notat siteres (side 4):

- "- Av regnskapsbilag for Bulls Tankrederi A/S (bestyrt av firma Anders Jahre) fremgår at det har skjedd følgende overførseler fra Continental Trust Company Inc.:
- a) 23/9 1971 US\$ 289,86. Se bilag 8.
 - b) 29/12 1971 US\$ 5.000,-. Se bilag 9.
(posteringsbilag er ikke funnet for denne overførsel. Beløpet fremgår imidlertid av kontoutskriften.)
 - c) 15/11 1972 US\$ 302,46. Se bilag 10a og 10b. Vi har her lagt merke til at rederiet har "blanket" den del av bilaget som viser Continental Trust Company Inc.' navn ved å feste papir over rubrikken. Bindersene som dette er festet med synes tydelig. Transaksjonen fremgår imidlertid av kontoutskriften."

Bilagene 8, 9, 10a og 10b som det er vist til, er tatt inn som henholdsvis Bilag 3.5-1, 3.5-2, 3.5-3 A og 3.5-3 B i Utdraget.

Undersøkelsene som ble gjennomført hos SE-Banken (jf. ovenfor under punkt 3.2.4) viste at det i perioden fra 1. januar 1970 til 20. oktober 1980 ble foretatt 15 overføringer av midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken til tilsvarende konti hos Lazard Brothers & Co., Ltd. Beløpet utgjør tilsammen USD 67.874.266,34.

Det har ikke vært mulig å fremskaffe kontoutskrifter eller andre opplysninger om konti som var opprettet i CTCs navn hos Lazard Brothers & Co., Ltd.

D2

J 003207

#1309

4 Om selskapet CTC

4.1 Innledning

Selskapet ble stiftet 12. desember 1939 under navnet Pankos Operating Company Inc. (Pankos). Som registrert agent i Panama ble angitt Carlos A. Icaza i advokatfirmaet Icaza, Gonzalez-Ruiz & Aleman. Som registrert agent i Europa ble angitt Anders Jahre. Selskapet endret sitt navn til Continental Trust Company Inc. 14. mai 1958 ved ekstraordinær generalforsamling. Generalforsamlingen ble avholdt i Sandefjord (Bilag 2.2-1 i Utdraget).

Selskapet er registrert i Panama og opprettet i henhold til panamansk lovgivning.

Aksjene i selskapet er ihendehaveraksjer. Det innebærer at den person som har aksjene i sin besittelse er legitimert som eier. Av den grunn føres det ikke noe offisielt register i Panama som viser hvem som er aksjonær i selskaper av denne typen. Dette innebærer at den som har aksjene i sin besittelse vil være den som til enhver tid har kontroll over selskapet og dets aktiva. Om eierforholdet til aksjene i CTC, ga Anders Jahre følgende fremstilling i brev til Norges Bank av 1. juli 1974 (Bilag 3.1-17). I brevet opplyste Anders Jahre blant annet:

"Av den vedtektsmessige fastsatte kapital er utstedt 10.000 ihendehaveraksjer. Norges Bank vil selvsagt forstå at jeg ingen mulighet har til å gi nærmere opplysninger om eierforholdet til de utstedte aksjer."

4.2 CTCs kontoradresse

Selskapets angitte forretningsadresse har vært

Calle Aquilino de la Guarda no. 8 Panama 1 R.de P. (Panama)

Postadresse er angitt til

P.O.Box 850

D2

J 003208

X #1309

Panama 1 R. de P.

Den angitte kontoradressen er identisk med kontoradressen til advokatfirmaet Icaza, Gonzalez-Ruiz & Aleman i Panama hvor advokat Roberto Aleman er en av seniorpartnerne. Også postadressen som er angitt for CTC er identisk med postadressen til advokatfirmaet Icaza, Gonzales-Ruiz & Aleman:

P.O.Box (apartado) 850,
Panama 1 R de P.

I følge skattyteren ble CTCs regnskaper og arkiver oppbevart på dette kontoret, jf. skattyterens klage til Riksskattenemnda av 31. januar 1984, side 1. På side 20 i skattyterens klage til Riksskattenemnda opplyses at selskapets "Company Secretary som har hatt selskapets kontor, har alltid utført sin virksomhet i Panama City". Av opplysninger i Panamas handelsregister fremgår det at Panama-advokaten Roberto E. Arias er oppført som "Secretary" fra 31. mars 1954 til 25. januar 1971. 25. januar 1971 ble tittelen overført til panamzadvokaten Roberto R. Aleman (Bilag 20 og 21 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1981, Del I/Bilag 2.2-15 i Utdraget).

Av materiale som er mottatt fra svenske skattemyndigheter, fremgår at advokatfirmaet som advokat Aleman representerer, oppretter og representerer selskaper som opprettes av utlendinger i Panama etter panamansk lov. Det vises til følgende dokumentkopier som ble oversendt advokat Brunsvig som vedlegg til Skattedirektoratets brev av 15. februar 1990:

- Kopi av brev av 24. oktober 1973 fra Trade Development Bank Overseas, Inc. (Bilag 4.2-1 i Utdraget).
- Kopi av brev av 31. oktober 1973 fra firma Icaza Gonzales-Ruiz & Aleman (Bilag 4.2-2 i Utdraget).
- Kopi av brev av 4. april 1974 fra firma Icaza, Gonzales-Ruiz & Aleman (Bilag 4.2-3 i Utdraget).

D2

J 003209

X # 1309

- Kopi av brev av 15. mai 1974 fra Panamerican Management Services S.A. vedlagt kopi av faktura av 15. mai 1974 fra dette selskapet for godtgjørelse til personer som har hatt latt sine navn benyttet til posisjoner som styremedlemmer og høyere tjenestemenn ("Officers") i selskapet Saga International S.A. Panama (Bilag 4.2-4 A og 4.2-4 B i Utdraget).
- Kopi av vedtekter for selskapet Saga International S.A., Panama (Bilag 4.2-5 i Utdraget).
- Kopi av telefax av 5. juni 1974 fra Gøran Rydeng (Bilag 4.2-6 i Utdraget).
- Kopi av utskrift av referat fra styremøte i selskapet Saga International S.A. (Bilag 4.2-7 i Utdraget).
- Kopi av kredittopplysning av 21. mai 1979 fra kredittopplysningsselskapet Justitia International vedrørende selskapet Saga International S.A. med angitt kontoradresse Calle Aquilino de la Guardia No. 8, Panama City, Panama (Bilag 4.2-8 i Utdraget). Adressen er identisk med kontoradressen til CTC og til advokat Alemans advokatfirma (Icaza, Gonzales-Ruiz & Aleman).
- Kopi av faktura av 3. januar 1977 fra selskapet Saga International S.A. med angitt postadresse Apartado 850, Panama 1 (Bilag 4.2-9 i Utdraget). Postadressen er identisk med postadressen til CTC og med postadressen til advokat Alemans advokatfirma.
- Kopi av "Memorandum" fra advokatfirmaet Icaza, Gonzales-Ruiz & Aleman datert 31. januar 1977 (Bilag 4.2-10 i Utdraget).

CTC har også benyttet adressen:

21 Moorfields
London EC2P 2HT

Dette er kontoradressen til banken Lazard Brothers & Co., Ltd.

I referat fra ekstraordinær generalforsamling avholdt i Pankos 17. februar 1953 er det blant annet angitt at artikkel 5 i selskapets vedtekter ble endret slik at de lød (Bilag 2.2-12B i Utdraget):

"The Registered Agent of the Company is Arias, Fabrega &

D2 *S* J 003210
1309

Fabrega, domiciled at 33 Central Avenue, City of Panama, Republic of Panama."

(Registrert representant for selskapet er Arias, Fabrega & Fabrega, hjemmehørende i 33 Central Avenue, City of Panama, Republic of Panama.)

Notarialdokumentet som er lagt frem som Bilag 43 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1982, Del II (Bilag 4.2-11 i Utdraget) viser at endringen av registrert agent først ble meldt til handelsregisteret i Panama 12. mai 1958.

I perioden mellom 17. februar 1953 og 7. mars 1975, ble de to aksjene som tidligere ble angitt å tilhøre henholdsvis Icaza og Lombardi, representert av advokat Roberto E. Arias i Advokatfirmaet Arias, Fabrega & Fabrega. Etter 7. mars 1975 har en igjen benyttet adressen til advokat Alemans advokatfirma Icaza, Gonzales-Ruiz & Aleman som registrert agent for CTC.

Det fremgår ikke av de offisielle registre i Panama at CTC (Pankos) noen gang har hatt Gøsta Dalman i Gøteborg som registrert agent for selskapet i Europa.

4.3 CTCs virksomhet, ledelse, styre, m.v.

Om selskapet CTCs virksomhet har en få opplysninger utover de generelle omtaler som er gitt av skattyteren.

I sitt brev av 2. februar 1974 til Norges Bank opplyste Anders Jahre (Bilag 3.1-14 i Utdraget):

"Selskapets aksjekapital er i sin helhet tegnet av utenlandske aksjonærer. Kapitalen forøvrig er gjennom årene opparbeidet ved virksomhet vesentlig av finansiell natur."

J 003211

I brev av 23. mai 1978 til Norges Bank (Bilag 11 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1982) har advokat Aleman opplyst følgende om CTCs virksomhet (side 3, punkt 5) (Bilag 3.1-22 i Utdraget):

D2

#136

X

"The company originally operated in various fields of business, including shipping, but for many years now it has been an investment company."

(Selskapet drev til å begynne med innen forskjellige forretningsområder, herunder skipsfartsvirksomhet, men har nå i mange år vært et investeringsselskap.)

I klagen til Riksskattenemnda av 31. januar 1984 har advokat Brunsvig opplyst følgende om CTCs virksomhet (side 20-21):

"Selskapet ble opprinnelig stiftet som et rederiaksjeselskap. Det er kjent at det eide skip frem i hvert fall til midten av 1950-årene og at det derefter i noen år drev rederivirksomhet med innchartrede skip. Om selskapets videre virksomhet foreligger det, så vidt jeg kan se, bare følgende opplysninger i Dr. Alemans brev av 23.5.78 til Direktøren for Norges Bank, jfr. Del 1 bilag 11 B, s. 4:

"Opprinnelig drev selskapet forskjellige former for forretningsvirksomhet, inklusive skipsfart, men har nå i en årrekke vært drevet som investeringsselskap. Det er kutyne i selskapet å ikke gjøre dets regnskaper tilgjengelige for utenforstående. Vi kan imidlertid opplyse at selskapets netto aktiva er betydelige i forhold til den støtte som ble gitt til Sandefjord by."

Jeg går etter denne uttalelse fra mai 1978 ut fra at i de år som efterligningssaken gjelder, har CTC alene drevet virksomhet som investeringsselskap."

Fra kredittopplysningsbyrået Dun & Bradstreet International er innhentet følgende opplysninger om CTC pr. 15. oktober 1980 (Vedlegg til Skattedirektoratets brev til skattyteren ved høyesterettsadvokat Brunsvig av 15. februar 1990/Bilag 4.3-1 i Utdraget):

"Continental Trust Company Inc,
c/o Icaza, Gonzalez, Ruiz & Aleman
Calle Aquilino de la Guardia # 8
Edificio Igra
Panama City
Panama

Officers/directors:
Thorleif Monsen, President,

D2

J 003212

#1309

Arthur J. Hardman, Treasurer & Sub Secretary,
Roberto R. Aleman, Vice President,
Charles Simon, Director,
Robert Slatter, Director,

Subject is a corporation chartered under the laws of Panama on May 14, 1958 to succeed a corporation chartered December 14, 1939 under the trade style Pankos Operating Company, S.A. Term of corporate duration is indefinite. Authorized capital is represented by 8.000 common shares, no par value. The officers and directors are listed above. All have registered domiciles in Panama.

Subject is registered to purchase, sell acquire, charter all types of ships and vessels. Also registered to construct, own and operate all type of ships and vessels.

Although subject is legally domiciled at captioned adress in the offices of Icaza, Gonzales Ruiz & Aleman it does not operate in this country. Simular to many other corporations, legally domiciled in Panama it does not maintain its offices or staff here. Investigators indicated that the location of its operating headquarters be given in order that the investigation may continue. It is not known locally as a seeker of commercial credit."

Fra sitatet er siste avsnitt oversatt:

(Selv om subjektet er registrert som hjemmehørende på den angitte adressen i kontorene til Icaza, Gonzalez Ruiz & Aleman, driver det ingen virksomhet i dette landet. Som mange andre selskaper som formelt er registrert som hjemmehørende i Panama, har det ikke sine kontorer eller sitt personell her. Etterforskerne har indikert at stedet for dets operative hovedkontor kan bli gitt dersom undersøkelsene får fortsette. Det er ikke kjent lokalt som en søker av kommersiell kreditt.)

I følge kopi av utskrift fra handelsregisteret i Panama-som er fremlagt av advokat Brunsvig som Bilag 21 i klagen til Riksskattenemnda (Bilag 2.2-15 i Utdraget), ble Arthur J. Hardman utnevnt til "Assistant Secretary" i CTC 4. mars 1977. Den fremlagte utskriften viser at han 9. mars 1978 da i tillegg fikk tittel "Treasurer" (kasserer/økonomiansvarlig).

D2

I følge opplysninger innhentet gjennom den norske ambassaden i Venezuela, var Hardman i den samme perioden oppført med tilsvarende titler i andre

X J 003213

1309

selskaper med tilknytning til Jahres virksomhet. Det vises til brev av 13. februar 1981 fra ambassaden (Bilag 4.3-2 i Utdraget). Kopi av brevet ble oversendt advokat Brunsvig ved brev av 20. juni 1990 fra Skattedirektoratet.

På grunn av den posisjon Hardman er angitt å ha hatt i CTC, spesielt i forhold til de midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken, ble kredittopplysningsbyrået Justitia International anmodet om å innhente opplysninger.

Kredittopplysningsbyråets svar forelå i brev av 19. januar 1981 (Bilag 4.3-3 i Utdraget):

"During the course of our enquiries a direct approach was made to the subject of your enquiry, when an interview was obtained.

We were informed that Mr Hardman had been retired for some years, and had absolutely no business with Sweden whatsoever. He did express some surprise in the interest shown in him, stating that he would very much like to know who was making the enquiry.

Bearing in mind Mr Hardman's current occupation, we feel that he has no need for credit dealings whatsoever, apart from those which are purely personal."

Kopi av brevet ble oversendt advokat Brunsvig ved brev av 15. februar 1990 fra Skattedirektoratet.

Om Hardmans tilknytning til CTC, vises forøvrig til bevisopptaket, jf. punkt 5.4 nedenfor.

I utskriften fra Panamas handelsregister som er fremlagt av advokat Brunsvigs (Bilag 2.2-15 i Utdraget) er angitt de utnevninger av styremedlemmer og høyere tjenestemenn ("Officers") i CTC som er registrert hos handelsregisteret. Det fremgår at Anders Jahre aldri har vært formelt styremedlem i CTC. I utskriften er Anders Jahre oppført som "President - Treasurer" for perioden fra 1954 til 1971, som "President" i perioden fra

D2

X J 003214

B09

1971 til 1978 og som "Honorary President" fra 1978. For perioden før 1954 er det ikke gitt opplysninger om hvem som var tjenestemenn ("Officers") i selskapet.

I følge et referat fra styremøte avholdt på Bahamas 25. januar 1971 opptrådte Anders Jahre på vegne av Peder Bonde i henhold til fullmakt og fungerte som leder på møtet (Bilag 10, side 3 til høyesterettsadvokat Brunsvigs prosesskrift til Sandefjord byrett av 5. mars 1984/Bilag 4.3-4 side 3 i Utdraget). Referatet viser videre at direktør Carl De Geer i SE-Banken representerte advokat Roberto Aleman i henhold til fullmakt. Et utdrag av referat fra generalforsamling i CTC som også ble avholdt 25. januar 1971 på Bahamas, viser at både Peder Bonde og Roberto Aleman ble valgt til styremedlemmer samme dag, den 25. januar 1975 (Bilag 10, side 2 til høyesterettsadvokat Brunsvigs prosesskrift av 5. mars 1984/Bilag 4.3-4, side 2 i Utdraget). Av de øvrige tre styremedlemmene i CTC som ble formelt utnevnt i henhold referatet fra generalforsamlingen 25. januar 1971, angis bare Thorleif Monsen og Carl de Geer å ha vært til stede på det etterfølgende styremøtet sammen med Anders Jahre.

Utdraget av referatet fra generalforsamlingen i CTC 25. januar 1971 og referat fra styremøtet i CTC samme dag, ble først protokollert i Panamas handelsregister 12. juli 1974 (Bilag 10, side 1 i høyesterettsadvokat Brunsvigs prosesskrift av 5. mars 1984/Bilag 4.3-4, side 1 i Utdraget).

Også for andre forhold vedrørende CTC er protokollerte endringer registrert i Panamas handelsregister flere år etter dato for protokollert vedtak. Således er referat fra ekstraordinær generalforsamling avholdt i Pankos 17. februar 1953 først registrert av Notarius Publicus i Panama 12. mai 1958. Av det protokollerte dokument er det blant annet angitt hvordan § 8 i CTCs vedtekter skulle lyde etter 17. februar 1953. Fra § 8 i vedtektene slik de lød etter endringen siteres (Bilag 43 A og 43 B (norsk oversettelse) til redegjørelse fra høyesterettsadvokat Per Brunsvig av 30. desember 1981, Del II/Bilag 4.2-11 A og 4.2-11 B i Utdraget):

D2

J 003215

#1309

"Directors need not be stockholders, but Directors may be removed at any time, without cause, by the vote of the holders of a majority of the shares outstanding."

(Styremedlemmer behøver ikke være aksjonærer, men styremedlemmer kan fjernes på et hvilket som helst tidspunkt, uten grunn av aksjonærer som har flertall av de utstedte aksjene.)

I Bilag 30 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1982, Del I er tatt inn en kopi av brev fra A.J. Hardman til Brunsvig av 14. januar 1982. En norsk oversettelse er lagt ved i Bilag 30 B til redegjørelsen (henholdsvis Bilag 4.3-5 A og 4.3-5 B i Utdraget). Av Hardmans redegjørelse fremgår det at styret i CTC besluttet å overlate forvaltningen av selskapets aktiva til Londonbanken Lazard Brothers & Co., Ltd. Vedtaket angis å være gjort 20. juli 1976. Som Bilag 31 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1982, Del I er lagt frem en kopi av en utskrift fra referat fra styremøte i CTC 20. juli 1976. (Bilag 4.3-6 i Utdraget.) Utskriften er bekreftet av advokat Aleman. I brevet av 14. januar 1982 til Brunsvig opplyste Hardman at han oversendte den bekreftede utskriften til SE-Banken 8. november 1977. Fra utskriften siteres:

"Upon motion duly made and unanimously approved, it was

RESOLVED, that Lazard Brothers & Co., Limited be entrusted with the handling and management of the corporate assets.

Further, it was

RESOLVED, that any officer of the company, acting singly, be authorised, from time to time, to sign and execute any documents as may be required or requested by Lazard Brothers & Co., Limited in order to implement the foregoing Resolutions."

(Etter forslag behøring fremsatt og enstemming tiltrådt, ble det

VEDTATT, at Lazard Brothers & Co., Limited blir utnevnt til å forestå drift og forvaltning av selskapets eiendeler.

Videre ble det

D2

J 003216

X #1309

VEDTATT, at enhver ledende tjenestemann i selskapet som opptrer alene, skal ha fullmakt fra gang til gang, til å underskrive og utstede ethvert dokument som måtte bli nødvendig eller etterspurt av Lazard Brothers & Co., Limited i den hensikt å gjennomføre foranstående vedtak.)

I følge opplysningene som er lagt frem fra Panamas handelsregister, ble det avholdt generalforsamling i CTC 21. juli 1976 (dagen etter at styret i CTC skulle ha vedtatt å overlate forvaltningen av CTCs midler til Lazard Brothers & Co, Ltd.). Frem til denne dagen (21. juli 1976) var direktør Peder Bonde angitt som styremedlem i CTC (Bilag 2.2-15 C i Utdraget). Under bevisopptakene ved Stockholms Tingsrätt opplyste direktør Bonde at han ikke var innkalt til eller hadde deltatt i noe styremøte i perioden fra han ble utnevnt til styremedlem 25. januar 1971 til han ble byttet ut 21. juli 1976, jf. punktet 3.2.3 ovenfor.

I brev av 23. mai 1978, side 3 til Norges Bank, har advokat Aleman opplyst følgende om aksjonærene i CTC (Bilag 3.1-22 i Utdraget)

"6) In Mr. Jahre's correspondance with the Bank, he was requested to provide you with information concerning the shareholders of our company. You will, however appreciate that our company is under no obligation to provide these details, but, on the other hand, we realize that some information in this connection might be helpful to you.

First of all you should be aware that there are no nominal owners of the stock of our company. For many years until 1976 the shares were controlled beneficially by one person who in that year settled the majority of the shares in an international charitable foundation, retaining the balance in his own name. The individual in question is naturally, in today's violent atmosphere in many parts of the world, very reluctant to disclose his identity. We can say, however, that he is a well respected member of the international shipping community. He is not resident or domiciled in Norway.

7) In the above paragraph we have made reference to an international charitable foundation. The trustees of this foundation are resident in Nassau and Grand Cayman and the advisers are the following:

Lord Kindersley, England

D2 X J 003217
1309

Thorleif Monsen, Grand Cayman
John Worsley, Canada."

(6) I hr. Jahres korrespondanse med Norges Bank ble han anmodet om å legge frem for Dem informasjon om aksjonærene i vårt selskap. De vil imidlertid forstå at vårt selskap ikke har noen plikt til å fremlegge disse detaljene, men på den annen side forstår vi at noe informasjon i denne anledning kan være av hjelp for Dem.

Først og fremst bør De være oppmerksom på at det ikke er noen nominell eier av aksjene i vårt selskap. I mange år frem til 1976 ble aksjene reelt kontrollert av én person som det året overførte flertallet av aksjene til en internasjonal, veldedig stiftelse, mens han selv beholdt de resterende aksjene i sitt eget navn. Vedkommende person er naturligvis, i dagens voldsomme atmosfære i mange deler av verden, svært motvillig til å tilkjenne sin identitet. Vi kan imidlertid opplyse at han er et vel respektert medlem av det internasjonale skipsfartsmiljøet. Han er ikke bosatt eller hjemme-hørende i Norge.

7) I ovennevnte avsnitt refererte vi til en internasjonal veldedig stiftelse. Forvalterne av denne stiftelsen er bosatt i Nassau og Grand Cayman og rådgiverne er følgende:

Lord Kindersley, England
Thorleif Monsen, Grand Cayman
John Worsley, Canada.)

Det har ikke vært mulig å få bragt på det rene navnet på stiftelsen. Videre har det ikke vært mulig å få opplyst hvilke veldedige formål stiftelsen har gitt bidrag til eller kan gi bidrag til i henhold til sine vedtekter.

J 003218

D2 ~~8~~ #1309

5 Beviopptak i London av personer tilknyttet CTC

5.1 Innledning

I sin redegjørelse til Vestfold fylkesskattestyre av 30.12.82 Del I, side 16 og 17, jf. Bilag 13, viste høyesterettsadvokat Brunsvig til at Lord Kindersley, i egenskap av rådgiver for en stiftelse som i 1976 skal ha blitt tilført aksjene i CTC, og i egenskap av direktør for Londonbanken Lazard Brothers & Co. Ltd., var blant de personer som hadde inngående og direkte kjennskap til forhold som gjaldt selskapet CTC. Ut fra det var det nødvendig å oppta forklaring direkte fra Lord Kindersley. Dette ble gjort i forbindelse med den sivile rettssaken som Anders Jahres dødsbo har reist mot Sandefjord kommune.

Ifølge utskrift fra Panamas handelsregister (Bilag 20 og 21 til høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse av 30.12.82/Bilag 2.2-15 i Utdraget), innehadde Hardman posisjon som "Assistant Secretary" i selskapet CTC fra 4. mars 1977. Fra 9. mars 1978 innehadde han også posisjon som "Treasurer". Hardman var ansatt hos Lazard Brothers & Co., Ltd. i London.

Både Lord Kindersley og Hardman motsatte seg å skulle avgi rettslig forklaring om sin befatning med og kjennskap til CTC og Anders Jahres tilknytning til selskapet.

24. juli 1985 vedtok The High Court of Justice i London (tilsvarer byretten i det norske rettssystemet) at både Lord Kindersley og Hardman var forpliktet til å forklare seg for retten. De to banktjenestemennene anket avgjørelsen.

12. februar 1986 vedtok Court of Appeal (tilsvarer lagmannsretten) å avvise begjæringen om rettslig avhør av Lord Kindersley og Hardman. I avgjørelsen ble det vist til at de spørsmålene som skulle stilles de to banktjenestemennene ikke var tilstrekkelig konkretisert.

Det ble deretter utarbeidet en ny rettsanmodning hvor spørsmålene som en-

D2

J 003219
#1309

ønsket besvart av Lord Kindersley og Hardman ble ytterligere konkretisert.

Ved avgjørelse av 20. oktober 1986 påla The High Court of Justice i London på ny de to banktjenestemennene å forklare seg for retten. Også denne avgjørelsen ble påanket til Court of Appeal av Lord Kindersley og Hardman.

15. desember 1987 forkastet Court of Appeal begjæringen om bevisopptak.

Denne avgjørelsen ble bragt inn for House of Lords som i en avgjørelse av 9. februar 1989 påla de to banktjenestemennene å forklare seg.

Bevisopptakene ble deretter gjennomført ved The High Court of Justice 31. juli 1989 hvor representanter både for staten og Anders Jahres Dødsbo var til stede.

5.2 Banktjenestemennenes innsigelser mot å avgi forklaring

Lord Kindersley og Hardman anførte en rekke innsigelser som grunnlag for å unnlate å forklare seg for retten. De viktigste er kort gjengitt nedenfor.

a) "Civil or commercial matter":

Banktjenestemennene hevdet at det ikke var formelt grunnlag for å avkreve dem forklaring for retten idet de hevdet at rettssaken for Sandefjord byrett ikke kunne sies å omfattes av begrepet "Civil or commercial matter" slik uttrykket er benyttet i the Evidence (Proceedings in other Jurisdictions) Act av 1975.

b) "Tax gathering":

D2 J 003220
#1309

De to tjenestemennene hevdet at det ville være uriktig å etterkomme begjæringen om bevisopptak fordi gjennomføringen av et slikt bevisopptak ville være i strid med et prinsipp om at engelske domstoler, verken direkte

eller indirekte, skål yte bistand til innfordring av utenlandske skattekrav.

c) "Sovereignty":

Et tredje grunnlag som ble påberopt av Lord Kindersley og Hardman, var at det ville være i strid med the Protection of Trading Interest Act av 1980 å etterkomme begjæringen fordi saken for Sandefjord byrett gjelder fastsetting av dødsboets skatteansvar i Norge. Ut fra dette ble det hevdet at å etterkomme begjæringen ville innebære en krenkelse av Englands jurisdiksjon eller være til skade for landets suverenitet.

d) "Dual purpose":

Lord Kindersley og Hardman hevdet også at begjæringen måtte avvises fordi formålet med den var å fremskaffe bevis som, i tillegg til å skulle benyttes i den sivile rettssaken for Sandefjord byrett, også ville bli brukt i klagesaken for Riksskattenemnda. Det ble hevdet at Riksskattenemnda ikke var et organ som selv kunne fremsette begjæring om bevisopptak i henhold til Evidence Act av 1975 og at begjæringen derfor måtte forkastes.

e) "Fishing":

Ytterligere et grunnlag som ble anført av Lord Kindersley og Hardman, var at begjæringen om bevisopptak ikke hadde til hensikt å fremskaffe umiddelbare bevis, men at norske myndigheter med et avhør av de to banktjenestemennene forsøkte å fremskaffe informasjon av mer generell art ("fishing") som i neste omgang ville medføre jakt på nytt bevismateriale.

f) "Confidentiality":

Lord Kindersley og Hardman påsto at det ville stride mot deres taushetsplikt som bankansatte å måtte gi opplysninger om en persons kundeforhold. Selv om det ble vedgått at tjenestemennenes taushetsplikt ikke var absolutt, hevdet de at det i den konkrete saken ikke forelå tilstrekkelige grunner for

D2 X J 003221
#1309

at de to banktjenestemennene skulle være forpliktet til å forklare seg. De hevdet at de ikke var forpliktet til å forklare seg i henhold til engelsk lovgivning og at verken almenne hensyn eller hensynet til banken selv talte for at de skulle forklare seg. Det ble videre hevdet at heller ikke kunden ønsket at de to banktjenestemennene skulle forklare seg.

5.3 Hovedpunkter i Lord Kindersleys forklaring

Lord Kindersley opplyste at han kjente til CTC før han ble rådgiver for den stiftelsen som fikk overført aksjene i selskapet i 1976. Grunnen var at Anders Jahre gjennom lengre tid hadde plassert meget betydelige midler hos banken i CTCs navn. Lord Kindersley opplyste at han ble kjent med disse innskuddene fordi de utgjorde så store beløp at innskuddene ble behandlet av bankens styre.

Det var etter det Lord Kindersley opplyste, ingen andre enn Anders Jahre som opptrådte på CTCs vegne overfor banken så lenge Anders Jahre var aktiv. Det var Anders Jahre som forhandlet alle vilkårene med banken. Måten han gjorde dette på ble av Lord Kindersley beskrevet som meget dyktig ved at Jahre hele tiden lot SE-Banken og Lazard Brothers & Co., Ltd. konkurrere om å gi de beste betingelsene.

D2

Måten Anders Jahre håndterte innskuddene på i forhold til SE-Banken og Lazard Brothers & Co., Ltd., gjorde at Lord Kindersley selv antok at det var Anders Jahre som var den reelle eier av midlene som ble plassert i CTCs navn. Lord Kindersley opplyste at han i forbindelse med overføringen av aksjene i CTC til en veldedig stiftelse fikk opplyst at midlene ikke tilhørte Anders Jahre. Lord Kindersleys kjennskap til hvem som var den reelle eier av midlene, var basert på denne opplysningen.

[Handwritten signature] J 003222
#1309

På grunnlag av sin kjennskap til Anders Jahres befatning med midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken og hos Lazard Brothers & Co., Ltd., vedgikk Lord Kindersley på direkte spørsmål at Anders Jahres tilknytning til selskapet CTC var vesenlig mer omfattende enn det som var kommet til uttrykk.

uttrykk i brev av 23. mai 1978 fra CTC til Norges Bank. Brevet er undertegnet av advokat Aleman, men Lord Kindersley opplyste at han hadde vært til stede da brevets innhold ble formulert.

Lord Kindersley opplyste at han kjente til at det i et styremøte i CTC, avholdt i Hamburg 22. august 1978, ble vedtatt å utbetale inntil US-dollar (USD) 300.000,- til drift og vedlikehold av ekteparet Jahres eiendom Ousbyholm Gods i Sverige. Han opplyste videre at beløpet skulle overføres fra midler som var satt til side før aksjene i CTC ble overført til en veldedig stiftelse. Beløpet som var satt til side utgjorde i følge Lord Kindersley USD 3.000.000,-. Han opplyste at dette beløpet ikke kunne disponeres av stiftelsen. Dette skyldtes ifølge Lord Kindersley at beløpet var satt av til Anders Jahre fordi Anders Jahre tidligere måtte utbetale kr. 20.000.000,- til Sandefjord kommune av egne midler på grunnlag av hans løfte om et bidrag på kr. 40 millioner til bygging av rådhus. Anders Jahre kunne i følge Lord Kindersley få utbetalt til seg alt han ønsket eller trengte av disse midlene på USD 3.000.000,-. Lord Kindersley opplyste at han ut fra dette ikke fant det påfallende at et beløp på inntil USD 300.000,- ble vedtatt overført til Anders Jahre/Ousbyholm Gods.

Lord Kindersley opplyste at han fant det overraskende da han under vitneforklaringen fikk opplyst at alle typer utgifter knyttet til drift og vedlikehold av Ousbyholm Gods var blitt dekket av midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken helt tilbake til 1940-tallet. Han var ikke kjent med at de beløpene som var overført fra midler plassert i CTCs navn til drift og vedlikehold av Ousbyholm Gods i perioden fra 1968 til 1978 samlet var for små til å dekke reelle utgifter knyttet til representasjon for CTCs personell på godset i denne perioden. Han opplyste videre at han ikke kjente til at Ousbyholm Gods ble benyttet til representasjon for CTC i løpet av den periode han var rådgiver for stiftelsen.

D2 ~~X~~ J 003223
#1309

Om CTCs kontortilknytning til Lazard Brothers & Co., Ltd., opplyste Lord Kindersley at Hardman disponerte et kontorrom hos banken etter at han ble pensjonert fra sin stilling hos Lazard Brothers & Co., Ltd. I følge Lord

Kindersley disponerte Hardman dette lokalet i egenskap av administrator for den stiftelsen som aksjene i CTC ble overført til i 1976.

Utskriften fra bevisopptaket av Lord Kindersley er tatt inn som Bilag 5-1 i Utdraget.

5.4 Hovedpunkter i Arthur J. Hardmans forklaring

Hardman ble pensjonert fra sin stilling som "Administration Manager" hos Lazard Brothers & Co., Ltd. 31. desember 1977. Han opplyste at han ikke hadde kjennskap til CTC før Lord Kindersley i 1976, på vegne av Lazard Brothers & Co., Ltd., anmodet ham om å bistå banken med å administrere en veldedig stiftelse. I mars 1977 fikk han tittel "Assistant Secretary" i CTC. Fra mars 1978 fikk han også tittelen "Treasurer" i selskapet. Hardman opplyste at han ikke hadde noen formell posisjon i den stiftelsen som aksjene i CTC ble overført til.

Hardman opplyste at det ikke var Anders Jahre, men en annen person som hadde opprettet den stiftelsen som fikk overført aksjene i CTC til seg i 1976. På spørsmål til vedkommende person, hadde Hardman fått opplyst at vedkommende ikke optrådte på vegne av Anders Jahre. Hardman opplyste at han hadde fått disse opplysningene av vedkommende person etter å ha spurt ham om disse forholdene i forbindelse med at Hardman var blitt innstevnet som vitne i den sivile skattesaken mot Anders Jahre i Norge.

Hardman opplyste at han ikke kunne huske at Anders Jahre foretok noe for eller på vegne av CTC i tiden fra Hardman tiltrådte i mars 1977 til Anders Jahre gikk av som selskapets "President" i mars 1978.

D2

Ifølge Hardman, innebar ikke Hardmans stilling som "Treasurer" i CTC at det var han som foretok plasseringer av selskapets midler eller forhandlet vilkårene for slike plasseringer. Han antok at dette ble gjort av Lazard Securities, et datterselskap av Lazard Brothers & Co., Ltd. J 003224

X #B09

Hardman kunne ikke gi opplysninger om hvem det var som forhandlet vilkårene for midler som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken. Han opplyste at meldinger fra SE-Banken til Hardman om opptjente renter på innskudd i den banken, ble overbragt til "The Fund Manager" (forvaltnings-sjefen) hos Lazard Brothers & Co., Ltd. uten at Hardman foretok seg noe med dette materialet. I forhold til meldingene fra SE-Banken var Hardman enig i at hans funksjon kunne beskrives som " ... a post-box or a forwarding agent ... " (en postkasse eller budbringer).

Hardman opplyste at de to overføringene til Ousbyholm Gods, hver på US-dollar 100.000,-, som ble gjort etter et styrevedtak i CTC som ble avholdt i Hamburg 22. august 1978, var de eneste overføringene av midler fra CTC til godset som Hardman kjente til. Hardman opplyste at han ikke hadde konkret kjennskap til om de overførte beløpene på tilsammen USD 200.000,- ble belastet det beløp på USD 3.000.000,- som var avsatt til Anders Jahre etter at Jahre hadde betalt kr. 20.000.000,- til Sandefjord kommune for å oppfylle den resterende delen av gaveløftet til kommunen. Han antok imidlertid at det var tilfellet.

På spørsmål opplyste Hardman at han ikke hadde kjennskap til om det ble foretatt noen undersøkelse av om utgiftene ved Ousbyholm Gods som var knyttet til en bruk CTC skulle ha gjort av eiendommen, oversteg de beløp som faktisk var blitt overført til eiendommen fra midler plassert i CTCs navn i perioden fra 1968 til 1978. Han visste heller ikke hvem som kunne ha kjennskap til om det ble foretatt en slik undersøkelse.

D2

Hardman opplyste at han verken som "Treasurer" eller "Assistant Secretary" hadde ansvar for utarbeiding av resultat- eller balanseregnskaper for CTC. Hardman opplyste at dette ble gjort av stiftelsens forvalter ("Trustee") som var "chartered accountant" (tilsvarer statsautorisert revisor).

X J 003225
1309

Hardman nektet å opplyse hvilken fysisk person som utarbeidet regnskapene eller hadde ansvar for å la dem utarbeide. Han opplyste imidlertid at CTC som et Panamaregistrert selskap ikke var pålagt å føre balanseregnskap.

Regnskapet for CTC ble satt opp av stiftelsens forvalter som en del av stiftelsens regnskap. Hardman opplyste videre at det Panamaregistrerte selskapet selvsagt ville fremskaffe det tallmaterialet som forvalteren fant nødvendig for å sette opp regnskapene i henhold til akseptert standard.

Hardman ble spurt om han kunne huske hvilken fysisk person han i brev av 14. februar 1978 til bankdirektør Harrisson hos SE-Banken hadde omtalt som "our mutual friend" (vår felles venn) (Bilag 5-2 i Utdraget). Hardman opplyste at han ikke kunne huske det, men antok at det ganske sikkert var Bjørn Bettum. Hardman kjente Bettum personlig fordi Bettum tidligere hadde arbeidet hos Lazard Brothers & Co., Ltd. sammen med Hardman i 8 år. Hardman opplyste at han ikke var en personlig venn av Harrison, men at de to hadde en felles forretningsbekjent i Bjørn Bettum. Hardman var sikker på at det ikke var Anders Jahre han hadde referert til som "our mutual friend" fordi han hadde aldri truffet Jahre. Han var likeledes sikker på at det verken var noen i CTCs styre eller selskapets "Treasurer" som han hadde henvist til som "our mutual friend".

Utskriften fra bevisopptaket av Arthur J. Hardman er tatt inn som Bilag 5-3 i Utdraget.

D2

J 003226

#B09

X

III Skattyterens anførsler

Etter at rapporten fra undersøkelsene hos SE-Banken var gjort ferdig, ble den oversendt høyesterettsadvokat Brunsvig ved brev av 15. februar 1990 sammen med annet materiale som ikke tidligere var lagt frem for skattyteren. Kopi av brevet vedlagt Skattedirektoratets notat av 15. februar 1990 med underbilag er tatt inn som Bilag 6-1 i Utdraget. Fra brevet siteres:

"Skattedirektoratets utkast til kjennelse vil bygge på det materialet som lå til grunn for fylkesskattestyrets kjennelse i tillegg til materiale som er frembragt ved bevisopptak for Stockholms Tingsrätt og The High Court of Justice i London, ved undersøkelse i Skandinaviska Enskilda Banken (SE-Banken) og ved undersøkelse i arkivmateriale hos Sandefjord kommune, samt øvrig materiale angitt i oppstillingen nedenfor. Dette materialet følger vedlagt."

I brevet er det videre uttalt:

"I vedlagte notat av 15. februar 1990 (med underbilag) som er utarbeidet i Skattedirektoratet, er det angitt justerte forslag til tillegg i inntektsansettelsene for Anders Jahre i årene fra og med 1970 til og med 1982.

Det varsles herved om at Riksskattenemnda vil vurdere å endre inntektsansettelsene i samsvar med dette og en ber om deres eventuelle kommentarer.

III.

Deres eventuelle bemerkninger til saken i dens helhet og dens enkelte punkter bes innsendt innen en måned. Saken vil deretter bli fremmet for Riksskattenemnda."

Høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse, kommentarer og oppsummering er gitt i hans sluttinnlegg til Riksskattenemnda som ble oversendt ved brev av 27. juni 1990. Redegjørelsen med vedlegg er tatt inn som Bilag 6-2 i Utdraget. Brevets innhold med unntak av dets punkt 7 som gjelder skattlegging av utbytte fra Anders Jahres Rederi A/S, er nedenfor gjengitt i sin helhet. Brevets punkt 7 er referert under punkt V nedenfor.

I advokat Brunsvigs sluttinnlegg er vist til at boet tidligere har sendt

D2

J 003227

#1309 X

følgende redegjørelser til Riksskattenemnda:

Klage av 31.01.84 (Bilag 6-3 i Utdraget)

Brev av 22.08.85 (Bilag 6-4 i Utdraget)

Brev av 18.10.85 (Bilag 6-5 i Utdraget)

Brev av 16.12.85 (Bilag 6-6 i Utdraget)

Brev av 25.09.89 (Bilag 6-7 i Utdraget)

De angitte dokumenter med samtlige bilag og underbilag er tatt inn i Utdraget med de bilagsnummer som er angitt i parantes ovenfor.

"KLAGE OVER VESTFOLD FYLKESKATTESTYRES KJENNELSE AV
14. SEPTEMBER 1983

Klager: Skipsreder Anders Jahres dødsbo, Sandefjord

Prosessfullmektig: Høyesterettsadvokat Per Brunsvig
Tollbodgt. 27, 0157 Oslo 1

Innklaget: Staten v/Finansdepartementet, Oslo

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokat Bjørn Haug
v/advokat Stig Tufte-Johnsen
Jernbanetorget 2, 0154 Oslo 1

* * * * *

1. Saksdokumentene
2. Skattlegging krever lovhjemmel og bevis.
3. Forvaltningsmessig klage eller rettssak.
4. Forhold uten rettslig relevans, som kan ha hatt betydning for behandlingen av Jahre-saken hittil
5. Eiendomsretten til panamaaksjeselskapet Continental Trust Company og dermed til selskapets midler.
6. Spesielt om CTC's midler i Skandinaviska Enskilda Banken.
7. Beskatning som aksjeutbytte til Anders Jahre fra Anders Jahres Rederi A/S av gave fra aksjeselskapet direkte til Sandefjord kommune.
8. Subsidiært om Skattedirektoratets forslag om forhøyelse av de inntektsansettelser som foreslås skattlagt.
9. Konklusjon.

Jeg skal med dette besvare Skattedirektoratets skrivelser av 15. februar og 20. juni 1990 til meg, begge vedlagt forskjellige bilag.

D2

J 003228

#1309

1. Saksdokumentene

Dødsboet har sendt følgende redegjørelser til Riksskattenemnda:

- (1) Klage av 31.1.84 med 10 bilag og 59 underbilag.
- (2) Brev av 22.8.85 med 9 bilag.
- (3) Brev av 18.10.85 med 6 bilag.
- (4) Brev av 16.12.85 med 1 bilag.
- (5) Brev 25.9.89 med 2 bilag (utskrifter av rettsbøkene for The High Court of Justice, Queen's Bench Divison England, med avhør av Lord Kindersley og Mr. A.J. Hardman).

Allerede i brevet av 22.8.85 - (2) ovenfor - pkt. 3, tok jeg opp spørsmålet om representanter for Skattedirektoratet og dødsboet kunne få anledning til å drøfte saken muntlig i et avsluttende møte med Riksskattenemnda. Jeg pekte på at dette er en ekstraordinært stor og vanskelig skattesak, og viste i denne sammenheng bl.a. til forarbeidene til ligningsloven av 1980, innstilling nr. 2 fra Ligningsforvaltningsutvalget av 1961, Otta 1968, med utkast til lovens §§ 126 og 134. Som et mulig alternativ anmodet jeg om å få adgang til å avgi en uttalelse om Skattedirektoratets innstilling i saken. Begge forslag ble avslått etter at Skattedirektoratet hadde drøftet forslagene i møte med Riksskattenemnda, jfr. Skattedirektoratets brev av 7.4.86 til meg.

I den nevnte innstilling nr. 2 fra Ligningsforvaltningsutvalget var det på s. 159 referert at Den Norske Advokatforening i en høringsuttalelse hadde foreslått at skattyterne skulle bli varslet og ha rett til å møte og "vareta sitt tarv" hvis ligningsjefen fikk anledning til å møte i overligningsnemnden.

Videre hadde Norges Industriforbund foreslått at de skattepliktige skulle ha rett til å få avgi forklaring "både på likningskontoret og for likningsnemnd og overligningsnemnd". Utvalget foreslo selv i lovutkastets § 126 at fylkesklagenemndens formann "kan når han finner det nødvendig for en forsvarlig saksbehandling, gi klageren anledning til å gi muntlig redegjørelse under forhandlingene i nemnda". Etter § 134 skulle regelen i § 126 gjelde tilsvarende ved møter i Riksankenemnda. Forslagene ble imidlertid ikke tatt opp i proposisjonen.

Etter ligningslovens § 2-4, c kan "tjenestemenn ved ligningsforvaltningen", derunder ansatte i Skattedirektoratet, ikke oppnevnes som medlemmer av Riksskattenemnda. Men etter lovens § 3-9, nr. 1, skal Skattedirektoratet forberede saker som skal avgjøres av Riksskattenemnda og utarbeide forslag til vedtak. Disse to bestemmelser henger ut fra rettssikkerhetshensyn ikke godt ihop, men det avgjørende har antagelig vært det som departementet påpeker i forhold til overligningsnemndene, Ot.prp. nr. 29 for 1978-79, s. 71:

D2

X

J 003229

#1309

"Ut fra ressurs hensyn finner departementet ikke å kunne tilrå at det opprettes egne sekretariater til å forberede saker for overligningsnemndene."

Jeg forstår Skattedirektoratets brev av 15.2.90 slik at direktoratet vil hevde de samme standpunkter som direktoratet gjorde gjeldende da skattesaken mot Anders Jahre ble innledet, jfr. Del-Rapport I av 22.9.80 til Skattedirektoratet fra revisorene Nordstrøm og Sti og direktoratets brev av 11.12.80 til Ligningssjefen i Sandefjord, bilag 4 til klagen, underbilag 2. Også skattyteren fastholder sine tidligere anførsler, og jeg viser om dette til mine tidligere redegjørelser til Riksskattenemnda, jfr. (1) til (5) foran, samt til tilleggsbemerkningene nedenfor.

2. Skattlegging krever lovhjemmel og bevis

Efter Grl. § 75.1 har alene Stortinget myndighet til "at paalægge Skatter". Skattlegging betyr at borgerne pålegges økonomiske ytelser til det offentlige. Ifølge legalitetsprinsippet krever dette hjemmel i Stortingets skattebeslutning og lov. Legalitetsprinsippet medfører at det ikke kan tas "utenforliggende hensyn", jfr. Thorstein Eckhoff, "Legalitetsprinsippet", TfR 1963 s. 243.

Regler om "fremgangsmåten ved utligningen og innkreving av skatten ... krever lovs form", jfr. Castberg, Norges Statsforfatning, 3. utg. Oslo 1964, bind II, s. 26. Vurderingen av om skattebeslutningens og lovens faktiske forutsetninger for beskatning er til stede i det enkelte tilfelle, må skje ved en bevisbedømmelse, og de rettslige krav til bevisbedømmelse er i prinsippet de samme for ligningsforvaltningen som for domstolene, jfr. Zimmer, "Ligningsforvaltningsrett", Oslo 1982, s. 59 flg. Skattemyndighetene har bevisbyrden for at lovens faktiske forutsetninger for beskatning foreligger i den enkelte sak. Kan ikke skattemyndighetene føre slikt bevis, er det ikke grunnlag for beskatning.

3. Forvaltningsmessig klage eller retts sak

D2

Efter at Vestfold fylkesskattestyre hadde avsagt sin kjennelse med 4 (inkl. fylkesskattesjefen) mot 3 medlemmer, var det ikke dødsboets mening å fortsette den ligningsforvaltningsmessige saksbehandling gjennom klage til Riksskattestyret. Jeg fikk imidlertid høre at man overveiet å bruke skattekravet til å slå dødsboet konkurs og mente at det ville være unødig å vanære skipsreder Jahres minne p.g.a. et høyst usikkert skattekrav. Dødsboets midler stod dessuten allerede under offentlig forvaltning og kontroll, idet det var begjært offentlig skifte ved Sandefjord skifterett. Jeg uttalte om dette i mitt brev av 28.11.83 til Finansdepartementet:

"Jeg har, bl.a. ut fra det forhold at Skattedirektoratet har vært

J 003230

1309

meget aktivt involvert i skattesaken, ikke funnet det hensiktsmessig å påklage fylkesskattestyrets flertallsavgjørelse til Riksskattestyret etter reglene i skl. § 105, nr. 3. Isteden er det blitt tatt ut stevning, idet et søksmål for domstolene skulle gi den for begge parter mest betryggende saksbehandling. Imidlertid uttaler Regjeringsadvokaten på s. 3:

"Såvidt vites er det ikke vanlig praksis å begjære konkurs på grunnlag av en foretatt skatteligning dersom ligningen er påklaget til overordnet skattemyndighet."

Jeg uttalte under konferansen at hvis departementet mener at fortsatt administrativ behandling er ønskelig for å unngå konkurs, har jeg intet imot å fremme klage til Riksskattestyret/Riksskatte-
nevnden. Da fristen for slik klage er utløpt, vil klagebehandlingen være avhengig av at Riksskattestyret vil behandle klagen. I så fall vil rettssaken bli begjært stanset. Jeg går ut fra at jeg blir underrettet hvis departementet finner en slik fremgangsmåte hensiktsmessig."

4. Forhold uten rettslig relevans som kan ha hatt betydning for
behandlingen av skattesaken mot Jahre hittil

Regnet fra Finansdepartementets arrestbegjæring av 17.4.80 (jfr. min klage, bilag 4, underbilag 3) har skattesaken nu vært behandlet i mer enn 10 år. Skattemyndighetene har ved sine revisorer og advokater foretatt omfattende undersøkelser i inn- og utland gjennom årene 1980 til februar 1990. Dødsboet ser det som en fordel at saken er blitt grundig undersøkt, slik at man nu må bygge på resultatene av undersøkelsene og skille mellom de fakta som er blitt bevist og de påstander om faktiske forhold som bare har vært personlige gjetninger og antagelser. Jahresaken er selvfølgelig en stor og vanskelig sak. Det skyldes bl.a.:

- (1) Skattesaken gjelder internasjonale forretningsforhold som nordmenn kan ha vanskelig for å forstå og som derfor kan virke usikre og mistenkelige.
- (2) Det er i Norge gjennom år innarbeidet en generell mistenkeliggjørelse av skipsredere som skattesnytere, slik at det kan være vanskelig å få en objektiv vurdering av slike forhold.
- (3) Anders Jahre gjorde seg dertil skyldig i flere flagrante brudd på "Janteloven", hvilket man visstnok ikke kan gjøre straffet i Norge. Han ble tidlig en internasjonalt anerkjent forretningsmann, som var omgangsvenn med flere av de store innen den internasjonale finansverden og han var kjent som initiativtageren til den moderne, pelagiske hvalfangst og lederen av slik virksomhet, så lenge den varte. Derefter var

D2

X J 003231
#1309

han tidlig en av verdens store tankskipsredere og videre ga han store milliongaver til samfunnsgavnlig formål av forskjellig art. Bl.a. ga han i 1959 Universitetet i Oslo midler til opprettelse av et fond til vitenskapens fremme, hvis avkastning bl.a. skulle gå til fremme av vitenskaplig forskning innen medisin, rettsvitenskap, kjemi og skipsbygging samt til utdeling av ærespriser innen nordisk medisin. I 1966 opprettet han "Anders Jahres humanitære stiftelse", som i 1966 og 1973 ble tilført en kapital på tilsammen 65 millioner kroner og hvis formål er å støtte tiltak av humanitær, kulturell og sosial art i Norge, fortrinnsvis i Sandefjord og Vestfold fylke, og med spesielt hensyn til omsorg for eldre, jfr. Frithjof Bettum, "Anders Jahre som donator", Sandefjord 1979. Jahre uttalte selv om disse forhold i et brev til Norges Bank 2.2.74, jfr. klagen bilag 4, underbilag 17:

"I 1973 har jeg overført fra Anders Jahres Rederi A/S aksjer i Aksjeselskapet Kosmos til en verdi av ca. 80 millioner kroner som gave til to institusjoner opprettet av meg for mange år siden. Anders Jahres Rederi A/S er eiet av meg personlig. Halvparten av denne gave er foreløpig ikke offentliggjort. Grunnkapitalen i de to institusjoner, nemlig:

Anders Jahres fond til vitenskapens fremme og Anders Jahres Humanitære Stiftelse,

er ved nevnte gaver øket til henholdsvis ca. kr. 75.000.000 og ca. kr. 62.000.000."

Efter loven om Universitetet i Oslo av 9. desember 1955, § 32, fikk Det akademiske kollegium myndighet til å utnevne som juridiske æresdoktorer også norske borgere. Ved Universitetets 150-års jubileum i 1961 ble Anders Jahre som den første og så vidt jeg vet, hittil eneste norske borger, kreert til æresdoktor i rettsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

Det var således en mangeartet, særdeles omfattende og synlig samfunnsgavnlig virksomhet som Anders Jahre gjorde seg skyldig i.

- (4) Personlig prestisje hos personer med ansvar for behandlingen av Jahre-saken og omtale av saken i massemediene, som fra første stund slo stort opp skattemyndighetenes aksjon mot Anders Jahre for store beløp, og som stort sett har holdt seg der. Det siste oppslag er at NRK vil lage TV-film om det avisene har omtalt som "millionene som forsvant", men som i virkeligheten ikke var mer forsvunnet enn at da svensk domstol hevet det beslag som de norske skattemyndigheter hadde foranlediget, hentet eieren midlene hjem, jfr. avsnitt 6 nedenfor og bilag 5D, E og F.

D2

J 003232

#1309

De nevnte forhold kan gi forklaringen på behandlingen av Jahresaken og de avgjørelser som er blitt tatt, men ingen av disse forhold har etter skattelovene og rettspraksis rettslig relevans, og vil ikke bli berørt i det følgende.

5. Eiendomsretten til panamaaksjeselskapet Continental Trust Company og dermed til selskapets midler

I Vestfold fylkesskattestyres kjennelse er det en uttalelse (s. 43) som står for både flertallets og mindretallets regning:

"Det avgjørende spørsmål for resultatet av skattesaken er Anders Jahres eierforhold til CTC siden 1970."

Da spørsmålet kom opp, erklærte Jahre selv at han ikke hadde eierinteresser i CTC, jfr. bilag 4 til klagen, underbilagene 17, 18 og 19.

Også personer med personlig kjennskap til de interne forhold i CTC, som tillitsmenn eller ansatte i selskapet, erklærte fra spørsmålet kom opp at Anders Jahre ikke hadde eierinteresser i aksjeselskapet. Jeg viser her til brev til meg fra:

Dr. Roberto R. Aleman, 14.9.82, klagen, bilag 4, underbilag 22. Dr. Aleman har i mange år vært - og var formodentlig fortsatt - aksjeselskapet CTC's "company secretary" og advokat så lenge selskapet eksisterte. Jfr. også dr. Alemans brev av 23.5.78 til the Governor of the Bank of Norway, klagen, bilag 4, underbilag 11 A og B. (Det siste er oversettelse av brevet til norsk.)

Lord Hugo Kindersley, 31.10.80. Brevet ble også fremlagt under bevisopptaket i London, hvor Kindersley erklærte at brevet var fra ham og at innholdet var korrekt, rettsboken s. 3 flg. For å gjøre det lettere å finne dokumentet fremlegges kopi av en oversettelse til norsk av brevet som bilag 1 til denne redegjørelse. Jeg viser også til Kindersleys brev av 25.4.84 og 24.5.84 til meg. Kopi av brevene fremlegges som bilag 2 og 3.

I bilag 1 opplyser Kindersley at det er opprettet en stiftelse som er eneeier av aksjene i CTC. Under bevisopptaket i London ifjor ble dette kvalifisert til at en person som eide alle aksjene i CTC, overdro en større del av aksjene til en stiftelse som han ("the settlor") opprettet, mens han selv beholdt resten av aksjene i CTC (rettsboken s. 22).

Ifølge bilag 3 hadde Lord Kindersley tatt opp med "the settlor" et spørsmål som jeg hadde drøftet med Kindersley i mai 1984. Denne drøftelse hadde da funnet sted 2 år etter at Jahre var død.

Jeg spurte Skattedirektoratet om man ønsket Lord Kindersleys erklæring i form av en "affidavit", som er betegnelsen på erklæringer

D2 J 003233
#1309

som avgis under ed til bruk som bevis i rettssaker, men fikk til svar at det ikke spilte noen rolle. Da det ble tydelig at Skattedirektoratet ikke ville ta hensyn til opplysningene fra Lord Kindersley, begjærte jeg i prosesskrift av 5.3.84 til Sandefjord-byrett bistand til å få Lord Kindersley avhørt ved engelsk domstol. Senere begjærte staten også å få Lord Kindersley og Mr. A.J. Hardman avhørt, hvilket dødsboet sluttet seg til. Bevisopptaket ble avholdt 31. juli 1989, og kopier av rettsbøkene ble fremlagt med min skrivelse til Riksskattenemnda 25.9.89, jfr. foran under avsnitt 1. Bevisopptak ved domstol har den fordel av vitnene kan bli eksaminert og krysseksaminert av begge parter advokater samtidig som vitnene må bekrefte forklaringene med ed med det særlige rettslige ansvar som det medfører.

Lord Kindersley forklarte under bevisopptaket at han selv kjente den person som i 1976 opprettet en stiftelse og overførte største delen av aksjene i CTC til denne og selv beholdt de resterende aksjer i selskapet, jfr. rettsboken s. 3 og 22. Denne person var ikke Anders Jahre og heller ikke handlet han som agent eller "nominee" for Anders Jahre og han var fortsatt i live da bevisopptaket ble holdt 31. juli 1989 (rettsboken s. 3). I Black's "Law Dictionary" er "nominee" forklart som "one who has been nominated or proposed for an office". Jeg går ut fra at slik ordet er brukt i bevisopptaket, er meningen at eieren av CTC-aksjene ikke var agent eller "stråmann" for Anders Jahre.

Med redegjørelsen av 25.9.89 til Riksskattenemnda, jfr. avsnitt 1 (5) foran, ble det også oversendt rettsbok fra The High Court of Justice, Queen Bench Divison, England, med avhør av Mr. A.J. Hardman 31.7.89. Han forklarte først at han hadde vært ansatt i forskjellige stillinger hos Lazards, bl.a. som "Joint Company Secretary" og hadde da han gikk av med pensjon 31.12.77 tittelen "Administration Manager". Fra mars 1977 hadde han også vært "Assistant Secretary" i CTC's administrasjon og fra mars eller april 1978 var han også "treasurer", som Anders Jahre hadde vært i årene 1954-1971, jfr. bilag 4, s. 20. Jahre var samtidig selskapets president; hvilket vel kan oversettes med administrerende direktør. Jahre var ikke medlem av selskapets styre (rettsboken s. 2). Vitnet forklarte videre at så vidt han visste, eide Jahre ikke direkte eller indirekte aksjer i CTC (rettsboken s. 2).

Mot slutten av rettsmøtet fikk man en meningsutveksling som virket nokså dramatisk og kontant. Noe som ikke avspeiles i det steno-grafiske referat (s. 13), som ikke får med partenes tonefall og ansikts-uttrykk. Mr. Hardman hadde forklart at han personlig kjente "Mr. X", som hadde vært eier av alle aksjer i CTC og som hadde overdratt en del av aksjene til en veldedig stiftelse. Den norske stats advokat, Mr. Boswood, Q.C., sa så at det at Mr. X opptrådte på egne vegne og ikke hadde vært agent eller stråmann for Jahre var vel noe som Hardman bare hadde fått fra andre. Hvortil Hardman kort og lakonisk svarte "He told me so himself". Han forklarte så at etter at

D2 X J 003234

#13M

skattesaken mot Jahre var blitt kjent, hadde eieren av CTC og han snakket om forholdet. Spørsmålet til Hardman var vel et forsøk på å svekke betydningen av hans vitneprøv, men med det svar han fikk ble avslutningen heller et antiklimaks for den norske stats engelske advokat.

Det essensielle ved bevisopptaket i London var at det ved rettslige, edfestede vitneforklaringer av personer som personlig hadde nært kjennskap til Continental Trust Companys forhold ble ført bevis for at i det relevante tidsrom fra 1970 og fremover hadde Anders Jahre ikke hverken direkte eller indirekte eierinteresser i aksjeselskapet.

6. Spesielt om CTC's midler i Skandinaviska Enskilda Banken

Da jeg fikk Skattedirektoratets brev av 15.2.90 med kopi av direktoratets rapport av 14-15.2.90 om CTC's konti i Skandinaviska Enskilda Banken, henvendte jeg meg da til SEB v/bankdirektør Bertil Bylund for å få nærmere opplysninger. For ordens skyld nevner jeg i parantes i forbindelse med tiltaleformen i bilag 4, at da jeg i 1980 ble engasjert som advokat for Jahre, henvendte jeg meg til Skandinaviska Enskilda Banken, og ble henvist til bankdirektør Bylund. Da vi møttes, oppdaget vi at vi hadde truffet hverandre på sjørettskonferanser - Comité Maritim møter - i Stockholm 1963, New York 1964 og Hamburg 1974.

Bilag 4: Mitt brev av 10.5.90 til bankdirektør Bylund.

Jeg fikk svar i brev av 23.5.90 fra SEB til meg med 5 bilag.

Bilag 5A: Brev av 23.5.90 fra SEB til meg.

Bilag 5B: Telex 16.5.80 fra Dr. Aleman til SEB.

Bilag 5C: Brev 28.9.80 fra SEB til Dr. Aleman.

Bilag 5D: Brev 26.6.80 fra CTC v/Dr. Aleman til SEB.

Bilag 5E: Telex 30.6.80 fra SEB til Lazard Brothers.

Bilag 5F: Brev 20.10.80 fra SEB til CTC v/Mr. Hardman.

Bakgrunnen for bilag 5B er at etter at Sandefjord namsrett 25.4.80 hadde besluttet beslag bl.a. av CTC's konti i SEB, ble jeg engasjert som advokat for Anders Jahre og foretok umiddelbart to tiltak. Jeg oppdaget raskt at Anders Jahre på grunn av alderdomssvekkelse ikke var istand til selv å vareta sine interesser og sendte begjæring til Sandefjord skifterett om oppnevning av hjelpeverge. Det slo meg også da jeg leste de papirer som jeg den gang fikk adgang til at det var fare for at hverken norske myndigheter eller andre hadde varslet CTC om beslaget av selskapets bankkonti. Jeg fikk bragt på det rene at rette vedkommende for henvendelser til CTC var Dr. Aleman i Panama City og sendte ham en telex om beslaget:

Bilag 6: Telex av 9.5.80 fra advokat Brunsvig til Dr. Aleman.

D2 *IX* J 003235

1309

Jeg fikk så et spørsmål fra Dr. Aleman om å anbefale svenske og norske advokater for CTC og anbefalte advokat Jørgen Bengtsson i Stockholm og advokatfirmaet Wikborg & Rein ved høyesterettsadvokatene Ringdal og Wælgaard i Oslo.

Skattedirektoratets rapport er datert i februar 1990, men synes å være skrevet uten kjennskap til bevisopptaket i London i juli året før. Heller ikke har Skattedirektoratet tatt hensyn til størrelsen av de forskjellige disposisjoner over kontoen til fordel for Jahres virksomhet på Ousbyholm.

Noe som jeg hadde drøftet betydningen av i klagen s. 27:

"Det jeg skal behandle i det følgende er anførselen i Kjennelsen, s. 47-48, om at "han (dvs. Jahre har) foretatt en rekke overføringer til hans privateiendom "Ousbyholm Gods" og at dette - så vidt jeg forstår styreflertallet - skal være en indikasjon på at Jahre har disponert CTC's konto i SEB som om den var hans egen. De faktiske forhold er følgende:

I Del I s. 25 har jeg påvist at i årene 1970-79 var de samlede uttak på CTC's konto i SEB USD 52.044.594. Av dette gjaldt USD 386.072, jfr. Del I bilag 25, eller 0,74% overføringer til Ousbyholm. Av beløpet på USD 286.972 ble beløp på tils. USD 200.000 overført i henhold til instruks fra Mr. Hardman, jfr. bilagene 27 og 28 til Del I. Mr. Hardman ga sin instruks som følge av beslutning av CTC's styre, jfr. bilag 26. Også de øvrige overføringer var blitt gjort i henhold til styrets godkjennelse, jfr. bilag 29, Dr. Alemans brev av 30.10.80. Utbetalingene fra CTC til Ousbyholm/Jahre skjedde således "with full knowledge and approval of (the) Board of Directors", og var m.a.o. ikke handlinger som Jahre foretok på egen hånd og til egen fordel. Det er ikke mulig å utlede eierrettigheter for Jahre fra disse - relativt beskjedne - uttak."

Det fremgår at av uttakene på CTC's konti i SEB gikk 0,24% til fordel for Anders Jahre og 99,26% til CTC's øvrige virksomhet og da i det vesentlige etter instruks fra Mr. Hardman på selskapets vegne. Skulle man følge logikken i Skattedirektoratets rapport måtte Mr. Hardman bli å anse som eier av 99,26% av CTC.

Av bilagene 5D og E fremgår at etter at Regjeringsrätten hadde hevet beslaget av CTC's konto hos SEB ga selskapet ordre om at beløpet skulle overføres til CTC's konto hos Lazard i London, og viste dermed hvem som var eier av kontoen.

I denne sammenheng har det også interesse at personer med særlig kjennskap til ektefellene Jahres økonomi kan opplyse at Jahre ikke har fått noen slike store inntektsbeløp, som skattevedtaket forutsetter. Jeg viser her til:

D2

X

J 003236

#1309

- Bilag 7: Mitt brev 27.8.85 til h.r.advokat Olav Nergaard.
Bilag 8: Advokat Nergaards brev av 30.8.85 til meg.
Bilag 9: H.r.advokat Olav Nergaards brev av 5.9.85 til meg.
Bilag 10: Fru Bess Jahre brev av 30.8.85 til advokat Nergaard.
Bilag 11: Skipsreder Otto Grieg Tidemands brev av 3.9.85 til meg.

I mitt brev til bankdirektør Bylund (bilag 4 foran) hadde jeg også bedt om å få bankens kommentarer. Jeg hadde fått frist til utgangen av mai for uttalelse til Skattedirektoratet. 21.5.90 fikk jeg anmodning om å få fristen forlenget, jfr.

Bilag 12: Mitt brev 22.5.90 til Skattedirektoratet.

25.5.90 fikk min sekretær telefonbeskjed om at fristen var forlenget til utgangen av juni måned, og at dette ville bli bekreftet skriftlig. Slik bekreftelse er imidlertid ikke kommet. Jeg fikk så den noe overraskende telefonbeskjed fra SEB om at banken efter de vitneforklaringer som bankens tjenestemenn hadde avgitt under bevisopptaket i Stockholm ikke fant grunn til å kommentere ytterligere rapporten med dens insinuasjoner mot banken. Jeg ba om å få brev om at banken ikke fant grunn til å kommentere Skattedirektoratets rapport cfr.

Bilag 13: SEB 26.6.90 til meg

7. Beskatning som aksjeutbytte til Anders Jahre fra Anders Jahres Rederi A/S av gave fra aksjeselskapet direkte til Sandefjord kommune

.....
.....

8. Subsidært om Skattedirektoratets forslag om forhøyelse av de inntektsansettelser som foreslås skattlagt

Jeg forstår Skattedirektoratets opplysninger slik at skattleggingen gjelder rentebeløp som er blitt overført direkte til CTC's konto hos Lazards. Det foreligger ingen opplysning om at dette har vært inntekter som Anders Jahre har fått, enn si bevis for noe sânt, og det er da heller ikke noe grunnlag for beskatning av dette hos Jahre.

9. Konklusjon

Hele skattesaken mot Jahre og dødsboet har vært basert på at skattemyndighetene har trodd at Jahre var eier av CTC. Dette har vært bygget på slutninger fra såkalte indisier. Ved bevisopptaket i London er det blitt ført direkte bevis for at Anders Jahre ikke var eier og heller ikke at den virkelige eier handlet som agent eller

D2 I 003237

#1369

stråmann for Anders Jahre. Slutninger om faktum fra indisier har ingen bevisverdi, hvis det blir ført direkte bevis for at det virkelige faktum er annerledes. Bevisopptaket i London må føre til at Vestfold Fylkesskattestyres kjennelse av 14.9.83 blir opphevet fordi skattemyndighetene ikke har kunnet føre det nødvendige bevis for at det faktiske grunnlag for slik beskatning er til stede."

Vedrørende aksjer i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. og bankinnskudd hos Union de Banques à Paris, Paris har høyesterettsadvokat Brunsvig uttalt i klagen til Riksskattenemnda av 31. januar 1984 (side 32):

"Jfr. Del I s. 36-37.

Saken gjelder et beløp på kr. 28.339. Jeg har ingen opplysninger ut over det som fremgår av bilag 41 til Del I, og viser til dette."

På side 36, flg. i sin redegjørelse til Vestfold fylkesskattestyre av 30. desember 1982 (Del I), uttalte høyesterettsadvokat Brunsvig følgende:

"Disse anførsler gjelder i relasjon til saken forøvrig små beløp. Jeg nøyer meg derfor til å vise til bilag 41 og antar at det riktige forhold er at dette er beløp som Jahre har forvaltet som en del av sine oppgaver for og for regning av CTC."

Bilaget det er vist til er et notat fra Anders Jahres Rederi A/S ved Bjørn Bettum datert 16. januar 1981.

Redegjørelsen gjengis i sin helhet på dette punkt.

D2

"II Innskudd i den franske bank Union de Banques à Paris

Det er dessverre ikke mulig, hverken for Rolf Eriksen eller undertegnede, å ha noen begrunnet oppfatning om hva som tidlig i 1970-årene var bakgrunnen for sammenblandingen beskrevet i "del-rapport I" vedrørende investeringer i Crevettes du Cameroun. Continental Trusts interesse må betegnes som en ren bagatell. Rolf Eriksen vil vel helst se det slik at rederiet her har forvaltet Continental Trusts interesse i Crevettes du Cameroun og at det således har oppstått en sammenblanding. Revisorene trekker den motsatte slutning, nemlig at tilknytningen til Continental Trust har

X J 003238

#1309

gitt grunnlaget for forvaltningen av dette selskaps interesse i Crevettes de Cameroun. Bjørn Bettum har intet kjennskap til Cameroun-investeringen og kan således ikke belyse forholdet nærmere. Rolf Eriksen kan heller ikke gi opplysninger som kan belyse forholdet nærmere.

Med hensyn til kontoen i Paris er Rolf Eriksen av den oppfatning at Anders Jahre, på vegne av Continental Trust har overført Crevettes-oppgjøret til en konto i Paris til dekning av Continental Trust-utgifter. Bjørn Bettum har intet kjennskap til kontoen i Paris. Rolf Eriksen kan heller ikke huske å ha hatt noen befattning med denne."

For så vidt gjelder midlene som var inntestående på kontoen hos Union de Banques à Paris etter at oppgjøret for salget av aksjene som var utstedt i CTCs navn var overført til kontoen, har Skattedirektoratet i notat av 15. februar 1990 som var vedlagt direktoratets brev av samme dato til høyesterettsadvokat Brunsvig, blant annet opplyst:

"For inntektsåret 1976 konstaterer en at innskuddet i SE-Banken, avdeling Hørby utgjorde franske francs (FFR) 58.254,30 (konto nr. 5612.25.224.49 - postering nr 147 i Bilag 0 i SE-Bankens brev av 14.01.88). Beløpet ble overført fra Union de Banques à Paris og er nesten identisk med beløpet som Anders Jahre hadde inntestående på konto hos den samme banken frem til 05.02.76, jf. Delrapport II, side 3. Dersom en her har med samme beløp å gjøre, skal inntekten for 1976 reduseres med NOK 71.490,- i forhold til det som er angitt i Bilag 2-1 til dette notatet."

Høyesterettsadvokat Brunsvig har ikke kommentert dette forholdet i sitt innlegg av 27. juni 1990.

Om midlene plassert i CTCs navn hos Bergens Privatbank, Oslo (senere Bergen Bank) har høyesterettsadvokat Brunsvig uttalt i klagen til Riksskattenemnda av 31. januar 1984 (side 31-32);

"6. CTC's konto i Bergen Bank

Jfr. Del I, s. 30-33.

Styreflertallet refererer på s. 48 visse opplysninger og anførsler om CTC's konto i Bergen Bank og mindretallet erklærer på s. 51 at det her slutter seg til flertallet. Styret vedtar s. 51-52 formues- og

D2

X J 003239

#1309

inntektsbeskatning av beløpene på denne konto.

I DR II, s. 2, satte skatterevisorene som gjengitt i Del I, s. 31 frem to hypoteser om kontoen i Bergen Bank:

"1. Anders Jahre har mottatt pengene av Continental Trust til forvaltning.

2. Anders Jahre har personlig skutt inn kr. 669.000,- i Bergens Privatbank i Continental Trust's navn og har tatt pengene til dette fra en for myndighetene ukjent kilde."

Jeg uttalte i Del I at jeg var enig i at disse hypoteser var realistiske. I det første tilfelle forelå det ikke i årene 1973-76 noen skatte- eller opplysningsplikt for Jahre. Da saken først kom opp på et tidspunkt da Jahre var ute av stand til å gi opplysninger om noe som helst, har det ikke vært mulig å få sikre opplysninger om dette forhold. Det jeg har kunnet gjøre er å innhente et notat fra Anders Jahres Rederi v/skipsreder Bjørn Bettum, bilag 41 til Del I, og en erklæring fra Mr. Hardman, Treasurer og Asst. Secretary i CTC, bilag 42 til Del I. Begge anser det sannsynlig at Jahre har mottatt beløpene på vegne av CTC. Mr. Hardman opplyste i sitt brev av 7.12.82 at CTC's arkiv ("records") ble oppbevart i Panama og at det var sannsynlig at eventuelle bilag vedrørende denne konto i samsvar med det som var rutine, ville ha blitt makulert etter 5 år. Det foreligger ingen opplysning om hva pengene ble brukt til, da innskuddet ble tatt ut og kontoen slettet i 1976.

Det forhold at kontoen ble opprettet i CTC's navn og at beløpet ikke ble tatt med i Jahres selvangivelse taler for at beløpet ikke vedkom ham personlig. Man kan ikke - som sterkt fremhevet av Mr. Hardman - uten videre gå ut fra at Jahre ville misbrukt CTC's navn på en slik måte som antatt av ligningsmyndighetene. Med den efter min mening uberettigede mistanke om Jahres forhold som er oppstått som følge av skattemyndighetenes behandling av CTC's konto i SEB, kan det være vanskelig å få en uhildet vurdering av det relativt beskjedne forhold vedrørende CTC's konto i Bergen Bank. Hvis derfor Jahre får medhold i hovedsaken, henstiller jeg at spørsmålet blir hjemvist til nærmere undersøkelser og vurdering av underordnet ligningsmyndighet.

Subsidiært vil jeg hevde at det i hvert fall ikke foreligger grunnlag for inntektsbeskatning av beløpet, jfr. nærmere Del I, s. 33."

I Del I (Advokat Brunsvigs redegjørelse av 30. desember 1982, Del I), side 33 er det anført:

D2

J. 003240

X

#1369

"Subsidiært vil jeg anføre at det ikke foreligger grunnlag for inntektsbeskatning av beløpet. Jahre hadde til enhver tid store kapitalbeløp til forvaltning for egne og andres regning. Det foreligger ingen opplysninger om at innskuddet i Bergen Bank skal være resultat av en inntektsbringende virksomhet. Det meste som bør komme på tale, må derfor være en inntektsbeskatning av rentene og en formuesbeskatning av hovedstolen."

Fra bilag 41 til Del I (høyesterettsadvokat Brunsvigs redegjørelse til Vestfold fylkesskattestyre av 30. desember 1980) er det som gjelder midlene hos Bergen Bank sitert i sin helhet fra notatet fra Bjørn Bettum av 16. januar 1981:

"Delrapport II" / Anders Jahre.

H.r.advokat Per Brunsvig har forevist Rolf Eriksen og Bjørn Bettum "Delrapport II" til Skattedirektoratet fra skatterevisorene Bjørn Sti og Kolbjørn Nordstrøm vedrørende skipsreder Anders Jahre. Brunsvig har anmodet Rolf Eriksen og Bjørn Bettum om kommentarer til det som er uttalt i denne rapport, særlig vedrørende kontoen i Bergen Bank for Continental Trust Co. Inc.

Konto i Bergen Bank

Det fremgår av delrapporten at Continental Trusts konto viser et åpningsinnskudd på kr. 669.000,- foretatt med en remisse fra Den norske Creditbank, Sandefjord. Banken anser det for mest sannsynlig at remissen ble betalt kontant.

Hverken Rolf Eriksen eller Bjørn Bettum har noen formening om bakgrunnen for denne transaksjon, men hendelsesforløpet er formodentlig følgende:

Bulls Tankrederi A/S mottok i første halvdel av 1970-årene en del dollar-beløp som ble omvekslet i kroner og uttatt i kontanter. Såvidt det nå er mulig å fastslå, ble disse kronebeløp delvis utbetalt til skipsreder Anders Jahre, delvis til Elna og Gustav B. Bulls legat og delvis til Herr Henrik Johan Bull. Skipsreder Anders Jahre opplyste i sin tid at beløpene ble mottatt av ham på vegne av Continental Trust Co. Inc.

J 003241

De beløp som Anders Jahre har mottatt frem til det tidspunkt kontoen i Bergen Bank ble opprettet, tilsvarer omtrent det kontantbeløp som øiensynlig ble anvendt ved kjøp av den omtalte bankremisse i Den norske Creditbank. Anders

D2

A

#1369

Jahre har øiensynlig således mottatt kronebeløpet på vegne av Continental Trust som er innsatt på en konto i Bergen Bank for Continental Trust.

Det henvises i denne forbindelse til kopi av et avsnitt fra Jørgen Jahre's brev av 5. desember 1980 til Skattedirektoratet ved revisorene Kolbjørn Nordstrøm og Bjørn Sti, som omhandler Bulls Tankrederi A/S' konto, hvorav de omtalte dollar/kronetransaksjoner fremgår. Denne kopi vedlegges.

Rolf Eriksen bekrefter at han fra tid til annen mottok instruksjoner fra Anders Jahre personlig om å videreggi beskjeder fra Anders Jahre til Bergen Bank vedrørende den omtalte konto for Continental Trust. De kontantbeløp som ble belastet kontoen i Bergen Bank, ble samtlige levert til Anders Jahre personlig og hva som deretter skjedde, er ukjent for Rolf Eriksen og Bjørn Bettum.

Den eneste gang Bjørn Bettum hadde befatning med kontoen i Bergen Bank, var i forbindelse med avslutning av kontoen i 1976. Dette var også første gang Bjørn Bettum hørte om denne konto. Det henvises til notat fra Truls Gedde i Bergen Bank. Bjørn Bettum ble av Anders Jahre anmodet om å være behjelpelig med et uttak av midler i Bergen Bank og kontaktet i den anledning Truls Gedde. Bergen Bank meddelte at den eneste signaturberettigede for den konto det var tale om, var Anders Jahre; slik som det fremgår av Geddes notat, kvitterte også Anders Jahre personlig for balansen på kontoen. Geddes beskrivelse av hendelsesforløpet er tvilsom. Den omtalte konvolutt, såvidt Eriksen og Bjørn Bettum nå kan erindre, ble hentet av en av rederiets sjåfører som leverte konvolutten med pengene direkte til Anders Jahre."

På side 35 i klagen til Riksskattenemnda av 31. januar 1984 har advokat Brunsvig gitt følgende konklusjon:

"Under henvisning til foranstående henstiller jeg til Riksskattenemnda å fatte vedtak i saken med slik slutning:

1. Vestfold fylkesskattestyres kjennelse av 14.9.1983 oppheves.
- 2.1 Prinsipalt

Saken sendes tilbake til Sandefjord ligningsnevnd - eventuelt til Vestfold fylkesskattestyre - til fortsatt behandling av spørsmålet om mulig etterligning av Jahre for:

- (1) Continental Trust Company Inc.'s utbetalinger vedrørende representasjon for selskapet på Ousbyholm Gods,
- (2) Continental Trust Company Inc.'s konto i Bergen Bank i

X J 003242

B69

årene 1973-1976,

- (3) Jahres konto i Skandinaviska Enskilda Banken, Hørby,
- (4) Salget i 1972 av Continental Trust Company Inc.'s aksjer i Crevettes du Cameroun.

2.2 Subsidiært

Riksskattenemnda fatter vedtak om efterligning av Jahre for de under 2.1. nr. (2)-(4) nevnte forhold, samt vedtak vedrørende 2.1, nr. (1) om at efterligningssaken skal oversendes til svenske skattemyndigheter som rette vedkommende, eller ytterligere subsidiært at Riksskattenemnda fastsetter at Jahre skal efterlignes for nettoinntekten efter at det er gjort skjønnsmessig fradrag for utgiftene ved representasjon for Continental Trust Company Inc."

D2

J 003243

I #1309

IV Riksskattenemndas bemerkninger

Riksskattenemnda skal bemerke:

7.1 Innledning

Høyesterettsadvokat Brunsvig har på vegne av skipsreder Anders Jahres dødsbo inngitt klage datert 31. januar 1984 over Vestfold fylkesskattestyres vedtak av 14. september 1983.

Nemnda har i møte 16. mars 1984 besluttet å ta klagen under behandling. Det vises for så vidt til avgjørelsen.

Etter Vestfold fylkesskattestyres vedtak er det foretatt omfattende undersøkelser for å supplere bevismaterialet. Det er innhentet adskillig nytt materiale for å få belyst Anders Jahres tilknytning til omhandlede midler, men generelt må sies at saken i det vesentlige står i samme stilling. Materiale som er innhentet og Skattedirektoratets rapport vedrørende undersøkelse i SE-Banken er forelagt advokat Brunsvig med oppfordring om å komme med sine bemerkninger til dette og til saken i sin helhet. Advokat Brunsvig har i liten utstrekning gått konkret inn på det nye materialet. Han har i sin klage til Riksskattenemnda i hovedsak fastholdt sine anførsler for fylkesskattestyret, men i noen utstrekning utdypet disse og i sitt sluttinnlegg fremlagt enkelte nye dokumenter. Nemnda kommer nedenfor tilbake til enkelte punkter i dette.

Høyesterettsadvokat Brunsvig har fremsatt enkelte krav, påstander og synspunkter vedrørende saksbehandlingen og bevisføringen generelt. Nemnda skal knytte noen kommentarer og i nødvendig utstrekning ta stilling til dette. I etterfølgende hovedpunkt vil nemnda gå nærmere inn på de konkrete fakta og deres betydning for vurdering av Jahres tilknytning til omhandlede midler.

D2

J 003244

X #1309

7.2 Saksbehandling og bevisføring

7.2.1 Anmodning om tilgang til Skattedirektoratets innstilling med adgang til å kommentere denne for nemnda

Anmodningen er i noe varierende form fremsatt under den forberedende behandling og nemnda har i møte 14. mars 1986 gitt uttrykk for sitt syn som uttrykt i Skattedirektoratets brev av 7. april 1986 til advokat Brunsvig. I brevet meddelte Skattedirektoratet at skattyteren ville bli forelagt nytt bevismateriale med oppfordring om å gi en skriftlig fremstilling av sitt syn på saken før den skulle fremmes for Riksskattenemnda. Det ble videre meddelt at saksforberedelsen fra direktoratets side ikke ville bli basert på at skattyteren ville bli gitt anledning til å møte for Riksskattenemnda eller få seg forelagt Skattedirektoratets utarbeidede forslag til Riksskattenemndas vedtak for kommentarer forut for nemndas avgjørelse. Høyesterettsadvokat Brunsvig har i sitt sluttinnlegg av 27. juni 1990 opprettholdt anmodningen og har markert sitt standpunkt ved å angi staten ved Finansdepartementet som innklaget og Anders Jahres bo som klager, etter mønster av prosesslovgivningen. Som grunnlag er påberopt at ".... dette er en ekstraordinært stor og vanskelig skattesak,". Advokat Brunsvigs etterfølgende bemerkninger oppfattes slik at et vesentlig moment skal ligge i at forholdet må forstås på bakgrunn av Anders Jahres spesielle format som betydelig internasjonal forretningsmann. Som lovgrunnlag for en partsstilling med adgang til å kommentere direktoratets innstilling, har advokat Brunsvig vist til fremsatt forslag under forberedelsen av ligningsloven.

Riksskattenemnda finner ikke at det foreligger grunnlag for og heller ingen plass til en slik muntlig prosedyreform. Som for så vidt også bemerkt av advokat Brunsvig, ble forslaget ikke tatt inn i ligningsloven. Man opprettholdt her skatteløvgivningens tidligere ordning. Det kontradiktoriske prinsipp er etter loven ivaretatt ved at saksmaterialet skal være forelagt skattyteren til uttalelse og supplerings for avgjørelse treffes. Det tillegges at saksbehandlingen etter loven er skriftlig og at bevis-

D2

J 003245
1309

materialet normalt foreligger i skriftlig form slik det også gjør i denne sak. Det bemerkes at advokat Brunsvig ikke har anført å ha kjennskap til annet bevismateriale enn det foreliggende.

7.2.2 Advokat Brunsvigs særskilte bemerkninger om saksbehandlingen
(punkt 4 i advokat Brunsvigs innlegg av 27. juni 1990)

Bemerkningene om saksbehandlingen som er inntatt foran i nærværende vedtaks punkt 6 er ikke ført frem til nedleggelse av påstand og det er for nemnda uklart hva som tilsiktes. Det er bemerkt at saksbehandlingen har tatt lang tid. På dette punkt er det i og for seg ingen uenighet, men nemnda finner grunn til å nevne at dette i høy grad skyldes forhold som må henføres til skattyteren. Bevismateriale som normalt ville foreligge hos en skattyter i Anders Jahres angitte stilling til de omhandlede midler, foreligger ikke her tilgjengelig for nemnda. Bevismateriale som utvilsomt har tilknytning til CTC, jf. nedenfor under punkt 7.3.3, er under bokettersynet fjernet og opplyst tilintetgjort. Den personkrets som skal ha hatt kjennskap til og befatning med saken har i stor utstrekning og med alle de midler som lovgivningen gir, vegret seg mot å gi opplysninger. De opplysninger man har fått er ofte forbeholdne og ikke mulig å innordne i en kontrollerbar bevissammenheng. Nemnda skal nedenfor, under vurderingen av de materielle spørsmål, komme noe tilbake til enkelthetene. De undersøkelser som er foretatt, til dels i fellesskap med advokat Brunsvig som boets bestyrer, har hatt som vesentlig siktemål å fremskaffe den dokumentasjon, m.v. hos fjernere kilder som normalt ville foreligget hos skattyteren selv. Nemnda ser ingen grunn til kritikk mot undersøkelsene, og finner ikke at tidsforløpet gir noe særskilt støtte for skattyters nedlagte påstand om frafallelse av skattekravet.

Advokat Brunsvig har videre fremsatt synspunkter om det norske samfunns manglende innsikt i internasjonale forretningsforhold av nærværende karakter, generell motvilje mot skipsredere og skattemyndighetenes prestisjebundne holdninger. Riksskattenemnda finner ingen

D2

J 003246

#1309

grunn til å gå inn på disse synspunkter, men skal bemerke at advokat Brunsvig ikke har fremsatt inhabilitetspåstander mot nemnda eller påberopt forhold som skulle lede til at nemnda ikke kan foreta en uhildet avgjørelse.

7.2.3 Advokat Brunsvigs særskilte anførsler vedrørende bevisvurdering og bevisføring

Advokat Brunsvig har anført at det foreligger direkte bevis for at andre enn Anders Jahre er eier av omhandlede midler og videre at ligningsmyndighetene har bevisbyrden for skatteplikt. For så vidt første punkt angår, hevder advokat Brunsvig at direkte bevis for eierskap medfører at indirekte bevis om samme ikke har bevisverdi. Nemnda ser ikke grunn til å gå inn på den mer teoretiske side av denne anførsel idet nemnda ikke finner at det foreligger noe direkte eller absolutt bevis av den karakter som skulle ligge til grunn for advokat Brunsvigs anførsel. Det direkte bevis advokat Brunsvig påberoper seg er vitneavhørene av Lord Kindersley og Arthur J. Hardman som ble foretatt i London 31. juli 1989.

De konkrete omstendigheter vedrørende disse vitneavhør fremgår av det som er gjengitt ovenfor under punkt 5. Vitnene har forklart at en for retten ikke navngitt person skal ha opplyst å være eier og ikke representant for eier ("Nominee") til omhandlede midler. Det fremgår av referatene fra avhørene at de to har godtatt uttalelsene som sådan og at de ikke har hatt materiale til kontroll av utsagnets riktighet. Som det fremgår av vitneforklaringen, trodde Lord Kindersley at Anders Jahre gjennom CTC var eier av midlene og at han først ved opprettelsen av en velledig stiftelse i 1976 som skulle stå som innehaver av aksjene, ble fortalt noe annet. Både Lord Kindersley og Hardman opplyste å ha fått opplysningene etter at undersøkelsene vedørende Anders Jahres tilknytning til midlene var satt i gang av norske myndigheter. Vitneutsagnene fremstår for nemnda som isolerte uttalelser hvis objektive riktighet ikke kan etterprøves i noen kontrollerbar sammenheng. Nemnda tillegger

D2 J 003247
X #1309

disse vitneutsagn begrenset verdi og forkaster påstanden om avskjæring av annet bevismateriale.

Advokat Brunsvig har under punkt 2 i sitt avsluttende innlegg anført at skattemyndighetene har bevisbyrden for at lovens faktiske forutsetning foreligger og fremholdt at dersom det ikke føres slikt bevis, er det ikke grunnlag for beskatning. Hva som for nærværende sak nærmere ligger i dette, er ikke direkte og konkret angitt. Det fremgår blant annet av innleggets avsluttende bemerkninger at skattesaken hevdes å ha vært basert på hva skattemyndighetene har "trodd" på basis av slutninger fra "såkalte indisier". Nemnda skal under det etterfølgende hovedpunkt komme tilbake til enkeltheter og vurderinger av dette bevismateriale, men skal her knytte noen bemerkninger til det mer generelle spørsmål om bevisbyrde, risiko for bevismangel og bevisvil.

Det er i og for seg selvsagt og ikke omstridt at beskatning må ha grunnlag i lov og at kravene til bevisbedømmelse i prinsippet er de samme for ligningsforvaltningen som for domstolene. Dette er etter sin art en tvist om et sivilt krav og da er en overvekt av sannsynlighet tilstrekkelig. Det er ikke formelle eller andre krav til bevismidlenes art. Egentlige bevisbyrdebestemmelser er ikke fastsatt i loven, men behandlingsregler for ligningssaker er gitt i ligningsforvaltningsloven, hvor nemnda her finner grunn til å fremheve lovens kapittel 8, særskilt § 8-1 om avgjørelsesmyndighet og alminnelig avgjørelsesgrunnlag, samt kapittel 4, særskilt § 4-1 om skattyters plikt til lojalt og aktivt å medvirke til at hans skatteforhold klarlegges - og klarlegges i rett tid. Bakgrunnen for vurdering av bevissituasjonen vil i stor utstrekning måtte være hva som vil kunne forventes etter livets alminnelige forhold hvor den som er nærmest til å ha tatt vare på og fremskaffe bevismidler vil måtte bære belastningen ved bevismangel og bevisvil som skyldes unnlatelse og annen svikt. Som nemnda nedenfor skal komme tilbake til, er nærværende sak meget spesiell på dette punkt. Det materiale man sedvanlig ville vente å finne hos skattyter selv mangler her. Bevismateriale er fjernet og angitt ødelagt og man har oftest bare motvillig og forbe-

D2

X

J 003248

#1369

holdent fått materiale fra fjernere kilder. Dette er kilder som man etter det angivelige forhold skulle ha forventet ville ha bistått skattyteren med bevis. Bevis av vekt vil her fortrinnsvis si sammenhengende bevismateriale som inngår i en etterviselig og kontrollerbar enhet. Riksskattemndas finner at en generelt holdt henvisning til at skattemyndighetene skal ha bevisbyrden ikke under slike omstendigheter har noe særlig innhold og mening. Det synes som om advokat Brunsvig legger noe spesielt i sin anførsel på dette punkt, jf. side 4 i sluttinnlegget hvorfra siteres:

"Vurderingen av om skattebeslutningens og lovens faktiske forutsetninger for beskatning er til stede i det enkelte tilfelle, må skje ved en bevisbedømmelse, og de rettslige krav til bevisbedømmelse er i prinsippet de samme for ligningsforvaltningen som for domstolene, jfr. Zimmer "Ligningsforvaltningsrett", Oslo 1982, s. 59 flg. Skattemyndighetene har bevisbyrden for at lovens faktiske forutsetninger for beskatning foreligger i den enkelte sak. Kan ikke skattemyndighetene føre slikt bevis, er det ikke grunnlag for beskatning."

Det anses på det rene at det foreligger fri bevisvurdering og det er også hva som er anført av professor Zimmer i "Ligningsforvaltningsrett", Oslo 1982, side 59, følgende. Det vises spesielt til side 61 om ligningslovens prinsipp om fri bevisbedømmelse og side 67 om bevisbyrdespørsmål hvor det, blant annet med henvisning til ligningslovens forarbeider, uttales at ligningsmyndighetene "må legge til grunn det faktiske forhold som de etter samlet vurdering anser som det sannsynlig riktige."

Nemnda finner ikke grunn til å gå nærmere inn på de mer teoretiske spørsmål, men viser til nedenstående gjennomgang og vurdering av sakens enkeltheter.

Nemnda har ved sin behandling tatt i betraktning den spesielle komplikasjon som ligger i at skipsreder Anders Jahre under saksbehandlingstiden ble mentalt svekket og senere døde. Det bemerkes at de forhold saken gjelder i stor utstrekning vedrører tidligere år og at myndighetenes undersøkelser tok til på et tidligere tidspunkt.

D2 J 003249
#1309

7.3 Det konkrete saksforhold

7.3.1 Generelt

Det vesentlige tema i nærværende sak er spørsmålet om de positive og negative fakta som foreligger for nemnda vedrørende skipsreder Anders Jahres tilknytning til omhandlede midler med størst sannsynlighet taler for at midlene i all realitet tilhører Jahre, eller om de tilhører en ikke-navngitt tredjemann. Det er under saken avklaret at Jahre har hatt en meget nær og langvarig tilknytning til midlene, men advokat Brunsvig hevder at dette har vært som representant/i følge stillingsfullmakt for en for ham uforbunden tredjemann.

Omhandlede midler er beløp inntående i SE-Banken, inntående i Bergens Privatbank (Bergen Bank) og inntående i Union de Banques à Paris hvorav en del refererer seg til salgsoppgjør for aksjer tegnet i CTCs navn.

Med referanse til midlene i Skandinaviske Enskilda Banken (SE-Banken) i Stockholm var, som presisert i Skattedirektoratets rapport, ovennevnte tema også basis for denne undersøkelsen. Rapporten, de rettslige avhør i Stockholm og London samt materiale innhentet fra Sandefjord kommune vedrørende gaven utgjør nytt materiale som er forelagt advokat Brunsvig med oppfordring om kommentar. Bortsett fra avhøret i London, har advokat Brunsvig i liten utstrekning gått inn på det nye materialet, men henvist til sine anførsler m.v. for Vestfold fylkesskatte-styre.

Advokat Brunsvig har i sitt sluttinnlegg vedlagt en del materiale vedrørende avviklingen av kontiene i SE-Banken. Nemnda går nedenfor relativt inngående inn på dette, idet dette materialet ikke tidligere er kommentert av direktoratet overfor advokat Brunsvig.

D2

X

J 003250

#1309

Slik nemnda ser saken, finner den det naturlig å ordne bevismaterialet og konsentrere behandlingen om tre hovedpunkter. Disse er forholdene omkring gavetransaksjonen i perioden fra 1968 til 1974, bevisforspillelsen i 1979 og disponeringen av midlene, hovedsakelig i etterligningsperioden fra 1970 til 1982. Før nemnda går inn på enkelthetene her, skal nemnda kort, med henvisning til foranstående generelle bemerkninger vedrørende bevissituasjonen, på ny understreke den vanskelighet som ligger i at det ikke foreligger materiale fra Anders Jahres egen omfattende forretningsførsel vedrørende omhandlede midler. Det som foreligger umiddelbart fra Anders Jahres hånd er erklæringer til Norges Bank som fremstår uforbundet med annet materiale. Nemnda skal nedenfor komme tilbake til disse erklæringer. Det som ellers foreligger er et ikke-komplett materiale hos hans forbindelser hvis innhold og konsekvens ikke helt entydig kan fastslås. I nærværende, meget spesielle situasjon finnes bevisrisikoen i stor utstrekning å ligge hos skattyter og nemnda viser spesielt til nedenstående punkt om bevisforspillelsen.

Det tilføyes at det foreligger adskillig materiale vedrørende Anders Jahres tilknytning til CTC fra selskapet ble stiftet i 1939 under navnet Pankos Operating Company (Pankos). Det vises til foranstående punkt 2.2 og Vestfold fylkesskattestyres kjennelse. Slik nærværende sak ligger an, finner nemnda det ikke påkrevet å ta noe avgjort standpunkt til dette materialet, men skal dog bemerke at det gir meget sterke indisier for at Anders Jahre var den reelle eier og utøver av næringsvirksomheten. Som nevnt nedenfor, kan det blant annet pekes på at betydelige midler hos SE-Banken, innestående i Pankos navn, ble overført til Anders Jahre for drift og vedlikehold av Ousbyholm Gods helt siden 1939. Nemnda har også merket seg den skiftende beskrivelse av eierforhold, m.v. som er blitt anvendt ved besvarelse av de ulike forespørsler fra norske og svenske myndigheter. Besvarelsene fremtrer ikke som velegnet for avklaring av realiteter. Nemnda har også notert seg at norske myndigheter på et sent tidspunkt og først under skattesaken ble klar over at CTC var identisk med Pankos. Som ledd i norske myndigheters undersøkelser i 1950-årene vedrørende skipsreder Anders Jahres

D2

J 003251
#1309

forhold, hadde dette selskap stått sentralt. Anders Jahres erklæringer i nærværende sak om sin tilknytning til CTC samsvarer dårlig med de tidligere opplysninger vedrørende Pankos.

7.3.2 Gaven til Sandefjord kommune

Gaven til Sandefjord kommune var på kr. 40 millioner som med pengeverdien i 1990 svarer til et beløp i størrelsesorden kr. 150-200 millioner. Som det fremgår av foranstående inntak under punkt 3.1, var det allerede i 1968 klart at det dreide seg om et overordentlig stort beløp og at Anders Jahre forbeholdt seg en avgjørende innflytelse over rådhusets plassering, utforming og anvendelse, med blant annet kino- og teatersal, offentlig bibliotek, m.v. Prosjektet ble igangsatt umiddelbart etter at Anders Jahre hadde gitt gavetilsagn i 1968.

Etter det foreliggende materialet fra Anders Jahres hånd, fremstår Jahre opprinnelig som giver, men senere endres dette og overfor Norges Bank angis CTC som giver. Det foreligger ingen nærmere forklaring på dette ut over advokat Brunsvigs uttalelse om at Anders Jahre så stort på det og ikke var så nøye med formelle former. Nemnda ser grunn til å sitere de foreliggende erklæringer. I brev av 14. oktober 1968 til Sandefjord kommune skrev han:

"Hvis rådhuset kan reises i de nærmeste år, er jeg villig til å bidra til bygget med et million-beløp, nærmere stipulert når man har oversikt over byggets kostende."

I brev av 13. mars 1972 til Sandefjord kommune skrev han:

"På vegne av et investment-selskap, Continental Trust Company Inc., i hvilket selskap jeg har en betydelig interesse (dog ikke aksjeinteresse), har jeg nu den glede å tilby Sandefjord kommune et bidrag, kr. 40.000.000.- - førti millioner kroner - på følgende vilkår:....".

I brev av 21. august 1974 til Norges Bank skrev han:

D2

X J 003252
#1309

"Jeg har allerede meddelt Norges bank at Continental Trust Company Inc. i 1971 besluttet å gi et bidrag på kr. 40.000.000. til Sandefjord kommune for å dekke omkostninger til et nytt rådhus i Sandefjord kommune, som på det tidspunktet hadde vært under planlegging en tid".

Nemnda har merket seg at den protokollerte redegjørelse av 5. november 1968 til bystyret fra ordføreren, høyesterettsadvokat Abrahamsen er i overensstemmelse med Anders Jahres første erklæring av 14. oktober 1968. Nemnda har her også merket seg det selvmot-sigende, foran refererte materialet vedrørende Anders Jahres forklaring overfor Norges Bank om gaveløftet i 1971 og hans opptreden ovenfor Sandefjord kommune i 1968. Siste forhold fremgår ikke av hans omfattende redegjørelse overfor Norges Bank.

Det er således på det rene at gaveløftet overfor Sandefjord kommune ble gitt så tidlig som i 1968. Som det fremgår av det siterte, opplyste Anders Jahre overfor Norges Bank at CTC i 1971 besluttet å gi gaven. Videre har advokat Aleman på vegne av CTC med henvisning til inntatt sitat fra selskapets vedtak, i brev av 23. mai 1978 meddelt overfor Norges Bank at CTC i 1971 besluttet å gi gaven i tilknytning til Anders Jahres 80-års dag dette år. Under vitneavhøret i London forklarte Lord Kindersley at han var til stede da brevet av 23. mai 1978 ble skrevet med den utførlige redegjørelse til Norges Bank.

Denne ytterst påtakelige motstrid mellom det bindende og oppfulgte gaveløftet i 1968 og det angitte gavetilsagn fra CTC i 1971 har ikke advokat Brunsvig forklart eller kommentert. Nemnda er henvist til å stille spørsmål ved påliteligheten av opplysningene fra CTC. Nemnda har her også merket seg at meddelelse om vedtaket i CTC først ble gitt av selskapet i 1978. I denne situasjon finner nemnda å måtte legge avgjørende vekt på Jahres skriftlige gavetilsagn i 1968.

Gavebeløpets størrelse i datidens penger, kr. 40 millioner, representerer

D2

J 003253

#1389

i sin sammenheng et formidabelt beløp. Utover en angivelse av at man ønsket å hedre Anders Jahre og påskjønne hans innsats, foreligger ingen forklaring på at den ikke-navngitte og for utenverdenen ukjente innehaver av aksjene i CTC, skulle yde noen slik gave som etter Jahres ønske skulle tilfalle Sandefjord kommune. Såvidt nemnda må forstå, hevdes det at Jahre i sine formelle stillingsposisjoner og for øvrig skal ha ydet sitt arbeide og sine tjenester vederlagsfritt. Anders Jahre har ikke oppgitt slike inntekter i sine oppgaver til skattemyndighetene i den periode som omfattes av denne kjennelsen. For perioden før 1970 har ligningsmyndighetene ikke oppbevart materiale og skattyteren har ikke påberopt eller fremlagt materiale. Anførselen om vederlagsfritt arbeid samsvarer i seg selv ikke med de formelle posisjonene han skal ha hatt og heller ikke med de betydelige overføringene til Ousbyholm Gods gjennom tidene. Generelt må sies at sannsynligheten for at slikt arbeid utføres gratis er meget liten og anførselene om gavegrunnlaget fremstår for nemnda som løst fundert.

Advokat Brunsvigs generelt holdte anførsel om at det dreier seg om personer i et internasjonalt storfinansielt miljø, ukjent for nordmenn og norske myndigheter, finner nemnda ikke å kunne tillegge synderlig vekt. I en noe annen sammenheng har advokat Brunsvig såvidt forståes påberopt at Anders Jahre selv har markert seg som en stor donator, jf. brev av 27. juni 1990 fra advokat Brunsvig.

Under henvisning til ovenstående finner nemnda at det må være på det rene at giveren og den reelle innehaver av omhandlede kr. 40 millioner som skulle tilfalle Sandefjord kommune, har vært Anders Jahre.

7.3.3 Bevisforspillelsen

Under skattemyndighetenes bokettersyn i 1979 ble det fra Anders Jahres forretningslokale fjernet dokumenter vedrørende CTC. Det er opplyst at disse ble brent. Forholdet er inngående behandlet i Sandefjord byretts dom av 16. april 1980 i straffesak mot høyesterettsadvokat Frithjof

D2X J 003254
1309

Bettum og økonomidirektør Rolf Eriksen. Dommen inngår i saksdokumentene og det vises for øvrig til foranstående inntak under punkt 2.1.

Advokat Brunsvig har i liten utstrekning gått inn på dommen og dens saksforhold. Han har begrenset seg til mer generelt å anføre at det ikke ble reist straffesak mot Anders Jahre og videre at man i skattesaken ikke kan belaste Jahre for bevisforspillelsen da han var mentalt svekket på det tidspunkt. Nemnda går ikke inn på straffesakens enkeltheter, men skal dog trekke frem noen punkter. Generelt skal bemerkes at saken mot Bettum og Eriksen var en straffesak med de krav til bevis og subjektiv skyld som det innebærer. For skattesaken ligger de vesentlige momenter i de objektive forhold. Retten fant bevist at de fjernede dokumenter var typiske forretningsdokumenter som blant annet angikk CTC og at dokumentene befant seg på forretningsstedet. Videre fant retten bevist at økonomidirektør Eriksen og høyesterettsadvokat Bettum besørget dokumentene overbragt til Anders Jahre i hans privatbolig og at de foranlediget at Anders Jahre ga Eriksen en kvittering/ansvarsfraskrivelse i den forbindelse.

Det står for nemnda som uforståelig og uforklart at en person i Anders Jahres forretningsmessige og sosiale posisjon, omgitt av høyt kvalifisert og ansvarlig personale samt rådgivere, er kommet i en bevisforspillelsesituasjon som den foreliggende. Økonomidirektør Eriksen var den som overfor skattemyndighetene var utpekt av skattyteren til å bistå under ettersynet, jf. skatteloven § 83 nr. 3, nu ligningsloven § 4-9 nr. 3. Det gir ingen sammenheng at man lar Anders Jahre utstede fritakelseserklæring for Eriksen samtidig som han skal være så mentalt svekket at han ikke også subjektivt må belastes for bevisforspillelsen. Nemnda bemerker at de involverte personer må utmerket godt ha visst hvorledes man i et rettssamfunn skulle ha gått frem for ved rettens hjelp å ha sortert de dokumenter som vedrørte skattesaken fra andre dokumenter.

Nemnda finner det ikke for saken påkrevet å ta noen nærmere avveiet stilling til i hvilken grad Anders Jahre subjektivt skulle belastes for

D2

J 003255

#1309

bevisforspillelsen. Det er på det rene at denne har skjedd innen hans ansvarsområde under medvirkning av personer han står ansvarlig for. Økonomidirektør Eriksen var utpekt til hans representant overfor skattemyndighetene og høyesterettsadvokat Bettum må forstås å ha vært tilkalt rådgiver. Den bevismangel og bevisstvil som følger av denne bevisforspillelse finner nemnda at Anders Jahre med full tyngde må bære risikoen for. Det tilføyes at en slik bevisødeleggelse under et pågående bokettersyn er et ytterst alvorlig angrep på den alminnelige rettsorden. Det vises til straffedommen side 25, første avsnitt hvor dette er understreket. Noen svekkelse av myndighetenes stilling som følge av dette, er ikke akseptabel.

Handlingen fant sted i 1979, det vil si på et tidspunkt da Anders Jahre så vidt må forstås, ikke lenger selv befattet seg med forretningsførselen vedrørende de her omhandlede midler og CTC. Det er etter straffedommen å anse på det rene at dokumentmappen inneholdt forretningsdokumenter med tilknytning til CTC. Hvor omfattende materialet har vært kan naturlig nok ikke fastslås, men det må også i nærværende sammenheng bemerkes at det er ytterst påfallende at man fra Jahres bord ikke har fått fremlagt de dokumenter og gjenparter m.v. vedrørende forretningsførselen som han utvilsomt har sendt og mottatt.

Bevisforspillelsen og den manglende dokumentfremleggelse finner nemnda det nærliggende å se i sammenheng med hans forbeholdne opptreden overfor Norges Bank på et langt tidligere tidspunkt hvor han på vesentlige punkter dels ga uriktig informasjon, dels unnlot å gi informasjon og dels ga misvisende og mangelfull informasjon. Nemnda viser blant annet til at Anders Jahre i brev av 2. januar 1974 til Norges Bank opplyste at "... de av meg disponerte selskaper er uten enhver forbindelse med Continental Trust Company Inc.". Det er imidlertid påvist pengeoverføringer mellom CTC og A/S Kosmos i 1970 og 1971, jf. punkt 3.2.2 ovenfor og det er påvist overføringer fra konti i CTCs navn hos Londonbanken Lazard Brothers & Co., Ltd. til Bulls Tankrederi A/S, jf. punkt 3.5 ovenfor. Både A/S Kosmos og Bulls Tank-

D2

S

J

003256

#1509

rederi A/S ble bestyrt av Anders Jahre, jf. notat av 22. september 1980 fra revisorene Nordstrøm og Sti. En har i den forbindelse merket seg at skattyteren har "blanket" den del av bilaget som viser CTCs navn jf. punkt 3.5 ovenfor. Videre er Anders Jahres angivelse av CTCs styresammensetning og adresse i brev av 13. mars 1972 til Sandefjord kommune uriktige på begge punkter. I sitt brev av 18. juni 1974 til Norges Bank opplyste Anders Jahre at han hadde konferert med selskapets styre med hensyn til hvilke opplysninger han kunne overbringe til norske myndigheter, mens direktør Peder Bonde under bevisopptaket ved Stockholms Tingsrätt opplyste at han ikke kjente til dette fra sin tid som styremedlem i CTC i perioden fra 25. januar 1971 til 21. juli 1976.

Advokat Brunsvig har fremstillet forholdet slik at skattyteren har vært henvist til å innhente bevismateriale fra fjernere kilder og at man under de omstendigheter ikke kan stille store krav til dokumentasjon fra hans side. For nemnda tegner det seg imidlertid et bilde av en skattyter som fra første stund ikke har villet gi opplysninger og fremlegge materiale vedrørende de riktige forhold - og som dertil, for ivaretagelse av egne behov, hadde all grunn til å ta vare på materialet.

7.3.4 Midler plassert i CTCs navn hos SE-Banken

Saksforholdet fremgår av Skattedirektoratets rapport til Riksskatte-nemnda med bilag og de protokollerte vitneforklaringer fra Stockholm Tingsrätt.

Materialet er forelagt advokat Brunsvig som bestrider rapportens konklusjon, men som i liten utstrekning har gått inn på de enkelte momenter i denne. Han har imidlertid gitt et uttrykk for at han stiller seg kritisk til rapportens saklighet. Det vises til hans sluttinnlegg side 13, jf. Bilag 4 med fremhevelse av sitat fra rapportens konklusjon. Advokat Brunsvig har spesielt tatt opp visse sider ved sluttoverføringen av midlene og fremlagt noen nye dokumenter som en nedenfor skal komme tilbake til.

D2*X*

J 003257

#1309

Sammen med annet materiale er nemndas medlemmer blitt tilsendt det materialet rapporten er bygget på og den har drøftet dette i møte 7. september og 2. november 1990.

Nemnda har sett og vurdert dette materialet samholdt med det øvrige foreliggende materiale, herunder advokat Brunsvigs redegjørelser og bevisopptaket i London. Riksskattenemnda er kommet til samme sluttkonklusjon som i rapporten og finner grunn til å sitere denne i sin helhet:

"Vår sluttkonklusjon på de undersøkelser som er gjennomført, er at det ikke foreligger direkte bevis vedrørende det reelle eierskap til de aktuelle midlene. Etter vår oppfatning foreligger det imidlertid meget sterke indisier for at Anders Jahre har disponert over midlene som var plassert i CTCs navn hos SE-Banken som om han var reell eier av disse. Det er ikke fremlagt materiale som med noen grad av sannsynlighet taler for at andre har disponert eller på annen måte opptrådt som eier."

Advokat Brunsvig har ikke bestridt riktigheten av enkelthetene i det materialet rapporten er bygget på og nemnda finner under disse omstendigheter ikke grunn til å gå nærmere inn på rapporten.

Advokat Brunsvig har spesielt angrepet den slutning i rapporten at overføringene til Ousbyholm Gods m.v. indikerer eierskapet, og har anført at størrelsen på de samlede beløp til Ousbyholm utgjorde en meget liten del av de samlede overføringer. Nemnda skal her bare kort bemerke at overføringene til Ousbyholm Gods utgjør et betydelig beløp og at de med små og her uvesentlige unntak, utgjør de eneste eksterne overføringer som kan si noe om eierskapet. De andre transaksjoner er overføringer til konti lydende på CTC. Det er intet som tyder på at disse transaksjoner har tilknytning til aktiv næringsvirksomhet eller annen virksomhet utover den rene formuesforvaltning som en har kunnet konstatere.

Nemnda har ingen vesentlige bemerkninger til rapporten. Man har

D2

J

003258

#B09

notert seg en rekke påfallende enkeltheter, men finner det her tilstrekkelig å henvise til rapporten. På mer generell basis har nemnda heftet seg ved at en mann i Anders Jahres alder og med etter hvert svekket helse skal ha hatt de meget vide fullmakter fra en fremmed til alene å forvalte og dels til egen bruk disponere, de overordentlig store beløp som innto i banken. Denne posisjon skal han ha hatt som representant/"President" (administrerende direktør) og "Treasurer" (kasserer/økonomidirektør) og det er intet materiale som viser at andre enn han har disponert før Hardman kom inn i 1978, det vil si etter at Anders Jahres mentale svekkelse var konstatert. Fullmaktsdokumenter for Anders Jahres tid mangler, mens for senere tid er fremlagt kopier av dokumenter som skal godtgjøre et fullmaktsforhold. Ordre- og nedtegnelser med angivelse av Anders Jahre som oppdragsgiver finnes for Anders Jahres tid, også for tiden etter 1975 da banken gikk over til å skrive bekreftelsesbrevene på engelsk og adressere dem til CTC, Panama. Tilsvarende nedtegnelser mangler for en overgangstid inntil Hardman opptrer. De unntak som i denne perioden kan henføres til person og sted, viser til Bettum og Sandefjord. I følge vitneavhøret av kamrer Thor i SE-Banken, ble brev til CTC fortsatt sendt Sandefjord etter at banken som nevnt, i 1975 gikk over til å skrive på engelsk og adressere dem til CTC, Panama.

Ved sin vurdering av bevis materialet vedrørende midler plassert hos SE-Banken, legger nemnda avgjørende vekt på de foranstående elementer.

Nemnda finner grunn til å nevne at den har festet seg ved at Lord Kindersley i brev av 25. april 1984 til advokat Brunsvig blant annet uttalte (Bilag 2 til advokat Brunsvigs brev av 27. juni 1990):

"I have been an adviser of the foundation since it was formed in 1976 and I can assure you that no donations have been recommended or made which could in any way have benefited Mr Jahre or his surviving family."

(Jeg har vært rådgiver for stiftelsen siden den ble opprettet i 1976 og jeg kan forsikre Dem at ingen overføring har blitt anbefalt eller

D2

X J 003259
#309

gjort som på noen måte har kommet herr Jahre eller hans gjenvende familie til gode.)

Det er imidlertid på det rene at det også i 1976 og senere ble overført betydelige beløp til Ousbyholm Gods av midler som sto i CTCs navn hos SE-Banken, jf. punkt 3.2.1. ovenfor og Skattedirektoratets rapport av 14. og 15. februar 1990. Blant annet er det henholdsvis 16. november 1978 og 9. august 1979 overført USD 100.000,-. CTC ved advokat Aleman har, med henvisning til fremlagt utskrift fra styrevedtak i CTC, opplyst at de to sistnevnte utbetalingene på tilsammen USD 200.000,- ble gjort i henhold til et styrevedtak i CTC 22. august 1978 om at "... an additional sum of up to U.S. \$ 300.000,00 be provided by the company towards the cost of past and current expenditures at Ousbyholm Castle in Sweden," (Bilag 26 til redegjørelse fra advokat Brunsvig av 30. desember 1982/Bilag 3.2-13 A i utdraget.) Slik uttalelsene er fremsatt og utdraget fra CTCs styremøte er gjengitt, fremgår det at CTC skulle dekke beløpene. Opplysningen fra CTC ved advokat Aleman samsvarer dårlig med forklaringene fra Lord Kindersley og A.J. Hardman om at beløpet antakelig ble dekket av en sum på USD 3 millioner som ble satt til side til fordel for Anders Jahre i forbindelse med overføringen av aksjene i CTC til en veldedig stiftelse i 1976 fordi Anders Jahre selv måtte dekke kr. 20 millioner av gaven på tilsammen kr. 40 millioner til Sandefjord kommune.

Advokat Brunsvig har fremlagt enkelte nye dokumenter vedrørende overføringene etter arrestforretningen i 1982. Som bemerket foran finner nemnda grunn til å gå noe nærmere inn på disse.

Advokat Brunsvig har anført:

"Av bilagene 5D og E fremgår at etter at Regjeringsrätten hadde hevet beslaget av CTC's konto hos SEB ga selskapet ordre om at beløpet skulle overføres til CTC's konto hos Lazard i London, og viste dermed hvem som var eier av kontoen."

Av de dokumenter som høyesterettsadvokat Brunsvig viser til, fremgår at

D2 X J 003260
#1309

beløpet ble overført til en konto hos "Morgan Guaranty Trust Co., New York" for godskriving av CTC (Bilag 5F til Brunsvigs redegjørelse av 27. juni 1990). Dette står i en viss motstrid til den ordre i brev av 26. juni 1980 som er lagt frem som grunnlag for overføringen (Bilag 5D i Brunsvigs redegjørelse av 27. juni 1990). I nevnte brev ble SE-Banken anmodet om at beløpet skulle overføres til CTCs konto hos "Lazard Brothers & Co., 21 Moorfields, London EC2P 2HT". Nemnda har videre merket seg telex av 15. mai 1980 med instruks til SE-Banken som er sendt fra Lazard Brothers & Co., Ltd., London i advokat Alemans navn (Bilag 5B til Brunsvigs redegjørelse av 27. juni 1990). Telexen fremstår som et svar på telex av 9. mai 1980 fra høyesterettsadvokat Brunsvig til advokat Aleman/CTC i Panama hvor han opplyste at det var tatt arrest i innskuddene som sto i CTCs navn hos SE-Banken (Bilag 6 til Brunsvigs redegjørelse av 27. juni 1990). Nemnda har registrert de tilsynelatende uoverenstemmelsene, men går ikke nærmere inn på disse forhold idet nemnda ikke finner det avgjørende hvor pengene ble sendt. Etter sakens øvrige omstendigheter, finner nemnda heller ikke å kunne legge avgjørende vekt på den kvittering for tilbakebetaling av innskudd som er gitt i brev av 23. oktober 1980 fra CTC ved Hardman (Bilag 5G til Brunsvigs redegjørelse av 27. juni 1990). Hensett til at innskuddene sto i CTCs navn hos SE-Banken, måtte en kvittering for mottaket i form av et særskilt brev til banken, i den utstrekning det skulle være nødvendig, komme i CTCs navn. Hvor det aktuelle beløpet senere er blitt ført, gir ikke det fremlagte materialet opplysning om.

7.4 Midler plassert i CTCs navn hos Bergens Privatbank, Oslo

Dette forholdet refererer seg til at Anders Jahre i 1973 satte inn et beløp på kr. 669.000,- i Bergens Privatbank (senere Bergen Bank) på en nyopprettet konto i CTCs navn.

Riksskattenemnda kan ut fra det materialet som er fremlagt ikke se at det har vært noen tilknytning mellom en eventuell virksomhet i CTC og

D2

X J 003261
#1309

de midler som var plassert i CTCs navn hos Bergens Privatbank i Oslo i årene fra 1973 da kontoen ble opprettet og frem til den ble gjort opp etter ordre fra Bjørn Bettum i desember 1976. Verken skattyterens representanter eller personer som skulle ha innehatt slike formelle posisjoner i CTC at de burde ha kunnet fremskaffe opplysninger om kontoen og de innestående midlers tilknytning til CTCs virksomhet, har kunnet gi noen tilfredsstillende forklaring på hvorfor kontoen ble opprettet eller hvilken tilknytning den skulle ha hatt til CTCs virksomhet.

Ut fra dette finner Riksskattenemnda å måtte basere sin vurdering på de faktiske forhold som er dokumentert. Det var Anders Jahre som opprettet kontoen. Han alene var berettiget til å disponere over kontoen. Alle transaksjoner på kontoen ble utført av Anders Jahre selv eller personer tilknyttet hans virksomhet. Alle uttak fra kontoen skjedde ved overføringer eller utbetalinger til Anders Jahre. Derneft legger nemnda vekt på de besynderlige omstendigheter omkring avslutningen av kontoen som er beskrevet av vedkommende tjenestemann Truels Gedde hos Bergen Bank i notat av 20. desember 1976 (Bilag 3.3-8 i Utdraget). Det synes åpenbart at Truels Gedde har funnet ordren fra Bettum om hvorledes kontoen skulle gjøres opp nokså spesiell og at han av den grunn har funnet det nødvendig å verifisere dette overfor bankens interne revisjon med notatet. Det synes ellers vanskelig å se noen reell begrunnelse for denne omstendelige oppgjørsmåten for kontoen som blant annet innebar at en av bankens tjenestemenn skulle få utbetalt hele det innestående beløpet på kontoen i kontanter og oppbevare disse i sin egen, personlige bankboks til en av direktørene i Jahre-selskapene personlig skulle komme som bud og hente beløpet i kontanter. Hadde det ikke vært for Geddes notat, ville det vært umulig å knytte Bettums navn til avslutningen av kontoen. Nemnda vil ikke unnlate å bemerke at den har heftet seg ved påskriften på notatet om at det var viktig at kontoen ble gjort opp og slettet 20. desember 1976. Nemnda har notert seg Bettums redegjørelse. Hvorfor det skulle være så viktig at kontoen ble gjort opp og slettet 20. desember 1976 synes det ikke å være noen

D2X J 003262
#1309

god begrunnelse for. Nemnda finner å legge vesentlig vekt på bank-tjenestemannens umiddelbare nedtegning av hendelsesforløpet ved oppgjøring av kontoen.

På dette grunnlag finner Riksskattenemnda at midlene må ha tilhørt Anders Jahre. Nemnda legger til grunn at innskuddet på kr. 669.000,- i 1973, samt renter i 1973 og etterfølgende år blir å beskatte som inntekt i de respektive årene. Saldo ved utgangen av hvert av årene behandles som skattepliktig formue for Anders Jahre.

7.5 Aksjer utstedt i navnet til CTC i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. og innskudd hos Union de Banques à Paris, Paris

Riksskattenemnda mener at det ut fra det materialet som er fremskaffet, er holdepunkter for å anta at de 176 aksjene i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. som var utstedt i CTCs navn ble behandlet av Anders Jahre som om de tilhørte ham. Nemnda legger til grunn at aksjenes verdi tilfløt ham da oppgjøret ved salget i 1972 ble overført til Jahres personlige konto hos Union de Banques à Paris. Omregnet i norske kroner er beløpet angitt til kr. 28.339,-.

Saldo på Anders Jahres konto hos Union de Banques à Paris pr. 31. desember 1972 var franske franc (FRF) 58.529,61. Omregnet i norske kroner utgjorde beløpet i 1972 kr. 76.087,-. Differansen mellom saldo pr. 31. desember 1972 og salgsprovenyet fra de 176 aksjene i Crevettes du Cameroun S.A., kr. 47.748,-, er behandlet som en uforklart inntekt for Anders Jahre i 1972. Verken skattyteren eller hans representanter har gitt noen forklaring eller fremlagt materiale som viser at dette beløpet var opptjent før 1970 slik at grunnlaget for inntektsbeskatning ville vært foreldet.

Nemnda vil tilføye at det ikke foreligger materiale eller opplysninger som tilsier at oppgjøret for de 176 aksjene i selskapet Crevettes du Cameroun S.A. senere ble tilført noen annen enn Anders Jahre. Tvert

D2

X J 003263
B09

imot anser nemnda det som mest sannsynlig at det beløpet på FRF 58.312,61 som ble overført fra Union de Banques à Paris ved avslutningen av Jahres konto 5. februar 1976 er de samme midlene som ble tilført Anders Jahres konto nr. 5612.25.224.49 for Ousbyholm Gods hos SE-Banken i Hørby fra den franske banken 16. februar 1976. Den mindre differanse vil kunne referere seg til omkostninger ved valutaoverføring e.l.

Under henvisning til ovenstående, er det nærliggende at det dreier seg om samme beløp og nemnda finner det da riktigst at det varslede inntekstillegget for 1976 i bilag 2-1 til Skattedirektoratet av brev av 15. februar 1990 til høyesterettsadvokat Brunsvig reduseres med kr. 71.490,- som utgjør motverdien i norske kroner av det beløp som ble overført til Anders Jahres konto nr. 5612.25.224.49 i 1976. (Differansen mellom innestående beløp på Anders Jahres konto hos Union de Banques à Paris i 1972 som i norske kroner utgjorde kr. 76.087,- og motverdien i norske kroner av beløpet som ble overført fra Union de Banques à Paris/innskuddet på Anders Jahres konto nr. 5612.25.224.49 hos SE-Banken, avdeling Hørby i 1976, kr. 71.490,-, skyldes forskjellige valutakurser i henholdsvis 1972 og 1976.)

7.6 Sammenfatning

Som en sammenfatning vil Riksskattenemnda fremheve at nærværende saks tema er om de konkrete positive og negative beviselementer vedrørende de omhandlede midler tilsier at skipsreder Jahre i all realitet var eier av disse, eller om de tilhørte en utenforstående, ikke-navngitt tredjemann. Nemnda ser ikke saken som et spørsmål om et formelt eierforhold til aksjene i CTC. Det er av fylkesskattestyret heller ikke behandlet som dét. Det vises blant annet til flertallets standpunkt om å se bort fra selskapsformen og knytte drøftingen til konkret angitte midler som ble disponert av Anders Jahre i den aktuelle perioden. Nemnda finner at et spørsmål om formelt eierskap ikke er uten interesse, men må konstatere at de foreliggende opplysninger om CTC, og

D2X J 003264
1289

selskapets nærmere innhold og virksomhet er meget begrensede. Advokat Brunsvig har lagt stor vekt på de formelle forhold som skal ha vært gjeldende såvel for CTC som for disponeringen av midlene.

En ting er at opplysningene her er til dels motstridende, lite sammenhengende og så vidt fragmentariske at det er vanskelig å få noe bestemt inntrykk av selskapet og dets påståtte tilknytning til midlene. Det vises for så vidt til det som er beskrevet foran om CTCs virksomhet, ledelse og styre i punkt 4.3. Det vesentlige for nemnda er de underliggende, reelle forhold. Nemnda har konsentrert sin vurdering av de foreliggende bevisligheter om enkelte sentrale forhold. Med henvisning til foranstående, finner nemnda det på det rene at Anders Jahre var den virkelige giver av gaven til Sandefjord kommune på kr. 40 millioner og at beløpet dels ble tatt og skulle tas fra midlene inntilstående på CTCs navn i SE-Banken.

Mangelen på direkte bevismateriale fra Anders Jahres forretningssted er ytterst påfallende. Bevisødeleggelsen er grov og det er ikke akseptabelt at det offentliges stilling skal kunne svekkes ved en slik handling foranlediget av den offentlige undersøkelse. I den bevissituasjon som foreligger legges til grunn at det er en nærliggende mulighet for at det savnede materiale inneholdt avgjørende bevis for at Anders Jahre var rette eier. Risikoen for den bevistvil som for så vidt foreligger, må Anders Jahre bære.

Innskuddene i Bergens Privatbank og Union de Banques à Paris er utelukkende disponert av Anders Jahre, og nemnda finner det klart at de må ha tilhørt ham.

For så vidt angår midlene i SE-Banken, bemerkes først at håndteringen og bruken av CTCs navn har klare likhetstegn med innskuddene i Bergens Privatbank og aksjene i Crevettes du Cameroun S.A. hvor salgsoppgjør ble tilført Anders Jahres konto i Union de Banques à Paris. For øvrig vises til foranstående hvor nemnda tiltrer konklusjonen i

D2

X J 003265...

#1309

Skattedirektoratets rapport om at Anders Jahre har disponert midlene som om han var eier og at man ikke har funnet at andre har hatt en slik posisjon.

Hver for seg taler de tre hovedelementene som nemnda har konsentrert seg om for at Jahre var den virkelige eier av omhandlede midler. Forholdene har en nær indre sammenheng og sett i sin helhet finner Riksskattenemnda det hevet over enhver rimelig tvil at skipsreder Anders Jahre var den virkelige eier av omhandlede midler.

Det tillegges at Riksskattenemnda i likhet med Vestfold fylkesskattestyre, finner å kunne begrense formuesbeskatningen til den tid midlene har stått synlig for skattemyndighetene i norske og svenske banker. Nemnda ser ikke bort fra at Jahre har vært eier og har hatt avkastning av de midler som etter hvert har blitt overført til Lazard Brothers & Co., Ltd., men det foreligger ikke for Riksskattenemnda noe materiale om en fortsatt tilstedeværelse av disse formuesbeløp. Overføringene til Lazard, jf pkt. Brothers & Co., Ltd. vedrørende sluttoppgjøret på US-dollar 10,1 million står dog i en særstilling idet denne beror på en påtvungen omplassering og ikke en fri disposisjon hvis formål man ikke kjenner, jf. punkt 7.3.4 ovenfor. Nærmere opplysninger om midlene foreligger heller ikke her og etter omstendighetene finnes etterligningen å kunne begrenses.

Vestfold fylkesskattestyres vedtak av 14. september 1983 blir således å opprettholde med de endringer som følger av foranstående punkt 7.5, siste avsnitt og direktoratets varselbrev av 15. februar 1990 som advokat Brunsvig ikke har imøtegått.

D2J 003266
#1309

V Utbetalinger fra selskapet Anders Jahres Rederi A/S til Sandefjord kommune

8.1 Saksfremstilling

Saken står på dette punkt i samme situasjon som da Vestfold fylkesskattestyre fattet sitt vedtak av 14. september 1983. Det er ikke fremlagt nytt materiale og det er ikke gjort gjeldende nye anførsler.

For såvidt gjelder saksfremstilling og skattyterens anførsler vises til Vestfold fylkesskattestyres kjennelse av 14. september 1983. Herfra siteres (Bilag 1-1 i Utdraget, side 52-55):

"SAKSFREMSTILLING

Saken gjelder etterligning av Anders Jahre for inntektsårene 1973 og 1974 vedrørende overføringer av midler til Sandefjord kommune i anledning oppføringen av nytt rådhus.

På grunn av den nære sammenheng mellom nærværende sak og saken Anders Jahre/Continental Trust Company Inc., jfr. kjennelsens avsnitt I, har fylkesskattesjefen foreslått overfor fylkesskattestyret at spørsmålet om etterligning av Anders Jahre i tilknytning til Anders Jahres Rederi A/S også behandles av styret som første instans.

Bokettersyn ble i 1981 holdt i Anders Jahres Rederi A/S. Selskapet har i de senere år ikke drevet noen virksomhet. Det har kun stått som eier av aksjer og parter i andre skip. De administrative funksjoner synes å ha vært utført av firma Anders Jahre.

Aksjekapitalen er fordelt på 2.433 aksjer som i den kontrollerte periode eies av:

Anders Jahre	2431
Bess Jahre	1
Frithjof Bettum	1

Fra 1/1 1979 har Anders Jahre ført opp samtlige aksjer på sin selvangivelse, og pr. 8/10 1979 har han overført alle aksjer vederlagsfritt til ektefellen Bess Jahre.

Av bokettersynsrapporten fremgår at konto for gaver er debiteret

D2

X J 003267
1309

slik:

1973 bilag 1: kr. 10.000.000

1974 bilag 54: kr. 10.000.000

Disse transaksjoner har sin bakgrunn i gaven til Sandefjord kommunes nye rådhus. I et brev av 13/3 1972 skriver Anders Jahre til kommunen bl.a.:

"På vegne av et investmentselskap, Continental Trust Company Inc., i hvilket selskap jeg har en betydelig interesse (dog ikke aksjeinteresse) har jeg nu den glede å tilby Sandefjord kommune et bidrag, kr. 40.000.000,- - førti millioner kroner - på følgende betingelser:

- 1: Byggeløyve må foreligge senest innen utgangen av dette år.
- 2: Bidraget betales suksessivt over to år i fire terminer á kr. 10.000.000,- som erlegges halvårlig under byggetiden, nemlig 30/6 og 31/12.

Jeg tilbyr min personlige garanti for at ovennevnte bidrag blir stillet til disposisjon for Sandefjord kommune ved forfall."

Den 2/1 1973 ble de første 10 mill. kroner overført til Sandefjord kommune. Beløpet som kom fra Anders Jahres Rederi A/S, er debittert konto for gaver og kreditert mellomregningskonto med A/S Kosmos. Selve pengebeløpet er belastet A/S Kosmos' innskuddkonto i DnC, Sandefjord. Gjelden til A/S Kosmos ble gjort opp ved at Anders Jahres Rederi A/S i 1973 solgte et gjeldsbrev på A/S Custos på 15 mill. kroner til A/S Kosmos.

De neste 10 mill. kroner ble 2/7 1973 overført fra Continental Trust Company Inc.'s konto i Skandinaviska Enskilda Banken i Stockholm. Overføringen skjedde uten pliktig valutalisens, hvilket førte til at Norges Bank tok opp valutaspørsmålene med Anders Jahre.

Mens det pågikk en korrespondanse mellom Norges Bank og Anders Jahre ble det 2/1 1974 og 11/1 1974 overført fra Skandinaviska Enskilda Banken henholdsvis kr. 9.721.589.82 og kr. 278.410.18, tilsammen 10 mill. kroner. Også disse overføringer ble gjennomført uten lisens.

Da Norges bank - etter en skriftveksel med Anders Jahre - ikke fant de gitte opplysninger tilfredsstillende, ble valutalisens nektet. Dette medførte at Jahres personlige garanti overfor Sandefjord

D2

X J 003268
#1309

kommune ble effektiv.

Den 10/7 1974 ble de siste 10 mill. kroner overført til Sandefjord kommune. Anders Jahres Rederi A/S hadde ikke likvide midler til å yte denne gaveporsjonen. Beløpet ble derfor utbetalt av Bulls Tankrederi A/S og A/S Kosmos med 5 mill. kroner hver, mens hele porsjonen regnskapsmessig er bokført i Anders Jahres Rederi A/S. Dette "interne" gjeldsforhold ble avviklet den 30/12 1974 ved at 2 x 5 mill. kroner ble konvertert i et midlertidig gjeldsbrevlån i Bergen Bank. Formell låntager vis à vis banken var firma Anders Jahre, mens lånet er regnskapsført i Anders Jahres Rederi A/S. Tilbakebetaling av lånet ble ordnet ved at Anders Jahres Rederi A/S i oktober 1975 solgte en aksjepost på 65 aksjer i Bulls Tankrederi A/S til London-banken Lazard Brothers for 9.1 mill. kroner. Dette beløp samt en utlodning fra I/S Jahre Line på ca 2 mill. kroner dekket hovedstol og påløpne renter.

På bakgrunn av opplysningene i bokettersynsrapporten varslet fylkesskattesjefen etterligning av Anders Jahres dødsbo i brev av 31/5 1983 til h.r.advokat Per Brunsvig, Oslo, som er bestyrer av dødsboet. Fra brevet hitsettes:

"På grunn av den nære sammenheng mellom saken Anders Jahre/Continental Trust Company Inc. og nærværende sak, jfr. forøvrig Deres forannevnte brev av 1/2 1982 til Skattedirektoratet, vil fylkesskattesjefen - med henvisning til skattelovens § 100 nr. 4 - foreslå for fylkesskattestyret at spørsmålet om etterligning behandles av styret som første instans.

Med henvisning til bokettersynsrapporten (overføringer til Sandefjord kommune) og sakens øvrige materiale vil fylkesskattesjefen foreslå for fylkesskattestyret, jfr. skattelovens §§ 100 nr. 4 og 122 nr. 1, at Anders Jahre (dødsbo) blir å etterligne slike inntekter ved utbyttebeskatning, jfr. aksjeskatte-lovens § 3:

1973 - kr. 10.000.000
1974 - kr. 10.000.000

Tilleggsskatt etter skattelovens § 121 nr. 2 vil bli vurdert av fylkesskattestyret."

8.2 Skattyterens anførsler

En sammenfatning av skattyterens tidligere anførsler er gitt i Vestfold

D2

X

J 003269

#1389

fylkesskattestyres kjennelse av 6. september 1983 på sidene 55-57.

Advokat Brunsvig har selv foretatt en sammenfatning i sitt sluttinnlegg av 27. juni 1990. Herfra siteres (side 14):

"7. Beskatning som aksjeutbytte til Anders Jahre fra Anders Jahres Rederi A/S av gave fra aksjeselskapet direkte til Sandefjord kommune

Forholdet er behandlet i klagen s. 32-34.

Denne groteske beskatning gjelder kr. 20 millioner som aksjeselskapet Anders Jahres Rederi A/S utbetalte direkte til Sandefjord kommune fordi Norges Bank hadde nektet å gi valutalisens til innførsel av det samme beløp som gave fra CTC til Sandefjord kommune til delvis dekning av omkostninger ved bygging av Sandefjord Rådhus. Aksjeselskapet finansierte gaven ved låneopptak i første omgang og derefter salg av aksjer.

Den formelle begrunnelsen for å skattlegge Jahre personlig for aksjeselskapets gave til Sandefjord by, er at da Jahre underrettet ordføreren om gaven fra CTC, tilføyet han at han garanterte for at kommunen ville få gavebeløpet. Han kunne vel den gang ikke i sin vildeste fantasi forestille seg at Norges Bank ville nekte valutalisens for innførsel av gavebeløpet."

Klagen er på dette punkt gjengitt i sin helhet (sidene 32-34):

"I brev av 2.1.74 til Norges Bank, som er gjengitt foran s. 24 opplyste Jahre:

"- at mitt selskap, Anders Jahres Rederi A/S, har ydet kommunen en gave på kr. 10.000.000,- som ble utbetalt 2. januar 1973."

I et brev av 21.8.74, gjengitt i DR VIII, s. 4, refererte Jahre til CTC's gave på NOK 40.000.000 og uttalte så om bakgrunnen for gaven i januar 1973 fra Anders Jahres Rederi A/S:

"Kommunens planlegging av rådhusprosjektet viste at de totale omkostninger langt vil overstige dette beløp (kr. 40.000.000). Jeg overveiet følgelig å gi kr. 10.000.000 personlig, som et foreløpig bidrag i tillegg til bidraget fra Continental Trust Company Inc. Dette forklarer at jeg selv betalte kr. 10.000.000,- i januar 1973..."

D2

J 003270
#1309

På grunn av usikkerhet med valutalisens har det vist seg at min garantiforpliktelse muligens kan bli aktuell. Hvorledes mitt bidrag på kr. 10.000.000 skal behandles, kan følgelig først avgjøres etter at lisensspørsmålet er avklart. På grunn av manglende lisens har jeg også nu betalt ytterligere kr. 10.000.000 til Sandefjord kommune."

Anders Jahres Rederi A/S - hvor Jahre eide alle aksjer - betalte således først et beløp på NOK 10.000.000 til Sandefjord kommune i januar 1973 og derefter ytterligere et tilsvarende beløp i juli 1974.

Revisor Sti redegjør i DR VIII for hvorledes Anders Jahres Rederi A/S finansierte betalingen til Sandefjord kommune. Ifølge rapporten s. 2 finansierte Anders Jahres Rederi A/S det første beløp på kr. 10.000.000 ved å selge et gjeldsbrev på A/S Custos. Om finansieringen av det beløp som selskapet betalte til Sandefjord kommune 10.7.74 er det uttalt i DR VIII, s. 4-5.

"Aksjeselskapet hadde ikke likvide midler til å yte gaveportjonen 10/7-74. Beløpet, 10 mill. kr., må lånes av Bulls Tankrederi A/S og A/S Kosmos. Umiddelbart før regnskapsavslutning 31/12-74 blir disse lån konvertert i et midlertidig gjeldsbrevslån i Bergen Bank. Formell lånetaker er firma Anders Jahre, men lånet regnskapsføres i Anders Jahres Rederi A/S.

Anders Jahres Rederi A/S skaffer midler til å tilbakebetale dette lånet til Bergen Bank ved å selge en aksjepost på 65 aksjer i Bulls Tankrederi A/S til London-banken Lazard Brothers, for 9.1 mill. kr. i oktober 1975. Dette beløp, sammen med en utlodning fra I/S Jahre Line på ca. 2 mill. kr. gir dekning for hovedstol og påløpne renter."

Revisor Sti i DR VIII og styreflertallet legger til grunn at beløpene på 2 x 10.000.000 kr. som Anders Jahres Rederi A/S betalte til Sandefjord kommune, ble betalt som følge av den garanti som Jahre hadde erklært da han ga kommunen meddelelse om gaven fra CTC, jfr. sitatet foran øverst s. 29. Jeg har drøftet denne i:

Bilag 10: Brev av 12.3.83 fra h.r.advokat Brunsvig til Skattedirektoratet.

Jeg uttalte der om Jahres brev av 13.3.72 til Ordføreren i Sandefjord:

Hvis man oppfatter avslutningen på Anders Jahres brev til ordføreren i Sandefjord som en erklæring om garanti fra Anders Jahre personlig, var det en erklæring uten reelt innhold. Anders Jahre hadde ikke i 1972 en personlig økonomi som ville gjøre det mulig å dekke et garanti ansvar av tilnærmelsesvis denne størrelsesorden.

D2

X

J 003271

1309

Dertil hadde han personlig og hans heleide aksjeselskap gitt for store gaver til almenntilgode formål. Også revisor var klar over dette, jfr. rapporten 2. 5:

"Som det fremgår av Anders Jahres personlige selvangivelse - --- hadde ikke Anders Jahre noen mulighet til å dekke garantiforplikelsen av sine egne midler her i landet."

Den slutning man fornuftigvis kan trekke av dette er at Anders Jahre med "min personlige garanti" har ment en garanti fra sitt heleide aksjeselskap Anders Jahre Rederi A/S. Det var i samsvar både med den uttrykksformen han generelt brukte i blant, og med det han ellers har sagt om donasjonen til Sandefjord by. I dokumentene foreligger flere eksempler på at han uten smålige hensyn har brukt formen "jeg" og "mitt" ikke bare om det som han personlige eide, men også om andre rettssubjekter og da ikke bare om Anders Jahres Rederi A/S hvor han i realiteten var eneaksjeeier, men også om selskaper hvor han hadde en heller beskjedne eierinteresse, men en betydelig innflytelse som disponent og styreformann. Hvordan hans uttrykksmåte skal forstås i det foreliggende tilfelle fremgår klart nok av Anders Jahres brev av 2.1.74 til Norges Bank hvorfra revisor har sitert nederst på s. 2 bl.a. følgende:

"- Jeg er personlig involvert i disse donasjoner ved at mitt selskap Anders Jahres Rederi A/S, har ydet kommunen en gave på kr. 10.000.000,- som ble utbetalt den 2. januar 1973."

Gaveløfter skal etter norsk rett tolkes subjektivt. Det må gjelde også for Anders Jahre.

Den første betaling av NOK 10.000.000 fra Anders Jahres Rederi A/S til kommunen faller utenfor "garantien" allerede av den grunn at Jahre oppga at dette var et beløp som han overveide å gi som tillegg til gaven på NOK 40.000.000 fra CTC, fordi byggeomkostningene ville bli vesentlig større enn opprinnelig beregnet. Det kan ikke være tvilsomt at Jahre som eneaksjonær i Anders Jahres Rederi A/S måtte kunne vedta at selskapet skulle gi kommunen en gave på NOK 10.000.000 og derefter ytterligere NOK 10.000.000 og at det var akkurat det han gjorde. Anders Jahres Rederi A/S utbetalte derefter beløpene til Sandefjord kommune. Gaven var ikke usedvanlig for Anders Jahres Rederi A/S. I 1973 ga aksjeselskapet verdipapirer for ca 80 mill. kr. til de almenntilgode institusjoner Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme og Anders Jahres Humanitære stiftelse, jfr. bilag 17 til del I. Gaven til Sandefjord kommune er allerede 100% kommet det offentlige til gode og hovedaksjonæren utviste derved en samfunnsånd som de færreste innenfor sine relative muligheter kan oppvise maken til. Rettslig må det avgjørende være at beløpene ble utbetalt av aksjeselskapet direkte til kommunen som gave til denne. På-

D2

X J 003272
1309

standen om at det offentlige i tillegg skal illegge hovedaksjonærens dødsbo utbytteskatt av de beløp som selskapet betalte som gave til kommunen, forekommer meg ganske grotesk og gir grunn til å spørre om ikke også samfunnet bør opptre med en viss moral."

8.3 Riksskattenemndas bemerkninger

Riksskattenemnda tiltrer bemerkningene fra flertallet i Vestfold fylkes- skattestyres kjennelse av 14. september 1983 som nemnda finner dekkende og derfor vil sitere i sin helhet (side 57-58):

"Saken gjelder etterligning. Som hovedregel behandles slike saker av ligningsnemnda, jfr. skattelovens § 122 nr. 1. Fylkesskattestyret finner imidlertid - på grunn av sakens spesielle karakter, herunder tilknytningen til saken om Anders Jahre/Continental Trust Company Inc., at det vil være mest hensiktsmessig og riktig at styret behandler etterligningssaken, jfr. skattelovens § 100 nr. 4.

Det spørsmål som skal avgjøres er om Anders Jahre eller Anders Jahres Rederi A/S er giveren av 10 mill. kroner i 1973 og 10 mill. kroner i 1974 til Sandefjord kommunes nye rådhus.

Skattyters advokat anfører at hvis man oppfatter avslutningen på Anders Jahres brev til ordføreren i Sandefjord som en erklæring om Jahres personlige garanti, så var det en erklæring uten reelt innhold. Dette fordi Anders Jahre på dette tidspunkt ikke hadde en personlig økonomi som ville gjøre det mulig å dekke et slikt garantiansvar. Ifølge advokaten må Jahre med "min personlige garanti" ha ment en garanti fra mitt heleide aksjeselskap Anders Jahres Rederi A/S. Dette samsvarer med at Jahre brukte formen "jeg" og "mitt" ikke bare om det som han personlig eide, men også om selskaper han hadde tilknytning til.

Et flertall i fylkesskattestyret kan ikke være enig i advokatens synspunkter. At Jahres personlige økonomi ikke kunne tåle den avgitte garantierklæring, mens Anders Jahres Rederi A/S var i stand til dette, må i såfall skyldes at den formue som lå i Jahres aksjer i selskapet var for lavt vurdert. Skattyter kan heller ikke høres med at han omtaler selskaper som han har innflytelse over som "mitt" o.l. I et så forpliktende dokument som brevet til ordføreren i Sandefjord må "Jeg tilbyr min personlige garanti ----" oppfattes som Jahres og ikke en garanti på vegne av et aksjeselskap som ikke er nevnt i brevet. Det er mer nærliggende å si det slik at Jahre har gitt garantier i visshet om at den kunne oppfylles gjennom de verdier hans aksjer i Anders Jahres Rederi A/S

D2

X J 003273
#1309

representerte.

Gaven til Sandefjord kommune var en disposisjon som Continental Trust Company Inc. og Anders Jahre stod bak. Anders Jahres Rederi A/S kan ikke sees å ha hatt noen forpliktelser ved gave-løftet og dets oppfyllelse.

Styrets flertall finner etter dette at Anders Jahre er å anse som giver av de omhandlede 20 mill. kroner til Sandefjord kommune og at han til gaven har anvendt midler uttatt fra Anders Jahres Rederi A/S. Ifølge § 3 i lov av 19/6 1969 om skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer regnes som utbytte enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring fra aksjeselskap til aksjonær. Anders Jahre må derfor bli å utbyttebeskatte for 10 mill. kroner i 1973 og 10 mill. kroner i 1974. Det foreligger ikke korresponderende fradragsrett for Anders Jahres Rederi A/S da utbyttet ikke er tatt av de respektive års overskudd, jfr. § 8, 1.ledd, i samme lov."

I tilknytning til det som er uttalt av fylkesskattestyret, viser Riksskattenemnda til at Anders Jahre selv i brev av 9. juli 1974 blant annet opplyste (Bilag 3.1-20 i Utdraget):

"Som Norges Bank kjenner til, har jeg personlig garantert for at bidraget fra Continental Trust Company Inc. blir stillet til disposisjon for Sandefjord kommune ved forfall".

Videre uttalte Anders Jahre i brev av 21. august 1974 til Norges Bank blant annet (Bilag 3.1-7, side 2 i Utdraget):

"Hvorledes mitt bidrag på kr. 10.000.000,- skal behandles, kan følgelig først avgjøres etterat lisensspørsmålet er avklaret. På grunn av manglende lisens har jeg også nu betalt ytterligere kr. 10.000.000,- til Sandefjord kommune hvilket fremgår av mitt brev av 9. juli 1974."

I og med at Norges Bank aldri innvilget valutalisens, er Anders Jahres personlige garanti for gaven fra CTC til Sandefjord kommune de facto blitt effektiv og oppfylt ved overføringen fra Anders Jahres Rederi A/S til kommunen. Tilsvarende må etter Riksskattenemndas oppfatning gjelde for den andre utbetalingen til Sandefjord kommune på kr. 10.000.000,- som ble gjort fra Anders Jahres Rederi A/S i 1974.

D2

S

J 003274

#1309

På dette grunnlag må utbetalingene etter loven bli å behandle som skattepliktig utbytte for Anders Jahre med kr. 10.000.000,- i 1973 og med kr. 10.000.000,- i 1974.

Med henvisning til advokat Brunsvigs karakterisering av en utbyttebeskatning i det foreliggende tilfellet som grotesk, finner nemnda å bemerke at skattelovgivningen ikke gir nemnda hjemmel til å frafalle eller begrense et skattekrav som den ut fra et gitt materiale legger til grunn medfører skatteplikt. En frafalling eller reduksjon av skattekravet, helt eller delvis, kan etter skattelovgivningens ordning oppnås administrativt ved søknad etter bestemmelsene i skattebetalingsloven kapittel VII.

Slutning

Riksskattenemnda avsa i møte 2. november 1990 vedtak med slik slutning.

1

Vestfold fylkesskattestyres vedtak av 14. september 1983 opprettholdes med følgende endringer i inntekstillegget:

År			
1970	økning	fra kr. 26.414.578	til kr. 27.703.659
1971	reduksjon	" " 23.509.922	" " 23.506.475
1972	reduksjon	" " 23.873.641	" " 23.856.255
1973	reduksjon	" " 30.918.629	" " 30.916.209
1974	økning	" " 22.880.483	" " 23.131.891
1975	reduksjon	" " 26.211.380	" " 26.121.522
1976	reduksjon	" " 5.812.048	" " 5.768.780
1977	økning	" " 11.358.639	" " 11.483.178
1978	økning	" " 279.707	" " 9.563.577
1979	økning	" " 0	" " 19.880.195
1980	økning	" " 0	" " 23.674.708

2

Tilleggs-katt anvendes i henhold til skatteloven § 121 nr. 2 annet ledd, jf. overgangsregler ved ikrafttredelse av ligningsloven §§ 10-1 til 10-5 om forsinkelsesavgift og tilleggs-katt av 30. desember 1986, med 75 pst. av de

D2

X J

003275

#1309

utlignede skatter vedrørende alle formues- og inntektsforhøyelser for samtlige år fra og med 1970 til og med 1982.

D2X

J 003276

#-B09

EINAR ABRAHAMSEN & CO. ANS

Advokatfirma

ADVOKAT EINAR ABRAHAMSEN
ADVOKAT STEINAR ARNESEN
ADVOKAT FRANK N. HOLT
ITSCHE dy

VEDLEGG 4

PRESSEMELDING

Tele- fax	Til/To	Einar Jahre Hansen	
	Fra/From	JA	
	Dato/Date	13/1-93	Ant. sider/No. of pages 2
Post-it Kontorformulærer		3M/Best. nr. 7669	

JAHRE-SAKEN FRAFALLE AV ENKEN

I henhold til Riksskattenemndas kjennelse av 2. november 1990 ble skipsreder Anders Jahres dødsbo etterlignet for perioden 1970 - 1980 for en samlet inntekt på kr 225 mill. Skattekravet med tilleggsskatt og renter ble anmeldt til Sandefjord Skifterett med kr 778 mill. i desember 1990. Enearvingen etter Anders Jahre, enkefru Bess Jahre, reiste skiftetvist for Sandefjord Skifterett gjennom stevning innlevert til retten i desember 1991, idet hun hevdet at grunnlaget for Riksskattenemndas kjennelse hvilte på feil faktiske forutsetninger såvel som på en uriktig lovanvendelse.

Som hovedgrunnlag for den beskatning Riksskattenemndas kjennelse innebærer, er fra ligningsmyndighetenes side anført Anders Jahres administrative - og tilsynelatende enerådende - funksjon i det tidligere panamanske selskap Continental Trust Company Inc., og særlig i forhold til de innskudd m.v. som i dette selskaps navn var deponert i Skandinaviske Enskilda Banken, Stockholm i etterligningsperioden. Det har vært nedlagt et meget betydelig arbeide med sikte på nærmere å kunne fastlegge hvilken posisjon Anders Jahre i realiteten hadde i forhold til de foran nevnte bankinnskudd. Det har vært fru Jahres bestemte oppfatning at hennes avdøde mann ikke sto i et eierforhold til de angjeldende midler, hvorfor det ganske enkelt ikke kunne være grunnlag for den beskatning som ble foretatt. Arbeidet med å fremskaffe opplysninger og bevismateriale forsåvidt angår handlingsforløpet i årene 1970 - 75 har budt på vesentlig større vanskeligheter enn det fru Jahre hadde grunn til å anta da stevningen for Sandefjord ble uttatt.

De undersøkelser som er foretatt i Norge såvel som i utlandet, gir etter fru Jahres oppfatning grunn til å anta at Anders Jahres administrative funksjon fant sted på vegne av utenlandske eiere som følge av den særlige dyktighet Jahre utviste i form av å oppnå god avkastning på kapitalen. Det er videre på det rene etter de undersøkelser som er foretatt, at det vesentligste av midlene fra 1976 har tilhørt, og fortsatt tilhører, en internasjonal veldedig stiftelse som anonymt hvert år deler ut midler til humanitære, sosiale og medisinske formål.

EINAR ABRAHAMSEN & CO. ANS

Advokatfirma M.N.A.

ADVOKAT EINAR ABRAHAMSEN
ADVOKAT STEINAR ARNESEN
ADVOKAT ERIK N. HOLTH
ADVOKAT ODD GLEDITSCH dy

2

Fru Jahre har besluttet ikke å fullføre den rettssak hun har reist mot Staten, idet den private etterforskning som har funnet sted ikke har resultert i fremskaffelse av tilstrekkelig dokumentært bevismateriale fra tiden før 1976, som klart og utvetydig ville kullkaste det resonnement Riksskattenemndas kjennelse hviler på. Dertil kommer fru Jahres sviktende fysiske helse. Endelig vil det være en betydelig prosessøkonomisk risiko knyttet til å fullføre saken, som fru Jahre ikke ønsker å ta.

Det understrekes avslutningsvis at fru Jahres beslutning på ingen måte innebærer noen form for erkjennelse av at Anders Jahre i perioden 1970 - 1980 skulle ha foretatt disposisjoner som strider mot norsk skattelovgivning.

Sandefjord, 13. mai 1993

Einar Abrahamsen
advokat

presse.eab

LAZARD 53

Udell 28.04.97 JAK

Lazard Brothers & Co., Limited

18th May, 1993

1324

To: Mr. D. Verey
From: J. A. Kitchen
Ext.: 2326
Copies: Mr. A. Blakesley Mr. A. Eady

The Anders Jahre Estate

I had a letter this morning from Jeremy Sandelson of Clifford Chance, advising us that Bess Jahre had decided to discontinue the appeal proceedings against the Norwegian Ministry of Finance relating to the tax assessment on the Estate; as a consequence, the case that was scheduled to begin on 24th May will not now take place.

In speaking to Sandelson later on the telephone, he gave me the following background points:-

- Clifford Chance had been to Norway to see Magnus Hellesylt; they had also seen Bjorn Bettum and Doug Gibson in London, to see what evidence they might be able to give if they appeared in court;
- CC had given Gibson a hard time, as if he was under cross examination, and as a result had concluded that he would be unconvincing in the witness box, as he had no hard evidence for any statements, and ultimately fell back on reliance on the fact that Mr. Monsen had told him that certain things were as he said they were;
- Clifford Chance had also caused Abrahamsen to come to London, where they had indicated to him that the Monsen side would not be able to help him and the Estate in the tax appeal, and also to give him their considered view that he would not win. It appears that Abrahamsen finally took this advice to heart and decided that the Estate should not proceed with its appeal;
- it appears that some formal announcement was made in Norway (of which Sandelson will obtain a copy for us), which was to the effect that the Estate accepted that Anders Jahre had administrative control of the funds in CTC, although he was not the owner. The statement makes some reference to the fact that the assets were settled in "an international charitable foundation", which had donated substantially to international charitable causes;

- It has also apparently been stated on behalf of the Ministry of Finance that it will now seek to register the tax judgment and claim against the Estate. The judgment is for around £100 million; the assets in the Estate are around £5 million;
- no mention had been made in any statements etc. of the Monsens directly, nor of LB.

Sandelson said, therefore, that it was now open for Wahr-Hansen to proceed with his pursuit of alleged Jahre assets; clearly, therefore, he still had the option of pursuing LB, and/or attacking Monsen assets in the Cayman. In the latter context, it was proposed to effect the final distribution from Monsen's estate by the 7th June, which might make it less likely that Wahr-Hansen would proceed with what would be, in Sandelson's view, an uncertain process in Cayman anyway.

Sandelson also told me that both Bettum and Gibson had described Wrigley's allegations regarding LB's involvement in the CTC matter as "complete nonsense".

me

JAK/JA

I anledning av at Justisdepartementet 01.12.94 har stillet en selvskyldnergaranti på NOK 100 mill. for kostnader som påløper for Anders Jahres dødsbo, skifte nr. 92-00343S ved Sandefjord skifterett. har departementet og dødsboet inngått slik

AVTALE

KOPI

1. Øvre ramme for utbetalinger og sikkerhetsstillelse skal være NOK 100 mill. Beløpsrammen er eksklusiv renter som påløper etter utbetalinger til boet.
2. Boet svarer hverken garanti- eller beredskapsprovisjon.
3. På utbetalinger svares rente på pro anno basis fra utbetalingsdato tilsvarende NIBOR på tre måneders lån. Rentenivået justeres hvert kvartal på basis av NIBOR pr første virkedag i hvert påbegynt kvartal.
4. Garantien er uoppsigelig fra departementets side frem til boet blir sluttet. Renter på utbetalinger rulles opp til samme tidspunkt på pro anno basis. Det svares rente av foregående kalenderårs rentebeløp.
5. Justisdepartementets fordring inklusive opprullede renter og renters renter anses som massekrav i boet, men skal stå tilbake for boomkostningene.

Denne avtale er utferdiget i 2 - to - eksemplarer, hvorav partene har fått hvert sitt.

Sandefjord, den 24. februar 1995
Anders Jahres dødsbo

Knut Rønning
Knut Rønning
skiftedommer Sandefjord skifterett

Oslo, den 28. februar 1995
Justisdepartementet

Per Håve Skjott

Tilst PAA 24/5-96

RIKSREVISJONEN

Tilst F 23/5-96

Justisdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

15 MAI 1996

95/10264
39 SAKSBE BG

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)

Dato

Rr. III 3.1/93/96 LIN/kho
Arkiv nr. 127.11
Saksnr. 96/299-3

10. mai 1996

FORKLARINGER TIL STATSREGNSKAPET FOR 1995 M.V.

Vi viser til Justisdepartementets brev av 15. mars 1996 med vedlegg til Riksrevisjonen.

~~Kap. 410 Herreds- og byrettene post 45 Store nyanskaffelser~~

Det er en mindreutgift på kap. 410 post 45 på 24,235 mill kr for budsjetterminen 1995. Dette utgjør 87 % av sum bevilgning for 1995.

Det vises til departementets forklaring:

"Mindreutgiften skyldes bl a et akkumulert finansieringsbehov i forbindelse med lokalsakene i domstolene, jf forklaringene under kap. 410 post 11."

Riksrevisjonen ber om en mer konkret forklaring på mindreutgiften enn det som fremgår av forklaringene under kap. 410 post 11. Det nevnes i den forbindelse at bruk av stikkordet "kan overføres" ikke innebærer noe avvik fra prinsippet om realistisk budsjettering.

V
Su
Kap. 414 Undersøkelles- og domsutgifter post 21 Utgifter til bobehandling

Det ble bevilget 53,6 mill kr på kap. 414 post 21 for budsjetterminen 1995. Av dette beløpet ble 50,0 mill kr gitt ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 9 (1994-95). Bevilgningen ble gitt til fortsatt bobehandling i Anders Jahres dødsbo.

Det vises til departementets forklaring:

" Pr 31.12. er det i statsregnskapet utgiftsført ca 46,7 mill kr til dette formål. Det reelle forbruket er imidlertid bare ca 33 mill kr. Pr. 31.12. 95 sto det et ubrukt beløp på kr 13 643 195,- på boets konto. Vi vil be om at midlene tilbakeføres staten."

Riksrevisjonen ber om forklaring på at det er utgiftsført et høyere beløp enn det reelle forbruket.

Justisdepartementet
Statsregnskapet 1995
Antegnelser

6. Utgiftsført, ubrukt bevilgning til bobehandling

Da oppdragsgiverne forestår fullstendig regnskapsføring, foreligger det behov for svært detaljerte rapporter om innkrevingen for at etatene skal kunne avstemme sine regnskaper. Slike rapporter er etter det opplyste under utvikling, men SI har hatt problemer med uttrekk fra databasen. Av departementets brev går det videre frem at de avstemningsmessige problemene, som har vært knyttet til renter og avskrivninger, har vært søkt løst etterhvert som de har blitt identifisert. SI er av sin edb-leverandør lovet at det nye innkreivingsverktøyet praktiske - og tekniske problemer skal være løst innen utgangen av september 1996.

Når det gjelder tilsynet med SI opplyser departementet at det mottas kvartalsvise kasse-, drifts- og budsjettrapporter. Departementet har innsett det uheldige i at det ikke har vært tilfredsstillende tjenesteyting fra SIs side overfor oppdragsgiverne. Som årsak pekes det på at SI har vært gjennom en omstilling som følge av nytt innkreivingsverktøy. Departementet sier videre at det vurderes å etablere en årlig inspeksjonsrutine for å bedre tilsynet med SI, og at arbeidet med etatstyring og styringsdialog overfor de ytre etater fra 1996/97 også vil omfatte SI.

Riksrevisjonen anser at tilfredsstillende rutiner for registrering, innfordring og avstemming av inntektskrav er grunnleggende for å sikre at statens økonomiske interesser ivaretas. Selv om etatene benytter SI til å utføre innkrevingen, er ansvaret for innbetaling og rapportering til sentralt statsregnskap og overordnet departement tillagt den enkelte etat. Utførelsen av oppgavene må derfor reguleres i en avtale som bl.a. skal inneholde en beskrivelse av arbeidsoppgavene som SI skal utføre.

Riksrevisjonen vil understreke behovet for bedret tilsyn med institusjonen fra departementets side.

6. Utgiftsført, ubrukt bevilgning til bobehandling

Under kap 414 Undersøkelles- og domsutgifter, post 21 Utgifter til bobehandling fikk Justisdepartementet i 1995 en bevilgning på 50 mill kroner til fortsatt bobehandling i Anders Jahres dødsbo. I statsregnskapet 1995 er det utgiftsført kr 46 675 195 på posten. Det fremgår av forklaringene til statsregnskapet at ca 13,6 mill kroner av det utgiftsførte beløpet står ubrukt på boets konto pr 31. desember 1995, og at det reelle forbruket i 1995 utgjorde ca 33 mill kroner.

Riksrevisjonen tok saken opp med Justisdepartementet i brev av 10. mai 1996. Departementet svarte Riksrevisjonen ved brev 10. juni 1996.

Det fremgår av departementets brev at midlene på boets konto, som i hovedsak var ment å dekke saksomkostninger som ikke var utbetalt da de ble utgiftsført, er tilbakeført staten i 1996.

Sandefjord skifterett, som administrerer utbetalingene til boet, skal for fremtiden kun foreta overføringer til boet når det er fremlagt dokumentasjon på at utgifter er pådratt og forfalt til betaling

Utbetalingen til bobehandling synes å være foretatt før det var behov for midlene Etter Riksrevisjonens oppfatning er utgiftsføringen ikke i samsvar med kontantprinsippet i bevilgningsreglementets § 14.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 27 august 1996

Bjarne Mørk-Eidem

Johan Buttedahl

Tore Haugen

Hanna Kvanmo

Rikard Olsvik

Per Anders Engeseth

Kap. 414 Undersøkelses- og domsutgifter post 21 Utgifter til bobehandling

Justisdepartementet har fått opplyst fra Sandefjord skifterett og bobestyrer at det utgiftsførte beløpet på ca. kr. 46,7 mill. inkluderte kr. 11,9 mill. som har vært båndlagt i forbindelse med saksomkostningsansvaret i London, men som ennå ikke var fiksert beløpsmessig av britisk domstol. Beløpet var basert på bobestyrers daværende anslag. Disse saksomkostningene var ikke kommet til utbetaling da de ble utgiftsført.

I tillegg til kr. 11,9 mill. som omtalt ovenfor er det utgiftsført beløp i desember 1995 i henhold til overslag fra boets advokater etc. Overslaget viste seg i ettertid å være noe for høyt, og faktiske utgifter til boets advokater etc. ble lavere enn tidligere anslått. Boet har på den måten fått utbetalt kr. 1,74 mill. for mye i 1995. Tilsammen utgjør for mye utgiftsført ca. kr. 13,64 mill.

I brev fra Sandefjord skifterett på vegne av skiftesamlingen til Justisdepartementet av 12. mars 1996 fremgår det at bakgrunnen for at de valgte å utgiftsføre saksomkostningene var at "det forelå en bindende garanti, men ingen bevilgning for 1996".

Da Justisdepartementet i februar 1996 ble kjent med disse forholdene, ble det sendt brev til Sandefjord sorenskriverembete og bedt om at beløpet ble tilbakeført. Videre ble det forutsatt at skifteretten for

fremtiden kun foretar overføringer til boet når det er fremlagt dokumentasjon på at utgiften er pådratt og forfalt til betaling.

Vi viser for øvrig til St.prp. nr. 58 (1995-96) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1996 under kap. 414 post 21 Utgifter til bobehandling hvor det bl.a. er orientert om forholdet.

DET KONGELIGE JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT
SIVILAVDELINGEN

KONTOR: AKERSGT. 42 - TLF. 22 24 90 90 - TELEX 21 403 JDEP N
POSTADRESSE: POSTBOKS 8005 DEP., 0030 OSLO

VEDLEGG 8

12. MAR 1996

SANDEFJORD
SORENSKRIVEREMBETE

Ikke off., jf. offl. § 6 pkt 2a

Sandefjord sorenskriverembete
Postboks 73
3201 SANDEFJORD

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)

Dato

95/1243 A-AF APJ/asy

08.03.1996

ANDERS JAHRES DØDSBO - STATSGARANTI

Det vises til brev av 12.02.96 med vedlegg.

Det fremgår av de mottatte dokumenter at det i 1995 er trukket på statsgarantien kr. 46.676.195. Trekket inkluderer kr. 11,8 mill som er båndlagt i forbindelse med saksomkostningsansvaret i London pådratt i 1995, men som ennå ikke er kommet til utbetaling. Videre er det trukket kr. 1,74 mill ut over det som faktisk var pådratt i øvrige utgifter i 1995. Tilsammen utgjør trekket som ikke er utbetalt i 1995 kr. 13.643.195. Etter det opplyste står midlene på boets konto.

Justisdepartementet ber om at beløpet tillagt renter tilbakeføres til skifteretten.

Justisdepartementet forutsetter at skifteretten for fremtiden kun foretar overføringer til boet når det er fremlagt dokumentasjon på at utgiften er pådratt og forfalt til utbetaling.

Etter fullmakt

Per-Arne Skogstad
ekspedisjonssjef

Anne Pauline Jensen
underdirektør

Saksbehandler: Anne Pauline Jensen, tlf.: 22 24 54 68 faks: 22 24 27 22 24

Statsråden	Plan- og adm. avd.	Kriminaloms. avd.	Lovavdelingen	Polaravdelingen	Politilavdelingen	Sivilavdelingen	Utlendingsavd.
TL 22 24 51 01	TL 22 24 51 19	TL 22 24 55 11	TL 22 24 53 98	TL 22 24 56 01	TL 22 24 52 19	TL 22 24 54 01	TL 22 24 52 81
Faks 22 24 95 33	Faks 22 24 95 34	Faks 22 24 95 31	Faks 22 24 27 25	Faks 22 24 95 39	Faks 22 24 95 30	Faks 22 24 27 24	Faks 22 24 52 89

Sandefjord byrett, Sak nr. 1991-7194
Dok. nr. 21. bilag 2

1550

R E T T S B O K

F O R

S A N D E F J O R D S K I F T E R E T T

År 1993, den 18. januar ble rett satt på rettens kontor i Sandarveien 1, Sandefjord.

Dommer: Dfm. Vegard M. Lund med alm. fullm. av 19.11.91.

Protokollfører: Dommeren.

Sak nr.: 92-343 S (tidligere bo nr. 7/1982), Anders August Jahres dødsbo.

Til behandling: Bobestyrerens søknad om fullmakt til å benytte boets midler.

Til stede: Dommeren alene.

Dommeren fremla boets dokumenter, herunder rettsbok fra skiftesamling den 14.01.93.

Det ble avsagt slik

b e s l u t n i n g :

Den 06.04.82 ble avdøde Anders Jahres bo tatt under skifterettens behandling etter begjæring fra gjenlevende ektefelle, Bess Jahre, som iflg. et testamente var boets enearving. Gjelden er ikke overtatt. Den 13.04.82 ble h.r. advokat Per Brunsvig, Oslo oppnevnt som bestyrer i boet.

Den 17.01.91 oppnevnte skifteretten advokat Even Wahr-Hansen, Oslo som ny bobestyrer. Hans oppgave var i første omgang å foreta visse undersøkelser som angitt i Regjeringsadvokatens brev til skifteretten av 10.12.90.

I skiftesamling den 10.11.92 ble det enstemmig vedtatt at ansvaret for forvaltningen av boets midler skulle overføres til bobestyreren. Et vilkår var at midlene skulle disponeres i bank. Bobestyreren skulle ikke foreta andre plasseringer uten samlykke fra skifteretten.

Fra samme skiftesamling hitsettes forøvrig:

" Det er enighet om at skifterettens beslutning truffet i skiftesamling den 17. januar 1991 skal forstås slik:

' Skifteretten legger til grunn for den videre bobehandling at boet er ansvarlig for det omtvistede skattekravet på tilsammen kr. 778.447.385,- inklusive renter pr. 27.12.1990 med tillegg av morarenter etter denne dato.

Skifteretten standpunkt til om skattekravet skal godkjennes blir avgjort i den tvist som er reist av Dess Jahre med staten som motpart i sak 719-91 A for Sandefjord skifterett. Hvis denne saken ikke blir avgjort ved endelig dom, er det offentliges krav å anse som godkjent med endelig virkning.

Boet skal ikke reise tvist om det ovennevnte skattekravet, og boet skal behandles etter reglene om insolvente dødsbo.' ...

Vedrørende spørsmål om anvendelse av midler til videre undersøkelser i utlandet, anbefalte bobestyreren at han fikk fullmakt til å anvende et beløp på ca. 2.000.000,- kroner for resten av 1992 og ytterligere 1,5 millioner kroner for 1993. ...

Advokat Abrahamsen opplyste på sin klient at han støttet bobestyrerens anbefaling. Statens og kommunens representanter ønsket betenkningstid. Ny skiftesamling ble berammet til onsdag 25. november d.å. ..."

Etter ovennevnte skiftesamling har bobestyreren vært i gjentatt kontakt med såvel advokat Einar Abrahamsen, Sandefjord, statens og kommunens representanter vedrørende

nærmere vilkår for videre anvendelse av boets midler til undersøkelser i utlandet.

Bobestyreren har opplyst at han også har delt ut bakgrunnsinformasjon i ulikt omfang til de ulike deltagerne på skiftesamlingen. Dommeren har for sin del bl.a. mottatt kopi av MEMO fra advokatfirmaet BAHR datert 05.06.92, bobestyrerens notat av 21.10.92 og udatert utkast til avtale, revidert versjon av 06.11.92. Retten legger innholdet av disse dokumentene til grunn mht. nærværende beslutning.

I søknad om fullmakt til å benytte boets midler av 13.01.93 skisserer bobestyreren innenfor hvilke rammer og vilkår han ønsker tillatelse til å bruke av boets midler. Søknaden ble overlevert de foran nevnte representanter/parter samme dag.

Skiftesamlingen som opprinnelig var beråmnet til 25. november 1992, ble gjentatte ganger utsatt etter begjæring fra staten. Den ble endelig avholdt for lukkede dører 14. januar 1993.

På skiftesamlingen trafalt Advokat Abrahamsen pva. Jørgen Jahre jr. og Bjørn Bettum et krav som opprinnelig var anmeldt av firma Anders Jahre. Advokat Abrahamsen erklærte videre at Anders Jahres rederi A/S ettergir sitt krav mot boet.

Etter bobestyrerens redegjørelse på skiftesamlingen, ble følgende protokollert i tilknytning til bobestyrerens søknad om fullmakt til å benytte boets midler:

" Advokat Abrahamsen ga uttrykk for at undersøkelsene i utlandet bør fortsette. Han ga uttrykk for sterk skepsis til innholdet i 'andre stadium av avtalen' slik dette fremkommer i bobestyrerens søknad til skiftesamlingen av 13.01.93, men ga sin tilslutning til bobestyrerens forslag, dog med den begrensning at boet, dersom skattekravet skulle vise seg å falle bort, ikke skal kunne holdes ansvarlig for de krav som er nevnt øverst i bobestyrerens søknad på s. 3 (pkt. 3.1).

Advokat Søvik ga uttrykk for at undersøkelser i utlandet bør fortsette. Han ga på statens vegne tilslutning til bobestyrerens søknad av 13.01.93, men med den presisering at vilkårene i avtalen søkes forbedret i boets favør. Herunder bør bobestyreren i pkt. 3.1 søke å få inn at boets forpliktelse under dette avtalepunkt (og totalt) er begrenset til omfanget av de midler som avtalen innbringer for boet. Videre bør den andel som er angitt i søknadens pkt. 3.2 søkes redusert vesentlig.

Rådmann Ustgård aksepterte på vegne av Sandefjord kommune første stadium i bobestyrerens søknad. Når det gjelder annet stadium må en avtale begrenses slik at boets nåværende midler i utlandet ikke risikeres. Forøvrig slutter Sandefjord kommune seg til statens bemerkninger."

Retten skal bemerke

Det fremgår foran at samtlige dellagere på skiftesamlingen i utgangspunktet er enige i at undersøkelser i utlandet bør fortsette. Det er imidlertid oppstått uenighet om hvilke avtalevilkår bobestyreren skal ha fullmakt til å inngå med tredjemann under disse undersøkelsene.

Bobestyreren har gitt bestemt uttrykk for liten tro på muligheten til å forhandle seg til vesentlig andre hovedvilkår enn hva som fremgår av hans søknad om fullmakt til å benytte boets midler av 13.01.93. Han har imidlertid gitt uttrykk for sterk tro på at en avtale på de foreslåtte vilkår vil kunne tilføre boet betydelige økonomiske midler.

I Skifteloven § 19 heter det:

" Med hensyn til forvaltningen av boets eiendeler er skifteretten bundet av loddelernes beslutning forsåvidt de alle er enige og skifteretten ikke finner at beslutningen strider mot umyndige eller fraværende arvingers eller mot kreditorenes tarv."

Skifteloven § 19 er inntatt i lovens første del (Almindelige regler om offentlig skifte), 3dje kapitel (Skiftebehandling). Det er foran slått fast at det er enighet i skiftesamlingen om at boet skal behandles etter reglene om insolvente dødsbo. Retten legger til grunn at Skifteloven

§ 19 får anvendelse ved behandling av insolvente dødsbo.

Av Skifteloven § 124 følger det at med loddeiere forstås de som i egenskap av ektefelle eller arving har krav på lodd i boet. Avdødes kreditorer er således ikke loddeiere i skiftelovens forstand.

Innholdet av § 19 er ikke endret siden vedtagelsen av Skifteloven i 1930. Regelen er ikke særskilt behandlet i lovens forarbeider. Bestemmelsen er imidlertid omtalt av Per Augdahl i Skifteloven med kommentarer, 2. utg., Oslo 1956. I relasjon til lovens § 19, sitsettes fra boken på s. 37:

" Kreditorene har ingen medbeslutningsrett, selv ikke i insolvente dødsboer hvor gjelden ikke er overtatt; sådanne boer vil imidlertid kunne forlanges tatt under konkursbehandling etter konkursl. [av 6. juni 1863] § 109, og i så fall kommer de almindelige konkursregler til anvendelse.

Har skifteretten handlet i strid med loddeiernes beslutning i tilfeller hvor den etter § 19 er bundet derav, vil der kunne anvendes kjæremål overensstemmende med § 27. Har skifteretten med en sådan beslutning inngått rettshandel med godtroende tredjemann, vil dog skifterettens stilling som boets representant være til hinder for at der kan reises nogen innsigelse overfor tredjemann; se bemerkningene til § 29. Derimot vil der naturligvis kunne gjøres ansvar gjeldende overfor vedkommende skifteforvalter."

Fra Per Augdahl, Lærebok i Norsk skifterett, 6. utg. Oslo 1969 s. 77, sitsettes:

" At skifteretten overtar boet, er ikke ensbetydende med at loddeierne berøves enhver bestemmelsesrett. Det som en enkelt loddeier kan gjennomtvinge under et privat skifte, må også respekteres under offentlig skifte. Og skifteretten er bundet av loddeiernes enighet i anliggender som loddeierne under et privat skifte hadde fått herredømme over, se § 19. ...

At arvekreditorene har fortrinsrett i bomassen på grunn av manglende gjeldsovertagelse, medfører derimot i og for seg ikke at loddeierne mister bestemmelsesretten. Men skifteretten har etter § 19 her både rett og plikt til å sette sig utover hvilkensomhelst beslutning som strider mot kreditorenes tarv."

Retten har ikke funnet nyere juridisk litteratur som bestrider Augdahls syn på de siterte punkter. I rettspraksis synes ikke problemstillingene tidligere å ha vært satt på spissen.

Retten legger til grunn at advokat Abrahamsen representerer den eneste kjente loddeler i boet, nemlig enken Bess Jahre. Hans protokollerte beslutning er forsåvidt enstemmig i relasjon til Skifteloven § 19. Skifteretten må med dette være bundet av advokat Abrahamsens syn på forvaltningen av boets midler, medmindre dette er i strid med kreditorenes tarv.

Med hensyn til kreditorenes tarv skal retten bemerke at skattekreditorene i skiftesamlingen var representert ved rådmann Ustgård for Sandefjord kommune og ved advokat Søvik for regjeringsadvokaten på vegne av staten. Statens representant ga uttrykk for at bobestyrerens søknad burde innvilges uten krav om absolutte tilleggsvilkår. Kommunens representant satte på sin side et absolutt vilkår for at søknaden burde tas til følge. Kommunens absolutte vilkår er i og for seg mer omfattende enn det vilkår som advokat Abrahamsen satte på vegne av loddeleren.

Utskelen må antas å være relativt høy før loddelerens enstemmige beslutning om forvaltningen av boets eiendeler kan sies å stride "mot kreditorenes tarv" i relasjon til Skifteloven § 19. Dette må i særdeleshell gjelde når loddelejerne ønsker å disponere boets midler på et mer forsiktig vis eller i en mindre utstrekning enn en kreditor. Dermed kreditorene og loddeleren ikke blir enige om disponeringen av boets midler, har kreditorene på sin side en sikkerhetsventil, nemlig å begjære boet tatt under konkursbehandling.

Det utkastet til avtale som bobestyreren søker om fullmakt til å inngå, er av svært spesiell karakter. Uten de begrensninger som Sandefjord kommune og loddeleren setter

som absolutte vilkår for en inngåelsen, risikeres hele boets masse å gå tapt. Statens representant, som er den eneste som ikke setter absolutte vilkår for avtaleforslaget, har på sin side i skiftesamlingen gitt uttrykk for at de avtalevilkårene som uenigheten gjelder, bør begrenses på den måten som kommunens og (i en mer begrenset grad) loddeierens representant har satt som absolutte vilkår.

Det bemerkes videre at staten først etter en lang beslutningsprosess, fant det verdt å ta den risiko som bobestyrerens avtaleforslag medfører. Dette formodentlig som et resultat av en avveining mellom risikoen mot hva som forventes oppnådd ved inngåelsen av den foreslåtte avtalen. At ikke engang skattekreditorene seg imellom er enige om vilkårene, må i seg selv tillegges vekt ved rettens vurdering.

På denne bakgrunn kan retten etter en samlet vurdering vanskelig se at loddeierens absolutte vilkår for å foreta slike skritt som det fremgår av "første stadium i avtalen" i bobestyrerens søknad om fullmakt til å benytte boets midler, strider mot kreditorenes krav i relasjon til Skifteloven § 19.

Retten finner med detre at bobestyrerens søknad om fullmakt til å benytte boets midler datert 13.01.93 bare kan tas til følge på det vilkår som advokat Abrahamsen satt i skiftesamlingen den 14.01.93.

Bobestyrerens gis på denne bakgrunn følgende fullmakt, i rettens beslutning utformet som en

s l u t t i n g :

Undersøkelsene i utlandet kan fortsatte overensstemmende med bobestyrerens søknad om fullmakt til å benytte boets midler av 13.01.93, dog med den begrensning at boet, dersom skattekravet skulle vise

1557

8

seg å falle bort, ikke skal kunne holdes ansvarlig for de krav som er nevnt øverst i bobestyrerens søknad på s. 3 (pkt. 3.1).

Rettens beslutning sendes bobestyreren pr. telefax og post. Den sendes kreditorenes representanter pr. post.

Beslutningen ikke kan påkjæres med begrunnelse i at den er uhensiktsmessig eller uheldig, jfr. Skifteloven § 27. Et kjæremål kan imidlertid begrunnelse i at beslutningen er ulovlig eller at skifteretten har vurdert rettsreglene galt.

Retten hevet

Vegard M. Lund

Vegard M. Lund

dfm.

Reett fotokopi bekrettes:

Bert L. Ergo Lyngvold
balm.

D/1483

AGREEMENT made as of the 3rd day of May, 1991 by and between HENRY A. MCKINNELL (hereinafter referred to as "McKinnell") and THE ESTATE OF ANDERS JAHRE (hereinafter referred to as the "Estate"):

W I T N E S S E T H:

WHEREAS, the Estate is under legal administration in Norway and subject to the laws of Norway; and

WHEREAS, in connection with matters pertaining to the Estate, the Estate has an interest in securing information on the former holdings of Anders Jahre; and

WHEREAS, based on discussions between the Estate and McKinnell, the Estate believes that McKinnell possesses documents and other information of interest to the Estate in connection with its investigation of the former holdings of Anders Jahre; and

WHEREAS, the Estate has requested that McKinnell produce the information in his possession which may be related to the former holdings of Anders Jahre; and

WHEREAS, McKinnell has indicated to the Estate that:

1. He prefers to avoid being involved in any legal action brought by the Estate; and
2. He wishes to avoid any action which will jeopardize the financial interests of his children, who are

D2

potential beneficiaries of various estates and actual beneficiaries of certain trusts; and

1. Despite the above, he would comply with any valid legal process compelling him to produce information; and

WHEREAS, the Estate has expressed a preference to work with McKinnell on a cooperative basis as provided in this Agreement as opposed to the use of legal process; and

WHEREAS, in order to avoid inevitable litigation and in order to avoid any appearance whatsoever that he is interfering with a legal investigation, McKinnell has decided to reach agreement with the Estate;

NOW, THEREFORE, in consideration of the premises and the mutual promises and undertakings herein contained and set forth and for other good and valuable consideration made over by each party to the other, the receipt and sufficiency of which is hereby acknowledged, it is covenanted and agreed as follows:

ARTICLE I

Definitions

- A. "Entity" means any trust, foundation, estate, partnership, firm, corporation, company, business association, joint venture, group of companies, association or body of persons or other entity or enterprise of whatsoever nature and wherever established and whether or not having a separate legal entity.
- B. "Estate" means the Estate of Mr. Anders Jahra, a party to this agreement, taken under administration by the probate

D2

J 003383

XI

B39

court of Sandefjord, Norway pursuant to application of April 2, 1982 from Mr. Jahre's sole heir and widow, Freddie Bess Jahre.

- C. "Jahre" means Mr. Anders Jahre, Norwegian citizen who, at the date of his death on February 28, 1982, lived at Midtasen, Sandefjord, Norway.
- D. "McKinnell" means Henry A. McKinnell, a party to this Agreement, a citizen of Canada and a resident of the State of Connecticut, whose residential address is 45 Morningside Drive, Greenwich, Connecticut, and his executors, administrators and personal representatives.
- E. "McKinnell's Issue" means the issue of McKinnell and Guri McKinnell, McKinnell's former wife.
- F. "Relevant Assets" means (i) all property and assets whether moveable or immoveable and of whatever nature and wheresceyer situate which were at any time prior to the death of Mr. Jahre:
- (i) directly or indirectly owned (whether in whole or in part) by Mr. Jahre or any Relevant Entity or Relevant Entities; or
 - (ii) held (whether directly or indirectly or whether in whole or in part) as nominee for, or to the order of, Mr. Jahre or any Relevant Entity or Relevant Entities; or
 - (iii) held (whether directly or indirectly and whether in whole or in part) in trust (whether express,

D2

implied or constructive) for Mr. Jahre or any Relevant Entity or Relevant Entities; and

(2) all property and assets whether moveable or immoveable and of whatever nature and wheresoever situate that from time to time represents such property and assets as are described in (1) above.

- G. "Relevant Claims" means all claims or causes of action (whether arising in contract, tort, breach of trust, breach of fiduciary duty, breach of statutory duty, or otherwise howsoever and in whatsoever part of the world) which Mr. Jahre or any Relevant Entity may have had in connection with any or all of the Relevant Assets at any time prior to Mr. Jahre's death or which may now be vested in the Estate or in any Relevant Entity or Relevant Entities.
- H. "Relevant Assets and Claims" means, collectively, the Relevant Assets and the Relevant Claims.
- I. "Relevant Entity" means any Entity which at any time prior to the death of Mr. Jahre was (whether directly or indirectly) under the control of Mr. Jahre or of any other Entity or Entities under such control or in which at any such time Mr. Jahre had an interest (whether direct or indirect).
- J. "Recovered Assets" means all Relevant Assets, including the proceeds of all Relevant Claims, recovered by the Estate for its sole use and benefit after the date of this Agreement, other than and excluding any Relevant Assets that may be so recovered (i) from Lazard Brothers & Company, Ltd. or any

D2

XI

#1339

entity which controls or is controlled by Lazard Brothers & Company, Ltd., up to a maximum amount of \$2.5 million plus interest, relating to a deposit of that amount made by Mr. Jahre or by a Relevant Entity and (ii) in connection with Jahre's interests in the private limited company Anders Jahre AS, the partnership Firma Anders Jahre, and the private limited company Anders Jahre Rederi AS.

K. "Relevant Liabilities" means the unreimbursed costs, charges and expenses of the Estate incurred after the date of this Agreement including, without limitation:

(1) the costs, charges and expenses of and incidental to the pursuit, recovery and realization (whether or not such recovery and realization is achieved) of Relevant Assets and Claims;

(2) all sums payable by the Estate or expenses incurred by the Estate pursuant to Article IV of this Agreement (other than and excluding sums payable to the Trust by virtue of Article IV(8));

(3) all taxes, penalties, fines and interest payable by the Estate anywhere in the world (other than and excluding the Kingdom of Norway) in respect of Recovered Assets; and

(4) the general costs of administration of the Estate.

L. "Net Recovered Assets" means (1) the aggregate of:

(i) in the case of Recovered Assets which are cash, such cash, but excluding all earnings (by way of

D2

J 003386

#1339

XI

interest or otherwise) on cash which constitutes Recovered Assets on the date of this Agreement, and

(ii) in the case of Recovered Assets which are not cash, net amounts received upon the liquidation or conversion to cash of such Recovered Assets pursuant to the provisions of paragraph C of Article IV hereof and the earnings (by way of dividends, distributions or otherwise) on such non-cash Recovered Assets until they are so liquidated or converted to cash, but excluding all earnings on assets which constitute Recovered Assets on the date of this Agreement;

less

(2) the aggregate amount of all Relevant Liabilities.

ARTICLE II

Representations, Warranties and Covenants by McKinnell

McKinnell accepts that the Estate is entering into this Agreement in reliance upon the representations, warranties and covenants of McKinnell set forth in this Article II. The Estate acknowledges and agrees that any representation or warranty that is qualified by McKinnell's "knowledge and belief" is made by McKinnell without any investigation or inquiry on the part of McKinnell to verify the accuracy of such knowledge and belief. McKinnell represents, warrants and covenants to and with the Estate as follows:

A. (i) McKinnell has been advised by certain persons of their belief that considerable amounts of Relevant Assets are in the possession of certain legal entities and/or persons, some

of whom have been identified to McKinnell, and that said Relevant Assets have not been returned to Jahre, the Relevant Entities or the Estate and (ii) McKinnell believes in good faith that certain information and documents possessed by McKinnell may be relevant to and could prove helpful to the Estate's efforts to identify, collect, recover and pursue Relevant Assets and Claims, including the Relevant Assets described in clause (1) above.

B. To McKinnell's knowledge and belief, the documents and information possessed by McKinnell referred to in paragraph A above were obtained by McKinnell, and can and will be transferred or disclosed by McKinnell to the Estate, without violation of (i) any statutes, laws or regulations of any relevant jurisdiction, whether criminal (including, without limitation, laws relating to fraud, theft or other illegality) or civil, except that McKinnell has been advised that if he were to transfer or disclose to the Estate documents and information that he obtained in the Cayman Islands such transfer or disclosure might violate the laws of that jurisdiction, or (ii) any agreement or instrument to which McKinnell is a party, and, to his knowledge and belief, and except as described in clause (i) above, without giving rise to any valid claim or cause of action howsoever and in whatsoever part of the world (whether arising in contract, tort, breach of trust, breach of fiduciary duty, breach of any duty of confidentiality, breach of any other duty owed to any other person or Entity, breach of statutory duty or otherwise).

D2

J 003388

#1339

XI

C. McKinnell has not tampered with or manufactured any of the documents possessed by McKinnell referred to in paragraph A above and, to McKinnell's knowledge and belief, such documents are authentic.

D. McKinnell has not knowingly engaged or been involved, directly or indirectly, either on his own or in conjunction with any other person or Entity, as principal, agent, or in any other capacity whatsoever, in any conspiracies, understandings, arrangements, acts or omissions that involve or in any way are associated with (i) the wrongful appropriation, use or transfer of Relevant Assets or (ii) Relevant Claims in any way connected with or arising out of such wrongful appropriation, use or transfer.

E. McKinnell will not seek to obtain possession of any documents or information relating to any Relevant Assets and Claims, and will not transfer any such documents or disclose any such information to the Estate, if such possession, transfer, or disclosure, to McKinnell's knowledge and belief, would violate (i) any statutes, laws or regulations of any relevant jurisdiction, whether criminal (including, without limitation, laws relating to fraud, theft or other illegality) or civil, or (ii) any agreement or instrument to which McKinnell is a party, and, to his knowledge and belief, without giving rise to any valid claim or cause of action howsoever and in whatsoever part of the world (whether arising in contract, tort, breach or trust, breach of fiduciary duty, breach of any duty of confidentiality, breach of any other duty owed to any other person or Entity,

breach of statutory duty or otherwise). In the event that any documents or information cannot be obtained by McKinnell or disclosed or transferred by him to the Estate due to the foregoing limitations, McKinnell will, to the extent he can do so without violating any relevant statutes, laws, regulations, agreements or instruments, inform the Estate of the existence of such documents or information and the circumstances which preclude his possession, transfer or disclosure thereof.

F. McKinnell will disclose and transfer to the Estate all information and documents relating to the Relevant Assets and Claims which McKinnell may so disclose and transfer without violating any of the foregoing representations, warranties and covenants. McKinnell will not knowingly withhold any information or documents relating to the Relevant Assets and Claims (except as may be required for him to comply with the foregoing representations, warranties and covenants), and if McKinnell knows or believes that any such information is untrue or such documents are inaccurate or unauthentic or have been tampered with by any person or Entity in any material respect, McKinnell will disclose to the Estate such untruth or inaccuracy. McKinnell will not tamper with or manufacture any documents relating to the Relevant Assets and Claims.

G. Except as contemplated by paragraph B of Article IV, McKinnell has not entered into and will not enter into any understanding, agreement or arrangement with any person or Entity that has in any way wrongfully appropriated any Relevant Assets or Claims relating, directly or indirectly, to the Relevant

D2

J 003390

#1339

XI

Assets and Claims whereby such person or Entity could benefit, directly or indirectly, from any payment or other assets received or receivable by McKinnell or McKinnell's Issue under Article IV of this Agreement.

H. McKinnell has heretofore incurred certain costs and expenses in connection with this Agreement, including, without limitation, fees and expenses relating directly or indirectly to his obtaining possession of documents and information relating to the Relevant Assets and Claims in an aggregate amount equal to approximately \$250,000, and legal fees and expenses owed by McKinnell to Weil, Gotshal & Manges and Cummings & Lockwood relating to the preparation, negotiation, execution and delivery of this Agreement, in an aggregate amount not greater than \$30,000.

ARTICLE III

Obligations OF McKinnell

A. McKinnell will (i) concurrently with the payment to him of the amount of \$250,000 referred to in Article IV.D, deliver to the Estate all of the documents in his possession, or which are otherwise available to him, which directly or indirectly relate to the Relevant Assets and Claims (other than the documents obtained in the Cayman Islands referred to in clause (i) of Article II.B.), and (ii) subject to the provisions of paragraph C below, make himself available at reasonable times for interviews with the Estate and its representatives sufficient in duration to enable McKinnell to provide all other information in his possession (other than the information obtained in the

D2

#1339

XI

Cayman Islands referred to in clause (i) of Article II.8.) relating to the Relevant Assets and Claims which is not contained in such documents and to respond to the Estate's questions relating to such documents and information.

E. Following the delivery of documents and furnishing of information contemplated by paragraph A above, McKinnell will have a continuing obligation to the Estate, subject to the provisions of paragraph E of Article II, for a period of three years from the date of this Agreement to deliver documents and disclose information which may thereafter come into McKinnell's possession or otherwise become available to him and which directly or indirectly relate to the Relevant Assets and Claims; provided, however, that it is understood that McKinnell shall be under no obligation to obtain any such documents or information. Subject to the provisions of paragraph C below, during such time period McKinnell will assist the Estate and its representatives in accordance with their reasonable requests including, inter alia: (i) in analyzing and understanding, insofar as he is able, the documents and information provided by McKinnell hereunder; (ii) in identifying, insofar as he is able, the source of such documents and information; (iii) in verifying, insofar as he is able, the authenticity of such documents; (iv) in reading and, insofar as he is able, analyzing any documents which might be provided to him by the Estate which relate directly or indirectly to the Relevant Assets and Claims; and (v) in providing, insofar as he is able, such other information, insights and suggestions of other sources of information relating to the Relevant Assets

D2

J 003392

XI

#1339

and Claims or which might otherwise be helpful to the Estate's efforts to identify, collect, recover and pursue all Relevant Assets and Claims.

C. The Estate acknowledges and understands that McKinnell is a full time executive officer of a corporation based in New York City. Accordingly, the Estate recognizes and agrees that McKinnell's cooperation with the Estate's reasonable requests pursuant to this Article III shall be, unless otherwise consented to by McKinnell, in New York City outside of business hours and in a manner which would not interfere with the discharge of his duties to his employer.

D. McKinnell agrees to make himself available to the Estate and to other persons and Entities specified by the Estate at reasonable times to be interviewed and/or examined under oath in connection with any litigation relating to the Estate's pursuit of the recovery of the Relevant Assets and Claims with respect to:

- (i) The documents and information McKinnell has provided to the Estate;
- (ii) The documents and information the Estate has provided to McKinnell; and
- (iii) Matters directly or indirectly pertaining to the Relevant Assets and Claims regardless of whether said matters are reflected in any document.

Certain of the documents referred to above may include discussion of documents which are confidential under Norwegian law and

therefore not provided to McKinnell. In connection therewith, McKinnell agrees to cooperate with the Estate, to the extent reasonably possible, despite the fact that he has not been provided with copies of said documents.

ARTICLE IV

Obligations of the Estate to McKinnell

A. Subject to paragraph C below, the Estate agrees to indemnify and hold McKinnell harmless with respect to any and all direct or indirect claims, demands or suits and for any and all damages or costs, judgments, recoveries, fines, penalties and all other losses and amounts in any way directly or indirectly arising out of the furnishing of information or documents to the Estate or any other activities of McKinnell as contemplated by and in accordance with this Agreement. In the event of any such claim, demand or suit, the Estate will, after consultation with McKinnell, employ counsel of its choice, which counsel shall be reasonably acceptable to McKinnell, to defend such claim, demand or suit and shall pay all amounts that McKinnell incurs in connection with any such claim, demand or suit; provided, however, that if at any time McKinnell for any reason shall not be satisfied with the counsel chosen by the Estate, McKinnell may employ separate counsel to represent McKinnell's own interests (but not to replace the counsel employed by the Estate) and the Estate shall pay or reimburse McKinnell for one-half of the reasonable fees and expenses of such separate counsel (and in such event, McKinnell shall not have the right to settle any matter for which the Estate is providing indemnification without

D2

the Estate's consent, which shall not be unreasonably withheld); and, provided, further, however, that with respect to any claim, demand or suit for which the Estate would be obligated to indemnify McKinnell and incur expenses pursuant to this paragraph A which is made at a time when the Estate is not in possession of cash proceeds from Net Recovered Assets, McKinnell may employ separate counsel of his own choice to defend such claim, demand or suit and the Estate shall pay (or reimburse McKinnell for) 100% of the reasonable fees and expenses of such separate counsel. If the Estate later comes into possession of sufficient cash from Net Recovered Assets. Notwithstanding the foregoing, the Estate will have no obligation to indemnify McKinnell in respect of any such claims, demands, suits, damages or costs at any time that circumstances exist which would give rise to a right of the Estate to terminate this Agreement pursuant to Article V.

B. Subject to paragraph C below, the Estate agrees to indemnify McKinnell's Issue for any losses incurred by them as a result of any recovery by the Estate of any of the Relevant Claims. The Estate acknowledges the difficulty of quantifying the amount of such losses. Therefore, to satisfy its indemnification obligation, it agrees that, in the event it recovers any Recovered Assets, including any cash or other property as a result of the collection of any of the Relevant Claims, it will set aside out of Net Recovered Assets for the benefit of McKinnell's Issue cash or other property having a value, at the time such cash or other property is set aside, equal to forty percent (40%) of such Net Recovered Assets, up to

D2

J 003395

#1335

XI

an aggregate amount to be set aside of U.S. FIFTY MILLION DOLLARS (U.S. \$50,000,000). All cash and other property required to be set aside under this provision will be set aside in a trust solely for the benefit of McKinnell's Issue. McKinnell agrees (i) to deliver to the Estate a copy of the aforementioned trust deed upon its execution, and (ii) to obtain from each of McKinnell's Issue and deliver to the Estate on or about the time of the establishment of the trust a certificate to the effect that such person has not and will not make any arrangement with or payments to any person or Entity that has in any way wrongfully appropriated any Relevant Assets and Claims whereby any such person or Entity could benefit, directly or indirectly, from any payments or other assets received or receivable by McKinnell's Issue pursuant to this Agreement and (iii) to obtain from each other beneficiary, if any, of the trust and deliver to the Estate, on or about the time any such beneficiary is so named, a certificate to the effect referred to in clause (ii) above.

C. The Estate will not be under any obligation to indemnify McKinnell in accordance with paragraph A above or to indemnify McKinnell's Issue in accordance with paragraph B above unless, and only to the extent that, at the time the Estate would otherwise be obligated to make any indemnification payments or incur expenses pursuant to such paragraphs A or B, or at any time thereafter (to the extent that such indemnification obligations have not been discharged), the Estate is in possession of cash proceeds from Net Recovered Assets. McKinnell acknowledges and

agrees that it is entirely within the discretion of the Estate to determine the methods by which Recovered Assets not consisting of cash are to be liquidated or converted to cash, including, without limitation, all determinations of the timing and structure of any transactions and the consideration to be received upon the disposition of Recovered Assets. McKinnell further acknowledges and agrees that the Estate will have the right, at any time and for any reason whatsoever, to elect not to pursue the recovery of any Relevant Assets and Claims and will have no liability to McKinnell or McKinnell's Issue under Article IV.B. with respect to any Relevant Assets and Claims which it elects not to pursue or fails to recover or for any errors of judgment which the Estate might make in disposing of Recovered Assets so long as the Estate treats the interests of McKinnell and McKinnell's Issue the same as the Estate's interests and acts at all times in accordance with Norwegian law and principles of commercial reasonableness.

D. Concurrently with the delivery by McKinnell to the Estate of the documents referred to in clause (i) of Article IV.A, the Estate will reimburse McKinnell in an amount equal to \$250,000 for all fees and expenses relating directly or indirectly to his obtaining possession of documents and information relating to the Relevant Assets and Claims and in an aggregate amount not greater than \$10,000 for legal fees and expenses owed by McKinnell to Weil, Gotshal & Manges and Cummings & Lockwood relating to the preparation, negotiation, execution and delivery of this Agreement.

D2

E. Subject to the following conditions, the Estate will reimburse McKinnell for any and all reasonable and necessary costs and expenses (other than the costs and expenses referred to in paragraph D above), including reasonable attorney's fees, which he may incur in the future in performing his obligations under this Agreement, and will pay to McKinnell consulting fees at the rate of \$100 per hour for the time he spends in discharging such obligations pursuant to the direct request of the Estate (including for the time spent by McKinnell as contemplated by paragraph A(ii) of Article III). Prior to incurring any costs or expenses which are to be reimbursed hereunder, McKinnell will first seek approval from the Estate of a budget to cover such costs and expenses, which approval will not be unreasonably withheld; provided, however, that the Estate will not be required to authorize expenditures by McKinnell, and if the Estate fails to provide such authorization McKinnell will have no obligation to provide any of the services contemplated by the Agreement which may only be provided by him through the incurrance of expense that the Estate has declined to reimburse; and, provided, further, however, that prior to being required to reimburse any such expenses, the Estate will be provided with appropriate documentation, in the form of receipts, bills, invoices, cancelled checks and the like, covering such expenses. Any reimbursement of McKinnell hereunder for his time and expenses shall be made in accordance with all applicable laws, best practice, ethics and rules of all relevant jurisdictions.

D2

J 003398

#1339

XI

F. Subject to the provisions of this paragraph F, the Estate agrees to cooperate with McKinnell and, at his request, provide him with such information as it may have in its possession in connection with any efforts by McKinnell to locate and identify assets of his former wife that may be held by certain parties for her benefit. Nothing contained in this paragraph F shall require the Estate to provide McKinnell with any information which might be confidential under Norwegian law or to do anything that might be inconsistent with Norwegian law or administrative practice concerning the administration of the Estate or inconsistent with the laws of any other applicable jurisdiction. Furthermore, the Estate shall be under no obligation to obtain any documents or information or to incur any cost or expense in connection with any assistance to McKinnell hereunder unless McKinnell specifically agrees in writing to reimburse the Estate for all of such costs or expenses. The Estate shall have no obligation under this paragraph F if it determines in its reasonable judgment that any assistance requested by McKinnell hereunder is not in the best interests of the Estate.

ARTICLE V

Termination

In the event of a breach by McKinnell of any representation, warranty or covenant contained in paragraphs D or G of Article II hereof, or a breach by McKinnell of any representation, warranty or covenant contained in paragraphs B(i) or E(i) of Article II hereof involving a violation by McKinnell

D2

J 003399

#1339

XI

of any statute, law or regulation relating to theft or a criminal act by McKinnell that would constitute a felony in the United States, the Estate will be entitled to terminate this Agreement by notice in writing to McKinnell, provided, however, that in the event any such breach is capable of being remedied, the Estate will provide McKinnell 30 days' advance notice of the occurrence of such breach and will not be entitled to terminate this Agreement as a result thereof so long as during such 30-day period McKinnell takes all action necessary to remedy such breach or, in the case of a breach that cannot be remedied within such 30-day period, commence, and continue thereafter, to take active steps to remedy the breach as soon as possible and achieve such remedy as soon as possible.

ARTICLE VI

Miscellaneous

A. The Estate represents that it has obtained all necessary approvals and consents required under the laws of The Kingdom of Norway to enter into this Agreement and that it has obtained all necessary approvals and consents required under the laws of The Kingdom of Norway with respect to the obligations of the Estate to McKinnell set forth above.

B. McKinnell acknowledges that all covenants, agreements and obligations of the Estate hereunder are obligations of the Estate itself and not of the Estate's administrator or administrators from time to time, or of any law firm or partners of any law firm with which such administrators may from time to time be associated or of any other

D2

representatives or advisors to the Estate. Furthermore, the Estate's obligations under this agreement are obligations of the Estate itself and not of any creditor or beneficiary of the Estate or of the probate court of Sandefjord.

C. All notices and other communications to be given under this Agreement shall be in writing and shall be personally delivered or sent by pre-paid registered airmail or international delivery service.

Notices should be addressed:

If to McKinnell, to:

Dennis J. Block, Esq.
Weil, Gotshal & Manges
767 Fifth Avenue
New York, New York 10153
U.S.A.

If to the Estate, to:

Even Wahr-Hansen
Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen
P.O. Box 1524 Vikta N-0 117
Oslo, Norway

D. This Agreement constitutes the entire agreement between the parties relating to the subject matter hereof and the matters contemplated hereby and supersedes and extinguishes any prior drafts, agreements, undertakings and arrangements of any nature whether or not in writing, relating thereto.

E. This Agreement may be executed in counterpart and by the two parties on separate counterparts, and such separate counterparts taken together shall constitute one and the same instrument.

F. Neither this Agreement nor the obligations arising hereunder may be assigned or otherwise transferred.

D2

J 003401

#1339

XI

ARTICLE VII

Choice of Law

A. Any dispute, controversy or claim in any way arising out of or relating to this Agreement, or any claimed breach thereof, shall be determined by arbitration in accordance with the commercial arbitration rules of the American Arbitration Association and judgment upon the award rendered by the arbitrators may be entered in the Supreme Court of the State of New York, County of New York and the parties expressly consent to the jurisdiction of such court.

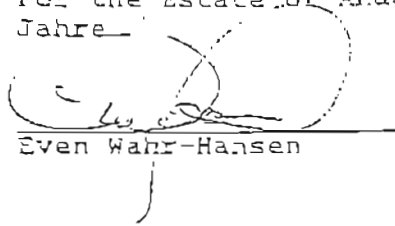
B. This Agreement shall be governed by and construed in accordance with the laws of the State of New York.

IN WITNESS WHEREOF, the parties hereto have hereunto set their respective hands the day and year first referred above written.

Signed in the presence of

Henry A. McKinneil

For the Estate of Anders
Jahre

Even Wahr-Hansen

D2

THOMMESSEN KREFTING GREVE LUND

Sandefjord skifterett

Att: sorenskriver Knut Rønning

Postboks 73

3201 Sandefjord

Vår ref: 364134/2
Ansvarlig advokat: Truls Leikvang

Oslo, 29 november 2002

UTREDNING OM MCKINNELL AVTALEN

Jeg henviser til loddeiers beslutning om at Anders Jahres dødsbo iverksetter en utredning om McKinnell avtalen.

På bakgrunn av at advokat Wahr-Hansen på vegne av seg selv og Regjeringsadvokaten på vegne av skattekreditor har avgitt uttalelse om at de motsetter seg at Boet innhenter rettslig vurdering av McKinnell avtalen, var det i møte 21 oktober mellom Dem, advokat Knut Ro og undertegnede enighet om at jeg skulle inngi supplerende bemerkninger til beslutningen om granskning av McKinnell avtalen. Dette er senere bekreftet gjennom telefonsamtaler. Jeg vil i denne forbindelse også inngi noen bemerkninger til advokat Wahr-Hansens og regjeringsadvokatens uttalelser.

Innledningsvis vil jeg peke på at beslutningen om at Boet foretar en juridisk vurdering av McKinnell avtalen er styrt både av de økonomiske interesser knyttet til avtalen, men også av de moralske anfektelser man kan reise mot en avtale som denne. Slik avtalen fremstår betaler Boet penger til McKinnell for dokumenter som av tilsynelatende rette eiere av dokumentene beskyldes for å ha ervervet disse dokumenter på en rettsstridig måte. I den utstrekning det skulle vise seg at dokumentene er ervervet på en urettmessig måte vil Boet selvsagt bli identifisert sammen med disse handlinger med de mulige økonomiske konsekvenser dette måtte kunne medføre. Det gjelder også de moralske anfektelser som man kan reise mot slike handlinger. Det forhold at Boet i seg selv skulle unnlate å undersøke opprinnelsen av dokumentene og beskyldninger om rettsstridig adferd knyttet til dokumenter som Boet benytter er i seg selv oppsiktsvekkende og noe som offentligheten neppe vil ha forståelse for. I denne forbindelse vil jeg minne om at dokumentene allerede har ført til at Boet måtte trekke et meget kostbart søksmål i London, slik at dokumentenes betente karakter allerede har påført Boet betydelige kostnader.

Det kan også i denne forbindelse pekes på at det er klart at viderefremføring av de dokumenter advokat Wahr-Hansen har i sin besittelse er straffbart etter lovgivningen på Cayman Islands. Om dette gjelder formidlingen til Wahr-Hansen eller ikke kjenner ikke undertegnede til fordi Wahr-Hansen har vært meget vag omkring disse spørsmål. Undertegnede har på bakgrunn av disse

dokumenters kompromitterende karakter ikke ønsket å ha noen befatning med disse dokumenter. Loddeier har jo heller ikke bedt om innsyn i disse dokumenter.

Jeg har som avtalt søkt å innhente noe informasjon om dokumentenes karakter og opprinnelse for å kunne underbygge sannsynligheten for at beskyldningene om rettsstridig adferd fra McKinnells side. På grunn av dokumentenes meget spesielle karakter har mine undersøkelser omkring dette ikke ført frem til konkrete bevis som kan formidles skriftlig. Det er imidlertid helt på det rene at de antydninger om dokumentenes mulige kilder som jeg har fått undernånden ikke svekket mistanken om at det foreligger rettsstridig adferd fra McKinnells eller andres side i forbindelse med ervervet av dokumentene. Dette tilsier at en uholdet faktisk og juridisk utredning av McKinnells avtalen åpenbart er påkrevet.

For så vidt gjelder bemerkningene fra advokat Wahr-Hansen og Regjeringsadvokaten vil jeg tilføye følgende:

Advokat Wahr-Hansen bemerker at loddeiers overraskelse over at staten har gått inn for avtalen fullt ut er rettet mot hennes tilslutning. Isolert sett er dette selvsagt irrelevant, og idet det neppe er evlsomt at avtalen og dets rettslige implikasjoner ble grundigere analysert av staten fremfor av loddeier som også den gang var en eldre dame med begrensede ressurser i forhold til staten. Dette viser utskriftene av protokollene fra skiftesamlingene samt dokumentasjonen som lå til grunn for skifterettens beslutning om at det skulle benyttes av boets midler til søk etter utenlandsformuen. Der fremgår av protokollen for skiftesamlingen 14 januar 1993 at søknaden om å disponere midler til å ettersøke utenlandsformuen er datert 13 januar og fremlagt av bobestyrer samme dag. I den utstrekning dette er riktig innebærer det at loddeier har fått maksimalt én dag til å vurdere avtalen. Advokat Wahr-Hansen har ullaigere uttalt at han aldri har fått vurdert lovligheten av avtalen. Dette innebærer at lovligheten av en avtale om å gi inntil USD 50 millioner for å få innsyn i dokumenter som etter alle indikasjoner er ervervet urettmessig aldri har vært vurdert, og i tillegg hevder man at loddeier har hatt rikelig tid til å vurdere en anmodning om å inngå avtalen når søknaden er fremlagt dagen før.

Advokat Wahr-Hansen uttaler at loddeier har utvist passivitet og at kravet om utredning om McKinnell avtalen fremmes først etter at Boet har gjort seg nytte av informasjon og dokumentene som ble overlevert av Boet.

Wahr-Hansens bemerkninger er oppsiktsvekkende og føyer seg godt inn i hans iherdige forsvar av McKinnell avtalen og av McKinnells interesser. Denne holdning underbygger klart at advokat Wahr-Hansen ikke makter å skille mellom sin rolle som rettslig medhjelper for Boet og hans rolle som forsvarer av interessene til Boets motpart McKinnell. I tillegg er det helt uforståelig at Wahr-Hansen på denne måten søker å unndra fra rettslig granskning en avtale som etter alle indikasjoner åpenbart ikke tåler en granskning fordi den er moralsk forkastelig.

Advokat Wahr-Hansens bemerkninger om eiendomsretten til dokumentene faller også helt på siden i et forsøk på å avverge en berettiget undersøkelse av hva som har foregått i forbindelse med McKinnells erverv av dokumenter og hvilke følger det får for Boets eventuelle forpliktelser i forhold til McKinnell. Uansett om dokumentene tilhører Monsen eller Continental Foundation, er det helt klart at dokumentene ikke tilhører og aldri har tilhørt McKinnell. Loddeiers innvendinger mot avtalen er at McKinnell profiterer på dokumenter som åpenbart er konfidensielle og som han i forhold til den reelle eier av dokumentene urettmessig har tilegnet seg eller har sikret seg kontroll over eller tilgang til. Dette faktum endres ikke ved at Wahr-Hansen hevder at dokumentene kanskje kan tilhøre andre enn Monsen. Det synes for øvrig å være slik at dokumentene eller deler av disse ulovlig er frarøvet Monsens besittelse.

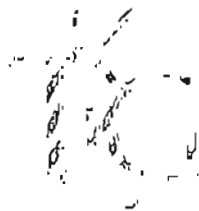
Advokat Wahr-Hansen fremhever at Boet fikk forsikring fra McKinnell om at han i avtalen avga forsikring om at McKinnell hadde ubeskåret rett til å overlevere dokumentene.

Advokat Wahr-Hansen uttaler at spørsmålet om McKinnells opptreden ikke har vært pådømt eller vurdert av noen rettsinstans. Det er muligens riktig, men rammer overhode ikke poenget. Tvert i mot er loddeiers beslutning et første skritt i en rettslig vurdering som kan innebære at McKinnells opptreden vurderes.

Vurderingen av McKinnells opptreden er isolert sett uinteressant, og det er ikke loddeiers interesse å rette bebreidelser eller moralske anfektelser mot McKinnells handlinger. Det som er viktig for loddeier er om McKinnells handlinger i forbindelse med at er kommet i besittelse av dokumentene har betydning for Boets forpliktelser overfor McKinnell. I den utstrekning det er rettsstridige handlinger som har resultert i McKinnells erverv av dokumentene vil det ha betydning og trolig også være avgjørende for avtalens gyldighet. Dette har advokat Wahr-Hansen selv påpekt når han påpeker at McKinnell selv har innestått for at dokumentene er ervervet på lovlig måte fordi det fremgår uttrykkelig av avtalen at McKinnell er inneforstått med at Boet har inngått avtalen på grunnlag av hans forsikringer. Av denne grunn er det helt vesentlig at man får kartlagt hvordan McKinnell har ervervet dokumentene. At Boet må beskytte seg mot å bli identifisert med det som påberopes av andre å være rettsstridige handlinger er også en del av problemstillingen.

Advokat Wahr-Hansen spør hva loddeier bygger på når det uttales at McKinnells opptreden er straffbar og rettsstridig.

Svaret på dette er primært advokat Wahr-Hansens egne uttalelser. Advokat Wahr-Hansen har gjentatte ganger uttalt at bruk av McKinnell dokumentene av ham og av de øvrige representanter for interessene i Boet representerer brudd på Cayman Islands' konfidensialitetsregler. Skifteretten er selv kjent med hvordan advokat Wahr-Hansen aller nådigst under hånden og med pålegg om tilbakelevering til ham har udevert enkelte dokumenter som stammer fra eller har tilknytning til McKinnell dokumentene. Advokat Wahr-Hansens tidligere formaninger og hemmelighetskremeri

kommer i et forunderlig lys på basis av hans forsikringer om at det ikke er noe mystisk eller kontroversielt ved dokumentene eller McKinnells rett til å overlate dokumentene til Boet.

Advokat Wahr-Hansen har ikke krav på å bli trodd når han antyder at alt er i skjønneste orden med McKinnell dokumentene og hans henvisning til McKinnells garantier er åpenbart et forsøk på å hindre en undersøkelse som åpenbart har gode grunner.

I tillegg til advokat Wahr-Hansens uttalelser om at McKinnell dokumentene er ervervet ulovlig, er det andre forhold som tilsier at bruk av dokumentene er rettsstridige. Årsaken til at bruk av dokumentene er rettsstridige må åpenbart også knytte seg til ervervs måten.

I 1996 trakk Boet søksmåler i London. Selv om den reelle årsaken ikke har vært offentlig, vet retten at årsaken var at Boet måtte trekke saken fordi man ikke kunne benytte McKinnell dokumentene.

I 1997 var det spørsmål om Boet skulle inngå det såkalte Lund forliket. En åpenbar grunn til at advokat Wahr-Hansen var imot dette forlik var at han kunne risikere å måtte rope kilden til McKinnell dokumentene. Dette fremgår av protokollatene fra skiftesamlingene som ble avholdt sommeren 1997.

Advokat Wahr-Hansen uttaler at det er forbundet med store kostnader og vansker å foreta en utredning som er nødvendig for å kunne vurdere McKinnell avtalen. Dette er selvsagt ikke riktig. Vi vet at advokat Wahr-Hansen kjenner McKinnells kilder til dokumenter. Han har selv uttalt dette. Det første skritt vil da være å be om en redegjørelse fra Wahr-Hansen om kildene til McKinnells dokumenter. Dette vil selvsagt ikke McKinnell få vite noe om med mindre Wahr-Hansen selv formidler dette til McKinnell. I så fall vil han være i klart brudd med sine plikter overfor Boet. I den utstrekning det ikke skulle være noen problemer med McKinnell dokumentene, ville det heller ikke være noe problem for advokat Wahr-Hansen å rope sine kilder om dokumentene. McKinnell har for øvrig ikke noe krav på hemmelighold av dette, og den eneste grunn for at dette skulle være problematisk er at det er noe rettsstridig med dokumentene eller dokumentene selv viser at de er ervervet på urettmessig måte.

Advokat Wahr-Hansens iherdige motstand mot at Boet søker å kartlegge McKinnell avtalen er det beste bevis for at det er noe irregulært med dokumentene, ervervs måten og/eller bruken av dokumentene.

Regjeringsadvokaten på sin side anfører at det ikke er behov for å påføre Boet nå kostnader til en undersøkelse som man kan foreta senere. Til dette er å si at det er all grunn til å foreta denne undersøkelse nå. Det er ingen tvil og er blitt bekreftet fra flere hold inklusiv advokat Wahr-Hansen at McKinnell eller Boets avtale med McKinnell nå er et av de største hindrene for at det kan oppnås et for alle parter akseptabelt forlik. Så lenge Boets avtale med McKinnell er der vil flere mulige

løsninger bli vanskeliggjort. Det er derfor av avgjørende betydning å få utredet så snart som overhode mulig om det kan være grunnlag for å påberope ugyldighet av avtalen.

Regjeringsadvokaten hevder at de ikke kan se at avtalen er ugyldig. Det påpekes i denne forbindelse med at Norske Lov 5-1-2 om ugyldighet for avtaler som strider mot ærbarhet ikke får anvendelse. Det er nok slik at bestemmelsen ikke får direkte anvendelse siden avtalen reguleres av New York rett. Det er imidlertid slik at bestemmelsen om ugyldighet som følge av at avtalen strider mot ærbarhet er utslag av et allment internasjonalt prinsipp som etter vår oppfatning og de kilder vi har kunnet konsultere også gjelder under New York rett.

Man behøver for øvrig ikke gjøre annet enn å lese avtalen for å kunne se at det kan være solid grunnlag for å hevde ugyldighet. Ifølge garantiene fra McKinnell inntar han for at dokumentene er ervervet av ham på lovlig måte og at det ikke strider mot noen lovliving å overlate dokumentene til Boet, bortsett fra at han har fått opplyst at det kan være i strid med Cayman Islands lovgivning å overlate dokumentene til Boet. På den annen side er McKinnell etter avtalen ikke forpliktet til å overlate dokumenter til Boet dersom det er i strid med Cayman Islands lovgivningen. På denne bakgrunn må det legges til grunn at alle de dokumenter som Wahr-Hansen har fått overdratt til seg garanteres av McKinnell å være ervervet lovlig og kan lovlig overlates til Boet. Dette er stikk i strid med det Wahr-Hansen gjentatte ganger har uttalt om McKinnell dokumentene. Dette tilsier at det foreligger brudd på McKinnells egne garantier om dokumentene.

Virkningen av et brudd på garantien er regulert i avtalen. I følge avtalens artikkel V gir brudd på garantiene fra McKinnell rett for Boet til å si opp avtalen med 30 dagers varsel. Allerede av den grunn må Boet snarest mulig foreta den nødvendige undersøkelse for å få brakt på det rene om Boet kan påberope seg brudd på garantiene fordi avtalen selv angir en oppsigelse av avtalen som sanksjon på McKinnells garantier. Det normale ville selvsagt være at brudd på garantier medfører at avtalen er ugyldig og vil selvsagt være den prefererte løsning. Det må likevel være nforvarlig å ta risikoen på å vente til etter at McKinnell har opparbeidet seg en rett til midler etter avtalen dersom den eneste sanksjon som brudd på garantiene gir er en oppsigelsesrett. Man kan selvsagt ikke ta risikoen på at en klar og tydelig misligholdssanksjon i avtalen ikke gjelder.

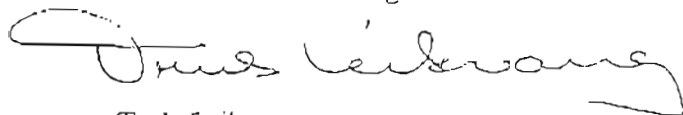
Staten har påberopt at kreditorenes tarv tilsier at man ikke bruker store midler for å få vurdert avtalens gyldighet. Det er klart at en juridisk vurdering vil koste noe, men det er bagatellmessig i forhold til hva Boet for øving bruker. Det er også åpenbart at en enkel redegjørelse fra Wahr-Hansen om hans kunnskap om dokumentenes opprinnelse og McKinnells kilder vil gi en god pekepinn om hvordan man angriper saken videre. Denne redegjørelse vil selvsagt ikke koste noe annet enn tiden som denne redegjørelse tar. Det første skritt er derfor å pålegge Wahr-Hansen å redegjøre for dokumentenes opprinnelse og kilder. I denne forbindelse må han selvsagt også redegjøre for hvorfor dokumentene er så hemmelige hensett at McKinnell har avgitt garanti om at hans erverv av dokumentene er helt legitim.

Hensett til at McKinnell har rett til å få utbetalt inntil USD 50 millioner som følge av avtalen og trolig allerede har opparbeidet seg rett til ti talls millioner kroner kan det umulig være i strid med kreditorenes økonomiske tarv at avtalen blir gransket med henblikk på å kartlegge boets forpliktelser. Derimot kan det selvsagt være andre grunner som tilsier at staten ikke ønsker fokus på denne avtalen, særlig hensett til at det har vært sagt at avtalen ble godkjent av daværende regjering med daværende statsminister i spissen. At staten som skattekreditor ikke ønsker granskning av en avtale ut fra politiske grunner faller ikke inn under kreditorenes tarv i henhold til skiftelovens § 19. De økonomiske fordeler for Boet som kan oppnås gjennom en mulig tilsidesettelse av avtalen er åpenbare og store. Dette gjelder også og ikke minst fordi alle indikasjoner tilsier at McKinnell avtalen vanskeliggjør eller endog stenger for et forlik av alle de foreliggende tvister.

På denne bakgrunn er loddeiers beslutning om at Boet skal foreta en juridisk vurdering av McKinnell avtalen, herunder også de faktiske forhold knyttet til inngåelsen av avtalen og McKinnells erverv av dokumenter, både velbegrunnet og rimelig, og kreditorenes økonomiske tarv kan åpenbart ikke være til hinder for at dette arbeid iverksettes slik som foreslått.

Med vennlig hilsen

Thommessen Krefling Greve Lund AS

Truls Leikvang

SETTLEMENT AND MUTUAL RELEASE
BETWEEN THE ESTATE OF ANDERS JAHRE
AND

ROBERT J. MILLER, AS TRUSTEE OF THE JAHRE TRUST

WHEREAS the Estate of Anders Jahre (the "Estate") and Henry A. McKinnell ("McKinnell") entered into an agreement dated as of May 3, 1993 (the "Agreement") and

WHEREAS a Second Amendment to the Agreement was executed as of October 3, 2002, whereby all of McKinnell's rights and interest under the Agreement were irrevocably assigned with the Estate's consent to Robert J. Miller ("Miller"), as Trustee of The Jahre Trust, now known as The Henry A. McKinnell Heritage Trust; and

WHEREAS the Estate and Miller (collectively, the "Parties"), being at this time the only parties to the Agreement, wish to terminate the Agreement and to reach a full and final accommodation and settlement with respect to all rights and obligations arising thereunder.

NOW THEREFORE in consideration of the premises and the mutual promises and undertakings herein contained and set forth and for other good and valuable consideration made over by each party to the other, the receipt and sufficiency of which is hereby acknowledged, it is covenanted and agreed as follows:

1. Settlement Amount

The Estate will pay to Miller the sum of US \$6,000,000.00 (six million dollars) (the "Settlement Amount") within five business days after the date that this Settlement and Mutual Release, as executed by the Parties, is approved by the Sandefjord Tingrett (the "Sandefjord City Court").

2. Manner of Payment

The Settlement Amount shall be delivered by wire transfer to the following Account:

Bank Name:	Bank of America, Stamford, CT
Account Number:	IOLTA 000069237659
Account Name:	Day Pitney LLP

3. Full and Final Payment

The Settlement Amount shall constitute full and final payment by the Estate with respect to any and all obligations as it may have or have had under or arising out of the Agreement and the Second Amendment thereto.

4. The Estate's Future Asset Recoveries and Expenses

It is expressly agreed by Miller that he shall have no claim whatsoever to any assets recovered by the Estate after the date of this Settlement and Mutual Release, and it is expressly agreed by the Estate that Miller shall have no obligation whatsoever with respect to any expenses incurred by the Estate after the date of this Settlement and Mutual Release.

5. Mutual Release

Upon approval of this Settlement and Mutual Release by the Sandefjord City Court and upon Miller's receipt of the Settlement Amount, the Parties, their assigns, predecessors-in-interest, successors-in-interest, divisions, all affiliated parent or subsidiary corporations or entities, their present or former agents, officers, directors, employees, managers, supervisors, shareholders, representatives, attorneys, partners, joint venturers and any and all other persons or entities who have at any time acted, or purported to act on their behalf, absolutely, shall be deemed to have irrevocably, and forever released and discharged one another and as applicable all of one another's respective past, present and future parent companies, subsidiaries, divisions, affiliates, related entities, joint venturers, predecessors, successors and assigns and all of their respective agents, subcontractors, subrogees, insurers, attorneys, partners, principals, members, directors, officers, employees, managers, supervisors, stockholders and owners, and all of their respective representatives, heirs, executors, transferees, assigns and anyone claiming by or through each individually and/or collectively, and any and all other persons or entities who have at any time acted, or purported to act on their behalf, from any and all claims, rights, actions, causes of action, suit, debts, dues, sums of money, accounts, reckonings, bonds, bills, specialties, covenants, contracts, controversies, agreements, promises, variances, trespasses, damages, judgments, extents, executions, claims and demands whatsoever, in law, or equity, known or unknown of whatever kind arising out of or relating in any manner to the Agreement and the Second Amendment thereto.

6. Costs and Expenses

Each of the Parties hereto shall bear its or his own costs, expenses, and attorneys' fees in connection with this Settlement and Mutual Release.

7. Tax Liabilities

It is understood and agreed that the Estate shall have no liability for any United States federal, state, county or local income, estate or gift taxes, United States federal, state, county or local taxes imposed by virtue of a generation skipping transfer event, or any other tax liability arising under the laws of the United States or any state, county, municipality or any other political subdivision thereof, in connection with the payment of the Settlement Amount.

8. Representations and Warranties

Both Parties represent and warrant that: (a) it or he has the requisite power and legal authority to make, enter into and deliver this Settlement and Mutual Release and to fully perform

its or his duties and obligations under this Settlement and Mutual Release; (b) it or he has not transferred or assigned to any person or entity any right, interest, claim or cause of action being settled, compromised or released by this Settlement and Mutual Release, and such Party shall indemnify, defend and hold harmless the other Party from and against any third party asserting such transfer or assignment of any such right, interest claim or cause of action; and (c) it or he has executed this Settlement and Mutual Release in reliance solely upon its or his own independent analysis and judgment.

9. No Oral Amendment or Modification

This Settlement and Mutual Release may not be altered, amended or modified except by a further writing signed by all Parties hereto. No course of dealing, course of performance or usage of trade shall modify or change any express term of this Settlement and Mutual Release.

10. Interpretation

The Parties have participated jointly in the negotiation and drafting of this Settlement and Mutual Release. If an ambiguity or question of intent or interpretation arises, this Settlement and Mutual Release will be construed as having been drafted jointly by the Parties and no presumption or burden of proof will arise favoring or disfavoring any Party because of the authorship of any provision of this Settlement and Mutual Release.

11. Further Assurances

Each of the Parties hereto agrees to execute and deliver, or to cause to be executed and delivered, all such instruments, and to take all such action as the other Party may reasonably request, in order to effectuate the intent and purposes of, and to carry out the terms of, this Settlement and Mutual Release.

12. Entire Agreement; Merger

This Settlement and Mutual Release constitutes the entire agreement among these Parties with respect to the subject matter hereof and supersedes any and all prior oral and written agreements between them. Each of the Parties has relied upon the advice of its or his own counsel in determining whether to enter into this Settlement and Mutual Release, and not on any statement made by any other Party or counsel for any other Party.

13. No Third Party Beneficiaries

This Settlement and Mutual Release is made for the sole and exclusive benefit of the Parties. The Parties do not intend to benefit any Person not a party to this Settlement and Mutual Release.

14. No Waiver of Breach

The waiver of any provision of this Settlement and Mutual Release shall not be construed or operate as a waiver of any subsequent breach.

15. No Assignment

No Party to this Settlement and Mutual Release may assign any of its or his benefits or delegate any of its or his duties hereunder without the express written consent of all other Parties evidenced by a duly authorized and executed written instrument.

16. Severability

If any of the provisions, terms or clauses of this Settlement and Mutual Release is declared illegal, unenforceable or ineffective by an authority of competent jurisdiction, such provision, term and clause shall be deemed severable, such that all other provisions, terms and clauses of this Settlement and Mutual Release shall remain valid and binding upon all Parties.

17. Counterparts

This Settlement and Mutual Release may be executed in counterpart originals, each of which shall be an original with the same effect as if the signatures thereto were on the same instrument.

18. Strict Adherence

The failure of either Party to insist upon strict adherence to any term of this Settlement and Mutual Release on any occasion shall not be considered a waiver thereof or deprive that Party of the right thereafter to insist upon strict adherence to that term or any other term of the Settlement and Mutual Release.

19. Notices

Any notices to be given with respect to this Settlement and Mutual Release shall be given by reputable overnight delivery service or international courier, as the case may be, addressed as follows:

It to Miller: Robert J. Miller, Trustee
Day Pitney LLP
One Canterbury Green
201 Broad Street
Stamford, CT 06901-2047

With a copy to: John B. Nolan, Esq.
Day Pitney LLP
242 Trumbull Street
Hartford, CT 06103-1213

If to the Estate: Karstein J. Espelid, Esq.
c/o Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen
PB. 1524 Vika
N-0117 Oslo
NORWAY

With a copy to: W. Cameron Beard, Esq.
Blank Rome LLP
405 Lexington Avenue
New York, New York 10174

20. Choice of Law

This Settlement and Mutual Release shall be governed by the substantive law of the State of New York, and any dispute hereunder shall be governed by the substantive law of the State of New York irrespective of choice of law principles.

21. Arbitration

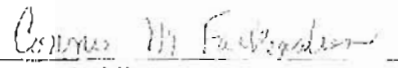
Any dispute, controversy or claim in any way arising out of or relating to this Settlement and Mutual Release, or any claimed breach thereof, shall be determined by arbitration in accordance with the commercial arbitration rules of the American Arbitration Association and judgment upon the award rendered by the arbitrators may be entered in the United States District Court for the Southern District of New York, to whose jurisdiction the parties expressly consent.

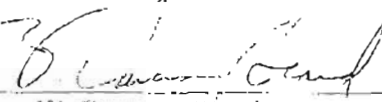
IN WITNESS WHEREOF, the Parties have caused this Settlement and Mutual Release to be executed by their duly authorized representatives.

Robert J. Miller, Trustee

Signed before me this 10th
day of February, 2009

Notary Public
CONNIE M. FALKENSTEIN
NOTARY PUBLIC
MY COMMISSION EXPIRES OCT. 31, 2013

The Estate of Anders Jahre

By:
W. Cameron Beard
Its Attorney-in-Fact

Signed before me this 11th
day of February, 2009

Notary Public

DEBRA H. DENE
NOTARY PUBLIC
MY COMMISSION EXPIRES
SEPTEMBER 30, 2013

SANDEFJORD TINGRETT

Avsagt:	17.02.2009
Bo nr.:	82-001969DBO-SAFO
Boets navn:	
Dommer:	Sørenskriver Knut Rønning
Protokollfører:	Dommeren
Saken gjelder:	Godkjenning av avtale

Til stede:

Rettens personale

Dommeren fremla boets dokumenter, herunder bostyrers ekspedisjon

Det ble avsagt slik

k j e n n e l s e :

Advokat Karstein Hospelid, som er en av bobestyrerne i Anders Jahres dødsbo, sendte den 16. januar 2009 ut en orientering til deltakerne i skiftesamlingen om et mulig forlik med The Jahre Trust. The Jahre Trust er nominert av Henry A. McKinnell som mottaker av hans overskuddsandel etter den såkalte McKinnell-avtalen av 1993. Etter denne avtalen skulle McKinnell stille bl.a. informasjon til rådighet for boet mot en andel i det overskuddet boets rettslige skritt rettet mot Jahre-formuen i utlandet måtte innbringe. Avtalen av 1993 er behøring godkjent av skiftesamlingen i Anders Jahres dødsbo. Bobestyrers innstilling gjelder beregningen av The Jahre Trust/McKinnells andel etter avtalen og gjennomføringen av oppgjøret.

Bobestyrers innstilling ble forelagt for deltakerne i skiftesamlingen med frist for uttalelse til bobestyreren innen 22. januar 2009 kl. 13.00. Jørgen Jahre jr. har sluttet seg til innstillingen på vegne av loddeieren. Samtlige kreditorer har gjort det samme.

Dette har resultert i en avtale som er datert henholdsvis 9. og 10. februar 2009 – Settlement and mutual release between the Estate of Anders Jahre and Robert J. Miller, as trustee of the Jahre Trust. Denne avtalen er sendt ut fra bobestyreren til Sandefjord tingrett den 11. februar 2009 med anmodning om formell godkjennelse. Det fremgår av avtalens klausul 5 at den skal være gjenstand for godkjennelse fra Sandefjord tingrett.

Bobestyrer har opplyst at avtalen ikke inneholder noen bestemmelser som står i motstrid med innstillingen, men enkelte bestemmelser som ikke er referert i innstillingen. Retten har per e-post gitt loddeierens representant og representanter for kreditorene frist til 16. januar 2009 for eventuelle bemerkninger.

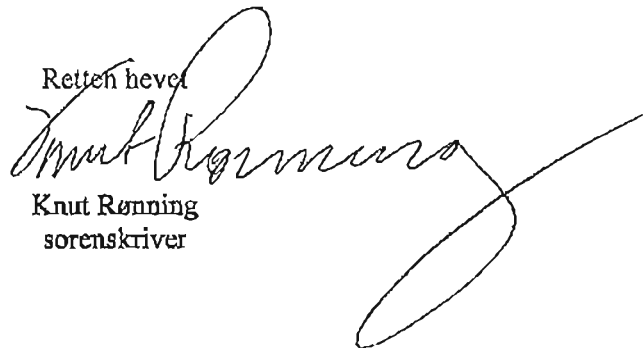
Advokat Reusch har – fra ferie – per telefon meddelt at staten ikke har innsigelser mot avtalen. De øvrige interessenter har ikke innkommet med synspunkter innen fristen.

I samsvar med det som tidligere er uttalt fra alle hold, finner retten grunnlag for å godkjenne avtalen.

Slutning:

Avtale undertegnet 9. og 10. februar 2009 mellom The Jahre Trust og Anders Jahres dødsbo godkjennes på vegne av Anders Jahres dødsbo.

Retten hevet

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to Knut Rønning, is written over the text 'Retten hevet' and 'Knut Rønning sakenskriver'.

Knut Rønning
sakenskriver

SANDEFJORD TINGRETT

Avsagt:	17.02.2009
Bo nr.:	82-001969DBO-SAFO
Boets navn:	
Dommer:	Sorenskriver Knut Rønning
Protokollfører:	Dommeren
Saken gjelder:	Godkjenning av avtale

Til stede:

Rettens personale

Dommeren fremla boets dokumenter, herunder bostyrers ekspedisjon

Det ble avsagt slik

k j e n n e l s e :

Advokat Karstein Espelid, som er en av bobestyrerne i Anders Jahres dødsbo, sendte den 16. januar 2009 ut en orientering til deltakerne i skiftesamlingen om et mulig forlik med The Jahre Trust. The Jahre Trust er nominert av Henry A. McKinnell som mottaker av hans overskuddsandel etter den såkalte McKinnell-avtalen av 1993. Etter denne avtalen skulle McKinnell stille bl.a. informasjon til rådighet for boet mot en andel i det overskuddet boets rettslige skritt rettet mot Jahre-formuen i utlandet måtte innbringe. Avtalen av 1993 er behøring godkjent av skiftesamlingen i Anders Jahres dødsbo. Bobestyrers innstilling gjelder beregningen av The Jahre Trust/McKinnells andel etter avtalen og gjennomføringen av oppgjøret.

Bobestyrers innstilling ble forelagt for deltakerne i skiftesamlingen med frist for uttalelse til bobestyreren innen 22. januar 2009 kl. 13.00. Jørgen Jahre jr. har sluttet seg til innstillingen på vegne av loddøieren. Samtlige kreditorer har gjort det samme.

Dette har resultert i en avtale som er datert henholdsvis 9. og 10. februar 2009 – Settlement and mutual release between the Estate of Anders Jahre and Robert J. Miller, as trustee of the Jahre Trust. Denne avtalen er sendt ut fra bobestyreren til Sandefjord tingrett den 11. februar 2009 med anmodning om formell godkjennelse. Det fremgår av avtalens klausul 5 at den skal være gjenstand for godkjennelse fra Sandefjord tingrett.

Bobestyrer har opplyst at avtalen ikke inneholder noen bestemmelser som står i motstrid med innstillingen, men enkelte bestemmelser som ikke er referert i innstillingen. Rotten har per e-post gitt loddøierens representant og representanter for kreditorene frist til 16. januar 2009 for eventuelle bemerkninger.

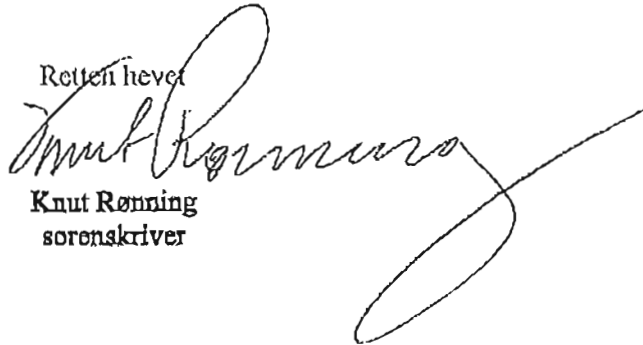
Advokat Reusch har – fra ferie – per telefon meddelt at staten ikke har innsigelser mot avtalen. De øvrige interessenter har ikke innkommet med synspunkter innen fristen.

I samsvar med det som tidligere er uttalt fra alle hold, finner retten grunnlag for å godkjenne avtalen.

Slutning:

Avtale undertegnet 9. og 10. februar 2009 mellom The Jahre Trust og Anders Jahres dødsbo godkjennes på vegne av Anders Jahres dødsbo.

Retten hevet

A large, stylized handwritten signature in black ink, appearing to read 'Knut Rønning', is written over the printed name and title.

Knut Rønning
sønskriver

Selskapskontrakt.

Denne kontrakt er opprettet i anledning av at det ansvarlige firma Anders Jahre skal overta administrasjonen av de selskaper som Anders Jahre & Co. A/S nu administrerer.

Parter i kontraktsforholdet er:

Skipsreder Anders Jahre (nedenfor kalt A.J.),
Skipsreder Jørgen Jahre (nedenfor kalt J.J.) og
Høyesterettsadvokat Frithjof Bettum (nedenfor kalt F.B.).

A.J. som er eneinnhaver av firma Anders Jahre, tar opp J.J. og F.B. som likestilte, ansvarlige signaturberettigede medlemmer av dette uten at firmaets navn forandres. J.J. og F.B. plikter å gi firmaet hele sin arbeidskraft og på beste måte støtte opp om det.

For firmaet - det ansvarlige selskap Anders Jahre - skal gjelde følgende regler:

§ 1.

A.J. skal inneha 60 % av selskapet og de to øvrige innehavere hver 20 %. Selskapet skal ha forretningskontor i Sandefjord.

Selskapets nettooverskudd - og mulige tap - fordeles mellom innehaverne etter det ovenfor nevnte forhold (60 - 20 - 20).

Innehaverne kan ved avtale fastsette en årlig basisgodtgjørelse for hver enkelt innehaver. Godtgjørelsen utbetales forlods av nettooverskuddet før dette fordeles som nevnt foran. En slik avtale medfører ingen endring i det øvrige kontraktsforhold.

§ 2.

Selskapets årsregnskap faller sammen med kalenderåret. Revidert regnskap skal foreligge hvert år innen februar måneds utgang. Enhver av deltagerne er på det tidspunkt berettiget til å heve sin andel av fortjenesten og er samtidig forpliktet til å dekke sin andel av mulige tap. Akkumulering av fortjenesten bør ikke finne sted med mindre særlige omstendigheter skulle nødvendiggjøre det. Deltagerne skal ha adgang til i årets løp å heve a kontobeløp i henhold til nærmere avtale for det enkelte år.

§ 3.

De ansvarlige innehavere skyter inn i alt kr. 500.000,- som kapital i selskapet, A.J. kr. 300.000,- og hver av de to andre innehavere kr. 100.000,-. Denne kapital kan anvendes i det øyemed som innehaverne bestemmer. Kapitalen skal ikke kunne tas ut av firmaet igjen så lenge det består uten enstemmighet blant innehaverne.

Innehaverne skal hver for seg ha adgang til å la en eller flere tredjemenn - fysiske eller juridiske personer - helt eller delvis skyte inn eller senere overta det på vedkommende fallende kapitalinnskudd. Den enkelte innehaver skal videre ha adgang til å la vedkommende tredjemann (tredjemenn), i forbindelse med kapitalinnskuddet, bli stille interessent(er) i firmaet, og til å gi ham (dem) en nærmere avtalt anpart av den på innehaveren fallende del av det ansvarlige firmas overskudd.

Størrelsen av den eller de stille interessenters anpart av overskuddet fastsettes ved separatavtale mellom den (de) enkelte stille interessent(er) og det ansvarlige medlem hvis kapitalinnskudd det dreier seg om.

De øvrige ansvarlige medlemmer av firmaet skal underrettes om den avtale som inngås med en stille interessent.

En stille interessent får ingen innflytelse på driften av det ansvarlige selskap og ingen stemmerett i dette. En stille interessent får heller intet krav på selskapet for sitt innskudd, men kun på det ansvarlige medlem hvis kapitalinnskudd han helt eller delvis har overtatt å yde. Han får heller intet ansvar for selskapets gjeld utover sitt kapitalinnskudd.

§ 4.

I tilfelle meningsforskjell mellom innehaverne, binder majoriteten, beregnet etter anpartenes størrelse, alltid minoriteten. I slike tilfeller skal minoriteten ha adgang til med en gang å meddele at den vil holde seg utenfor vedkommende disposisjon, med den følge at den i det innbyrdes forhold mellom innehaverne ikke blir delaktig i mulig overskudd eller tap som følger av den. Er det i en sak av større økonomisk rekkevidde ikke mulig å innhente A.J.'s uttalelse, kan beslutning ikke treffes så lenge han er ansvarlig medinnehaver av firmaet, med mindre de andre innehavere er enige om den.

§ 5.

Skulle det oppstå tilfeller eller situasjoner som etter A.J.'s mening bevirker at han ikke ønsker kompaniskapet fortsatt, skal han ha adgang til å kreve at en av de to andre innehavere, eller begge, trer ut av selskapet med 6 måneders varsel. I så fall får den (eller de) uttredende sin anpart (sine anparter) av selskapsinntekten pr. uttredelsesdagen - eller må dekke sin andel (sine andeler) av mulige tap pr. denne dag. Samtidig skal det (de) kapitalinnskudd som knytter seg til vedkommendes andel (andeler) i firmaet utbetales.

Fremsettes kravet om uttredelse uten at det med føye kan legges den uttredende noe til last som skulle berettigede et slikt krav, skal den uttredende for sin levetid årlig ha krav på 10 % av selskapets nettoinntekt. Oppstår det tvil om dette, avgjøres spørsmålet med bindende virkning av den i § 10 nevnte voldgiftsrett.

Den rett denne paragraf gir A.J. er en rent personlig rett for ham og går ikke over på hans suksessorer.

§ 6.

A.J. forbeholder seg rett til helt eller delvis å overføre sin anpart av selskapet til sin hustru. I den utstrekning A.J. overlater sin andel til sin hustru, skal hun være stille interessent uten stemmerett i selskapets anliggender og uten ansvar for selskapets gjeld. Hun skal for sin andel oppebære 50 % av den inntekt som ville falt på andelen hvis A.J. fremdeles hadde sittet med den. De resterende 50 % går over til de øvrige ansvarlige innehavere til fordeling i forhold til deres andeler i firmaet.

A.J. forbeholder seg også rett til å overføre sin anpart av selskapet helt eller delvis til en forretningskyndig person som ansees skikket til å inneha sjefs stilling i firmaet. A.J.'s skjønn herom er bindende. Den som opptas blir part i denne kontrakt med de rettigheter og forpliktelser som dette medfører. Overlater A.J. sin anpart av selskapet helt eller delvis til noen som på forhånd ikke er ansvarlig medinnehaber av selskapet, skal den nye innehaver ikke kunne få mere enn 1/3 av firmaet. Så lenge A.J. beholder noen del av sin andel og ikke definitivt trekker seg tilbake som ansvarlig medinnehaber, utøver han samme stemmerett som tidligere. Beholder han ingen andel for seg eller sin hustru, tilfaller differansen mellom hans andel og 1/3 av firmaet de øvrige ansvarlige innehavere til fordeling i forhold til deres andeler i firmaet. De særfordele A.J. har betinget seg i nærværende kontrakt går ikke over til hans suksessorer.

A.J. har når han måtte ønske det, rett til å trekke seg tilbake midlertidig eller definitivt som aktiv medinnehaber av firmaet og til å gå over til å være stille interessent. Hans del av nettooverskuddet reduseres i så fall for den tid han ikke er aktiv medinnehaber til 1/3, mens resten går over til de øvrige ansvarlige innehavere til fordeling i forhold til deres andeler i firmaet. Samtidig får A.J. intet ansvar for tap oppstått under eller etter hans tilbaketreden som aktiv medinnehaber. Hans stemmerett i selskapets anliggender opphører fra det tidspunkt han trekker seg definitivt tilbake som aktiv medinnehaber av firmaet.

Faller A.J. fra uten å ha truffet noen bestemmelse om overgang av hans andel i firmaet, tilfaller den hans hustru på den måte og på de vilkår som er nevnt ovenfor. Ved hennes død tilfaller anparten i så fall de som på dette tidspunkt er ansvarlige innehavere, i forhold til deres anparter.

§ 7.

F.B. og J.J. skal, med nedenfor gitte begrensning, ikke kunne overdra sine andeler helt eller delvis til noen som på forhånd ikke er medlem av firmaet (om adgangen til å oppta en stille interessent se dog § 3). Dog skal hver av dem på sin anpart kunne oppta en kjødelig sønn når han er fylt 30 år, og under forutsetning av at han antas å ha de fornødne kvalifikasjoner til å inneha sjefs stilling i firmaet. Oppstår det tvil herom, avgjøres den med bindende virkning av den i § 10 nevnte voldgiftsrett. Den som opptas blir part i denne kontrakt med de rettigheter og forpliktelser som dette medfører. Hvis F.B. og/eller J.J. avgår ved døden uten å ha opptatt noen sønn, står adgangen til opptagelse i firmaet allikevel åpen på de betingelser som er fastsatt i denne paragraf.

§ 8.

F.B. og J.J. har hver for seg adgang til å tre ut av firmaet med 6 mndrs. varsel. Ved varselsfristens utløp skal vedkommende ha rett til å kreve utbetalt sin andel av fortjenesten pr. denne dag samt ha rett til å få utbetalt det kapitalinnskudd som knytter seg til vedkommendes andel i firmaet. Den uttredende må pr. uttredelsesdagen dekke sin del av eventuelle tap.

F.B. og J.J. har ikke rett til å kreve firmaet oppløst.

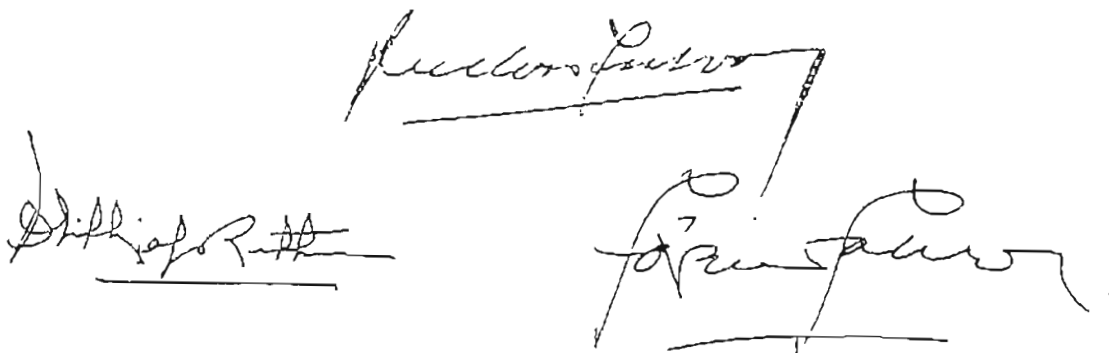
§ 9.

A.J. ønsker at firmanavnet skal beholdes uforandret etterat han er trådt ut og gir herved sitt samtykke til at hans navn beholdes i firmaet også etter hans død. Dog forbeholder han seg personlig rett til å kreve firmaet oppløst med 6 måneders varsel. Denne rett bortfaller fra det tidspunkt han definitivt trekker seg tilbake som aktiv medinnehaber av firmaet.

§ 10.

Skulle det oppstå tvist om forståelsen av denne kontrakt eller om de forhold som er nevnt i §§ 5 og 7, avgjøres tvisten med bindende virkning av en voldgiftsrett bestående av tre medlemmer, hvorav formannen skal være jurist og de øvrige medlemmer ha forretningsmessig innsikt. Oppnevnelsen foretas av partene i fellesskap. Hvis disse ikke blir enige om oppnevnelsen, skal voldgiftsrettens medlemmer oppnevnes av sorenskriveren i Sandar.

Sandefjord, den 15. januar 1959.

Kontrakten er underskrevet i tre eksemplarer og hver av partene har et eksemplar av denne.

Anders Jahre og Handelsde

NØDVENDIG OPPKLARING

Etter alt oppstyret omkring etterligningen av skipsreder Anders Jahres dødsbo for nesten 350 millioner kroner for en antatt skjult formue i utlandet er det naturlig at det er reist krav om oppklaring av den ordning som ble truffet mellom Handelsdepartementet og Jahre ved slutten av 1955. Hanna Kvanmos spørsmål i Stortinget den 28. mars i år er et uttrykk for dette.

Som den eneste gjenlevende av dem som er blitt betegnet som «toppsjiktet» i departementet den gang, har jeg følt et spesielt ansvar for å bidra til en slik oppklaring. Jeg uttrykte imidlertid overfor Handelsdepartementets nåværende ledelse tvil om hvorvidt frigivning av interne arbeidsnotater fra dengang ville være særlig egnet for dette formål.

En slik frigivning ville i dette tilfelle måtte komme til å omfatte også notater som avdekket til dels store meningsforskjeller mellom to avelinger Innenfor departementet under selve sakens gang, hvilket vel ofte er tilfellet under behandling av viktige saker i mange forvaltningsorganer.

Slik uenighet kunne ikke ha særlig offentlig interesse når saksbehandlingen til slutt munnet ut i enighet mellom de to avelinger, slik som i Jahre-saken. Et offentlighetskrav kan vel normalt ikke gå lenger enn til opplysninger om premissene for den enighet som den endelige avgjørelsen blir basert på.

Ulike tolkninger

En annen betenkelighet som hadde nær sammenheng med den foregående, var at de enkelte notater, isolert og løst fra den større sammenheng, ville kunne gi anledning til høyst ulike tolkninger av det som hendte, — alt etter de enkelte avisers innstilling til saken. Det samme gjaldt jo også utvekslingen av notater blant de mange som ble skrevet etter hvert.

Jeg ser her bort fra at jeg som et ledd i oppklaringsprosessen selv er blitt hengt ut for hele den norske pressen, for embedsmessige interne notater skrevet for snart 30 år siden om et emne som da var belagt med taushetsplikt og åpenbart unntatt fra offentlighetsloven.

Berettigelsen av mine betenkeligheter er nok så tydelig blitt bekreftet av de mange tidels grove mistolkninger og fordreininger som enkelte deler av pressen har prestert, tross den meget klare og objektive redegjørelse som var sendt ut av Handelsdepartementets nåværende nøytrale ledelse. Selve uenigheten — i og for seg — mellom de to avelinger er flere steder blitt blåst opp som det mest interessante nyhetsstoff, mens den enighet som det til slutt ble nådd frem til, og premissene for denne, som jo er hovedsaken, er blitt mer eller mindre borte i de fleste rapporteringer.

Alt ialt fortøner resultatet seg langt mere som forvirring enn som oppklaring.

På denne bakgrunn turde det være både berettiget og nyttig at

jeg får spalteplass til en mere utførlig og samlet fremstilling av hovedargumentene, selv om jeg er «part i saken».

Idet jeg går ut fra at saksforløpet i hovedtrekkene er kjent fra Handelsdepartementets egen redegjørelse, vil jeg spesielt fremheve at man jo her har å gjøre med «etterpåklokskap» som kan utnyttes i to stikk motsatte retninger.

Indikerte unndragelser

Det er på den ene siden klart at gaven i Jahres navn på 40 mill. kroner til rådhuset i Sandefjord fra uidentifisert utenlandsk kilde i 1974 og Jahres egen brenning av dokumenter i 1979 indikerte betydelige valuta- og skatteunndragelser. Det ledet jo da også til etterligning av hans dødsbo for nesten 350 mill. kroner basert på antagelsen av en svært skjult formue i utlandet. Det er ikke unaturlig at kjennskapet til disse forhold nå i ettertid må få en viss tilbakevirkning på vurderingen av den ordning som fant sted mellom Handelsdepartementet og Jahre i 1955. Det kan spørres om hvorvidt undersøkelsene den gang hadde vært tilstrekkelig grundige og omfattende og om hvorvidt saksbehandlingen hadde vært forsvarlig og uhildet fra departementets side. Ikke minst kunne det ønskes å få nærmere rede på hva ordningen i realiteten gikk ut på.

Artikkelforfatteren var ekspedisjonssjef i Handelsdepartementets valutaavdeling i perioden 1955-1976. Han var formann i skipsvalutakomiteen i samme tidsrom. I to artikler vil han nærmere gjøre rede for forholdet mellom Handelsdepartementet og skipsreder Anders Jahre. Den neste artikkelen kommer imorgen.

døde byråsjef Borger With, helt berettiget så det som sin hovedoppgave «å komme til bunns i saken». Ut fra prinsippet om likhet for loven utførte kontoret et meget prisverdig og dyktig forarbeid med dette mål. Tross flere indisier på uregelmessigheter, bl.a. ufullstendige opplysninger fra Jahre selv, var det ved slutten av 1955 allikevel ikke oppnådd konkret noe mer enn mistanke om overtredelser for ca. 6,5 mill. kroner. Herav var noe over 5 millioner kroner av «teknisk» art, dvs. en disposisjon som forutsatte forhåndsgodkjennelse av Norges Bank, men hvor godkjennelse i ettertid måtte anses kurant. Til rest altså noe over 1 millioner kroner, og på et så svakt grunnlag at også Kontrollkontoret anså det utelukkende å få noen felleddom for valutaovertrøvelse. Den hadde heller intet med skatteunndragelse å gjøre.

Av ekspedisjonssjef THOMAS LØVOLD

Overfor slike mulige kritiske spørsmål burde det jo på den annen side gi anledning til visse refleksjoner at det, tross meget iherdige undersøkelser fra kompetente instanser med bakgrunn i disse indisier, ennå ikke nå i 1984, er funnet noen slik formue.

Det burde være en selvfølge at bedømmelsen av Handelsdepartementets standpunkt i 1955 må skje i lys av de muligheter man hadde for å finne ut av Jahres disposisjoner den gang. Det må vel i første rekke være disse som kan ha offentlig interesse nå.

Når en av landets mest kjente aviser, tross redegjørelsen fra Handelsdepartementet, kan bringe som første-side-overskrift ikke bare uenighet mellom embedsmenn om «Jahre—handel», men endog at denne «handel» innebar at «Kontrollavdelingens ønske om å nå til bunns i saken ble avvist», illustrerer dette hvilke avveier frigivningen av interne notater har kunnet lede til.

Til bunns i saken

Det faktiske forhold er at departementets værende Kontrollkontor, und-

Som daværende sjef for departementets valutaavdeling og formann i Skipsvalutakomiteen delte jeg selvaktig ønsket om «å komme til bunns», men jeg hadde et annet fagområde og dermed en annen grunninnstilling til vurderingen av de ulike sider av saken.

Et vesentlig problem i norsk økonomi den gang var knappheten på utenlandsk valuta som bl.a. nødvendiggjorde sterke restriksjoner på kontraheringer av skip i utlandet for norsk regning.

Det kunne derfor være en fordel at norske skipsreder utnyttet sin faglige dyktighet og goodwill ved deltagelse også i utenlandske rederier, når det kunne skje uten større valutaavgift, selv om det innebar betenkeligheter særlig av kontrollmessige grunner.

Jahres engasjement var i utgangspunktene fullt lovlig som basert dels på deltagelse allerede før krigen, da det ikke gjaldt noen restriksjoner, og dels på aksejerverv med Norges Banks samtykke etter krigen. Ved sin store dyktighet oppnådde han en dominerende innflytelse i disse selskaper, som han ikke på noen måte la skjul på. Han ble etter ege-

— Det er naturlig at det er reist krav om oppklaring av den ordning som ble truffet mellom Handelsdepartementet og Anders Jahre (t.h.) ved slutten av 1955, sier artikkelforfatteren, tidligere ekspedisjonssjef i Handelsdepartementet Thomas Løvold (l.v.)

forklaring «europaisk agent» og disponert i noen av selskapene.

Ved de store foretakender han samtidig bygget opp i Sandefjord, var han på den tiden da «forhandlingene» pågikk i 1954—55, blitt en av landets fremste redere. Virksomheten var kilder til meget betydelige valutainntekter for landet og skatteinntekter for stat og kommuner.

Med denne posisjon var det naturlig og fullt berettiget at han var sterkt opptatt av farene for skadevirkninger av den publisitet som var skapt bl.a. av spørsmål i Stortinget foranlediget av mistenkeliggjøring i enkelte aviser. Virkningene ville kunne ramme ikke bare ham selv personlig, men også de store norsk-registrerte selskaper som han disponerte, og endog norsk rederiering som helhet.

Det ble fremholdt meget klart både av Jahre selv og av hans nære medarbeider høyesterettsadvokat Frithjof Beittum.

Åtte skip

I sammenheng med dette fremstillet det seg for Handelsdepartementet som overordentlig fordelaktig både skipsfartsmessig og valutamessig at Jahre tilbød å medvirke til at åtte verdifulle tankskip ble hjemført på gunstige betalingsvilkår. Det som er kommet i bakgrunnen er at denne «hjemflaggingen» ville være svært gunstig også fra rent kontrollsynspunkt for så vidt som utbyttet av drift av disse skip dermed ville bli direkte underlagt kontroll av norske valuta- og skattemyndigheter. Av skipene ville fem komme fra Panamaselskaper og tre fra det svenske selskap «Jan».

Slik hjemføring hadde sammenheng med tilsvarende aksjoner også overfor andre norske redere uten å være forbundet med noen mistanke om ulovligheter.

For Jahres del ble det i lys av disse fordeler og under hensyn til de beskrevne bevisvanskeligheter oppnådd enighet mellom byråsjef With og meg om utlånningen til statsråden om godkjenning av det brevet til Jahre av 30. november 1955, som nå er offentliggjort.

Enigheten var i og for seg en viktig forutsetning for godkjenningen av brevet. Det sier seg allikevel selv at det som var bestemmende for den politiske ansvarlige handelsminister dengang, Arne Skaug, var hans egne vurderinger basert på et sterkt engasjement i saken helt fra han tiltrådte som sjef for Handelsdepartementet ved begynnelsen av 1955 — foruten klarering på forhånd med Norges Bank.

Enigheten ble markert ved at brevet ble undertegnet av meg etter fullmakt fra statsråden og parafert av byråsjef With.

De mange ulike utlegginger av saksforholdene som begynte å komme i presseinnlegg allerede da kravet om etterligning av Jahres dødsbo ble kjent for noen år siden, for ikke å snakke om alle fortolkningene og kommentarene til de nå frigitte interne notater — gjør det åpenbart nødvendig å forklare nærmere hva ordningen innebar og hva den ikke innebar. Det trengs også en nærmere belysning av både den juridiske bakgrunn og av de faktiske vanskeligheter med å finne ut av Jahres engasjement i de utenlandske selskaper.

ementet:

Både mener det er en genuin interesse i styret for å komme igang med deklarasjonsfasen.

Farlige stoffer deklarereres

Av AASE DYBING

Megle giftige, og kreftfremkallende produkter og stoffer blir deklarasjonspliktige til Produktregisteret fra 1. september. Produsenter eller importører får en gjennomføringsfase på 3,5 måned.

FoU-utvalget i styret for Produktregisteret, direktør Kruttn K. Råde i Norwegian Petroleum Consultants, NPC, opplyser dette til Norges Handels og Sjøfartstidende.

Deklarasjonsplikten gjelder 100 prosent av produktet eller stoffet. Det er imidlertid lagt opp til dispensasjon for visse forhold. Det er ennå uvisst hvornår det blir adgang til å anke styrets beslutning.

Forskriftene til registeringen av de helsemessig farlige produktene og stoffene ble fastlagt ved kongelig resolusjon i 1982. Paragraf 18 i disse forskriftene er Produktregisterets hjemmel.

Industrien og brukerne av registeret, hvorav Arbeidsstyret er den største, har brukt lang tid på å bli enig om hvor omfattende registrering av disse stoffene og produktene skal være.

Siste høst besluttet Kommunal- og arbeidsdepartementet å sløyfe den omskridte innmeldingsfasen som brukerne hevdet bare tjente til å hale ut en viktig sak. Deklarasjonsfasen ble ansett av brukerne for å være den viktigste.

Industrien på sin side fremholdt produsentenes hensyn til konkurransen. I de nye styre som ble oppnevnt i desember i fjor var brukerne ikke med. Foruten myndighetene deltar LO og Norges Industriforbund. Ifølge Råde er det en genuin interesse i styret for å komme igang med deklarasjonsfasen. Det har vært friske og konstruktive diskusjoner i styret, og alle har vært innstilt på å finne frem til en løsning, sier han.

— Sikkerhet har vært et følsomt tema i diskusjonen. Hvilken løsning er man blitt enige om?

— Sikkerhetsbestemmelsene for Produktregisteret er fastslått av

Kommunal- og arbeidsdepartementet etter anbefaling fra styret. Det var enstemmig innstilling fra styret.

Både peker på at sikkerhetsbestemmelsen er et gradert dokument, det har derfor vært gjensidig forståelse for en selektiv haring. På et tidligere tidspunkt deltok et bredere utvalg. Sikkerhetsbestemmelsene gjelder oppbevaringen av opplysningene og bruken av opplysningene som knytter seg til de lænleggel med terminaler.

På spørsmål om dette har vært en vanskelig sak, sier Råde at det har vært arbeid omhyggelig med spørsmålet. Det er vesentlig å skape trygghet for at opplysningene ikke kommer ut til uvedkommende.

Danske og svenske og til dels svenske erfaringer på området er kommet styret til nytte. Den norske løsningen er imidlertid utenigere enn mange andre, da den norske løsningen omfatter bruk av eget dataanlegg. Ikke alle land har det.

Hvilke muligheter blir det for å oppnå dispensasjon fra deklarasjonsplikten?

Det kan være aktuelt med dispensasjon for flere forhold. Det kan søkes om kortvarig utsettelse for gjennomføringsperioden. Med kortvarig menes innvil seks måneder. Dessuten i visse tilfelle kan det søkes om manuell arkivering dersom særlige hensyn taler for det. Her er det konkurransehensyn som spiller inn.

Både opplyser at det nåværende utvalg for styret skal nedsettes. Hvem som skal delta i dette utvalget, er ennå ikke avklart.

Både ønsker ikke å utdype kritikk for dispensasjon på nåværende tidspunkt, men bekrefter at

det er stor interesse for spørsmålet.

— Regner dere med å måtte gi mange dispensasjoner?

— Det er mitt håp at det ikke blir mange dispensasjoner. Hendelsen med det omfattende forurensningsarbeidet har nettopp vært å unngå dispensasjoner. Veiledningen har vært til selektiv haring hos produsenter og importører, og industrien har vært representert i gruppen som har laget veiledningen.

Også Arbeidsstyret har deltatt i denne gruppen, et verdifullt bidrag i arbeidet kom fra Arbeidsstyrets saksbehandler.

— Hva skjer etter deklarasjonsfasen? Hva blir neste trinn i utviklingen?

— Når deklarasjonsfasen er kommet igang, vil det bli nødvendig å foreta vurdering av situasjonen og behovene. Vi må hele tiden vurdere nytteverdien for brukerne og den merbelastning man legger på produsenter og importører.

— Ville det ikke vært greit å ha brukerne representert i Produktregisterets styre, slik produsentene er det?

— Styret er opplyst av å holde nær kontakt med brukerne. Det skal holdes halvårlige kontaktmøter med brukerne, der første parti skal innmøte.

Ingen frifinnelse

Det var innlevert i brevet til Jahre som innebar noen «frifinnelser» eller hadde karakter av «fribrev» eller «fredning» for ulovligheter som senere måtte bli avdekket. Hele Jahres redervirksomhet ville forsvare undergitt den løpende valutakontroll med norske rederier som hadde ligget under Norges Bank siden 1946.

Mens de spesielle undersøkelser som ble foretatt av Handelsdepartementets Kontrollkontor i denne saken bare gjaldt Jahres (og andre redere) valutadisposisjoner, hadde Handelsdepartementet holdt Finansdepartementets Skatteavdeling orientert under sakens gang med henblikk på sakens mulige skattemessige sider.

Som nærmere omtalt nedenfor innebar Handelsdepartementets brev ikke at departementet «godtok» Jahres fremstilling. Det var flere ting i hans forklaringer som ga grunn til tvil om hvorvidt han talte den fulle og hele sannhet om sine rettigheter i de angjeldende utenlandske rederier, men det var ikke mulig å trengte ut bunns i forholdene uten Jahres egen medvirkning.

Det kan her være grunn til spesielt å kommentere et annet eksempel på hva frifinnelsen av dokumentene ga anledning til.

Et helseopplag i foran omtalte avis ble med svært typer forsyn med overskriften: DOKUMENTER «FRIFINNE» JAHRE.

Med megle mindre bokstaver stod riktignok navnet på artikkelens forfatter, men det var jo selve overskriften som var det til riktige blikkleng for avisens lesere, hvorav de aller færreste kunne ha ringeste forutsetninger for å vurdere forfatterens argumentasjon.

Det faktiske forhold som måtte på hus forli for de fleste, var at

det ikke var de frie dokumenter, men artikkelens forfatter som «frifant» Jahre. Hans argumentasjon for denne konklusjon har jeg i en annen sammenheng nedenfor karakterisert som regulært juridisk lov.

Poenget i saken er at Handelsdepartementet dengang (vert imot ikke «frifant» ham eller «godtok» hans forklaringer om eierforholdene i vedkommende utenlandske selskaper) på den andre siden hadde departementet da heller ikke noen konkrete holdpunkter for at hans fremstilling ikke var riktig.

Når brevvekslingen med Jahre ved månedsskiftet november/desember 1955 på enkelte hold er blitt karakterisert som en «handels» eller «hestehandels», idet Jahre her angivelig «kjøpte seg inn» er det åpenbart behov for å minne om at en «handels» og endog en «hestehandels» i alle fall forutsetter noenlunde likeverdige ytelser fra begge handlende parter.

Det som her ble oppnådd var på den ene siden de åpenbare skattefremmessige, valutafremmessige og kontrollmessige fordeler ved hjemføring på gunstige betalingsvilkår av åtte verdifulle skis som ikke ville vært mulig uten Jahres egen medvirkning. Vederlaget fra Statens side var på den andre siden i realiteten ikke annet enn at departementet ga opp å forsette undersøkelser som under de da foreliggende forhold allikevel måtte anses nytteløse. Undersøkelsen ble stilt i bero.

Det innvirkte ikke i «handels» noen forutsetning eller krav fra departementets side om at Jahre skulle yte store gaver til Universitetet i Oslo. Hans generøse donasjoner til bl.a. medisinske forskning var ugegennyttige bidrag til samfunnsmessig meget nyttige formål.

Anders Jahre og Handelsdepartementet:

ETTERGIVENHET VAR UTENKELIG

Av ekspedisjonssjef
Thomas Løvold

En særskilt omtale er åpenbart nødvendig når det gjelder påstandene om unnfalleshet og ettergivenhet overfor trusler fra skipsrederen Anders Jahre.

De som argumenterer ut fra inngrodd uvilje mot store skipsredere, slik som en kjent og omstridt Oslo-avis, eller som ut fra sin posisjon på ytre venstre i norsk partipoli-

tikk ønsker å kompromittere den daværende regjering av Arbeiderpartiet — eller ut fra begge grunner, slik som forfatteren av en bok om «Eventyret Anders Jahre», vil neppe noen gang holde opp med å hevde at ordningen betød at Regjeringen den gang viste unnfalleshet og ga etter for trusler fra en stor reder.

En slik påstand burde falle allerede av den grunn at saken den gang ikke ble behandlet av Regjeringen, hvilket vel ville ha vært nødvendig hvis det hadde dreiet seg om noe så viktig som ettergivenhet overfor en trusel.

I likhet med sine forgjengere som handelsministre, statsrådene Erik Brofoss og Nils Langhelle, behandlet statsråd Arne Skaug saken som en kunnskaps sak som departementet kunne avgjøre på egen hånd.

De var alle representanter for den harde linjen i kontrollen med Jahre, såvel som med andre redere. For alle som kjente disse fremstående representanter for daværende Arbeiderparti-regjeringer (Torp og Gerhardsen) vil det være utenkelig at de kunne vise «nykhet» og «ettergivenhet» overfor det som er kalt «trusler» fra en stor reder.

En annen sak er at de inntok en pragmatisk holdning ut fra en helhetsvurdering av saken. Uansett hva Jahre hadde antydning i løpet av «forhandlingene» om mulig flytting til utlandet, var det avgjørende dengang, som påpekt flere ganger foran, hvilke muligheter som da forelå til å nå noe nærmere «til bunns» i saken ved fortsatte undersøkelser av hans engasjementer i så fjerne land som Panama, sammenholdt med de klare fordeler som hjemføringen av de 8 skip ville bety for norsk økonomi.

Det var åpenbart for departementet at dette tilbud innebar en

viss oppofrelse fra Jahres side, og forsåvidt i og for seg indikerte at han ikke bare hadde rent mel i posen — i tillegg til andre uklarheter i hans fremstilling. Men dette var en del av helhetsbildet dengang.

Hovedsaken er i alle fall at «truslene» overhodet ikke inngikk i departementets vurderinger. De andre argumentene var fullt tilstrekkelige.

Det måtte jo også være høyst uklart hva en slik trusel i realiteten kunne bety. Jahre kunne jo ikke i noe tilfelle ventes å få overført til utlandet store veletablerte aksjeselskaper i Sandefjord.

Det er derfor også sterkt misvisende når dette er blitt blåst opp i avisoverskrifter som «ultimatum» fra Jahre.

At en tidligere saksbehandler i Handelsdepartementet, som nokså åpenbart er identisk med den ansvarlige for lekkasjer til forfatteren av forannevnte bok om Jahre, fremdeles offentlig forfekter andre synsmåter og fremdeles opptrer anonymt, er en historie for seg. De le vel i alle fall ha tjent hans sak bedre om han under fullt navn hadde gitt nærmere begrunnelser for sine påstander.

Et slikt ønske om nærmere begrunnelser har adresse også til den avis som nå gir ham spalteplass til nye anonyme utfall.

Redaksjonelt uttaler avisen at «de politiske myndigheter hadde to klart ulike handlingslinjer å velge mellom», men den sier ikke noe om hva den andre var, enn mindre noe om dens begrunnelse.

Anmeldelse av Jahre?

Det alternativet som kunne tenkes, var å anmelde Jahre til politiet. En anmeldelse på konkret mistanke om en valutaovertrøvelse på 1 million kroner av en skipsreder hvis norske selskaper dengang inntjente valuta til den norske valutahusholdning av stør-

Artikkelforfatteren var ekspedisjonssjef i Handelsdepartementets valutaavdeling i perioden 1955-1976. Han var formann i skipsvalutakomiteen i samme tidsrom. I to artikler har han belyst forholdet mellom Handelsdepartementet og skipsreder Anders Jahre. Den første artikkelen sto igår.

relsesorden 70 millioner kroner pr. år, ville ikke bare ha vært inntall kompromitterende for departementets sans for proporsjoner. Å forestille seg at politiet — bedre enn departementets eget kontrollkontor — skulle kunne finne rede i de kompliserte eiendomsforhold i de utenlandske selskaper, ville jo også ha vært utenfor all realitetsans.

Noen slik «handlingslinje» var derfor overhodet ikke på tale på noe ansvarlig hold i departementet.

I forsvaret for Handelsdepartementets håndtering av saken i 1955 burde jeg ha vært takknemlig når forfatteren av boken: «Valutaregulering og skipsfart», som berørt foran, ad juridisk vei og i

store avisoppslag «frifinner» ikke bare Jahre, men tildels også Handelsdepartementet. Hans utlegginger av valutaforskriftene og deres betydning i saken holder imidlertid ikke.

Det han vil frem til er at valuta-reguleringsbestemmelsene dengang var så mangelfulle at Jahre ikke hadde noen klar plikt til å gi opplysninger om sine engasjementer i utenlandske selskaper, eller med andre ord at departementet på sin side ikke hadde juridisk adgang til å avkreve ham nærmere opplysninger og at departementet dermed måtte «gi ham rett».

Selv om jeg som daværende sjef for Handelsdepartementets Valutaavdeling var «part i saken» når det gjaldt selve valutareguleringsordningen den gang, burde det etter selve ordlyden av bestemmelsene ikke være særlig tvil om grunnlaget for opplysningsplikten og rekkevidden av denne.

Uten å behøve å innlate meg i detalj på forfatterens utlegginger av reguleringsordningen under den første loven om valutaregulering av 19. juli 1946, som var en oppfølging av den provisoriske anordning i London 10. november 1944, må det være tilstrekkelig at det ikke i noe fall kunne være tvil om rekkevidden av de valutaregler som gjaldt i den avsluttende fase av de såkalte «forhandlinger», nemlig den nye lov om valutaregulering, som var trådt i kraft 15. august 1955.

I motsetning til den tidligere ordning var opplysningsplikten her fastlagt i detalj i selve loven, nemlig i § 7. Den gikk ut på generell plikt til å gi opplysninger om alle inntekter i utenlandske valuta, og statuerte også en særskilt plikt til å gi valutamyndighetene de opplysninger som disse måtte trenge for håndhevelse av alle valutabestemmelsene.

Blant dem var plikten til å avstå fremmed valuta, som allerede ved Regjeringens kunngjøring av 15. september 1947, supplert med rundskriv fra Norges Bank til banker og rederier i oktober s.å., var gjort gjeldende uten begrensning bakover i tiden.

Den gjaldt også uansett om lidelsen på vedkommende tidspunkt hadde vært fullt lovlig. Det er således ingen hjelp i å argumentere med ut Jahres engasjementer i utlandet var foretatt på lovlig måte før krigen eller med særskilt samtykke etter krigen.

To forskjellige argumenter

Det er her også åpenbart blitt blandet sammen to juridisk klart forskjellige argumenter. Mens utgangspunktet var den generelle avståingsplikt og den derav følgende generelle opplysningsplikt

dispenserte valutamyndighetene allerede den gang fra avståingsplikten forsåvidt angår valuta som vedkommende bedrifter trengte til løpende utgifter og også til nær forestående betalinger på investeringer. Dette var selvsagt særlig aktuelt for rederiene.

Det betød imidlertid åpenbart ikke at myndighetene dermed også dispenserte fra opplysningsplikten om denne valuta. «Disposisjonsfrihet» var ikke ensbetydende med fritagelse for å gi opplysninger.

Det er derfor misvisende, for ikke å si regulært juridisk tøv, når disse forholdene blir beskrevet som en slags godkjennelse av lovlig skjult formue i utlandet.

Ikke i noe fall kunne en slik formue være fritatt for beskatning i Norge.

Det avgjørende i denne saken må i alle fall være at hverken Jahre, som jo selv var jurist, eller hans spesielle juridiske rådgiver, høyesterettsadvokat Frithjof Beltnum, brukte som argument overfor Handelsdepartementet at det ikke forelå opplysningsplikt etter norsk lov.

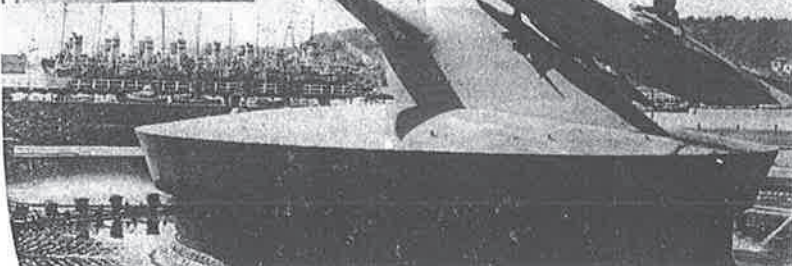
Jahres reservasjoner var begrunnet med noe helt annet, nemlig at han var bundet av de fortrolige vedtekter og samarbeidsavtaler mellom deltakerne i de utenlandske selskaper, som han ikke kunne fortelle noe om uten alle de andres samtykke. Blant deltakerne nevnte han spesielt Onassis.

Når departementet måtte bøye seg for dette, var det altså ikke fordi det dermed «godtok» Jahres forklaring om bl.a. de elendige forholdene som Onassis hadde i vedkommende Panama-selskaper. Det betød bare at departementet måtte gi avkall på det beviset at vedtektene ville representere

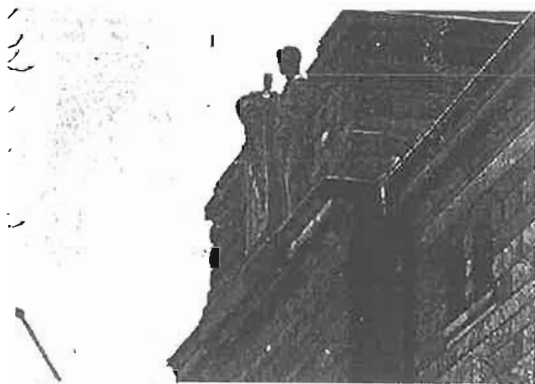
Bok som forsvaret

Det paradoksale i hele saken er at det beste forsvaret for Handelsdepartementets håndtering av saken i 1955 er å finne i boken «Eventyret Anders Jahre» som ble utgitt i 1976. Den er skrevet av en av de som var involvert i saken, nemlig ekspedisjonssjefen i Handelsdepartementets Valutaavdeling, som senere ble sjef for Valutakomiteen. Den er skrevet i et forsvarlig perspektiv, og den gir en detaljert og realistisk beskrivelse av saken. Den er også en viktig kilde til kunnskap om valutareguleringen og skipsfarten i Norge.

I den forbindelse er det viktig å påpeke at det ikke er nok å si at departementet «bøye seg» for Jahres forklaring. Det er viktig å se på hvorfor departementet gjorde dette. Det var fordi Jahres forklaring var basert på faktiske forhold, og departementet hadde ingen annen måte å håndtere saken på. Dette er et viktig eksempel på hvordan myndigheter kan håndtere slike saker.

Et vesentlig moment ved bedømmelsen av ordningen i 1955 må være at Jahres rederiselskaper i Sandefjord i alle år også etter den tid har hørt til landets største skatteyttere.

Ved Norges Banks valutakontrollsystem ble det i midten av 70-årene avdekket at det var søkt overført valuta fra ukjent, utenlandsk kilde til nytt rådhus i Sandefjord. Denne gaven fra Jahre til et samfunnsnyttig formål førte til mistanken om at han kunne ha «skjult formue» i utlandet.

Etter angivelig å ha brukt mesteparten av 2 år på undersøkelser av Jahres og andre norske rederees engasjementer i utlandet, siter han om Jahres forhold, sitat:

«Å snakke om definitive bevis for det reelle eierforholdet i Pankos - bevis som vill holde i Bergen (?) byrett er i dag sannsynligst fjæst. Å lete etter bevis, igjen i byrettens forstand, i forholdet mellom Jahre/Dalman/Pankos er som å bevege seg med blind for øynene i et minifelt av uskrevede gentlemen's agreements, forkjøpsrettigheter og ugeniutvaler i den måneløse natten som hviler over Panama-selskaper som Pankos.» (Sitat slutt)

(Pankos er det Panama-selskap som i 1958 ble omorganisert under nytt navn: Continental Trust Co. og hvor Jahre nå påstås å ha hatt store eierandeler.)

Jeg brukte ikke akkurat disse ordene i min tilråding til daværende handelsminister i sluttfasen av «forhandlingen» med Jahre i 1955, men innholdet av det - så var i hovedtrekkene det samme.

Den siterte uttalelse er desto mere interessant som den jo fremkom i 1982, dvs. med den åpenbare fordel av kjennskapet til hendelsene i 1974 og 1979 som departementet vel vanskelig kunne ventes å forutsette i 1955.

Den skattesak som nå er innledd mot Anders Jahres dødsbo gjelder hans påståtte skjulte personlige formue i utlandet. For såvidt den i det hele tatt kan påvises, vil den være ervervet ved hans innsats i utlandet på en tid da det gjaldt stramme grenser for investeringer i skipsfart for norsk regning. I hvilken utstrekning den er oppnådd på bekostning av hans redervirksomhet i Sandefjord, er også et bevisspørsmål, som jeg ikke har noen forutsetninger for å vurdere. Like så lite som jeg på noen måte vil forsvere at noen innsett eller formue i utlandet beviselig blir unndratt fra valutaavståing og norsk beskatning, vil jeg uttale noen formening om bevisituasjonen i den aktuelle sak.

Et vesentlig moment ved bedømmelse av ordningen i 1955 må i alle fall være at hans rederselskaper i Sandefjord også i alle år etter den tid har hørt til landets største skatteyttere.

Et ord man ikke kan komme utenom i forbindelse med Anders Jahre er størrelse. Det som dagens avislesere har fått mest stoff om er størrelsen av skattekravet mot hans dødsbo.

Det som derimot ikke synes fullt så godt kjent av folk flest er dimensjonene av hans innsats i norsk hvalfangst og skipsfart. Det var størrelsen i de bedrifter han skapte, og også over hans samfunnsengasjement. Innenfor mitt tidligere fagområde er jeg særlig berettiget til å minne om den betydning som valutainntektene fra

hans selskaper i hele etterkrigstiden har hatt for norsk utenriksøkonomi.

For fullstendighets skyld kan jeg ikke avslutte uten noen kommentarer til Hagna Kvanvins tillegsspørsmål. Tilnærmet.

«Jeg vil legge til at det ville være ganske uforståelig om departementet ikke ville medvirke til at alle forhold i skattesaken kunne bli klarlagt, blant annet om det finnes en skjult formue i utlandet.»

Som det vil fremgå av innledningen til denne artikkel er jeg i likhet med Handelsdepartementets nåværende ledelse enig i at dette ville ha vært uforståelig.

Frivigning avdekker ikke

Det som imidlertid er like uforståelig er at det overhodet kunne tenkes at en frivigning av saksdokumentene fra 1954-55 i noe fall ville vært egnet til å avdekke noe mer om bevislighetene for en slik «skjult formue» enn det materiale som var tilgjengelig for departementet dengang.

Som det vil fremgå av det som jeg har påpekt flere steder foran, og som forøvrigt også er blitt bekreftet blant annet av den noe fantasifulle beskrivelsen i boken om «Eventyret Anders Jahre», forelå det da ingen påviselige holddepunkter for noen slik formue.

Det burde si seg selv at det, hvis dette hadde vært tilfelle, ikke i noe fall hadde kunnet bli tale om noe brev fra Handelsdepartementet til Anders Jahre om å stille videre spesielle undersøkelser i bønn.

Etter brevvekslingen ved slutten av 1955 ble Valutaavdelingens rolle i saken begrenset til sammen med departementets Skipsfartsavdeling å følge opp at de 8 skip ble hjemført til norske registre og at Jahres inntekter i del svenske A/B Jan ble avstått til norsk bank.

De spesielle kontrollfunksjoner som i 1950 ble tillagt departementets da nyopprettede Kontrollkontor, ble fra 1. juni 1958 ført over til Norges Bank samtidig med at noen av kontorets saksbehandlere ble flyttet over til banken.

Først omkring midten av 1970-årene, 20 år senere, ble det ved Norges Banks valutakontrollsystem avdekket at det var søkt overført fra utenlandsk kilde valuta tilsvarende 40 millioner kroner som gave i Jahres navn til nytt rådhus i Sandefjord. Dette ga naturlig grunn til mistanke om at Jahre kunne ha en «skjult formue» i utlandet, og Norges Bank reagerte straks.

Hvis denne mistanke blir bekreftet, hvilket såvidt viltes ennå i 1984 er et åpent spørsmål, er det forøvrigt Jahre selv som har «avslørt» forholdet ved sin gave til dette samfunnsnyttige formål.

KOPI

Sandefjord byrett, Sak nr. 1994- / 24 A
Dok. nr. 35

SANDEFJORD BYRETT

gjør vitterlig:

År 1996 den 11. juli ble rett holdt i Tinghuset i Sandefjord.

Dommer: Herredsrettsdommer Jan Helliesen

Protokollfører: Dommeren.

Sak nr.: 94 - 174 A.

Saksøker: Anders Jahres dødsbo v/bobestyrer
Even Wahr-Hansen,
c/o Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen,
Postboks 1524, Vika, 0117 Oslo.

Prosessfullmektig: Advokatfirma de Besche & Co.,
v/advokat Karstein J. Espelid,
Postboks 1424, Vika, 0115 Oslo.

Saksøkt: Jørgen Jahre jr.,
Raveien 326, 3229 Sandefjord.

Prosessfullmektig: Wiersholm, Mellbye & Bech,
v/advokat Andreas Mellbye,
Postboks 400, Sentrum, 0103 Oslo.

Saken gjelder: Krav på andel i (avviklet)
Firma Anders Jahre.

Det avsaqt slik

d o m :

Saken gjelder krav på andel av nettoverdien i firmaet Anders Jahre. Kravet er fremsatt av Anders Jahres dødsbo (heretter kalt Boet).

Anders Jahre, som var født 28. mai 1891, etablerte en gang i 1920-årene firmaet Anders Jahre med seg selv som eneste eier og deltager. Selskapet har tilsynelatenden operert under noe forskjellige navn opp gjennom årene. I dokumentmaterialet benevnes det hovedsakelig som "Anders Jahre", tidvis som "Firma Anders Jahre", "Rederiet Anders Jahre", og "Anders Jahre, Anders Jahre Shipping". Det er enighet om at det er det samme selskap som figurerer under forskjellige navn. Heretter omtales selskapet under fellesbetegnelsen Firmaet.

Det er noe uklart hvilke funksjoner Firmaet hadde i de tidligere år. Mot slutten av 1958 ble det registrert i handelsregisteret som et ansvarlig selskap innen skipsfart, kvaifangst og industri.

I begynnelsen av 1959 ble skipsreder Jørgen Jahre og høyesterettsadvokat Frithjof Bettum opptatt som partnere i Firmaet. I den forbindelse utviklet partnerne en selskapskontrakt, datert 15. januar 1959. Jørgen Jahres og Frithjof Bettums inntreden i Firmaet ble anmeldt til handelsregisteret den 22. april 1959.

Selskapskontrakten og forståelsen av denne vil stå sentralt i saken, og retten finner derfor behov for å omtale og også sitere enkelte av bestemmelsene - i sin helhet eller delvis. Kontrakten omtaler Anders Jahre som A.J., Jørgen Jahre som J.J. og Frithjof Bettum som F.B.

§ 1 regulerer partnernes eierandeler og fordeling av det årlige utbytte. Her heter det bl.a.:

"A.J. skal inneha 60 % av selskapet og de to øvrige innehavere hver 20 %. Selskapet skal ha forretningskontor i Sandefjord.

Selskapets nettooverskudd - og mulige tap- fordeles mellom innehaverne etter det ovenfor nevnte forhold (60-20-20)."

§ 3 regulerer bl.a. størrelsen på kapitalinnskuddet, adgangen til å nytte stille interessenter og en stille interessents rettsstilling i Firmaet. Om dette uttales bl.a.:

"De ansvarlige innehavere skyter inn i alt kr. 500.000.- som kapital i selskapet, A.J. kr. 300.000,- og hver av de to andre innehavere kr. 100.000,-. Denne kapital kan anvendes i det øyemed som innehaverne bestemmer. Kapitalen skal ikke kunnet tas ut av firmaet igjen så lenge det består uten enstemmighet blant innehaverne.

Innehaverne skal hver for seg ha adgang til å la en eller flere tredjemenn - fysiske eller juridiske personer - helt eller delvis skyte inn eller senere overta det på vedkommende fallende kapitalinnskudd. Den enkelte innehaver skal videre ha adgang til å la vedkommende tredjemann (tredjemenn), i forbindelse med kapitalinnskuddet, bli stille interessent(er) i firmaet, og gi ham(hen) en nærmere avtalt andel av den på innehaveren fallende del av det ansvarlige firmas overskudd.

Størrelsen av den eller de stille interessenters andel av overskuddet fastsettes ved separatavtale mellom den (de) enkelte stille interessent(er) og det ansvarlige medlem hvis kapitalinnskudd det dreier seg om.

En stille interessent får ingen innflytelse på driften av det ansvarlige selskap og ingen stemmerett i dette. En stille interessent får heller intet krav på selskapet for sitt innskudd, men kun på det ansvarlige medlem hvis kapitalinnskudd han helt eller delvis har overtatt å yte. Han får heller intet ansvar for selskapets gjeld utover sitt kapitalinnskudd."

§ 6 gir i første ledd Anders Jahre en særrett til å overføre sin selskapsandel til hustruen. Hustruen får i så fall stilling som stille interessent, men med rett til halvparten av den inntekt som ville ha falt på Anders Jahre dersom han hadde beholdt sin andel.

Annet ledd i bestemmelsen gir Anders Jahre nok en særrett. Han gis her adgang til å overføre sin selskapsandel til en person han selv finner kvalifisert.

Bestemmelsens tredje ledd regulerer Anders Jahres adgang til å tre tilbake. Det heter her:

"A.J. har når han måtte ønske det, rett til å trekke seg tilbake midlertidig eller definitivt som aktiv medinnehaver av firmaet og til å gå over til å være stille interessent. Hans andel av nettooverskuddet reduseres i så fall for den tid han ikke er aktiv medinnehaver til $1/3$, mens resten går over til de øvrige ansvarlige innehavere til fordeling i forhold til deres andeler i firmaet. Samtidig får A.J intet ansvar for tap oppstått under eller etter hans tilbaketreden som aktiv medinnehaver. Hans stemmerett i selskapets anliggender opphører fra det tidspunkt han trekker seg definitivt tilbake som aktiv medinnehaver av firmaet.

I fjerde ledd bestemmes det at Anders Jahres andel går over på hans hustru i tilfelle han ikke har disponert over andelen

ved sin død. Bestemmelsen korresponderer for øvrig med testament etter Jahre der han innsatte sin hustru Bess Jahre som enearving.

I selskapskontraktens § 7 gis Frithjof Bettum og Jørgen Jahre adgang til å oppta "en kjødelig sønn" med tilstrekkelige kvalifikasjoner på sin anpart.

Firmaet fungerte i hverfall fra slutten av 50-årene og senere som et kontorholds- og diponentselskap - altså et rent drifts- eller operatørselskap - for de øvrige Jahre-selskapene - herunder for Aksjeselskapet Kosmos (Kosmos). Selskapsstrukturen - som visstnok var en nokså vanlig måte å organisere rederivirksomheten på den gang - kjennetegnes ved at den operative driften i de forskjellige selskaper ble lagt til ett selskap - her Firmaet - som således foresto de samlede administrative og operative beføyelser. Firmaets utgifter ble fakturert de respektive eierselskaper. De samme selskaper honorerte Firmaets tjenester etter regning. Det skjedde altså ingen verdiakkumulering i Firmaet, idet inntektsstrømmen gikk til de respektive eiere i selskapsstrukturen. I tråd med disse prinsipper bestemte selskapskontrakten § 2 at Firmaets eiere var berettiget til å heve sin andel av det årlige utbytte ved årets regnskapsavslutning og at "akkumulering av fortjenesten bør ikke finne sted med mindre særlige omstendigheter skulle nødvendiggjøre det".

Kontraktens § 3 annet ledd åpnet, som referert foran, for å overlate til andre å utrede kapitalinnkuddet. Anders Jahre benyttet seg av dette idet han lot selskapet Anders Jahres Rederi AS tre inn som stille interessent med ansvar for å betale inn de kr. 300.000,- som falt på hans 60 prosent-andel.

Med virkning fra 1. juli 1970 trådte Bjørn Bettum - sønn av Frithjof Bettum - inn som deltager og medinnehaver i Firmaet

med 20 prosents eierandel. Bjørn Bettums inntreden skjedde i tråd med selskapskontraktens § 7 og var regulert i "Tilleggsavtale", datert 28. februar 1968. Samtidig trådte Frithjof Bettum tilbake som medinnehaber idet Bjørn Bettum overtok hans kapitalinnskudd på kr. 100.000,-. Frithjof Bettums tilbaketreden og Bjørn Bettums inntreden ble behandlet på selskapsmøte i Firmaet den 7. juni 1970. I protokollen fra møtet fremgår det at Kosmos' aksjonærer ble orientert om endringen gjennom selskapets (Kosmos) årsberetning for 1969. Endingen ble også meldt til handelsregisteret den 30. juni 1970.

I de kommende år var således andelshaverne i Firmaet Anders Jahre med 60 prosent-andel, Jørgen Jahre med 20 prosent-andel, og Bjørn Bettum med 20 prosent-andel.

1. januar 1979 ble det foretatt ny utskiftning i Firmaets eierskap idet Jørgen Jahres sønn - Jørgen Jahre jr. - trådte inn i farens 20 prosent-andel, samtidig som faren gikk ut av selskapet. Styret i Kosmos var på forhånd orientert om skiftet, som så ble formalisert gjennom en "Tilleggsavtale" datert 22. desember 1978. Tilleggsavtalen, som er signert Anders Jahre, Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr., varslet samtidig om en kommende reorganisering av Firmaet, og at Anders Jahre i den forbindelse ville tre ut av selskapet. Retten kommer tilbake til dette som et sentralt punkt i tvisten.

18. januar 1979 godkjente Firmaets deltagere partnerskiftet. Godkjennelsen ble nedtegnet i egen møteprotokoll, og 19. februar 1979 besørget man anmeldelse til handelsregisteret. Anders Jahre ledet møtet 18. januar, og både møteprotokollen og anmeldelsen til handelsregisteret bærer hans underskrift.

Gjennom styrets årsberetning for 1978, avgitt 7. mars 1979, ble aksjonærene i Kosmos orientert om det foretatte skiftet og de påtenkte endringer for øvrig. Generalforsamlingen i

Kosmos vedtok den 5. april 1979 de annonserte vedtektsendringer. Også dette kommer retten tilbake til

Skattemyndighetene hadde på dette tidspunkt innledet bokettersyn i Firmaet og andre Jahre-selskaper. Samtidig er partene enige om at Anders Jahre fra ca. våren 1979 opphørte å opptre aktivt i Firmaet. Uenigheten går imidlertid på hvorvidt han trakk seg definitivt ut av selskapet, alternativt ga avkall på sin andel av nettoverdien og årlig utbytte ved å tre tilbake som stille interessent mot pensjon, eller om han bare trådte tilbake som passiv deltager med kravet på nettoverdien i behold, jf. senere.

I tråd med selskapskontraktens § 2 hevet deltagerne årlig sin andel av Firmaets inntekter. Inntektene ble fordelt på årlige selskapsmøter. I møte 15. januar 1979 - et møte for øvrig ledet av Anders Jahre - vedtok man for siste gang fordeling av inntekt til Anders Jahre. I årene som fulgte og frem til sin død i 1982, mottok han årlig pensjon med kr. 300.000,-. Vedtaket om å tilstå Anders Jahre pensjon ble fattet av styret i Kosmos som også ble belastet for det vesentligste av pensjonsforpliktelsene, men pensjonsbeløpene ble utredet gjennom Firmaets årlige driftsregnskaper. Samtidig vedtok Kosmos-styret pensjon til Frithjof Bettum og Jørgen Jahre med kr. 200.000,- pr. år til de hver.

Samme år - i oktober måned 1979 - transporterte Anders Jahre sine aksjer i Anders Jahres Rederi AS til hustruen, Bess Jahre. Kapitalinnskuddet i Firmaet - som selskapet hadde utredet i egenskap av stille interessent - ble refundert først i 1985. Mottaker var Anders Jahres Rederi AS. I de mellomliggende år ble beløpet oppført som fordring i rederiets regnskaper.

Anders Jahre døde 26. februar 1982. Hans eo ble tatt under offentlig skifte ved Sandefjord skifteretts kjennelse i april samme år med advokat Per Brundsvig som oppnevnt bobestyrer.

Allerede i september 1982 meldte myndigheten skattekrav som oversteg Boets kjente aktiva, og Boet behandles som et insolvent dødsbo, jf. skifteloven kap. 15.

Bess Jahre trådte nå inn i ektefellens pensjonsrettigheter. I styremøte den 17. juni 1982 besluttet Kosmos å øke hennes pensjon til kr. 400.000 pr. år. Pensjonen skulle fortsatt utredes gjennom Firmaet, men samtidig garanterte Kosmos for pensjonsforpliktelsen.

I 1984 arbeidet man for en omlegging av selskapsstrukturen - en omlegging som bl.a. innebar en avvikling av Firmaet. Arbeidet leder frem til en omdannelse av Firmaet til aksjeselskapet Anders Jahre AS. Aksjeselskapet ble senere kjøpt opp av Kosmos.

Prosessen startet opp - slik den er presentert for retten - med en verdiansettelse av Firmaets aktiva. Substansverdien på selskapets anleggsmidler ble satt til i overkant av 4,5 millioner kroner. Firmaets husleiekontrakt ble vurdert som gunstig og verdisatt til 6,5 millioner kroner. Ved konstituerende generalforsamling den 1. oktober 1984 ble selskapet Anders Jahre AS stiftet med Bettum og Jørgen Jahre jr. som stiftere og eneste aksjonærer. De tegnet seg for aksjekapitalen på kr. 200.000 fordelt med en halvdel på hver. Aksjekapitalen ble dekket ved at Firmaets aktiva og passiva ble overtatt av aksjeselskapet. Ved påfølgende avtale den 2. januar 1985 overdro Bettum og Jørgen Jahre jr. alle aksjene i Anders Jahre AS til Kosmos. I vederlag mottok de hver 7.500 Kosmos-aksjer. Hvorvidt aksjetransaksjonen ble forelagt styret i Kosmos i forkant, er noe usikkert. I møte den 25. april 1985 ble transaksjonen under alle omstendigheter forelagt Kosmos-styret, men da som en sak til orientering. Kursen på Kosmos-aksjen pr. 2. januar 1985 lå i området kr. 196,- til 210,-, den 25. april 1985 i området kr. 217,- til kr. 219,-.

Det er på det rene at oppløsningen av Firmaet ikke ble anmeldt til handelsregisteret.

Advokat Brundsvig trakk seg fra bobestyrervervet 1990 og advokat Even Wahr-Hansen ble engasjert som ny bobestyrer i skiftesamling den 17. januar 1991.

Allerede under registeringsforretningen den 4. juni 1982, hadde Firmaet anmeldt en fordring mot Boet på kr. 425.444.16. Fordringen ble godkjent i skiftesamling den 9. september samme år. Under sin gjennomgang av fordringene med påfølgende undersøkelser, fant advokat Wahr-Hansen grunn til å stille kritiske spørsmål ved kravet. Retten legger til grunn at Wahr-Hansen først ble oppmerksom på at Firmaet var oppløst og at selskapets verdier var transportert til Anders Jahres AS etter et møte mellom advokatfirmaets advokat Liv Monica Bargem og advokat Einar Abrahamsen den 10. april 1992.

Den 31. mars 1993 innga han forliksklage til Sandefjord forliksråd på vegne av Boet med krav om 60 prosent av det vederlag Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. mottok i form av Kosmos-aksjer. Forliksklagen rettet seg således både mot Bettum og Jahre jr.

Sandefjord forliksråd avsa 28. mai 1993 kjennelse for henvisning av saken til byretten.

Det ble så tatt ut separat stevning mot Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr.

Sandefjord byrett avsa 29. september 1995 dom i saken mot Bettum. Boet fikk her medhold i sitt krav. Dommen er anket til Agder lagmannsrett.

Stevning i saken er inngitt 22. mars 1994. Etter felles anmodning ble saken stanset ved rettens skriv av 28. juli 1994, jf. tvistemålsloven § 105. Saken ble så igangsatt etter begjæring fra Boet den 4. juli 1995. Partene har senere utvekslet flere prosesskriv og det har vært skifte av saksøktes prosessfullmektig under saksforberedelsen.

Hovedforhandling i saken ble holdt i Sandefjord i tiden 26. til 29. juni 1996. Retten mottok partsforklaringer og vitneprov fra ialt 4 vitner. Det ble ellers fortatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

Boet har i hovedtrekk gjort gjeldende:

Anders Jahre var medeier i Firmaet ved sin død. Boet har trådt inn i avdødes rettslige posisjoner og tilkommer derfor de krav og fordeler Jahre selv kunne gjort gjeldende overfor Firmaet. Anders Jahre hadde - i likhet med Jørgen Jahre-familien og Bettum-familien - krav på sin andel av nettoverdien ved avviklingen av Firmaet, om han fortsatt hadde vært i live. Jahre mottok aldri sin andel av nettoverdien i selskapet, og det er dette Boet nå krever.

Det er enighet om at Anders Jahre de facto trakk seg tilbake som aktiv deltager i Firmaet våren eller sommeren 1979. Han benyttet seg imidlertid bare av den rett selskapskontrakten § 6 tredje ledd ga ham til å trekke seg som aktiv medinnehaber. Han frasa seg ikke derved sin eierandel i selskapet.

Boets støtter seg til en rekke dokumentbevis i saken, der bl.a. Bjørn Bettum så sent som i februar og april 1993 og advokat Einar Abrahamsen også i april 1993 - gjennom skriftutveksling med advokat Wahr-Hansen - erkjenner at Anders Jahre ved sin død hadde trådt tilbake som stille interessent uten å ha truffet noen beslutning om sin eierandel i Firmaet. Boet erkjenner riktignok at det ble advisert en reorganisering og at Anders Jahres skulle tre ut

av Firmaet i den forbindelse. Imidlertid ga man ikke her uttrykk for mer enn en intensjon om endringer. Intensjonen ble ikke fulgt opp før Anders Jahre døde. Først i forbindelse med omdannelsen av Firmaet til aksjeselskap med påfølgende salg til Kosmos rundt årsskiftet 1984/1985, ble den bebudede omorgansiering en realitet.

Følgelig finnes det heller ikke dokumentasjon for at Anders Jahre faktisk trådte ut av Firmaet. Det foreligger ingen selskapsprotokoll som bekrefter uttredelsen, ingen utløsningsavtale er inngått, intet utløsningsoppgjør er foretatt, og ingen melding er gått til handelsregisteret.

Ovennevnte gir en sterk presumpsjon for at Anders Jahre fremdeles var medeier i Firmaet ved sin død - de siste år som passiv deltager.

Den pensjon Anders Jahre mottok fra 1979 - og senere Bess Jahres pensjon - rokker ikke ved det faktum at han fortsatt var medeier i Firmaet. Pensjonen ble besluttet av Kosmos og i realiteten betalt av Kosmos-selskapene. Senere ble den også garantert av Kosmos. Anders Jahre var dessuten ikke alene om å motta pensjon. Også Jørgen Jahre og Frithjof Bettum fikk dette. Pensjonen var således å betrakte som godtgjørelse for lang og aktiv tjeneste for Kosmos-selskapene, og ikke som kompensasjon for at han trådte ut av Firmaet. Alternativt må den betraktes som et surrogat for det krav på utbytte Anders Jahre hadde i følge selskapsavtalens § 6 tredje ledd, og som han ikke benyttet seg av.

Som medeier må Anders Jahre ha krav på andel av nettoverdien ved oppløsningen av selskapet. Selskapskontrakten manglet riktignok bestemmelser om oppløsning og fordeling av aktiva. Spørsmålet må derfor løses gjennom tolking og utfylling av kontrakten, der kontraktens posisjonering av andelseierene, Bettum- og Jørgen Jahre-familiens disposisjoner og gjeldende rettsregler blir sentrale tolkningsmomenter.

Det selskap Frithjof Bettum og Jørgen Jahre ble medinnehavere av i 1959, var resultatet av mange års innsats fra Anders Jahres side. Selskapets posisjon og renommé - både nasjonalt og internasjonalt - var i stor grad knyttet til hans navn og person. Dette reflekteres gjennom den dominans selskapskontrakten ga Anders Jahre.

Gjennom de disposisjoner og transaksjoner Bettum-familien og Jørgen Jahre-familien foretok, fikk de både refundert sine kapitalinnskudd og utbetalt sin andel av nettoverdien. Nettoverdien fordelte de etter eierandel. Både Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. må derfor selv ha lagt til grunn at kontrakten hjemlet krav på andel av Firmaets nettoverdi basert på deltagerens eierandel i tilfelle oppløsning. Og det har formodningen mot seg at kontrakten skulle gi minoritetseierne en rett som ikke tilkom selskapets dominerende aktør. Under alle omstendigheter må en slik kontraktsforståelse oppfattes som helt urimelig.

Boets oppfatning er forenlig med rettstilstanden både slik den var og er. Ved oppløsning skal selskapets nettoverdi fordeles til eierne basert på deres eierandel. Det er vist til selskapsloven § 2-41, jf. § 2-33, og til juridisk litteratur.

Det erkjennes at advokat Brundsvig - Boets hovedstyrer frem til slutten av 1990 - både må ha kjent til eksistensen av Firmaet og til Anders Jahres deltagelse i dette. Men han - i likhet med andre - kan ikke ha kjent til at det lå verdier i selskapet. Følgelig fremsto dette ikke som fordring på Boets hånd før man ble oppmerksom på at andelen representerte en verdi. Mistanken om at så var tilfelle oppsto tidligst da advokat Wahr-Hansen fikk bekreftet gjennom sin kollega Liv Monica Bargem den 10. april 1992, at Firmaet var omdannet til et aksjeselskap og senere overtatt av Kosmos. Forlikssklagen ble uttatt 31. mars 1993 og derved innen ett-års fristen i

foreldelsesloven § 10 nr. 1.

Bjørn Bettum har med passiv tilslutning fra Jørgen Jahre jr. helt til det siste notarbeidet Boet. Jahre jr. må i så henseende identifiseres med Bettums opptreden. Jørgen Jahre jr. representerer ingen beskyttelsesverdig interesse i forhold til de hensyn foreldelsesloven ivaretar.

Ovennevnte leder til at Boet har et ikke-foreldet krav mot Jørgen Jahre jr. basert på 60 prosent av det vederlag han mottok for salget av aksjene i Anders Jahre AS. Boet legger til grunn kursen på Kosmos-aksjene den 25. april 1984 - da man med sikkerhet kan konstatere at transaksjonen var gjennomført. Det legges til grunn en minstekurs på kr. 217 pr. aksje, hvilket gir et samlet vederlag til Jørgen Jahre jr. på kr. 1.627.500,-. 60 prosent av dette utgjør kr. 976.500,-, som derved blir kravets hovedstol.

Boet mener prinsipalt å ha krav på rentetapserstatning regnet fra 26. april 1985. Tidspunktet er knyttet til salget av aksjene til Kosmos, og renten til gjeldende kassekreditrente. Det anføres at rentetapserstatning må tilkjennes også for krav som ikke presenteres som erstatningskrav. Det er vist til forarbeider til forsinkelsesrenteloven, til rettspraksis og juridisk litteratur.

Subsidiært er det krevet forsinkelsesrente fra 1. mai 1993 - én måned etter forliksklagen, jf. forsinkelsesrenteloven § 2.

Boet har nedlagt slik

p å s t a n d:

1. Jørgen Jahre jr. dømmes til å betale til Anders Jahres dødsbo NOK 976.500,- norskekroner ni hundrede og syttisekstusen femhundre,

a) Prinsipalt med tillegg av 15 % rente fra 26.

april 1985 til 31. desember 1988, og med tillegg av 13 % rente fra 1. januar 1989 til 31. desember 1993 og videre med tillegg av 7 % rente fra 1. januar 1994 til betaling skjer.

- b) Subsidiært med tillegg av forsinkelsesrente med 18 % fra 1. mai 1993 til 31. desember 1993 og videre med tillegg av 12 % rente fra 1. januar 1994 til betaling skjer.

2. Anders Jahres dødsbo tilkjennes saksomkostninger.

Jørgen Jahre jr. har i hovedtrekk gjort gjeldende:

Anders Jahre trådte ut av Firmaet våren 1979. Han var på dette tidspunkt alderdomssvekket og hadde allerede frasagt seg sin stilling som administrerende direktør og senere styreverv i Kosmos. Han valgte en annen løsning enn den selskapskontrakten åpnet for; han fjernet seg fra belastningen ved fortsatt deltagelse og mottok istedet en trygg og gunstig pensjon. I 1979 var ingen seg bevisst at det lå noen verdi i selskapet. For Anders Jahre må derfor pensjonstilbudet ha fremstått som et gunstig og fornuftig alternativ til fortsatt selskapsdeltagelse. Det ligger for øvrig i sakens natur at den som pensjoneres, også trar ut av partnerskapet.

Det bestrides at det mangler skriftlig bekreftelser fra Anders Jahres hånd på at han reelt trådte tilbake. Tilleggsavtalen den 22. desember 1978 og Kosmos-styrets årsberetning for 1978 var begge undertegnet av Anders Jahre og omhandlet hans tilbaketreden. Den reorganisering han knyttet sin tilbaketreden til, ble gjennomført ved Kosmos-styrets beslutning om fortsatt å benytte seg av Firmaets tjenester med oppfølgende vedtektsendring.

Dokumentmaterialet i saken og vitneprovene underbygger at alle som sto problemstillingen nær, oppfattet - og også la til grunn - at Anders Jahre hadde frasagt seg fortsatt deltagelse i selskapet, og i stedet blitt pensjonist.

Et eventuelt krav fra Boets side må under alle omstendigheter være foreldet.

Avgjørende for foreldelsesfristens utgangspunkt er når Boet fikk, eller burde fått, kjennskap til fordringens eksistens og forfallstidpunkt. Hvilken verdi fordringen representerte, er her uten betydning.

Fordringen oppsto i forbindelse med omdannelsen av Firmaet til Anders Jahre AS gjennom apportinnskudd den 1. oktober 1984. Brundsvig kjente til Firmaet og at det var i virksomhet frem til omdannelsen i 1984. Dokumentene i saken underbygger at han også har hatt tilgang til selskapskontrakten. Han må derfor ha kjent til at det i det minste lå en egenkapital i form av kapitalinnskuddet i selskapet. Det er en sterk presumpsjon for at han også måtte se at det kunne ligge latente verdier i selskapet. Under alle omstendigheter utløser hans bobestyrerverv en utstrakt undersøkelsesplikt. Eventuelle mangler og feilvurderinger fra Brundsvigs side må Boet bære risikoen for.

For øvrig bestrides det at det skal skje noen identifikasjon mellom Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. Jørgen Jahre jr. kjente ikke til Boets krav før tidligst i 1993 og har i alle år innrettet seg i henhold til dette.

Boet har således ikke avbrutt foreldelsen innen de frister foreldelsesloven § 2, alternativt § 10, setter.

Videre gjøres det gjeldende at Anders Jahre selv ved overgang til stille interessentskap etter selskapskontraktens § 6 tredje ledd, har tapt sitt krav på andel av nettoverdien. Ved å tre tilbake som stille deltager tapte han etter selskapskontrakten sin innflytelse i selskapet, og han fjernet seg fra tapsrisikoen. Den selskapsrettslige tilknytningen opphørte, og han må likestilles med en passiv

investor med krav begrenset til sitt innskudd og andel av overskuddet. Pensjoneringen forsterker inntrykket av at han brøt med Firmaet. Det har formodningen mot seg - og i strid med en naturlig forståelse av selskapskontrakten - at han fortsatt skulle stilles på linje med de aktive medeierne.

Atter subsidiært gjøres det gjeldende at Boets krav under alle omstendigheter må være begrenset til en tredjedel av nettooverskuddet i Firmaet på oppløsningstidspunktet, fratrasket kapitalinnskuddet, jf. selskapskontraktens § 6 tredje ledd. Påstandspølet fremkommer ved at det er tatt utgangspunkt i kursverdien på Jørgen Jahre jr's Kosmos-aksjer pr. 1. oktober 1984.

Om Boet skulle gis medhold, anføres det avslutningsvis at riktig verdsetting av selskapets nettoverdi, må være kursen på Kosmos-aksjene den 2. januar 1985, da avtalen om salg av aksjene til Kosmos ble inngått.

Jørgen Jahre jr. bestrider at Boet eventuelt har krav på rentetapserstatning. Rentetapserstatning krever formell lovhemmel eller forankring i andre rettskilder. Dette har man ikke for kontraktskrav.

Jørgen Jahre jr. har nedlagt slik

p å s t a n d :

Prinsipalt:

Jørgen Jahre jr. frifinnes.

Subsidiært:

Jørgen Jahre jr. frifinnes mot å betale til Anders Jahres dødsbo kr. 466.667,-.

I begge tilfelle:

Jørgen Jahre jr. tilkjennes sakens omkostninger.

Retten skal bemerke:

Partene er enige om at Anders Jahre trådte tilbake som aktiv deltager i Firmaet våren 1979. Partene er videre enige om at dersom retten måtte komme til at Anders Jahre reelt hadde avviklet sitt partnerskap før sin død, er Boets krav på andel av Firmaets nettoverdi tapt.

Retten er for øvrig enig med Boet i at betegnelsen "stille interessent" er lite dekkende for den posisjon Anders Jahre eventuelt opprettholdt i selskapet. Firmaet bar fortsatt hans navn og han forble registrert som fullt ansvarlig medinnehaber i handelsregisteret, sml. selskapsloven § 1-2 (1) d. I det videre benyttes betegnelsen passiv deltager som den alternative posisjon til den fullstendige uttrede.

Hovedspørsmålet i saken blir etter dette hvorvidt Anders Jahre reelt og formelt var medeier i Firmaet ved sin død.

Partene har påberopt seg en rekke uttalelser og dokumentbevis fra personer som sto Anders Jahre eller Jahre-selskapene nær. Disse fremstår som tungtveiende bevismidler i tvisten.

Boet viser innledningsvis til et P.M., forfattet av Bjørn Bettum den 18. juni 1979, der det ventileres forskjellige løsninger i relasjon til spørsmålet om pensjon. Boet tar Bettums uttalelse som bekreftelse for det at så sent som i juni 1979 ikke var tatt noen beslutning om Anders Jahres uttrede - hverken av ham selv eller av andre. Man ville ellers ikke diskutert de forskjellige alternativer F.M.'et sikter til. Retten kommer tilbake til dokumentet.

Bokettersynet i Jahre-selskapene - herunder i Firmaet - ble som tidligere nevnt, innledet i begynnelsen av 1979. Revisor Kolbjørn Nordstrøm deltok i dette og bekreftet i retten at revisorene fikk forståelsen av at Anders Jahre fremdeles var deltager i Firmaet med 50 prosents eierandel. Revisorenes

oppfatning ble nedfelt i et utkast til bokettersynsrapporten som ble forelagt Bjørn Bettum i 1980. Bettum korrigerer da ikke opplysningene om Anders Jahres deltagelse.

Bokettersynet adstodkom korresponserutveksling mellom skattemyndighetene og Firmaet. I skriv til Vestfold fylkesskattkontor den 30. november 1983, uttaler Bjørn Bettum bl.a.:

"Anders Jahre hadde ikke truffet noen bestemmelse om overgang av hans andel i firmaet før hans død. Anders Jahres personlige eierinteresser i firmaet opphørte i henhold til bestemmelsene i avtalen ved hans død."

I notat av 24. september 1984 til Otto Grieg Tidemand gjentar Bjørn Bettum dette. Bl.a. skriver han:

"Anders Jahre hadde ved sin død ikke truffet noen bestemmelse vedrørende sin andel av firmaet."

Bjørn Bettum uttaler seg likelydende i skriv den 16. april 1993 til advokat Einar Abrahamsen. Herfra sitteres:

"Anders Jahre har i praksis anvendt § 6 3.ledd ved å gå over til å være stille interessent. Hans andel av netto overskudd ble gjennom den pensjonsordning som ble iverksatt i 1979 redusert til ca. 1/3 av firmaets inntekt"

Lenger ned skriver han:

"Anders Jahre hadde ikke truffet noen bestemmelse om overgang av hans andel i firmaet, og følgelig har denne automatisk tilfalt hans hustru ved hans død i februar 1982 i henhold til § 6 siste ledd."

Advokat Einar Abrahamsen formidlet så de samme synspunkter

til advokat Wahr-Hansen i sitt skriv av 26. april 1993.

Boet må gis rett i at uttalelsene nokså utvetydig gir uttrykk av at Anders Jahre aldri disponerte over sin andel i Firmaet. Uttalelsene reflekterer Bjørn Bettums oppfatning - en oppfatning han også bekreftet gjennom sitt vitneprov.

Deler av dokumentmaterialet trekker imidlertid mot en annen konklusjon.

I "Tilleggsavtalen" av 22. desember 1978 - der Jørgen Jahre jr. opptas som ny deltager - kom til uttrykk en omforenet forståelse mellom partnerne om at Anders Jahre skulle tre ut av Firmaet i forbindelse med den kommende reorganisering. Fra avtalen hitsettes:

"På den kommende generalforsamling i Akjeselskapet Kosmos og på årsmøtet i de øvrige selskaper, sameier o.s.v. er det sannsynlig at en reorganisering av firma ANDERS JAHRE og firma ANDERS JAHRES's tilknytning til de forskjellige selskaper må godkjennes.

Det er også forståelsen mellom partene at A.J. trer ut av firma Anders Jahre i forbindelse med den reorganisering som må finne sted."

Avtalen bærer også Anders Jahres underskrift og retten legger til grunn at dokumentet gir uttrykk for hans egen beslutning. Beslutningen må etter rettens oppfatning sees i sammenheng med visse historiske begivenheter fra tidligere år.

Sandefjord rådhus sto ferdig rundt midten av 1970 med Anders Jahre som betydelig bidragsyter. Donasjonen foranlediget et omfattende engasjement fra skattemyndighetene og Norges Bank, og Anders Jahre ble etternevnt eksponert for en stadig mer kritisk korrespondanse om sine relasjoner til selskapet Continental Trust Company Inc. Spørsmålene ble viet betydelig oppmerksomhet også i media. Dette skjedde samtidig som

myndighetene planla en vesentlig opptrapping av kontrollaktiviteten mot rederinæringen - senere kjent som Shipping-77. Retten vil ikke se bort ifra at Jahre-selskapene mot slutten av 1978 følte behov for å distansere seg fra Anders Jahre, og at han selv så belastningene ved sin fortsatte tilknytning til selskapene. Anders Jahre var for øvrig på dette tidspunkt mer enn 87 år gammel og retten må legge til grunn at han var alderdomsvekket. På , generalforsamlingen i Kosmos i april 1978 gikk han av som administrerende direktør i Kosmos, en stilling Bjørn Bettum trådte inn i. Før årsoppgjøret for 1978 i Kosmos meddelte han at han heller ikke ønsket å motta gjenvalg som styremedlem i selskapet. Retten ser en sammenheng - en linje - i disse beslutninger og avgjørelser. Anders Jahre bryter båndene til de selskaper han har bygget opp.

"Tilleggsavtalen" annonserer at Anders Jahre "trer ut" av Firmaet. Terminologien tyder på at signatarene ga uttrykk for noe annet og mer definitivt enn den alternative tilknytning selskapskontraktens § 6 tredje ledd åpnet for. Her nyttes terminologien "trekker seg tilbake midlertidig eller definitivt som aktiv medinnehaber".

"Tilleggsavtalens" annonsering av reorganisering og Anders Jahres tilbaketreden, følges opp. Således skriver Bjørn Bettum i skriv den 26. januar 1979 til advokat Brundsvig:

"Problemstillingen er meget enkel. Firma Anders Jahre består av Anders Jahre, Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. Anders Jahre går ut av firmaet, sannsynligvis på tidspunktet for generalforsamlingen i Kosmos i april. Deretter blir de eneste innehavere av firma Anders Jahre Bjørn Bettum (43) og Jørgen Jahre jr. (39)."

Senere skriver han:

"Samtidig er Bjørn Bettum de facto senior i firma

Anders Jahre og vil også bli senior fra det tidspunkt Anders Jahre også går ut av firma Anders Jahre."

Om reorganiseringen heter det:

"I forbindelse med de reorganiseringer som har skjedd har det hele tiden vært en ønske at Anders Jahres navn på en eller annen måte skal knyttes til det firma som "administrerer" Aksjeselskapet Kosmos, og de øvrige selskaper, sameier osv."

"Det høyesterettsadvokat R. Chr. Agerup og jeg gjerne vil diskutere på mandag er hvordan firma Anders Jahre bør innrettes i fremtiden. Skal det fortsatt være et personlig firma som har de forskjellige funksjoner eller bør det i fremtiden gå tilbake til aksjeselskap, f.eks. Anders Jahre & Co. A/S, som det var i gamle dager."

Den reorganisering man her omtaler innbefattet ikke likvidering av selskapet, men snarere en vurdering av selskapsform og den fremtidige tilknytning til Jahre-selskapene.

Spørsmålet ble omtalt i årsoppgjøret og Kosmos-styrets årsberetning for 1978:

Fra årsberetningens s. 11 blisettes:

"I henhold til vedtektenes § 4 administreres selskapet av firma Anders Jahre. Innehavere av firmaet var ved utgangen av 1978 Anders Jahre, Jørgen Jahre og Bjørn Bettum. I januar 1979 trådte Jørgen Jahre ut av firmaet og ble etterfulgt av Jørgen Jahre jr. Anders Jahre ønsker å tre ut av firmaet i forbindelse med den kommende ordinære generalforsamling. Firmaets innehavere

vil deretter være Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr.

Selskapets styre har behandlet spørsmålet om selskapets fremtidige administrasjon. Styret vil foreslå at vedtektene fortsatt skal bestemme at firma Anders Jahre ved innehaverne Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. skal forestå selskapets kontorhold. Bjørn Bettum er tidligere ansatt som selskapets administrerende direktør.

De nåværende vedtekter inneholder bestemmelser om godtgjørelse og tantieme for administrasjonen og medlemmer av styret. Styret foreslår at disse bestemmelser utgår og at den årlige godtgjørelse til henholdsvis kontorholdsfirma og styremedlemmer i fremtiden fastsettes av generalforsamlingen etter innstilling fra representantselskapet. Samtidig utgår regler om tantieme"

Fra årsberetningens s. 19 hitsettes:

"På generalforsamlingen i april 1978 trakk Anders Jahre seg tilbake som selskapets administrerende direktør. Han har gitt meddelelse om at han ikke ønsker å motta gjenvalg som styremedlem på den kommende generalforsamling. Samtidig trekker han seg tilbake som medinnehaver av firma Anders Jahre."

"Anders Jahre ønsker å tre ut av firmaet i forbindelse med den kommende generalforsamling. Firmaets innehavere vil deretter være Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr.

Selskapets styre har behandlet spørsmålet om selskapets fremtidige administrasjon. Styret vil foreslå at vedtektene fortsatt skal bestemme at firma Anders Jahre ved innehaverne Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. skal forestå selskapets

kontorhold."

Nødvendige vedtektsendringer ble så gjennomført 5. april 1979.

Sitatene kan vanskelig forstås på annen måte enn at i det minste deler av den reorganiseringsplan man måtte ha utviklet, nå fikk sin avklaring gjennom beslutninger i Kosmos-styret. Videre gis det utvetydig uttrykk for at Anders Jahre aktet å tre ut av Firmaet og at Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. deretter ville forbli de fremtidige innehavere. Årsberetningen er datert 7. mars 1979 og Anders Jahre bekreftet innholdet ved sin underskrift på beretningen.

Anders Jahres uttreden følges opp ved at han tilstås pensjon. Selve beslutningen fattes såvidt retten har oppfattet, på styremøte i Kosmos den 19. juni 1979.

Spørsmålet om pensjonering ble opprinnelig reist av advokat Olav Nergaard på vegne av Anders Jahres hustru så tidlig som i mai 1978 gjennom en henvendelse til Kosmos' styreformann, Otto Grieg Tidemand. I henvendelsen refererer han til Bess Jahres rettsstilling i henhold til selskapskontraktens § 6, og konkluderer med at "det bør vel overveies om det ikke er fornuftig å innføre regler om aldars- og enkepensjon for styremedlemmer i A/S Kosmos". Avslutningsvis skriver advokat Nergaard:

"Dette dog som et alternativ til selskapskontrakten av 1959's bestemmelse for såvidt angår A.J's hustru".

Retten utleder av henvendelsen at pensjonsspørsmålet her bringes på baren som et alternativ, og ikke et supplement eller surrogat for fordeler i selskapskontraktens bestemmelse om Anders Jahres og hustruens rettigheter ved tilbaketreden til stille interessentskap.

Pensjon som erstatning for fortsatt deltagelse fremheves også av Bjørn Bettum i hans brev den 16. oktober 1978 til Finn Alexander, hvorfra hitsettes:

"For Anders Jahre vedkommende vil det selvsagt se unormalt ut med en pensjon som nærmer seg kr. 300.000. På den annen side er forholdet det at Anders Jahre i vår firmakontrakt er forbeholdt enten for seg eller sin hustru et beløp i størrelsesorden kr. 300.000 fra det år han slutter å arbeide."

I sitt brev den 26. januar 1979 til advokat Brundsvig fremhever Bjørn Bettum det samme:

"I denne sammenheng vil jeg nevne at det sannsynligvis er uhensiktsmessig at fru Bess Jahre fortsetter med noen interesse direkte i firma Anders Jahre. Jeg tror de fleste er enig i at det er bedre å få et rent forhold i fremtiden hvor hun sammen med Anders Jahre pensjoneres på et eller annet hensiktsmessig vis."

Retten tilføyer at advokat Brundsvig på denne tiden hadde juridiske oppdrag for Kosmos og tidvis også påtok seg juridisk rådgivning for Anders Jahre privat. Retten legger til grunn at Grieg Tidemand - og såvidt vites også advokat Brundsvig - var personlig venner av Anders Jahre og hustruen, og deres engasjement i pensjonsspørsmålet og sannsynligvis influert av dette.

Engasjementet ledet som nevnt, frem til et styrevedtak i Kosmos 19. juni 1978 om å tilstå Anders Jahre, Frithjof Bettum og Jørgen Jahre pensjon med rett for hustruene til å tre inn i pensjonsytelsene. Anders Jahre mottok kr. 300.000,- og Jørgen Jahre kr. 200.000,- ved Firmaets regnskapsavleggelse for 1979. Frithjof Bettum avsto fra sitt pensjonsbidrag dette år.

Kosmos-styrets vedtak om pensjonering bærer naturlig nok preg av å være en hyllest til og kompensasjon for mange års fremdragende innsats for Jahre-selskapenes virksomhet. Men intensjonene bak pensjonsvedtaket - slik dette er presentert for retten - var også å sikre Anders Jahre og hustruen et økonomisk alternativ til selskapskontraktens bestemmelser. Anders Jahre valgte å motta pensjon i tråd med beslutningen om å tre tilbake. Hans aksept for pensjonering forsterker rettens oppfatning av at Anders Jahre hadde besluttet seg for å tre ut som medinnehaber av Firmaet, og at hans uttreden var en realitet på dette tidspunkt. Retten vil her tilføye at Boet har vist til Bjørn Bettums P.M av 18. juni 1979 til Kosmos-styret, jf. tidligere. Dokumentet er forfattet dagen før pensjonsvedtaket og inngikk sikkert som ett av flere arbeidsgrunnlag for styrets beslutning. Boet fremhever skrivets påpeking av alternativer som en indikasjon på at beslutningen om tilbaketreden ennå ikke var tatt.

I dokumentet skriver Bjørn Bettum bl.a:

"I selskapskontrakt datert 15. januar 1959 bestemmes at Anders Jahre kan overlate sin andel av firmaet til sin hustru som i så fall skal være stille interessent uten stemmerett og uten ansvar. Hun oppebærer i så fall 50 % av den inntekt som ville falt på Anders Jahres andel hvis han fremdeles satt med denne. I henhold til den samme kontrakt kunne Anders Jahre teoretisk gå over til å være til å være stille interessent i firmaet. Hans andel av firmaets inntekt reduseres i så fall til en 1/3-part av firmaets totale inntekt."

Retten ser dette noe anderledes enn Boet. Det brukes her ord og uttrykk som nettopp indikerer at det er tatt eller forberedes en beslutning om Anders Jahres fremdige tilknytning til Firmaet - en tilknytning som fremstår som et

alternativ til den posisjon § 6 i selskapskontrakten foreskriver.

Retten ser det videre slik at man på dette tidspunkt ikke hadde noen oppfatning av om det lå verdier i selskapet, utover de innbetalte kapitalinnskudd. For Anders Jahre var dette utredet av Anders Jahres Rederi AS, et selskap han noen måneder senere overlot eierskapet av til sin hustru. Selve kapitalinnskuddet har neppe vært særlig fremtredende som aktivapost i Anders Jahres bevissthet. Funksjonsdelingen i selskapsstrukturen var videre slik at verdioppbyggingen skjedde i eierselskapene og ikke i Firmaet.

Selskapskontrakten § 2 hindret også akkumulering av selskapets overskudd. Det har således formodningen mot seg at Anders Jahre skulle være seg bevisst at Firmaet representerte noen verdi for ham, utover det han mottok i årlig godtgjørelse.

Godtgjørelsen til Anders Jahre fordelte seg de forutgående år med kr. 268.800 i 1975, det samme beløp i 1976, kr. 286.800 i 1977 og kr. 262.800 i 1978. Hans aksept av årlig pensjonen på kr. 300.000,- fremstår derfor som økonomisk fornuftig og profitabelt, selv tatt i betraktning eventuelle krav på fullt utbytte. De alternativer han imidlertid sto foran var enten å selge sin andel - hvilket han ikke gjorde - , overdra andelen til hustruen, eller selv tre tilbake som stille interessent, jf. selskapskontrakten § 6. Bess Jahre var på dette tidspunkt vel 58 år gammel. Som andelshaver ville hun ha krav på 50 prosent av det utbyttet som falt på andelen, uten innflytelse i selskapet. Som stille interessent ville Anders Jahre selv ha krav på bare en tredje del av utbyttet på hans andel.

De årlige pensjonsytelsene måtte derfor fremstå som svært gunstige i forhold til de alternativer selskapskontrakten åpnet for. De representerte dessuten en stabilitet de årlige utbyttene manglet. Retten ser også dette som en bekreftelse på at pensjonstilbudet og Anders Jahres aksept av dette, både

var ment og ble oppfattet, som et alternativ til fortsatt selskapsdeltagelse, og ikke bare et surrogat for de årlige inntekter.

Også de som var sentrale aktører i pensjonsspørsmålet har tilsynelatende lagt dette til grunn. Således skriver Bjørn Bettum i notat til Otto Grieg Tidemand den 24. september 1984:

"Av brev til høyesterettsadvokat Per Brundsvig datert 26. januar 1979 og til direktør Finn Alexander av 16. oktober 1978 fremgår det at pensjonen til Anders Jahre/Bess Jahre skulle komme i stedet for den interesse som disse kunne opprettholde i Firma Anders Jahre i henhold til selskapskontraktens § 6."

Retten er for øvrig av den oppfatning at begrepet pensjonering normalt må forstås som en definitiv tilbaketreden fra aktiv virksomhet, og der pensjonskravet trer i stedet for eventuelle utløsningskrav.

Dette er en forståelse som også Otto Grieg Tidemand må ha lagt til grunn. Grieg Tidemand utviste som tidligere nevnt, et personlig engasjement for Anders og Bess Jahre.

I brev den 5. november 1984 skriver advokat Øystein Eskeland til Grieg Tidemand bl.a.:

"Fordelingen deltagerne imellom av det overskudd som fremkommer ved oppløsning av firmaet Ander Jahre vedrørte i og for seg ikke A/S Kosmos, men når spørsmålet først er reist slik tilfellet er, vil jeg anbefale at det tas opp med fru Bess Jahre og hennes juridiske rådgiver h.r. advokat Olav Nergaard."

Grieg Tidemand var på dette tidspunkt kjent med at Firmaet hadde en substansverdi. Det har formodningen mot seg at han ville ha akseptert fortsatte pensjonsytelser til Bess Jahre uten del i selskapets verdier for øvrig, dersom han mente hun var berettiget til noe mer.

Det er på det rene at Firmaet fra regnskapsavslutningen i 1979 betegnet ytelsene til Anders Jahre (og til Frithjof, Bettum og Jørgen Jahre) som pensjon, i motsetning til disponentgodtgjørelse. Anders Jahre førte opp bidragene som pensjon i sine selvangivelser.

Også andre omstendigheter tyder etter rettens oppfatning på at Anders Jahre fra nå av var definitivt ute av Firmaet. Således skriver Bjørn Bettum den 15. april 1980 til advokat Nergaard:

"Han (Anders Jahre, egen bem.) gikk ut av styret i Kosmos på generalforsamlingen i selskapet den 1. mars 1979 samtidig som han trakk seg ut av firma Anders Jahre på dette tidspunkt. Dette fremgår av årsberetningen for 1978, side 15 og side 11.

Firma Anders Jahre har ingen annen formue enn innskuddskapitalen."

Senere i samme brev skriver han at "pensjon for de tre tidligere innehavere av firma Anders Jahre"

Revisorene under bokettersynet i 1979 la til grunn at Anders Jahre fremdeles var medinnehaver av Firmaet. Bjørn Bettum skal ha bekreftet dette i 1980, og i den påfølgende skriftsutveksling med skattemyndighetene uttaler han seg som om Anders Jahre fremdeles var deltager. Det er imidlertid et faktum at fylkesskattekontoret i 1983 tilbakebetalte Firmaet for meget innbetalt merverdiavgift med kr. 231.671. Beløpet ble innledningsvis holdt tilbake idet myndighetene vurderte

motregning i skattekrav mot Anders Jahre. Jørgen Jahre jr. har vist til at refusjonen må tilskrives at avgiftsmyndighetene etter en gjennomgang av materialet, likevel kom til at Anders Jahre var trådt ut av Firmaet. Boet har ikke kunnet imøtegå denne anførsel.

Retten ser det videre slik at advokat Brundsvigs manglende aktivitet og advokat Agerups unnlatelse av å oppgi andelen under registereringsforretningen etter Jahres død, bekrefter at heller ikke disse sentrale personer kan ha oppfattet situasjonen anderledes enn at Anders Jahre reelt hadde trådt ut av Firmaet før sin død.

Det skal tilføyes at både Herbjørn Hansson, direktør i Firmaet fra 1980 og Oluf Arntsen, direktør siden 1982, i retten kunne bekrefte de oppfattet Anders Jahre som avgått fra Firmaet før de selv kom inn.

Boet har fremhevet de manglende formaliteter rundt Jahres avgang som en indikasjon på at han reelt ikke trådte ut.

Retten er enig i det er noe oppsiktsvekkende at Jahres uttreden skjedde uten at formalitetene var på plass. Det er imidlertid realitetene som er avgjørende. Såvidt retten kan se krever selskapskontrakten ikke prokollat ved uttreden. Det er videre slik at melding til handelsregisteret skulle vært foretatt uansett om Anders Jahre bare trådte tilbake som stille interessent med begrenset ansvar. Unnlatt registrering kan altså ikke tas til inntekt for det ene eller annet syn i tvisten. For øvrig ser retten det slik at hensynet til notoritet i og for seg ble ivarettatt gjennom "Tilleggsavtalen" av 22. desember 1978 og Kosmos-styrets årsberetning for 1978, selv om det kan diskuteres om Kosmos-styret og dets årsberetninger er rette organ for beslutninger i Firmaet og bekjentgjørelse av disse. Det manglende utløsningsoppgjør kan tilskrives at man ikke var seg bevisst at det lå skjulte verdier i Firmaet.

Retten er etter dette kommet til at Anders Jahre gikk ut av Firmaet i 1979 med pensjon. Han fraskrev seg sitt eierskap i selskapet og derved også krav på latente verdier som måtte befinne seg i dette. Følgelig har heller ikke Boet krav på andel av nettoverdien, og Jørgen Jahre jr. må bli å frifinne.

Retten går etter dette ikke inn på de øvrige grunnlag som er påberopt i saken.

Saksomkostninger:

Sakens prosessfullmektiger har inngitt omkostningsoppgave. Omkostningsoppgavene har vært forelagt motpartens prosessfullmektig, og det har ikke fremkommet bemerkninger til disse.

Saken rommer et betydelig dokumentmateriale. Hovedforhandlingen strakk seg over 4 dager - tildels langt utover vanlig arbeidstid. Salaroppgavene er forenlige, og retten legger disse til grunn, jf. tvistemålsloven § 176 første ledd.

Boet har tapt saken fullstendig. Saken fremstår imidlertid som så tvilsom at retten har funnet ikke ville idømme saksomkostninger, jf. tvistemålsloven § 172 annet ledd.

D o m s s l u t n i n g :

1. Jørgen Jahre jr. frifinnes.
2. Saksomkostninger idømmes ikke.

Retten hever

Jan Helliesen

1st. sorenskriver

Partene var ikke til stede da dommen ble avsagt. Den blir derfor å forkynne for dem ved prosessfullmektigene. Dommen kan påankes til Agder lagmannsrett. Ankefristen er to måneder.

Rett fotokopi bekreites,

Agder lagmannsrett

gjør vitterlig:

Den 3 september 1996 ble rett holdt i Agder lagmannsrett.

Dommere: Lagdommer Erland Henrichsen, formann
Ekstraord. lagdommer Raamund Stuhaug
Ekstraord. lagdommer Halvor Sigurdson

Protokollfører:

Sak nr. 96-00157 A

Ankende part: Bjørn Bettum
Prosessfullmektig: Advokat Andreas Mellbye
Ankemotpart: Anders Jahres dødsbo
Prosessfullmektig: Advokat Karstein J. Espelid

År 1996 den 4., 5. og 6. september fortsatte forhandlingene.

År 1996 den 29 november ble rett satt på ny i Tinghuset i Kristiansand med de samme dommere tilstede.

Det ble avsagt slik

d o m:

Saken gjelder spørsmål om en selskapsdeltaker er trådt ut av selskapet i den forstand at han ikke lenger er å anse som andelseier.

Sandefjord byrett avsa den 29.9.1995 dom med slik domsslutning:

"1.Bjørn Bettum dømmes til å betale til Anders Jahres dødsbo NOK 900.000,- med tillegg av 18 % rente fra 31. mars 1993 til 31. desember 1993 og videre med tillegg av 12 % rente fra 1. januar 1994 til betaling skjer.

2.Hver av partene bærer sine omkostninger."

Ved dommen har byretten kommet til at Anders Jahre ved sin død den 26. februar 1982 fortsatt var deltaker i det ansvarlige selskap Firma Anders Jahre, (heretter benevnt Firmaet), med 60 % deltakerandel. Videre har retten lagt til grunn at Anders Jahres dødsbo (heretter benevnt dødsboet eller boet) som Anders Jahres rettsetterfølger dermed har krav på tilsvarende andel av det vederlag som ble betalt da firmaet Anders Jahre i 1984/85 ble omdannet til aksjeselskap og aksjene solgt til Kosmos AS. (heretter benevnt Kosmos). Salgsvederlaget ble oppgjort i form av Kosmosaksjer. For byretten var partene foreløpig enige om at kosmosaksjene hadde en verdi på kr. 1,5 millioner. 60 % av dette er kr. 900.000,- derav domsbeløpet. For lagmannsretten er dødsboets krav endret til kr. 976.500,-. Det er de samme vederlagsaksjene det er tale om, men aksjeverdien er vurdert høyere enn da saken sto for byretten.

Bjørn Bettum har i rett tid erklært anke over byrettens dom idet han hevder at byretten har tatt feil når den har lagt til grunn at Anders Jahre ved sin død fortsatt var deltaker/med-

innehaver i Firmaet

Dødsboet har tatt til motmæle og har dessuten erklært motanke over byrettens avgjørelse av rentespørsmålet.

Saksforholdet og partenes anførsler for byretten samt byrettens begrunnelse fremgår av dennes domsgrunner.

Ankeforhandling er holdt i Sandefjord 3.- 6. september 1996.

Under ankeforhandlingene møtte Bjørn Bettum med prosessfullmektig, advokat Andreas Mellbye. For dødsboet møtte bobestyrer, advokat Even Wahr-Hansen med prosessfullmektig, advokat Karstein Espelid. Partene avga forklaring og det ble avhørt fem vitner. Det ble påberopt en del nye dokumentbevis, men saken står i det vesentligste i samme stilling som for byretten.

Det ble foretatt slik dokumentasjon som rettsboken viser.

Sakens forhistorie:

Helt fra 1920-årene hadde Anders Jahre vært innehaver av det personlige firma Anders Jahre. I 1959 ble Fridtjof Bettum og Jørgen Jahre opptatt som medinnehavere med 20% andel hver seg. I henhold til selskapskontrakten som da ble opprettet betalte Anders Jahre inn som selskapskapital kr. 300.000,- og de to andre kr. 100.000,- hver.

Selskapskontrakten og tolkningen av denne vil være av vesentlig betydning i saken, hvorefter flere av bestemmelsene av hensyn til forståelsen vil bli helt eller delvis inntatt nedenfor.

§ 3 regulerer størrelsen på kapitalinnskuddet, muligheten for stille interessenter til å delta og vedkommendes rettsstilling. I bestemmelsen heter det bl.a.:

"De ansvarlige innehavere skyter inn i alt kr. 500.000,- som kapital i selskapet. A.J. kr. 300.000,- og hver av de to innehavere kr. 100.000,-. Denne kapital kan anvendes i det øyemed som innehaverne bestemmer. Kapitalen skal ikke kunne tas ut av firmaet igjen så lenge det består uten enstemmighet blant innehaverne.

Innehaverne skal hver for seg ha adgang til å la en eller flere tredjemenn - fysiske eller juridiske personer - helt eller delvis skyte inn eller senere overta det på vedkommende fallende kapitalinnskudd. Den enkelte innehaver skal videre ha adgang til å la vedkommende tredjemann (tredjemenn), i forbindelse med kapitalinnskuddet, bli stille interessent(er) i firmaet, og gi ham (dem) en nærmere avtalt andel av den på innehaveren fallende del av det ansvarlige firmas overskudd.

Størrelsen av den eller de stille interessenters andel av overskuddet fastsettes ved separatavtale mellom den (de) enkelte stille interessent(er) og det ansvarlige medlem hvis kapitalinnskudd det dreier seg om.

En stille interessent får ingen innflytelse på driften av det ansvarlige selskap og ingen stemmerett i dette. En stille interessent får heller intet krav på selskapet for sitt innskudd, men kun på det ansvarlige medlem hvis kapitalinnskudd han helt eller delvis har overtatt å yte. Han får heller intet ansvar for selskapets gjeld utover sitt kapitalinnskudd.

Ovenfor refererte bestemmelse åpnet for å overlate til andre å utrede kapitalinnskuddet. Anders Jahre benyttet seg av dette og lot selskapet Anders Jahres Rederi AS bli stille interessent med ansvar for å innbetale den del av innskuddskapitalen i Firmaet (kr. 300.000,-) som falt på ham.

Selskapet hovedformål var å være skipsdisponent- og kontorholdsselskap, herunder regnskapsfører for andre Jahre-dominerte operative driftsselskap, bl.a. det børsnoterte Kosmos AS. Alle som arbeidet for selskapene var ansatt i Firmaet som fikk dekning for utgifter og sitt arbeid fra de operative selskapene.

I 1970 overtok Bjørn Bettum selskapsandelen etter sin far, Fridtjof Bettum, og i 1979 overtok Jørgen Jahre jr. selskapsandelen etter sin far, Jørgen Jahre. I begge tilfelle

ble partnerskiftet avtalefestet ved tilleggsavtaler. Spesielt tilleggsavtalen vedr. Jørgen Jahre jr.'s inntreden vil retten komme tilbake til.

Våren 1979 trer Anders Jahre (88) tilbake som aktiv deltager i Firmaet. Det er denne tilbaketreden som tvisten dreier seg om. Dødsboet hevder at Anders Jahre bare trakk seg ut i den forstand at han ikke lenger var aktiv men fortsatt var passiv medinnehaver, d.v.s. selskapsdeltaker og fortsatt eier av 60 % av selskapets nettoformue. De to andre selskapsdeltagere Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. hevder på sin side at Anders Jahre våren 1979 trådte ut av Firmaet i uttrykkets vanlige selskapsrettslige mening, d.v.s. at Anders Jahre trakk seg ut som selskapsdeltaker og således ikke lenger kunne utøve eller hadde eierbeføyelser knyttet til selskapet.

Anders Jahre var født 28.05.1891. Han døde den 26 februar 1982 nesten 91 år gammel, uten livsarvinger. Hans dødsbo ble underlagt offentlig skifte som insolvent dødsbo, blant annet på grunn av et betydelig skattekrav. Boets eneste loddeier er hans hustru, Bess Jahre. Advokat Per Brunsvig ble oppnevnt som bobestyrer i april 1982. Han ble etterfulgt av advokat Even Wahr-Hansen, som ble oppnevnt som ny bobestyrer 17.1.1991. Boet er ennå ikke sluttet.

Senhøstes 1984 ble Firmaet først omdannet til aksjeselskap. De eneste aksjeeierne i Anders Jahre AS, som var en direkte fortsettelse av det tidligere ansvarlige selskap, var Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. med 50 % av aksjene hver. Aksjekapitalen var kr. 200.000,-, svarende til det kapitalinnskudd i Firmaet som Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. hadde overtatt etter sine fedre. I januar 1985 ble inngått avtale om å overdra aksjene til Kosmos. Overdragelsesvederlaget for aksjene i Anders Jahre AS ble oppgjort i form av aksjer i Kosmos. Disse aksjene hadde en samlet verdi på oppgjørstidspunktet våren 1985 på ca. kr. 3 millioner. Ingen del av vederlaget ble tilført Anders Jahres rettsetterfølger, i

denne sammenheng dødsboet.

I januar 1991 ble advokat Even Wahr-Hansen oppnevnt som bobestyrer for dødsboet etter advokat Per Brunsvig. I forbindelse med korrespondanse med Bjørn Bettum knyttet til gjennomgang av de i boet anmeldte fordringer, fikk Wahr-Hansen p.g.a. Bettums formuleringer foranledning til å reise spørsmål om Anders Jahre ved sin død i 1982 fortsatt kunne være eier av sin opprinnelige 60% andel i Firmaet. Bjørn Bettum benektet dette og dødsboet tok ut forliksklage 31.mars 1993. Stevning til Sandefjord byrett ble inngitt 11. mars 1994.

I tilknytning til saksforholdet nevnes at dødsboet har gjort gjeldende det samme krav mot Jørgen Jahre jr. Kravene mot Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. har identisk grunnlag. I dom av 11 juli 1996 ble Jørgen Jahre jr. frifunnet for kravet. Dommen er påanket fra dødsboets side.

Partenes anførsler:

Den ankende part Bjørn Bettums anførsler kan i det vesentlige sammenfattes slik:

Prinsipalt gjøres gjeldende at dommen i byretten er feilaktig, i det Anders Jahre våren 1979 trådte ut av firma Anders Jahre, blant annet fordi hans økonomiske interesse i overskuddet fra Firmaet ble erstattet med en fast årlig pensjon. Pensjonen ga en gunstigere økonomisk løsning for Anders Jahre og hans kone Bess Jahre, enn å bli stille interessent i Firmaet med halvert andel av eventuelt overskudd, slik som selskapskontrakten fra 1959 i § 6,3. ledd gir adgang til.

Selskapskontrakten ga Anders Jahre mulighet til å trekke seg tilbake i form av å gå over til å bli stille interessent, - i realiteten var dette en pensjonsordning.

Anders Jahre valgte imidlertid en annen løsning med hensyn til

å pensjonere seg. Han valgte en mulighet til å få en fast årlig pensjon. Han var da ikke lenger avhengig av å fortsette som selskapsdeltager i Firmaet og valgte å fjerne seg helt fra fortsatt deltagelse. Medvirkende var også den belastningen hans navn var i ferd med å kunne bli for selskapene i det skattespørsmål om en angivelig utenlandsformue var begynt å tiltrekke seg oppmerksomhet. Hans tilbaketrekking er helt på linje med at han i 1978 trakk seg tilbake som administrerende direktør i Kosmos og året etter d.v.s. i året 1979 også gikk ut av styret i Kosmos. Han var på dette tidspunkt 88 år gammel.

Anders Jahre var deretter ikke lenger selskapsdeltaker. Konsekvensen er at dødsboet som er Anders Jahres rettsetterfølger, heller ikke har krav på andel i det likvidasjonsutbyttet som materialiserte seg da Firmaet ble oppløst høsten 1984. Firmaet ble da i første omgang omgjort til aksjeselskap og selskapets aksjer ble kort tid etter overdratt til Kosmos. Salgsvederlaget ble oppgjort med 7.500 kosmosaksjer til hver av Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. Aksjene hadde en samlet børsverdi på ca. kr. 2.5 mill.

Det skriftlige bevisgrunnlag for at Anders Jahre reelt trådte ut er bl.a. tilleggsavtalen av 22 desember 1978 og årsberetning i Kosmos for 1978 datert 7. mars 1979. Begge disse dokumenter er undertegnet av Anders Jahre selv og omhandler hans uttreden. I tilleggsavtalen er også reorganisering av Firmaet og dets tilknytning til Kosmos og de øvrige driftsselskapene nevnt. Denne reorganisering ble gjennomført så langt den strakk seg jf. referat fra generalforsamlingen i Kosmos den 5. april 1979. Her behandles under pkt. C forslag til nye vedtekter og til fremtidig administrasjonsordning for selskapet. Forslaget ble enstemmig vedtatt. I den grad dette var en forutsetning for Anders Jahres uttreden er forutsetningen altså oppfylt. I tillegg er det lagt frem en lang rekke andre dokumenter i saken som underbygger dette faktum.

I årsberetningen for 1978 for Kosmos AS, sies det på side 11:

"Anders Jahre ønsker å tre ut av firmaet i forbindelse med den kommende ordinære generalforsamling. Firmaets innehavere vil deretter være Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr."

Med firmaet menes her firmaet Anders Jahre. Videre uttales det i årsberetningen på side 15.

"På generalforsamlingen i april 1978 trakk Anders Jahre seg tilbake som selskapets administrerende direktør. Han har gitt meddelelse om at han ikke ønsker å motta gjenvalg som styremedlem på den kommende generalforsamlingen samtidig trekker han seg tilbake som medinnehaver av firmaet Anders Jahre."

Årsberetningen er undertegnet 7. mars 1979 av styret for Kosmos herunder av Anders Jahre som styreformann. Det kan her ikke være tvil om hva man har ment.

Dokumentmaterialet i saken og vitneforklaringer viser klart at alle personer som på den tiden var i kretsen rundt Anders Jahre forholdt seg som om han ikke lenger var deltager, blant annet har vitnene Agerup og Arntsen forklart seg om dette. Etter 1979 er andel i Firmaet ikke oppført i hans selvangivelse og han mottar heller ikke del i noe overskudd fra selskapet. I registreringsforretningen for hans dødsbo på våren 1982 er ikke medtatt andel i Firmaet, til tross for at alle andre slags andeler både med og uten økonomisk verdi er oppført. Vitnet hr. advokat Rasmus Chr. Agerup har forklart at disse opplysningene kom fra daværende økonomisjef i Firmaet, Rolf Eriksen. Eriksen håndterte alle Anders Jahres økonomiske forhold og hadde full oversikt over dette.

Kapitalinnskuddet på kr. 300.000,- ble ikke umiddelbart oppgjort, fordi Firmaet hadde en fordring på Anders Jahre på ca. kr. 425.000,-. Anders Jahres krav på å få tilbakebetalt sitt kapitalinnskudd måtte motregnes mot det Anders Jahre skyldte. Beløpet gjaldt skatt Firmaet hadde betalt på vegne av Anders Jahre. Fordringen ble aldri oppgjort og ble senere meldt som krav i Anders Jahres dødsbo. De nærmere detaljer om dette er det bare nå avdøde økonomisjef Rolf Eriksen som kan svare på. I

allefall er det en helt klar, reell og logisk årsak til at Anders Jahres kapitalinnskudd ikke ble utbetalt til ham da han forlot selskapet. Anders Jahre var den aldrende hedersmann som overlot sitt livsverk til de som kom etter ham. Det var på sin plass å behandle ham med sordin og det ville være lite passende å avslutte hans forhold til sitt gamle firma med å gjennomføre en avregning som medførte at Anders Jahre ved sin uttreden måtte foreta innbetaling til selskapet.

Videre gjøres det gjeldende at Anders Jahre i forbindelse med sin uttreden ble tilstått pensjon isteden for det årlige overskuddsutbytte fra Firmaet. Tilståelse av pensjon går vanligvis hånd i hånd med uttreden i selskapsrettslig forstand.

Den faste årlige pensjonen kom i stedet for den interesse som Anders Jahre og Bess Jahre hadde anledning til å opprettholde i Firmaet. Dette fremgår av Bettums notat til Otto Grieg Tidemand av 24.09.84 og av Bettums brev til advokat Per Brunsvig datert 26.01.1979.

Det gjøres videre gjeldende at byretten ikke har lagt tilstrekkelig vekt på betydningen av at den oppfatning dødsboet nå gjør gjeldende aldri tidligere er blitt hevdet av noen av de som var involvert da Anders Jahre trakk seg ut av Firmaet i 1979, eller da firmaet ble oppløst i 1984. Sentrale personer her som alle var vel innforstått med Anders Jahres økonomiske forhold var både hans hustru Bess Jahre, hennes juridiske rådgiver hr.advokat Olav Nergaard, kosmosstyrets formann Otto Grieg Tidemand og advokat Per Brunsvig. Brunsvig hadde før 1982 vært juridisk rådgiver både for Kosmos og Anders Jahre. Brunsvig ble senere oppnevnt som bobestyrer i Anders Jahres dødsbo. Alle disse kjente godt til Anders Jahre's affærer og har åpenbart helt entydig lagt til grunn at Anders Jahre trådte ut av Firmaet våren 1979 og at han deretter var berettiget til fast pensjon istedet for andel av eventuelt overskudd og intet mer.

Det er helt oppsiktsvekkende hvis alle disse skulle unnlatt å reagere dersom Anders Jahre fortsatt var deltager i Firmaet. Først i 1993 dvs. fjorten år etter at Anders Jahre trakk seg ut av selskapet, gjør boet krav på at Anders Jahre ved sin død fortsatt skulle være medeier.

Man må anta at årsaken til dette er at den nye bobestyrer har misforstått og feiltolket enkelte av Bettums brev og uttalelser om at Anders Jahre ikke hadde disponert over sin andel i Firmaet før sin død.

Bettums brev og uttalelser hvor denne formuleringen forekommer må imidlertid leses i sammenheng. Bettum har selv sagt ikke ment det boet har tillagt formuleringen. Boets oppfatning kan heller ikke støttes av en naturlig språklig forståelse av innholdet. Forøvrig har Bettum i alle de brev boet påberoper seg gitt uttrykk for at Anders Jahres rettigheter i firmaet etter 1979 utelukkende har vært en rett til pensjon, det er dette Bettum har siktet til. Som eksempel trekkes frem Bettums notat til Otto Grieg Tidemand datert 24. september 1984. Bettum anfører her at Anders Jahre ved sin død:

"ikke hadde truffet noen bestemmelser vedrørende sin andel i firmaet".

Det Bettum i virkeligheten sikter til er Anders Jahres pensjonsrettighet, dette fremgår tydelig av neste avsnitt i notatet. Her står det uttrykkelig at:

"pensjonen skulle komme i stedet for den interesse som disse (Anders og Bess Jahre) kunne opprettholde i Firma Anders Jahre i henhold til selskapskontraktens § 6".

Selv om Bettums ordvalg på enkelte punkter og isolert sett kan oppfattes som upresise når man ikke kjenner forhistorien, har hans mening hele tiden vært klar hvis man leser uttalelsene i sammenheng. Forøvrig har Bettum ved langt flere anledninger uttrykket seg helt klart med hensyn til Anders Jahres uttreden.

Subsidiært gjøres gjeldende at dersom retten skulle komme til at Anders Jahre etter våren 1979 beholdt en eierinteresse i selskapet kan hans likvidasjonsandel ikke overstige 1/3 av nettoformuen. Dette samsvarer med den overskuddsandel han i såfall ville ha rett til, nemlig 1/3 av årets overskudd jfr. selskapskontraktens § 6,3. ledd. Etter gjeldende teori skal likvidasjonsutbytte deles likt etter hoder såfremt ikke annen fordeling er avtalt. Hertil kommer dessuten at det skal gjøres fradrag i det vederlag Bettum mottok, for hans kapitalinnskudd på kr. 100.000,-, som han skal ha tilbakebetalt i allefall. Verdsettelsestidspunktet for vederlaget (kosmosaksjer) må settes til datoen for inngåelse av avtalen mellom Kosmos og Bettum/J. Jahre jr. den 2. jan 1985. Grunnlaget for boets krav kan da ikke bli større enn kr. 1.500.000,- og kravet kan derfor ikke utgjøre mer enn $(kr. 1.500.000,- - kr. 100.000,-)/3 =$ kr 467.000,-

Atter subsidiært gjøres gjeldende at et eventuelt krav i alle fall er foreldet. Forliksklage ble uttatt så sent som 31 mars 1993, hele 14 år etter den omtvistede disposisjon og 11 år etter Anders Jahres død.

Den påståtte fordring måtte være kjent for dødsboet langt mer enn et år forut for at forliksklage ble uttatt, jfr. foreldelseslovens § 10 nr. 1.

Det gjøres gjeldende at det er tilstrekkelig at boet kjente eller burde ha kjent til fordringens eksistens. Manglende kunnskap om en fordrings størrelse forhindrer ikke foreldelse. Daværende bobestyrer hr.adv. Per Brunsvig må ha blitt kjent med oppløsningen av Firmaet umiddelbart eller kort tid etter at det skjedde i 1984. I allefall burde han hatt slik kunnskap. Hvis Anders Jahre fortsatt var medeier i Firmaet ved sin død, noe Brunsvig måtte ha kunnskap om, måtte han også være klar over at boet i 1984 som Anders Jahres rettsetterfølger hadde en fordring.

Renter. Dersom dødsboet skulle ha et krav er dette rentebærende kun fra en måned etter forliksklagen

Det bestrides at boet kan ha krav på rentetapserstatning. For det første er hovedkravet ikke erstatningskrav.

Rentetapserstatning for kontraktskrav krever særskilt hjemmel som ikke forefinnes i dette tilfellet.

Bjørn Bettum har nedlagt slik

P å s t a n d

Prinsipalt: Bjørn Bettum frifinnes

Subsidiært: Bjørn Bettum frifinnes mot å betale
kr. 467.000,-.

I begge tilfelle: Bjørn Bettum tilkjennes saksomkostninger
for byrett og lagmannsrett.

Ankemotparten Anders Jahres dødsbos anførsler kan i det
vesentligste sammenfattes slik:

Boet er innforstått med at Anders Jahre våren 1979 trakk seg
tilbake som aktiv medinnehaver av Firma Anders Jahre. Han
beholdt imidlertid sin eierinteresse gjennom sitt kapital-
innskudd fra 1959 på kr. 300.000,-, dvs. 60% av
innskuddskapitalen og derigjennom også rett til 60% av
selskapets egenkapital/nettoformue.

Anders Jahre var således ved sin død i februar 1982 andelseier
i Firma Anders Jahre. Et eierskap som boet overtok.

Twisten dreier seg fra boets side om krav på andelsvederlag ved
oppløsning/likvidasjon av Firma Anders Jahre da dette senhøstes
1984 ble omdannet til aksjeselskap og straks etter solgt til
Kosmos AS. Vederlaget for aksjesalget ble delt kun mellom Bjørn
Bettum og Jørgen Jahre jr. Det er boets oppfatning at tilsammen
60% av salgsvederlaget skulle tilfalt Anders Jahres dødsbo.

Boet er innforstått med at Anders Jahre fra 1979 til 1982

mottok fast pensjon, hovedsakelig fra Kosmos. Boet er videre innforstått med at Anders Jahre i samme periode ikke mottok andel av overskudd eller annen form for utbyttet/godtgjørelse fra Firma Andres Jahre. Dette er dog uten betydning i det tvisten hverken dreier seg om pensjon eller overskuddsdeling og tilretteleggelsen av disse forhold er ikke avgjørende for bedømmelsen av saken.

Kjernen i saksforholdet er; var Anders Jahres 60% eierinteresse i Firmaet i behold ved hans død i 1982?

Det er boets oppfatning at dette spørsmål må besvares bekreftende. Dette syn bygger på to hovedpillarer:

1. Det mangler den endelige dispositive handling fra Anders Jahres side som viser at han faktisk trådte ut av Firmaet, herunder pekes også på at en rekke typiske følgehandlinger ved uttreden fra et selskap mangler.
2. Ved flere anledninger har Bjørn Bettum skriftlig formulert seg slik at man må oppfatte ham dithen at Anders Jahre fortsatt var medeier i Firmaet ved sin død.

Til det første anføres at Anders Jahres deltagerforhold først ville opphøre når hans økonomiske interesse i Firmaet ble oppgjort i form av utløsningsoppgjør. Noe slikt oppgjør har ikke funnet sted. Det finnes ingen endelig formalisering av hans uttreden. Det er ikke innsendt melding til handelsregisteret om at Anders Jahre ikke lenger er deltager i Firmaet. Hans kapitalinnskudd sto fortsatt som egenkapital i Firmaet helt frem til omdannelsen i 1984.

Firmaet fortsatte i Anders Jahres navn. Dette ville det bare ha vært anledning til hvis han fortsatt var deltager

I 1979 ble innledet et bokettersyn bl.a. i Firmaet. I bokettersynsrapporten som ble presentert for Bettum i 1980 var

fra revisors side oppført at Anders Jahre var 60% deltager i selskapet. Dette avstedkom ingen korreksjon fra Bettums side.

Anders Jahre fikk riktignok en fast pensjon fra 1979. Det fikk imidlertid samtidig de to andre eldre deltagere Fridtjof Bettum og Jørgen Jahre sr. Ingen av de to sistnevnte var på dette tidspunkt deltagere eller hadde noen økonomisk interesse i Firmaet. Pensjonsstilståelsen hadde således ingen sammenheng med om Anders Jahre skulle tre ut av Firmaet eller ikke.

Pensjon kan ikke under noen omstendighet ses på som kompensasjon for Anders Jahres utløsningsinteresse. Pensjonen ble dessuten utredet av Kosmos for den lange innsats de omhandlede personer hadde ytet for dette selskap.

De skriftlige bevis den ankende part har lagt frem underbygger i beste fall bare at uttreden ble planlagt. Det er ikke det samme som at dette faktisk ble gjennomført. Tilleggsavtalen av 22 des 78 gir ikke uttrykk for noe annet enn en plan eller intensjon.

Til det annet er vist til bl.a.:

Bettums skriv av 30 nov 1983 til fylkesskattekontoret hvori det uttales:

"Anders Jahre hadde ikke truffet noen bestemmelse om overgang av hans andel i Firmaet før hans død. Anders Jahres personlige eierinteresser i Firmaet opphørte i henhold til bestemmelsen i avtalen ved hans død."

Bettums notat av 24 sept 1984 til styreformann i Kosmos, Otto Grieg Tidemand:

"Anders Jahre hadde ved sin død ikke truffet noen bestemmelse vedrørende sin andel av firmaet."

Bettums skriv av 16 april 1993 til advokat Einar Abrahamsen:

"Anders Jahre har i praksis anvendt § 6,3.ledd ved å gå over til å være stille interessent. Hans andel av netto overskudd ble gjennom den pensjonsordning som ble

iverksatt i 1979 redusert til ca 1/3 av firmaets inntekt"

Foreldelse. Boets krav kan ikke være foreldet. Anders Jahre hadde selv ingen foranledning til å foreta seg noe. Han opprettholdt sin eierinteresse og hadde intet behov for avklaring.

Boet hadde heller ingen foranledning til, å burde reagere etter Anders Jahres død i 1982. De underliggende verdier kom ikke til syne før ved takseringen av Firmaet høsten 1984. Dokumentene som omhandlet verdiene kom først til boets kunnskap etter at forlikssklage var uttatt 31. mars 1993. Selv om den tidligere bobestyrer advokat Per Brunsvig skulle ha kjent til at Anders Jahre var medeier i Firmaet hadde han ingen grunn til å tro at eller undersøke om andelen kunne ha noen verdi.

Kravets størrelse. Boets krav utgjør kr. 976.500,-. Beløpet fremkommer slik: Aksjene i Anders Jahre AS ble oppgjort senest 25 april 1985. Kursen på vederlagsaksjene var på det tidspunkt kr 217,-. I alt ble betalt med 15.000 Kosmosaksjer med en samlet verdi på minst kr. 3.255.000,-. Halvparten av disse tilfalt Bettum. Dvs. 7.500 aksjer tilsvarende kr. 1.627.500,-. 60% av dette beløpet er kr. 976.500,-.

Renter. Boet mener prinsipalt å ha krav på rentetapserstatning fra og med 26 april 1985. Rentetapserstatning eller avsavnsrente er ikke forbeholdt erstatningskrav jf. Trygve Bergsåker i boken "Pengekravsrett". Det som kreves erstattet er således den disponeringsfordel boet har tapt ved ikke å motta sin andel av Kosmosaksjene i 1985.

Subsidiært gjøres krav på forsinkelsesrente fra en måned etter forlikssklagen.

Boet har nedlagt slik

P å s t a n d:

1. Bjørn Bettum dømmes til å betale til Anders Jahres dødsbo NOK 976.500,- norskekroner ni hundre og syttisekstusen fem hundre.
 - a) prinsipalt med tillegg av 15% rente fra 26 april 1985 til 31. desember 1988, og med tillegg av 13% rente fra 1. januar 1989 til 31 desember 1993 og videre med tillegg av 7% rente fra 1. januar 1994 til betaling skjer.
 - b) subsidiært med tillegg av forsinkelsesrente med 18% fra 31. mars 1993 til 31. desember 1993 og videre med tillegg av 12% rente fra 1. januar 1994 til betaling skjer.
2. Anders Jahres dødsbo tilkjennes saksomkostninger for by- og lagmannsrett.

Lagmannsretten bemerker:

Bevisbedømmelsen

Begge parter har vist til en lang rekke dokumenter og korrespondanse til støtte for sitt syn. I noen tilfelle er det de samme dokumentene, men partene har forskjellig oppfatning av hvordan innholdet må fortolkes. I saken er trukket frem materiale og pekt på faktiske forhold som trekker i hver sin retning. Den innbyrdes avveining og vektlegging vil måtte innebære momenter av skjønn.

Det er rettens oppfatning at intet enkeltstående av de påberopte dokumentbevis har slik bevisverdi at det alene kan tillegges avgjørende vekt i saken. Ei heller finner retten å kunne legge avgjørende vekt på noen enkelt av de forklaringer som er gitt for lagmannsretten. Man er således henvist til å gjøre seg opp en mening gjennom det totalinntrykk som sakens samlede omstendigheter gir, slik dette er fremstilt for retten og det alminnelige beviskrav om sannsynlighetsovervekt. Alt skriftlig materiale som er påberopt er gjennomgått og vurdert. Det er dog umulig å trekke frem hvert enkelt av de mange

dokumentbevis partene har påberopt seg. Noe av det skriftlige materiale fremstår imidlertid som mer sentralt enn de øvrige og disse vil bli nevnt nedenfor i den utstrekning de har hatt betydning for vurderingen. De nevnte dokumenter er blant annet selskapskontrakten fra 1959 og tilleggsavtale av 22.12.1978 for Firmaet. Det er Kosmos' årsberetning for året 1978, utgitt våren 1979. Her er også Anders Jahres uttreden fra Firmaet nevnt, såvel som hans fratreden som styremedlem i Kosmos. Videre er registreringsforretningen for dødsboet opptatt våren 1982 av betydning. Utover dette er det særlig korrespondanse til og fra Bjørn Bettum som er påberopt.

Forøvrig vil retten til bevisbedømmelsen bemerke at etter omstendighetene i saken må det være grunn til å legge betydelig vekt på de dokumenter og det man kan slutte seg til om partenes atferd som knytter seg til omstendighetene rundt Firmaet høsten 1978 og våren 1979. Etterfølgende dokumenter og forklaringer 16-17 år etterpå som til dels er divergerende og som vil være påvirket av tvisten og de stridende interesser må generelt ha mindre vekt.

Hovedbegivenhetene i forberedelsene til Anders Jahres tilbaketrekking fra Firmaet slik det er dokumentert for retten er tilleggsavtalen av 22.12.1978 som både omhandler Anders Jahres uttreden og inntreden av Jørgen Jahre jr. som medinnehaber i steden for sin far Jørgen Jahre. Det andre sentrale dokument fra denne fasen er årsberetningen for Kosmos, som er datert 7. mars 1979.

Forberedelsene og uttrykket "tre ut"

Som konklusjon på begivenhetene i den forberedende fase har retten kommet til at det i hvert fall ble planlagt og forberedt at Anders Jahres deltagerforhold i Firmaet skulle opphøre i løpet av våren 1979, offisielt sannsynligvis i forbindelse med generalforsamlingen i Kosmos den 5. april 1979. På denne generalforsamlingen trakk han seg også som styremedlem i Kosmos.

I forberedelsene til Anders Jahres avgang fra Firmaet er det konsekvent brukt uttrykket "tre ut" av selskapet i en slik sammenheng at det kan være lite tvilsomt at betydningen var opphør av deltagerforhold. Retten finner dessuten støtte for dette syn, særlig i selskapskontrakten fra 1959 §§ 5 og 8 hvor uttrykket "tre ut" åpenbart er brukt på denne måten. I samme kontrakts § 6 som gir Anders Jahre en rekke særfordeler såsom å overdra sin andel til andre og anledning til å trekke seg tilbake som aktiv partner og i stedet gå over til å bli stille interessent, finner man ikke denne uttrykksmåten, "tre ut". Bestemmelsen gir forøvrig Anders Jahre særfordeler med hensyn til vilkårene for å kunne overdra sin andel til andre uten at dette har betydning i saken.

Selskapskontraktens §§ 5 og 8 lyder slik:

§ 5

"Skulle det oppstå tilfeller eller situasjoner som etter A.J.'s mening bevirker at han ikke ønsker kompaniskapet fortsatt, skal han ha adgang til å kreve at en av de to andre innehavere, eller begge, trer ut av selskapet med 6 måneders varsel. I så fall får den (eller de) uttredende sin anpart (sine anparter) av selskapsinntekten pr. uttredelsesdagen - eller må dekke sin andel (sine andeler) av mulige tap pr. denne dag. Samtidig skal det (de) kapitalinnskudd som knytter seg til vedkommendes andel (andeler) i firmaet utbetales.

Fremsettes kravet om uttredelse uten at det med føye kan legges den uttredende noe til last som skulle berettigede et slikt krav, skal den uttredende for sin levetid årlig ha krav på 10 % av selskapets nettoinntekt. Oppstår det tvil om dette, avgjøres spørsmålet med bindende virkning av den i § 10 nevnte voldgiftsrett.

Den rett denne paragraf gir A.J. er en rent personlig rett for ham og går ikke over på hans suksessorer.

§ 8

F.B. og J.J. har hver for seg adgang til å tre ut av firmaet med 6 mndrs. varsel. Ved varselsfristens utløp skal vedkommende ha rett til å kreve utbetalt sin andel av fortjenesten pr. denne dag samt ha rett til å få utbetalt det kapitalinnskudd som knytter seg til vedkommendes andel i firmaet. Den uttredende må pr. uttredelsesdagen dekke sin del av eventuelle tap.

F.B. J.J. har ikke rett til å kreve firmaet oppløst."

Kontraktens § 6 lyder slik:

§ 6

"A.J. forbeholder seg rett til helt eller delvis å overføre sin anpart av selskapet til sin hustru. I den utstrekning A.J. overlater sin andel til sin hustru, skal hun være stille interessent uten stemmerett i selskapets anliggender og uten ansvar for selskapets gjeld. Hun skal for sin andel oppebære 50 % av den inntekt som ville falt på andelen hvis A.J. fremdeles hadde sittet med den. De resterende 50 % går over til de øvrige ansvarlige innehavere til fordeling i forhold til deres andeler i firmaet.

A.J. forbeholder seg også rett til å overføre sin anpart av selskapet helt eller delvis til en forretningskyndig person som ansees skikket til å inneha sjefs stilling i firmaet. A.J.'s skjønn herom er bindende. Den som opptas blir part i denne kontrakt med de rettigheter og forpliktelser som dette medfører. Overlater A.J. sin anpart av selskapet helt eller delvis til noen som på forhånd ikke er ansvarlig medinnehaber av selskapet, skal den nye innehaver ikke kunne få mere enn 1/3 av firmaet. Så lenge A.J. beholder noen del av sin andel og ikke definitivt trekker seg tilbake som ansvarlig medinnehaber, utøver han samme stemmerett som tidligere. Beholder han ingen andel for seg eller sin hustru, tilfaller differansen mellom hans andel og 1/3 av firmaet de øvrige ansvarlige innehavere til fordeling i forhold til deres andeler i firmaet. De særfordeler A.J. har betinget seg i nærværende kontrakt går ikke over til hans suksessorer.

A.J. har når han måtte ønske det, rett til å trekke seg tilbake midlertidig eller definitivt som aktiv medinnehaber av firmaet og til å gå over til å være stille interessent. Hans del av nettooverskuddet reduseres i så fall for den tid han ikke er aktiv medinnehaber til 1/3, mens resten går over til de øvrige ansvarlige innehavere til fordeling i forhold til deres andeler i firmaet. Samtidig får A.J. intet ansvar for tap oppstått under eller etter hans tilbaketreden som aktiv medinnehaber. Hans stemmerett i selskapets anliggender opphører fra det tidspunkt han trekker seg definitivt tilbake som aktiv medinnehaber av firmaet.

Faller A.J. fra uten å ha truffet noen bestemmelse om overgang av hans andel i firmaet, tilfaller den hans hustru på den måte og på de vilkår som er nevnt ovenfor. Ved hennes død tilfaller anparten i så fall de som på dette tidspunkt er ansvarlige innehavere, i forhold til deres anparter."

Det kan som nevnt ikke være tvilsomt at uttrykket "tre ut" i

ovennevnte bestemmelser §§ 5 og 8 er koblet opp mot fullstendig avvikling av deltagerforholdet. De nevnte bestemmelser omhandler Fridtjof Bettum og Jørgen Jahres eventuelle uttreden. I § 6 som omhandler Anders Jahre brukes som nevnt ikke dette uttrykket. Dette kan neppe være tilfeldig. Når man så likevel benytter uttrykket under forberedelsen til at Anders Jahre skulle trekke seg ut av selskapet, oppfatter retten dette som en sterk indikasjon på at det ble valgt en annen løsning for Anders Jahres tilbaketrekking enn den som beskrives i § 6. Forberedelse til tilbaketrekking består i denne forbindelse av tilleggsavtale fra 22. desember 1978 og Kosmos AS' årsberetning for 1978. I det siste dokumentet er "tre ut" sammenkoblet med formuleringer om at Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. deretter var de eneste innehavere i Firmaet.

Forøvrig overensstemmer uttrykket "tre ut" eller "uttreden" med terminologien i selskapsloven av 21. juni 1985 §§ 2-32 til 2-35. I lovens språkdrakt innebærer uttreden at deltagerforholdet opphører, således at den tidligere deltaker ikke lenger eier noe av selskapets eiendeler, eller en ideell andel herav, eller er ansvarlig for selskapets forpliktelser. Eller med andre ord; uttreden innebærer at selskapsforholdet bringes til opphør for den uttredendes vedkommende. Loven innfører ikke ny terminologi. Også før lovens tilblivelse var dette den vanlige betydning av å "tre ut" av et selskapsforhold.

Det har ikke fremkommet noe som indikerer at deltakerne på noe tidspunkt har tillagt uttrykket "å tre ut" noe annet meningsinnhold enn beskrevet ovenfor. Både Anders Jahre og Bjørn Bettum var advokater. Det samme var Fridtjof Bettum som i 1959 var kontraktspart. Det må som nevnt være grunn til å se som overveiende sannsynlig at uttrykket "tre ut" var bevisst valgt. Retten legger således til grunn at det i hvert fall under forberedelsene til Anders Jahres tilbaketreden var både hans og de andre deltakeres mening at hans deltagerforhold i Firmaet skulle opphøre. Det har ikke fremkommet for retten noe som svekker denne konklusjon.

Til forberedelsesfasen hører også Bettums brev av 26 jan 1979 til advokat Per Brunsvig hvorfra hitsettes:

"Firma Anders Jahre består nå av Anders Jahre, Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. Anders Jahre går ut av firmaet, sannsynligvis på tidspunkt for generalforsamlingen i Aksjeselskapet Kosmos i april. Deretter blir de eneste innehavere av firma Anders Jahre Bjørn Bettum (43) og Jørgen Jahre jr. (39)."

I samme brev sies videre:

"Anders Jahre er trådt tilbake som administrerende direktør i Aksjeselskapet Kosmos, og Bjørn Bettum har overtatt denne stilling fra generalforsamlingen i Aksjeselskapet Kosmos våren 1978. Samtidig er Bjørn Bettum de facto senior i firma Anders Jahre og vil også bli senior fra det tidspunkt Anders Jahre også går ut av firma Anders Jahre".

Gjennomføringen

Det neste vurderingstema blir om Anders Jahres uttreden av Firmaet våren 1979 ble gjennomført etter de forutsetninger som ble lagt høsten 1978 eller om man likevel valgte en annen løsning eller ganske enkelt unnlot å fullføre Anders Jahres uttreden.

Dødsboets mest sentrale grunnlag i så henseende er at man mangler det endelige bevis/dokumentasjon på at disse eventuelle planene faktisk ble gjennomført. Det foreligger i følge boet, ingen dispositiv handling fra Anders Jahre som definitivt bekrefter at hans deltakerforhold er opphørt. For eksempel en erklæring eller avtale om at han faktisk var trådt ut. Det foreligger ingen melding til handelsregisteret om at Anders Jahre ikke lenger var deltaker og det ble ikke foretatt noe økonomisk oppgjør til utløsning av hans eierandel. Dette er ifølge dødsboet så naturlige følgehandlinger at det må tillegges avgjørende vekt at de er utelatt.

Manglene ved dokumentasjonen og oppfølgingen rundt Anders Jahres uttreden - som dødsboet har påpekt - synes reelle nok.

Spørsmålet er imidlertid om disse manglene må tolkes slik at den komplette uttreden etter de opprinnelige forutsetningene stoppet opp og aldri ble gjennomført, eller om de bare er skjønnhetsfeil ved en ellers mellom partene klar realitet.

Retten vil nedenfor gjennomgå de forholdene dødsboet har pekt på som kan ha betydning for vurderingen.

En deltakers uttreden fra et selskapsforhold vil, som boet har påpekt vanligvis medføre en del følgeshandling eller avledede handlinger. Dette vil eksempelvis være et økonomisk oppgjør for verdien av selskapsandelen. Det vil være melding til firmaregisteret, den gang handelsregisteret. Det vil vanligvis ikke lenger skje økonomiske transaksjoner mellom den tidligere deltakeren og selskapet som medfører endringer i mellomregningen mellom ham og selskapet eller mellom ham og de øvrige deltakerne. Det vil ofte skje endringer i selskapsavtalen. Ingen av disse typiske følgehandlingene synes å være gjennomført i denne saken.

Bettums forklaring på hvorfor dette ikke har skjedd, er at man nok kunne ha fulgt opp enkelte formelle ting bedre. Disse tingene var det imidlertid vanligvis ikke han personlig som utførte. Han kan således ikke gi noen sikker forklaring på hvorfor. Realiteten var dog helt klar i følge Bettum. På bakgrunn av Firmaet's formuesstilling, slik den var på det tidspunktet, uten gjeld og uten formue utover innskuddskapitalen på kr. 500.000, var det ikke viktig og uten egentlig praktisk betydning om Anders Jahres uttreden ble ytterligere formalisert. Noe alminnelig krav til formalisering er det dessuten ikke.

Utløsningssummen - selskapets verdi

Vedrørende det økonomiske oppgjøret skulle dette fortsatt i følge Bettum; være tilbakebetaling av Anders Jahres kapitalinnskudd på kr. 300.000,- noe mer var det ikke å fordele. I allefall oppfattet man selskapskontraktens

bestemmelser sett i sammenheng slik at den som trakk seg ut av selskapet ikke hadde krav på mer enn sitt kapitalinnskudd. Noen andre verdier skulle det i henhold til kontraktens § 2 heller ikke bli i selskapet.

I nevnte bestemmelse sies bl.a.:

"akkumulering av fortjeneste bør ikke finne sted med mindre særlige omstendigheter skulle nødvendiggjøre det".

Denne praksis ble så vidt vites fulgt og retten finner det sannsynlig at ingen av de daværende innehavere i 1978 eller 1979 hadde forventninger om å finne særlige verdier i Firmaet utover kapitalinnskuddene. Den såkalte merverdi skriver seg fra en lokalleiekontrakt som Firmaet hadde på gunstige vilkår. Verdien antas å ligge i at leiekontrakten enten kunne omsettes eller brukes til fremleie med fortjeneste. Dette er det imidlertid ikke redegjort nærmere for. At en gunstig kontorleiekontrakt kunne være en skjult verdi i selskapet fremstår ikke som spesielt nærliggende på det tidspunkt. Dessuten bemerkes at selv om leiekontrakten var blitt en merverdi i 1985 er det ikke sikkert at den var det i samme grad i 1978/79. Det avhenger bl.a. av utviklingen i leiemarkedet. Dette er det heller ikke opplyst noe om. Det var dessuten bare i en avviklingssituasjon at denne verdi materialiserte seg.

Retten finner det således sannsynlig at Anders Jahre ikke kunne ha annen økonomisk forventning til utløsningsoppgjøret enn å få oppgjort sitt kapitalinnskudd. Hverken Firmaet eller Bjørn Bettum/Jørgen Jahre jr. hadde således en uoppfylt betalingsforpliktelse på det tidspunkt som kunne forhindre at Anders Jahres uttreden ble gjennomført. Om det senere skulle utvikle seg eller fremkomme en merverdi i selskapet kan dette i seg selv ikke vekke til live noen eierinteresse/andel for Anders Jahre eller hans rettsetterfølger; boet. I beste fall kan det bli tale om etteroppgjør fordi utløsningssummen er fullt beregnet. Noe krav på dette grunnlag er imidlertid ikke reist i

saken.

Med hensyn til utløsningssummen er opplyst for retten at Firmaet etterhvert fikk et krav mot Anders Jahre på kr.425 000,- som måtte bringes til motregning. Kravet var oppstått i det vesentligste pga skatt som Firmaet hadde lagt ut for Anders Jahre. Denne fordring er ikke trukket i tvil og også på dette punkt finner retten Bettums forklaring plausibel, i den forstand at dette kravet på vanlig måte ble brakt til motregning overfor Anders Jahres krav på å få tilbakebetalt sitt kapitalinnskudd.

Det kan således ikke legges avgjørende vekt på at Anders Jahre ikke mottok noe kontantbeløp for sin selskapsandel. Fordringen på Anders Jahre ble aldri oppgjort. Til tross for dette ble kroner 300.000,- etter Anders Jahres død betalt til Anders Jahres rederi AS. Angivelig fordi dette selskapet hadde finansiert Anders Jahres opprinnelig kapitalinnskudd i 1959. Denne utbetalingen bryter med mønsteret forøvrig sett i lys av motregningsforklaringen. Dessuten må det være klart at Anders Jahres rettsetterfølger for det Anders Jahre måtte ha krav på, var boet. Retten ser imidlertid denne overføringen som en noe malplassert og misforstått kulansehandling overfor Anders Jahres hustru Bess Jahre som på det tidspunkt eiet aksjene i Anders Jahres rederi AS. Det eksisterte iallefall neppe noen rettslig forpliktelse til å utbetale dette beløpet til Anders Jahres rederi AS. Utbetalingen kan således ikke på avgjørende måte tillegges vekt som argument for dødsboets syn.

Betydningen av firmanavnet

Boets anførsel om at man ikke kunne fortsette med Anders Jahres navn i firmanavnet dersom han ikke fortsatt var deltager gir ikke uttrykk for gjeldende rett på det tidspunktet. I følge handelsregisterloven av 17 mai 1890 § 12, som gjaldt frem til 1985 kunne et selskap fortsette med en forhenværende deltagers navn dersom han ga sitt samtykke. Etter de forklaringer som er fremkommet må retten legge til grunn at slikt samtykke ble gitt

fra Anders Jahre. Forøvrig inneholder selskapskontraktens § 9 også det nødvendige samtykke. Fra bestemmelsen hitsettes:

"A.J. ønsker at firmanavnet skal beholdes etterat han er trådt ut og gir herved sitt samtykke til at hans navn beholdes i firmaet også etter hans død".

Manglende melding til handelsregisteret

Det er fra boets side påpekt at det ikke ble gitt melding til handelsregisteret om Anders Jahres uttreden, til tross for at man hadde vært nøye med meldinger ved tidligere endringer blant firmaets deltagere.

Det er riktig at man savner en forklaring på hvorfor melding ikke ble sendt. Den samme melding skulle dog også vært sendt dersom Anders Jahre var gått over til å bli stille interessent med ansvarsfrihet. Det kan således ikke legges avgjørende vekt på at slik melding er utelatt.

Forøvrig er det ikke nødvendigvis uforenlig at Anders Jahre utad ikke ble strøket som selskapsdeltager og at han likevel samtidig internt overfor selskapet og de øvrige deltagere var ansvarsfri. Dette er likevel en risiko - hvor aktuell og stor risikoen er, avhenger av selskapets risikopotensiale og partenes formuesstilling.

Bettums formuleringer:

Boet har videre påpekt at Bjørn Bettum i sin korrespondanse med dødsboet fra 1993 og utover ved et par anledninger har gitt uttrykk for at Anders Jahre før sin død ikke hadde disponert over sin andel. Etter dødsboets oppfatning må disse uttalelsene bety at Anders Jahre fortsatt var deltaker ved sin død.

De formuleringer boet sikter til er gjengitt foran under sammenfatningen av boets anførsler.

Retten kan ikke dele boets synspunkt. Bettums formuleringer gjennfinnes for stor del i selskapskontraktens § 6, 4. ledd. og kan etter rettens oppfatning ikke strekkes lenger enn det som faktisk står der, nemlig at Anders Jahre ikke hadde overført

sin andel til andre. Formuleringen synes ikke å være naturlig språklig dekkende for den situasjon at Anders Jahre trer ut av firmaet med utløsning.

Det er nærliggende å si at de disposisjoner som det er tenkt på i selskapskontrakten § 6,4. med formuleringen:

"Faller A.J. fra uten å ha truffet noen bestemmelse om overgang av hans andel i firmaet,"

henviser til de bestemmelser om overføring og overgang av Anders Jahres selskapsandel til andre som § 6, 1. og 2. ledd beskriver. Det vil si bestemmelser som enten omhandler at Anders Jahre går over til å være stille interessent uten ansvar eller at han overdrar sin andel til andre. Det er også nærliggende å oppfatte det slik at uttrykket overgang av andel tar sikte på at andelen overdras til andre. Dette er noe annet enn når en deltager utløses fordi han trer ut av selskapet. Formuleringene "disponere over", "overføring" eller "overgang av andel" er heller ikke det naturlig ordvalget for situasjonen; uttreden med utløsning. Semantisk kunne man kanskje argumentere ved å si at de gjenværende selskapsdeltagere "overtar" den uttredende deltagers andel i den forstand at de gjenværendes andel øker tilsvarende. Dette er dog ikke den vanlige betydningen av formuleringen "overgang av hans andel". Den rettslige forskjell på uttreden med utløsning og overdragelse/overføring av andel er klar. Når en selskapsdeltager trer ut av selskapet er oppgjøret for selskapsandelen en transaksjon mellom deltakeren og selskapet. En overgang eller overdragelse av andelene til de øvrige selskapsdeltakerne eller andre er en transaksjon mellom deltagere. Uttreden har betydning for selskapets egenkapital. Det har ikke overgang/overdragelse av andel mellom selskapsdeltakere. Slik kan man si at selv om de gjenværende deltakers andel i prosent av selskapskapitalen vil kunne bli lik i begge tilfellene vil selskapskapitalen som ligger bak andelene bli forskjellig. Det er således ingen nødvendig motsetning mellom Bettums formuleringer og Anders Jahres

uttreden. Det er rettens oppfatning at dødsboet dels tolker Bettums formuleringer feil og dels ser formuleringene for isolert. At uttreden for Anders Jahre i realiteten ble fullbrakt samsvarer også med måten Firmaet ble omdannet til aksjeselskap på. Nemlig ved at selskapskapitalen bestod av kr. 200.000,- dvs. det opprinnelige kapitalinnskudd fra Bettum og Jørgen Jahre. De kr. 300.000,- som representerte Anders Jahres kapitalinnskudd er ikke lenger en del av egenkapitalen men er klassifisert som gjeld til Anders Jahre.

Ovenstående gir likevel ikke den fulle forklaring på Bettums formuleringer. Men leses dokumentene i sammenheng ut fra sitt formål mister formuleringene mye av sin kraft i forhold til det saken gjelder. Skrivene er dessuten forfattet tildels lang tid i etterhånd for de sentrale hendelser og en viss vaghet må kunne forekomme uten at dette kan tillegges avgjørende vekt. Dog har formuleringene skapt tvil om hendelsesforløpet for Anders Jahres uttreden fra Firmaet. Viktigst er likevel at annet skriftlig materiale forfattet i 1978/79 gir med bedre klarhet anvisning på at uttreden for Anders Jahre faktisk skjedde. Her nevnes Bettums brev av 15 april 1980 til advokat Nergaard hvorfra hitsettes:

"Han (Anders Jahre, retten bemerk.) gikk ut av styret i Kosmos på generalforsamlingen i selskapet den 1 mars 1979samtidig som han trakk seg ut av firma Anders Jahre på dette tidspunkt. Dette fremgår av årsberetningen for 1978, side 15 og side 11.

Firma Anders Jahre har ingen annen formue enn innskuddskapitalen."

Lenger ned i samme brev fortsetter Bettum:

"Etter vår samtale mottok jeg utkast til pensjonstilsagn for Anders Og Bess Jahre fra Finn Alexander. Kopi av dette utkast er også vedlagt. Pensjon for de tre tidligere innehavere av firma Anders Jahre ..."

Boet har vist til en bokettersynsrapport fra skatterevisor Nordstrøm som ble presentert for Bettum tidlig i 1980.

Bokettersynet tok til i 1979 og i innledningen til rapporten er eierforholdet i Firmaet beskrevet slik at Anders Jahre fortsatt står som eier av 60%. I følge Nordstrøms forklaring for retten var dette basert på gamle opplysninger men de ble ikke korrigert av noen fra Firmaet.

Bettums forklaring på dette er at innledningens beskrivelse av deltagerforholdet var totalt likegyldig i forhold til rapportens innhold og formål og ga derfor ingen spesiell foranledning til rettelse eller kommentar på det tidspunkt. Dessuten hadde han oppfattet rapporten slik at den beskrev eierforholdet ved inngangen til 1979.

Retten er kjent med at disse revisorrapportene har som standard en innledning med en beskrivelse av bokettersynssubjektet basert på arkivopplysninger fra skatteetaten eller fylkesskattekontoret. Eierforholdene får ikke betydning før eventuelle skattekrav eller brudd på regnskapslovgivningen skal forfølges. Retten finner således Bettums forklaring troverdig på dette punkt.

Pensjonsspørsmålet:

Det er enighet mellom partene om at etter våren 1979 utøvet Anders Jahre ikke lenger noen arbeidsinnsats eller aktivitet i selskapet. Han oppebar ikke lenger godtgjørelse på linje med de andre deltakerne, Bjørn Bettum og Jørgen Jahre jr. men mottok en fast årlig pensjon.

Som utgangspunkt trekker dette i retning av at Anders Jahres eierposisjon i Firmaet har opphørt.

Bjørn Bettum har forklart at Anders Jahre som vederlag for sin uttreden fra Firmaet ble tilstått en fast årlig pensjon som skulle være istedet for andel i selskapets overskudd. Dette støttes ved at advokat Olav Nergaard i mai 1978 i brev til

Kosmos styreformann Otto Grieg Tiedemand tar opp pensjonsspørsmålet ut fra Bess Jahres stilling. Hun var i selskapskontrakten av 1959 § 6 tilstått rettigheter etter Anders Jahres død. Nergaard sier bl.a.: "det bør vel overveies om det ikke er fornuftig å innføre regler om alders- og enkepensjon for styremedlemmer i AS Kosmos." Tilslutt skriver Nergaard:

"Dette dog som et alternativ til selskapskontrakten av 1959's bestemmelse forsåvidt angår A.J's hustru."

I samme retning trekker Bettums brev av 16 okt 1978 til Finn Alexander hvor det sies:

"For Anders Jahres vedkommende vil det selvsagt se unormalt ut med en pensjon som nærmer seg kr. 300.000,-. På den annen side er forholdet det at anders Jahre i vår firmakontrakt er forbeholdt enten for seg eller sin hustru et beløp i størrelsesorden kr. 300.000,- fra det år han slutter å arbeide."

I brev av 26 jan 1979 til advokat Per Brunsvig sier Bettum likeledes:

"I denne sammenheng vil jeg nevne at det sannsynligvis er uhensiktsmessig at fru Bess Jahre fortsetter med noen interesse direkte i firma Anders Jahre. Jeg tror de fleste er enig i at det er bedre å få et rent forhold i fremtiden hvor hun sammen med Anders Jahre pensjoneres på et eller annet hensiktsmessig vis."

Brunsvig hadde på den tiden juridiske oppdrag både for Kosmos og Anders Jahre privat.

Alle ovennevnte uttalelser trekker entydig i retning at det var en sammenkobling mellom pensjon og at Anders Jahre skulle tre ut av Firmact.

Da kontrakten ble opprettet i 1959 var Anders Jahre allerede 68 år gammel. Retten finner det derfor naturlig å betrakte bestemmelsene i selskapskontrakten § 6, om adgang for Anders Jahre eller hans hustru Bess til å bli stille interessenter,

for i realiteten å være pensjonsbestemmelser. Det virker da logisk og rimelig at en fast årlig pensjon vil kunne tre istedet for denne interessen i selskapet. Det synes også å være slik at pensjonens størrelse ble sett i sammenheng med den forventede årlige inntekt fra Firmaet dersom Anders Jahre ble stille interessent, jfr. brev av 16 okt 78, sitert ovenfor.

De to tidligere innehavere av Firmaet Fridtjof Bettum og Jørgen Jahre sr. ble samtidig tilstått pensjon. Dette kan synes å svekke sammenkoblingen mellom pensjon og Anders Jahres uttreden fra Firmaet. Retten finner det likevel ikke tvilsomt at Anders og Bess Jahres forhold var foranledningen til at pensjonsspørsmålet kom opp og utslagsgivende for den pensjonsløsning som ble valgt, nemlig å sikre Anders Jahre og hans hustru et økonomisk alternativ til selskapskontraktens pensjonsordning som stille interessent. Pensjonsløsningen måtte fortone seg både som sikrere og bedre økonomisk enn fortsatt avhengighet av Firmaet. Spesielt måtte dette gjelde for Bess Jahre som var 30 år yngre enn sin ektemann. Kosmos var på den tid et av Norges største selskaper og betraktet som solid økonomisk fundert. At de to andre aldrende og tidligere medinnehavere i Firmaet mer eller mindre kom med på lasset er i og for seg ikke urimelig og rokker ikke ved konklusjonen.

Muligens kan man også si at den bekreftende dispositive handling dødsboet savner ligger i Anders Jahres aksept av den faste årlige pensjon istedet for overskuddsutdeling. I det pensjonen er mottatt og man har begynt å bruke av pengene har man i alle fall i handling akseptert et sentralt vilkår for å tre ut og må normalt være bundet av dette.

Registreringsforretningen. Et dokument av betydning for saken er også den registreringsforretning som ble holdt for Anders Jahres dødsbo i 1982. Forretningen er detaljert og omfatter bl.a. aksjer, selskapsandeler og andre verdipapirer herunder andeler som ikke har økonomisk verdi. I følge vitnet advokat Agerup er disse opplysninger gitt av Firmaets økonomisjef Rolf